

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Balla Tibor

Tábornoki portrék a dualizmus időszakából

Balla Tibor
Tábornoki portrék a dualizmus időszakából

Balla Tibor

Tábornoki portrék a dualizmus időszakából

Az osztrák–magyar fegyveres erő
Ludovika Akadémiát végzett irányítói,
1872–1918

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2024

Szerző
Balla Tibor

Szakmai lektor
Padányi József vezérőrnagy

Kiadja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Ludovika Egyetemi Kiadó
A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Karácsony Fanni
Olvasószerkesztő: Nagy Judit
Korrektor: Fülöp Éva
Tördelőszerkesztő: Tihanyi József

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

ISBN 978-963-531-991-6 (nyomtatott)
ISBN 978-963-531-992-3 (elektronikus PDF) | ISBN 978-963-531-993-0 (ePub)

© A szerző, 2024
© A kiadó, 2024

Minden jog védve.

Tartalom

<i>Előszó</i>	7
<i>Bevezetés</i>	9
<i>Tábornoki életrajzok</i>	19
<i>Az első világháborúban nem szolgált tábornokok</i>	21
Álgya Sándor császári és királyi címzetes vezérőrnagy	21
Nagyvárad Baranyay Imre császári és királyi címzetes altábornagy	24
Békási Békésy József császári és királyi címzetes altábornagy	28
Vilmányi Bodnár István császári és királyi címzetes altábornagy	33
Szentmihályi Clair Gyula császári és királyi altábornagy	36
Csesznák Benő császári és királyi altábornagy	40
Görgői és toporczy Görgey Vince császári és királyi címzetes altábornagy	45
Halász Károly császári és királyi címzetes vezérőrnagy	49
Jekel- és margitfalvi Jekelfalussy Lajos császári és királyi gyalogsági tábornok	52
Nagy- és kiskálnai Kálnay Lajos császári és királyi vezérőrnagy	57
Nemeskéri Kiss Zsigmond császári és királyi altábornagy	61
Krieger Kálmán Alfréd császári és királyi címzetes vezérőrnagy	64
Hadusfalvi Ludmann Gyula császári és királyi altábornagy	68
Alsómátyásfalvi Mattyasovszky Mátyás császári és királyi címzetes altábornagy	72
Adai Pászthy Kálmán császári és királyi vezérőrnagy	75
Bonyhádi Perczel József császári és királyi címzetes altábornagy	79
Bordognai és valnigrai Taxis József báró, császári és királyi címzetes altábornagy	82
<i>Az első világháborúban szolgált tábornokok</i>	87
Sepsiszők-nagyborosnyói Bartha Lajos császári és királyi altábornagy	87
Belitska Sándor császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes gyalogsági tábornok	94
Doberdói Breit (1931. március 28-tól Bánlaky) József császári és királyi altábornagy	99
Vitéz békési Csanády Frigyes császári és királyi gyalogsági tábornok	104
Füzesabonyi Császár Géza császári és királyi címzetes vezérőrnagy	109
Vitéz Czitó Károly császári és királyi altábornagy	113
Vitéz Daubner (1923. július 8-tól Doroghy) Samu császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy	117

Dormándi Dormándy (1892. december 5-ig Schober) Henrik Károly Simon császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi altábornagy	122
Festl Lehel császári és királyi címzetes gyalogsági tábornok	127
Gyergyószentmiklósi Gergely Miklós császári és királyi címzetes vezérőrnagy	130
Vitéz inczédi Gombos Mihály császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy	134
Lovag Günzl Antal császári és királyi altábornagy	138
Báró Hazai Samu császári és királyi vezérezredes	141
Janauschek Gyula császári és királyi vezérőrnagy	148
Barancsi Józsa Győző császári és királyi címzetes altábornagy	150
Vitéz Boryniai Karleusa Fülöp császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy	153
Kirchner Ármin császári és királyi címzetes altábornagy	158
Nagysárosi Lenz Győző császári és királyi címzetes altábornagy	161
Mina Alajos császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi altábornagy	165
Péterfalvi Molnár Dezső császári és királyi altábornagy	170
Tolcsvai Nagy Gábor császári és királyi altábornagy	175
Vitéz nemes Nagy Pál császári és királyi altábornagy, magyar királyi gyalogsági tábornok	177
Nemes (Edelmann) Ede császári és királyi címzetes altábornagy	183
Nikić János császári és királyi címzetes gyalogsági tábornok	186
Átányi Ötvös Imre császári és királyi vezérőrnagy	189
Kispolányi Perneczky Jenő császári és királyi altábornagy	193
Uzsoki Plank Ede császári és királyi címzetes tábornok	197
Rácz Gábor császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy	200
Rónai-Horváth Jenő császári és királyi altábornagy	203
Sír József császári és királyi címzetes vezérőrnagy	208
Vitéz báró uzsoki Szurmay Sándor császári és királyi gyalogsági tábornok, magyar királyi vezérezredes	211
Vitéz kulistei Tabajdi Kálmán császári és királyi altábornagy, magyar királyi címzetes gyalogsági tábornok	219
Fogarasi Tamásy Béla császári és királyi altábornagy	223
Zwicker Ferenc császári és királyi címzetes vezérőrnagy	227
<i>Felhasznált források és irodalom</i>	230
<i>Szakirodalom</i>	231

Előszó

Balla Tibor legújabb kötetében tábornoki portrékat villant fel. Olyan katonai vezetőkét, akik a dualizmus korában szolgáltak, és elvégezték a Ludovika Akadémiát. Mindkét feltétel fontos, hiszen a boldog békeidők katonáiról van szó, akiknek döntő többsége – szerencsére vagy balszerencséjükre – a nagy világégésig nem volt háborúban, noha a Ludovika Akadémián erre készítették fel őket.

Szakmai életrajzokat közreadni nem igazán hálás feladat. Hatvan-hetven évet összefoglalni úgy, hogy az olvasónak személyes ismerősévé váljon az adott tábornok, lehetetlen küldetés. Ugyanakkor a feszes szerkesztés, az életrajzok kötött tematikája segít abban, hogy árnyaltabb képet kapjunk erről a katonai vezetői rétegről. Amikor pedig ismerős helyőrség neve bukkan fel a leírásban, mindjárt közelebb kerül hozzánk az adott katona.

Az életrajzok olvasása közben feltűnik néhány olyan jellemző, amely ma is szembetűnik. Ezek a tábornokok – alkalmazkodva a dualizmus követelményeihez – négy-hat nyelven beszéltek, írtak és vezényelték csapataikat. A német és a magyar alapvetés volt, de elvárták a környező területeken élő – és sorozott – legénység nyelvének elsajátítását is, legalább alapszinten. Szinte minden életrajzban kiemelik, hogy nemcsak a szellemüket, hanem a testüket is karbantartották. Vívás, lovaglás, futás, úszás, lövészet, kerékpározás szerepel ebben a felsorolásban. Mindez együtt adta azt a minőséget, amely alkalmassá tette őket arra, hogy a nagy kiterjedésű Monarchia bármely helyőrségében helytálljanak. A haderő pedig gondoskodott arról, hogy megismerjék a Monarchia legeldugottabb sarkát is. Nem ritka, hogy évente vezényelték újabb és újabb beosztásba ezeket a katonákat.

E sorok írása előtt egy nappal abban a szerencsében volt részünk, hogy személyesen tiszteleggettünk átányi Ötvös Imre császári és királyi vezérőrnagy sírjánál, akiről eddig úgy tudtuk, hogy Zalaegerszegen van eltemetve. Szerencsés véletlenek során jutottunk el Átányba, ahol a polgármester érezhető büszkeséggel beszélt a falu szülőteréről. Ápolják az emlékét, éppen most folyik síremlékének a felújítása. Csak remélni tudjuk, hogy tábornok társai is megkapják valahol azt a tisztességet, amely minden katonának kijár.

Padányi József

Vákát

Bevezetés

Az 1867-ben létrejött Osztrák–Magyar Monarchia szárazföldi fegyveres ereje 1868-tól három fő részre tagolódott: a birodalom egész területéről kiegészített császári és királyi (vagy közös) hadseregre, a bevethetőség mértéke szerint csupán második vonalat alkotó, a történelmi Magyarország területéről sorozott katonákból álló Magyar Királyi Honvédségre, valamint annak osztrák megfelelőjére, a császári–királyi Landwehrre. A dualizmus időszakában a szárazföldi haderőnem szakmai vezetésére és irányítására hivatott, az egyfajta összbirodalmi szellemet, valamint a Monarchiához és annak uralkodójához fűződő hűséget megtestesítő tábornoki kar egységes volt, ami azt jelentette, hogy a két honvédségnek nem voltak külön tábornokai. A birodalom szárazföldi fegyveres erejében rendszeresített legalacsonyabb tábornoki, vagyis a vezérőrnagyi rendfokozatot elért tiszteket császári és királyi tábornokká nevezte ki az uralkodó, a közös hadseregbeli beosztásokból kötetlenül helyezték át őket a magyar vagy az osztrák honvédséghez, és vizont.

A tábornoki kar Ausztria–Magyarország társadalmi struktúrájában mindig is különleges helyet foglalt el. A Monarchia haderejét irányító, elitként nyilvántartott tisztikaron belül is elitnek számított, igen összetartó zárt intézményt, egyféle szolid kasztot alkotott, hiszen 1914 előtt, illetve az első világháború időszakában a dualista állam hivatásos és tartalékos tiszti állományának (évenként változó mértékben) mindössze egy-két százalékát tette ki. 1914–1918 között a Monarchia összességében 1200 fős tábornoki karában mintegy 200 főnyi magyar származású is szolgált.

Az elmúlt bő egy évtizedben csupán az első világháború idején, valamint a Magyar Királyi Honvédségben 1914 előtt szolgálatot teljesítő tábornokok életpályájáról született néhány monográfia. A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémiát (vagy valamelyik 1869–1872 között a Honvédségnél működött, a Ludovika elődjének számító gyalogsági vagy lovassági tisztképző iskolát, illetőleg tisztképző vagy tiszti tanfolyamot) végzett, valamint túlnyomó többségükben 1869–1918 között a Honvédségnél, illetőleg egy ideig a közös hadseregben vagy a közös haditengerészetnél szolgált császári és királyi tábornokok életútját és tevékenységét tudományos igénnyel összefoglaló, a legújabb kutatási eredményeket felvonultató, ugyanakkor a szélesebb olvasóközönség számára is számos új ismeretet közvetítő mű eddig még nem készült. Jelen szintézis megírásával ezt a hiányt igyekeztem pótolni.

A Ludovika Akadémiát végzett tábornokok kivétel nélkül meghatározó alakjai voltak az 1868-ban létrehozott Magyar Királyi Honvédségnek, továbbá jó néhányan közülük fontos beosztásokat töltöttek be a császári és királyi hadseregben is. Tiszti és tábornoki pályafutásuk során kifejtett tevékenységükkel befolyást gyakoroltak a Honvédség és a közös hadsereg fejlődésére, valamelyest az első világháború menetére, hiszen irányították és összetartották a Monarchia szárazföldi fegyveres erejét a világégés idején. Mindannyian tanúbizonyságot tettek hazaszeretetükről, szakmai felkészültségükről, magas szintű vezetési képességeikről és számos olyan kiváló emberi tulajdonságukról, mint például a hivatástudat, a kötelességérzet és a példamutatás.

A kötetben összesen 51 császári és királyi tábornok életrajzát, portréját adom közre, akik a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia 1897 előtt működött tanfolyamai (tisztképző, szabadságot állományú tisztképző, felsőbb tiszti) közül legalább az egyiket elvégezték pályafutásuk során, s a honvédtisztképzés fellegvárában szerezték meg – legalábbis részben – a katonatiszti pályán szükséges szakmai ismereteket, kellőképpen megalapozva későbbi vezetői képességeiket, valamint elkötelezettségüket a Magyar Királyi Honvédség iránt, ahol mindnyájan szolgáltak hosszabb-rövidebb ideig.

A könyvben szereplő tábornokok életrajzát két külön fejezetben csoportosítva találja meg az olvasó. Az elsőből az 1914 előtt nyugállományba helyezett és az első világégés alatt már nem szolgált 17, a másodikból a Nagy Háború alatt végig, vagy csak egy ideig tényleges szolgálatot teljesített 34 tábornok életpályája követhető nyomon. A fejezeteken belül az egyes személyek életrajzai névsorba rendezve követik egymást.

A dualizmus és az első világháború időszakában szolgált, valamint a Honvéd Ludovika Akadémia valamely tanfolyamát elvégzett, tehát a Ludovikához és a Honvédséghez egyaránt kötődő császári és királyi tábornokok életpályáját, valamint tevékenységét megvizsgálva, a legfontosabb megállapításokat, következtetéseket az alábbiakban foglalhatjuk össze röviden.

A tábornokok közel háromnegyede magyar családnevet, több mint egy-negyede pedig idegen (túlnyomórészt német [10 fő], délszláv [3 fő], francia [1 fő]) hangzású vezetéknévet viselt. Utóbbiak közül összesen öten magyarosították családnevüket pályájuk során.

A generálisok – két Ausztria és egy az 1866 előtti Itália területén született személy kivételével – a történelmi Magyarország területén (azon belül a legtöbben [14 fő] a Felvidéken, 8 személy a Dunántúlon, 8 fő Erdélyben, 7 személy a Délvidéken és Horvátországban, 7 fő az ország északkeleti vármegyéiben,

4 későbbi tábornok pedig Budán vagy Pesten) látták meg a napvilágot. A vizsgált tábornokok 1841 és 1872 között jöttek a világra. Több mint háromnegyedük az 1841 és 1861 között eltelt húsz esztendőben született, így akik az első világhéges idején is szolgálatot teljesítettek, már túlnyomórészt az ötvenes vagy a hatvanas éveikben jártak.

A tábornokok halálozási adatait tekintve kiderül, hogy több mint háromnegyedük a történelmi vagy a trianoni Magyarország területén (ebből 31 fő, közel kétharmaduk Budapesten), 6 fő pedig külföldön (3 Ausztriában, 2 Csehszlovákiában, 1 Jugoszláviában) hunyt el. 1905 és 1918 novembere, vagyis az első világháború vége előtt egynegyedük (13 fő), 1920 és 1954 között pedig több mint kétharmaduk (36 fő) szenderült jobblétre. Két tábornok halálozási helyét és időpontját nem ismerjük. Elhalálozásuk időpontjában átlagos életkoruk 65–75 év között volt.

A tábornokok pontosan kétharmada születésekor a római katolikus vallás követője volt. Felülreprezentáltságuk okát leginkább a római katolikus vallás történelmi Magyarországon belüli meghatározó mivoltában kereshetjük. A református és az evangélikus vallásúak együtt az összes tábornok egynegyedét tették ki, az egyéb felekezetekhez tartozók száma összesen 4 fő (2 zsidó, 1 görögkeleti és 1 görögkatolikus) volt. Összesen 4 fő változtatta meg vallását pályája során. Az eredetileg izraelita vallású, majd római katolikus hitre áttért tábornokokat Hazai Samu vezérezredes és Breit József altábornagy képviselte. A római katolikusról Clair Gyula altábornagy az evangélikusra, Günzl Antal altábornagy pedig a református hitre tért át.

A tábornokok túlnyomó többsége (több mint kilenczetedük) megnősült és a kor szokásainak megfelelő családi életet élt. 4 fő egész életében nőtlen maradt, 7 fő pedig élete során valamennyi ideig özvegyként élt. Általában ugyanabból a társadalmi rétegből választottak házastársat, amelyből maguk is származtak. A rangon aluli, illetve felüli nősülés nem volt jellemző körükben. Házastársaik többsége középosztálybeli kispolgári, értelmiségi családokból származott. Gyermekeik száma sem érte el a korszakban szokásosat. A katonatisztek átlagosan tíz évvel később házasodtak, mint a Monarchia férfinépességének más tagjai. A tábornokok közül négyen elváltak és később, többnyire idősebb korukban újra megnősültek. Több mint egyötödüknek (11 fő) egyáltalán nem lett utóda, háromnegyedüknek 1–5, 1 főnek pedig 8 gyermeke született.

A tábornokok származását, vagyis az apa foglalkozását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy kivétel nélkül középosztálybeli, birtokos vagy értelmiségi

családokban látták meg a napvilágot. A generálisok közül 6 fő katonacsaládban nőtt fel, vagyis katonatiszt vagy katonai tisztviselő fia volt.

A korszakban a katonatiszti hivatás társadalmi elfogadottsága magas volt. A nemzeti intézménynek tekintett Honvédség tisztikarának presztízse folyamatosan növekedett 1869 és 1914 között, a századforduló után egyenrangúvá vált a közös hadsereg tisztikaráéval. A Ludovika Akadémia valamely tanfolyamát elvégzett tisztek megbecsültsége is folyamatosan nőtt, nemcsak a Honvédségen belül, hanem a császári és királyi hadseregben szolgáló bajtársaik körében is.

A későbbi generálisok katonatiszti pályára lépésük előtt (6 fő kivételével) mindnyájan folytattak valamilyen középiskolai (kétharmaduk gimnáziumi), mintegy egyötödük emellett még felsőfokú tanulmányokat. A tábornokok egynegyede a birodalom hadapródiskoláinak valamelyikét, 5 fő közülük pedig az 1872-ben Pesten működött honvéd központi tisztiiskolát végezte el. A katonatiszti hivatás szakmai alapjait túlnyomó többségük az 1872 óta (egészen 1945 tavaszáig) az önálló magyar honvéd tisztképzés fellegvárának számító budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémián sajátította el. (1 fő a bécsújhelyi katonai akadémián, 2 pedig a fiumei tengerészeti akadémián végzett.) A Ludovika Akadémia tényleges tisztképző tanfolyamát a későbbi tábornokok több mint fele, az intézmény tartalékos tisztképző tanfolyamát 1 fő, annak felsőbb tiszti tanfolyamát pedig háromnegyedük végezte el. A Ludovikán megszerzett szakmai ismereteik bővítése céljából a császári és királyi vezérkar szakiskoláját, a bécsi Hadiiskolát mintegy háromnegyedük végezte el. Ott felvértezték magukat azzal a hozzáadott tudással és szemlélettel, amelynek révén a vezérkari minősítésű tisztek sorába emelkedtek, s nagy eséllyel tábornokként fejezték be pályájukat, hiszen mélyebb szakismeretekkel rendelkeztek, mint a Hadiiskolát nem végzett és végig csapat tisztként szolgált bajtársaik.

A tábornokok magyar nyelvtudása 1 fő kivételével tökéletes volt. A Magyar Királyi Honvédségben vezényleti és szolgálati nyelvként használt magyaron (a horvát alakulatoknál a horváton) kívül a generálisok szinte mindegyike (4 fő kivételével) általában tökéletesen vagy folyékonyan beszélt a Monarchia közös hadseregében vezényleti és szolgálati nyelvként használatos németet is. A tábornokok több mint fele 1–3, negyvenöt százalékuk pedig 4–6 másik nyelvet is elsajátított legalább kielégítően a magyaron kívül. Többségük egy-két nyelven beszélt és írt tökéletesen, a többi nyelvet ezrednyelvként (a valamely császári és királyi ezredben szolgálatot teljesítő legénység legalább húsz százalékának anyanyelve) használták, vagy iskolai tanulmányaik során tanulták (pl. a középiskolában a latint, a katonaiskolákban pedig a kötelezően oktatott franciát),

továbbá a történelmi Magyarország több etnikum által lakott területeiről (pl. Erdélyből, Felvidékről, Délvidékről) származva, már a szülői házból vagy szűkebb környezetükből eleve magukkal hozták.

A tábornokok tehetségét, szaktudását, kiváló szolgálatait a fegyveres erő vezetése és az uralkodó számos katonai kitüntetés adományozásával is elismerte. Az Osztrák–Magyar Monarchia kitüntetései közül a legtöbben a szolgálati évek után járó (általában 25, 30, 40 év), illetve az uralkodói jubileumokra, valamint a hadjáratokban vagy mozgósításban való részvétel okán adományozott, továbbá az érdemek után kapható kitüntetéseket birtokolták. Utóbbiakból leggyakrabban a Katonai Érdemkereszt, az Osztrák Császári Vaskorona Rend, a Katonai Érdemérem, az Osztrák Császári Lipót Rend, az Osztrák Császári Ferenc József Rend különböző osztályait és fokozatait. A Mária Terézia Katonai Rend, a legmagasabb osztrák–magyar katonai kitüntetés lovagkeresztjének birtokába (első világháborús tevékenységük okán) mindössze ketten (Nagy Pál és Szurmay Sándor) jutottak.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a Ludovika Akadémiát végzett osztrák–magyar tábornokok közel kétharmada kapott valamilyen külföldi kitüntetést pályafutása alatt. A legtöbben közülük Németország, továbbá az első világháborúban szövetséges Bulgária és Törökország kitüntéseit kapták meg, sokan a szomszédos és távolabb fekvő európai államok, (így Románia, Szerbia, Montenegró, Spanyolország, Dánia, a Pápai Állam) rendjeleit viselhették. A más kontinensen fekvő országok (pl. Perzsia) kitüntéseit viszonylag kevesen mondhatták magukénak. Általában véve megállapíthatjuk, hogy minél magasabb rendfokozatot ért el valaki a tábornoki karban, annál több és magasabb fokozatú bel- és külföldi kitüntetés birtokosa volt.

A tábornokok több mint fele viselt (fele részben öröklött, fele részben pedig a birodalom uralkodója által adományozott) magyar, 1 fő pedig osztrák nemesi címet és előnevet. Öröklött nemességgel a 28 fő pontosan fele büszkélkedhetett, 14 fő a szolgálati érdemeiért kapott nemességet. Magyar bárói rangot 3 (Hazai Samu, Mattyasovszky Mátyás és Szurmay Sándor), míg osztrák bárói rangot 1 fő (Taxis József), osztrák lovagi címet pedig 1 fő (Günzl Antal) viselt, mintegy egyhatodik (8 fő) a két világháború közötti időszakban vitézi címet kapott. A tábornokok közül 3 fő császári és királyi kamarási, 5 személy belső titkos tanácsosi, 3 fő pedig ezredtulajdonosi címet viselt. A tábornoki karba tartozók a társadalomban megbecsültséget élveztek, a középosztály felső rétegéhez tartoztak, néhányan ezt kihasználva még politikai pályán is érvényesültek, továbbá

különböző bajtársi és társadalmi, illetve szakmai, tudományos szervezetek elnökei, irányítói, továbbá tagjai voltak, igaz, a legtöbben már nyugállományúként.

A dualizmus időszakában az Osztrák–Magyar Monarchia több évtizedes békeidőszakot élt át, amelyet csupán néhány kisebb hadjárat szakított meg. Egészen az első világháború kitöréséig az osztrák–magyar haderő nem szembesült háborús kihívással. A legtöbben úgy szolgáltak le több évtizedet a haderőben, hogy csupán az éves rendszerességgel megrendezett, jól begyakorolt sémák szerint minden ősszel lezajlott nagyobb hadgyakorlatokon szembesültek a későbbi háborús valóságot meg sem közelítő harchelyzetekkel. Ebben az összefüggésben érthető, hogy a tábornokok elsöprő többségére jellemző volt a háborús tapasztalatok abszolút hiánya, csupán egyhatodik (9 fő) vett részt fiatal tisztként valamelyik, a Habsburg Monarchia által vívott dinasztikus háborúban vagy hadjáratban. A legtöbben (3 fő) Bosznia-Hercegovina 1878-as okkupációjának, illetve 3 személy az 1866-os porosz–olasz–osztrák háború két különböző (az északi és az itáliai) hadszíntere hadieseményeinek, 1 fő az 1882-es dél-dalmáciai és hercegovinai felkelés leverésének volt a részese, 1 személy az 1859-es piemonti–francia–osztrák háborúban, 1 személy pedig 1860–1867 között az itáliai magyar légio harcaiban vett részt.

A tábornoki karon belüli előmenetelt görcső alá véve megállapíthatjuk, hogy az összes tábornok egyharmadát – az 1918 végéig elért rendfokozatokra összpontosítva – az altábornagyok tették ki, őket a címzetes altábornagyok és a vezérőrnagyok (egyaránt 11 fő) követték több mint egyötödös részarányal, majd a címzetes vezérőrnagyok következtek mintegy egyhetedes aránnyal. A tábornokok közül a legmagasabb, vezérezredesi rendfokozatot Hazai Samu viselte, 1 fő címzetes táborszernagy volt, hárman gyalogsági tábornoki, ketten pedig címzetes gyalogsági tábornoki rendfokozattal bírtak.

1918 után az utódállam Magyarország Nemzeti Hadseregében, illetve a Magyar Királyi Honvédségben 10 főt léptettek elő, a legtöbbjük (4 személyt) címzetes altábornaggyá, 2 főt altábornaggyá, 2 személyt címzetes gyalogsági tábornokká, Belitska Sándort pedig gyalogsági tábornokká. Szurmay Sándor 1941-ben a magyar rendfokozati elnevezések módosulásában következtében vezérezredesi rendfokozatot kapott, azonban ez egyenértékű volt az általa 1918 előtt viselt gyalogsági tábornokéval.

A Monarchia fegyveres erejében az előléptetések 1914-ig békeidőben általában május és november 1-jével rangsorban történtek, hadjáratok vagy az első világháború idején nagy eltérések mutatkoztak, hiszen jó néhányan a fronton vagy a hátszágban szerzett háborús érdemeikért soron kívüli előléptetésben

részesültek. Német mintára 1915 májusában vezették be a vezérezredesi rendfokozatot Ausztria–Magyarország haderejében. A későbbi tábornokok közel kétharmada (31 fő) közkatonaként kezdte meg szolgálatát a közös hadseregben (8 személy) vagy a Magyar Királyi Honvédségben (23 fő), hárman (Breit József, Kirchner Ármin és Mattyasovszky Mátyás) egyéves önkéntesként tartalékos tisztaként lettek, ketten pedig eleve tartalékos hadnagyként kezdték pályafutásukat, akiket később ténylegesítettek. Utóbbiak a tiszti előmenetel során utolérték azokat a tisztársaikat, akik eleve hivatásos tisztként kezdték szolgálatukat.

A Ludovikán végzett tábornokok több mint háromnegyede felváltva töltött be vezérkari és gyakorló csapattiszti beosztásokat pályája során. Egyötödük, aki nem rendelkezett vezérkari képesítéssel, végig csapattisztként szolgált. A generálisok közel fele (21 fő) katonai pályafutása ideje alatt végig a Magyar Királyi Honvédségben, több mint fele (30 fő) pedig a közös hadseregben és a Honvédségben egyaránt teljesített szolgálatot. A Ludovika Akadémián és a Hadiiskolán megszerzett biztos tudás birtokában a vezérkari minősültségű tisztak számára a közös hadsereg és a Honvédség közötti átjárás abszolút mértékben biztosított volt. Az első világháborúban részt vett tábornokok több mint fele végig, több mint egyharmaduk pedig csupán egy ideig szolgált ténylegesen a viláégés során, 1 fő (Ötvös Imre) viszont egyáltalán nem. Több mint egynegyedüket (9 fő) aktiválták és alkalmazták valamilyen beosztásban a Nagy Háború alatt még 1914 előtt bekövetkezett nyugdíjazásból, illetőleg várakozási illetékkel szabadságolt állományból. (Az utóbbi kategória a gyakorlatban azt jelentette, hogy a katonai felülvizsgáló bizottság által részleges rokkantaknak nyilvánított tiszteteket vagy tábornokokat fél illetménnyel legfeljebb egy évre szabadságolták. Egy részüket visszahívták tényleges szolgálatra, vagy kisebb igénybevétellel járó beosztásba helyezték őket.) A leghosszabb ideig, 45 éven és 8 hónapon át Hazai Samu vezérezredes szolgált egyfolytában. A tábornokok közel háromnegyede (37 fő) pályája kezdetén a gyalogságnál, egyhatoda (8 fő) a lovasságnál, 2 fő (Festl Lehel és Kirchner Ármin) a műszaki fegyvernemnél, Plank Ede a tüzérségnél, Tamásy Béla pedig a közös haditengerészetnél kezdte meg pályafutását.

A tábornokok közül ketten (Csesznák Benő és Bartha Lajos) a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokai is voltak, Görgey Vince pedig az Akadémia aligazgatójaként (1890-től parancsnokhelyetteseként) írta be nevét az intézmény történetébe. Több mint egyharmaduk (16 fő) tanárként is szolgált a Ludovikán, s aktívan részt vett a jövő honvédtisztjeinek oktatásában és nevelésében.

Közülük négyen (Belitska Sándor, Hazai Samu, Jekelfalussy Lajos, Szurmay Sándor) honvédelmi miniszterek, ketten pedig a Honvédelmi Minisztérium államtitkárai (Szurmay Sándor és Tabajdi Kálmán) voltak a pályafutásuk során.

A kötetben bemutatott tábornokok majdnem felét (25 főt) még 1914 előtt nyugdíjazták, azonban közülük 8 főt aktiváltak az első világháború idején. 5 tábornokot (a Nagy Háborúban végig vagy csak egy ideig szolgálatot teljesített generálisok egyhatedét) az 1914 augusztusa és 1918 novembere közötti időszakban, 1 főt (Hazai Samu vezérezredest) 1918. december 1-jén, a generálisok közel egyharmadát (15 főt) 1919. január 1-jén, 4 tábornokot pedig 1919. március 1-jén helyeztek nyugállományba. Az első világháború idején szolgált tábornokok több mint fele tehát túlélte a Monarchia haderejének katonai vereségét és a birodalom széthullását. Az általuk kapott nyugdíjak összege a legutolsó viselt rendfokozattól függően differenciált volt. 1919 augusztusa után a tábornokok közül tizenhárman szolgáltak tovább az utódállam Magyarország Nemzeti Hadseregében, illetve a Magyar Királyi Honvédségben.

A tábornokok valamivel kevesebb, mint felének neve alatt jelent meg valamilyen írásmű pályája során. Műveik számát és minőségét tekintve négyen (Breit József, Hazai Samu, Rónai-Horváth Jenő és Szurmay Sándor) jelentős hagyatékot hagytak az utókorra, főként magyar nyelven publikáltak, de néhány német nyelvű tanulmány, illetve önálló kötet is köthető a nevükhöz. A legtöbben csak a korabeli magyar katonai folyóiratokban (*Ludovika Akadémia Közlönye*, *Magyar Katonai Közlöny*, *Magyar Katonai Szemle*) napvilágot látott cikkek szerzői voltak, páran tankönyveket írtak, vagy egy alakulat történetét foglalták össze. Csupán néhányan vetették papírra visszaemlékezéseiket az első világháború után. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a főként vezérkari beosztásokban szolgált tábornokok közül többen éreztek magukban késztetést hadtudományi, hadtörténelmi témájú művek vagy cikkek megírására, illetőleg az első világháborús élményeik megörökítésére. Írói tevékenységük jelentősége abban áll, hogy a szakismeretek közzétételén és a magyar hadtudomány gazdagításán túl jelentős mértékben hozzájárultak a 19. század második felében kialakuló és fejlődő magyar katonai szaknyelv kimunkálásához, gyarapodásához.

A császári és királyi hadsereg, valamint a Magyar Királyi Honvédség fontos beosztásait betöltő generálisoknak 1914 előtt meghatározó szerepük volt a haderő minőségi és mennyiségi fejlődésében. Az első világháború idején szolgáló tábornokok tevékenységükkel döntő mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a birodalom soknemzetiségű hadserege a háború végéig egységes maradjon, általában jól megállta helyét a különböző hadszíntereken – továbbá időnként

jelentős győzelmek kivívására is képes volt –, s 1918. november elején még akkor is harcolt az 1914-es államhatárokon kívül, amikor az Osztrák–Magyar Monarchia államalakulatként már megszűnt létezni.

Megköszönöm kollégáimnak és barátaimnak, különösen prof. dr. Padányi József vezérőrnagynak, az NKE Ludovika-történeti Kutatóműhely vezetőjének, az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadászati Tanszék egyetemi tanárának, a kötet lektorának, valamint prof. dr. habil. Szakály Sándornak, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár főigazgatójának, dr. Kiss Gábor alezredesnek, a HM HIM Hadtörténelmi Levéltár levéltárvezetőjének és ugyanezen levéltár Bécsi Kirendeltsége munkatársainak, továbbá a HM HIM Hadtörténeti Múzeum Fotóarchívumában dolgozó Nagy-Lukács Fanninak és Szabó Józsefnek a tőlük kapott önzetlen szakmai segítséget, valamint az építő jellegű észrevételeiket, amelyek jelentős mértékben elősegítették a kötet elkészülését.

A könyvben látható fényképek több forrásból származnak. A HM HIM Hadtörténeti Múzeum Fotóarchívumában található fotókat az intézmény közlési engedélyével adjuk közre. A többi képet az egyéb források pontos feltüntetésével együtt szerepeltetjük.

Vákát

Tábornoki életrajzok

Vákát

Az első világháborúban nem szolgált táborkok

Álgya Sándor császári és királyi címzetes vezérőrnagy

Álgya Sándor 1843. szeptember 15-én született a Közép-Szolnok vármegyei Zsibó településen, református vallású családban, egy gazdasági tisztviselő fiaként.

Gimnáziumot végzett jó eredménnyel Kolozsvárott. Olaszországból történt hazatérése után, 1867-ben az állami távírász tanfolyamot végezte el jó eredménnyel Pesten. 1870 előtt irodavezető volt a magyar királyi Kereskedelmi Minisztérium III. szakosztályán.

1870. augusztus 18-án kezdte meg pályafutását a Magyar Királyi Honvédségben mint szabadságolt állományú (tartalékos) lovas hadnagy és századtsiszt a pesti magyar királyi 1. honvéd lovasszázadban. 1870. szeptember 13-án tényleges állományú hadnaggyá nevezték ki, és a magyar királyi 2. honvédzászlóalj századtszjektént tevékenykedett Félégyházán. A tisztí hivatásához szükséges mélyebb ismeretek megszerzése céljából 1871-ben gyalogsági tisztí tanfolyamot végzett Szegeden jó eredménnyel. 1871. június 20-tól századtszjektént szolgált az aradi magyar királyi 11. honvédzászlóaljban. A Magyar Királyi Honvédség 1871-ben Vác környékén lezajlott őszi gyakorlatán a pesti 1. honvédzászlóalj zászlóaljsegédtszjektént vett részt. 1872. január 1. és augusztus 15. között a pesti központi tisztíiskolát végezte el kitűnő eredménnyel. 1872. március 25-től az aradi magyar királyi 8. honvéd lovasszázadban századtszjektént tartották nyilván. 1872 októberétől segédtszjektént tevékenykedett az aradi magyar királyi 2. honvéd gyalogdandár törzsében.

Az 1870-es években előljárói különös ismereteinek felsorolásánál kiemelték, hogy képzett távírász, nagy a jártassága a magyar irodalomban, jó loísmérő, ismeri az olasz királyi hadsereg szervezetét és Dél-Olaszországot, továbbá jó lovas, jó úszó és vívó.

1873. október 20-ától az aradi magyar királyi 8. honvéd lovasszázadban századtszisti feladatokat látott el, s ezen beosztásában nevezték ki 1873. november 1-jén főhadnaggyá. 1875. január 1. és június 30., valamint november 1. és december 31. között a magyar királyi 3. honvéd lovasezred 4. századának parancsnoka volt Aradon. 1877. március 1-jétől a 3. honvéd lovasezred 2. századának parancsnoki teendőit látta el Aradon. 1881. január 1-jétől a 2. honvéd huszárezred 3. századának parancsnokaként tevékenykedett Túrkevén és Debrecenben. 1882. május 1-jén 2. osztályú, 1885. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki

beosztásában. 1883. november–decemberében saját kérelmére a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamának hallgatója volt Budapesten. (Erre a tanfolyamra olyan fiatal hadnagyokat, főhadnagyokat vezényeltek, akik már legalább két éves csapatszolgálatot teljesítettek, és akiket különleges szolgálatokra, például segédtisztokká vagy tanári pályára képeztek ki, továbbá előkészítő iskola gyanánt szolgált azok számára, akiket a tanfolyam sikeres elvégzése után a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolába vezényeltek. A vezérkari tisztképzés fellelegvárának számító bécsi Császári és Királyi Hadiiskolába a honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot a legjobb eredménnyel elvégzett honvédtisztek közül az első négy, majd a századfordulón már az első nyolc fő juthatott be külön felvételi vizsga nélkül.) 1885. május 21-étől a magyar királyi honvédelmi miniszter parancsőrtisztjeként szolgált közel hat éven át Budapesten. 1888-ban a honvéd törzstiszti tanfolyamot megfelelő eredménnyel végezte Budapesten. 1890. november 1-jén őrnaggyá léptették elő parancsőrtiszti beosztásában.

1. ábra: Álgya Sándor őrnagy

Forrás: ltszn. 263.33

1890-es szolgálati jellemzésében ez áll: „Megállapodott tiszta jellem, élénk véralkatú, igen jó szellemi képességgel. Mint a XIX. ügyszóosztály vezetője szolgálati állását kitűnően betölti, minden irányban kitűnően megfelel. Igen buzgó és lelkiismeretesen tevékeny, kitűnő eredménnyel. Elöljárói és felebbvalói iránt igen tiszteletteljes, tapintatos és ragaszkodó, igen szolgálatkész. Bajtársak iránt igen jó modorral, azok körében igen kedvelt. Alárendeltjei iránt szigorú rendet követelő, amellet gondoskodó. Minden tekintetben kifogástalan, társadalmilag művelt, polgári körökben is igen kedvelt egyéniség. Előléptetésre nem alkalmas, szolgálati állásában meghagyandó.”

1891. május 1-jétől a magyar királyi 3. honvéd huszárezred II. osztályának parancsnokaként ténykedett Szegeden. 1891. november 1-jétől a dandár lovaglótanfolyam parancsnoka volt Cegléden. 1892. május 1-jétől az I. osztály parancsnokaként folytatta szolgálatát a szegedi 3. honvéd huszárezredben. 1892. november 1-jétől a magyar királyi 1. honvéd lovasdandár lovaglótanfolyamának és a 3. honvéd huszárezred II. osztályának parancsnokaként látta el feladatait Lugoson és Szegeden. 1893. január 1. és július 5. között emellett még a 3. honvéd huszárezred ideiglenes parancsnoka is volt Szegeden. 1893. november 1-jén alezredessé nevezték ki szegedi osztály- és lovaglótanfolyam-parancsnoki beosztásában. 1895. december 1-jétől a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügycsoportja főnökének rendelkezésére állt (lovassági ügyekkel foglalkozott), ahol 1896. május 1-jén ezredesi kinevezést kapott. 1896. december 15-étől a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium XIX. ügyszóosztályának vezetőjeként szolgált Budapesten. 1904. augusztus 1-jétől önálló lőügyi előadóként működött a budapesti Honvédelmi Minisztériumban. 1906. március 1-jén saját kérésére nyugállományba helyezték, s ebből az alkalomból császári és királyi címzetes vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó.

Nyugállományú címzetes tábornokként Budapesten élt, egészen 1907. november 18-án bekövetkezett haláláig. 1907. november 20-án a Farkasréti temető katonai parcellájában temették el. Az 52. (VK2.) parcella 1. sorának 11. sírhelyén nyugszik.

1875-ben megnősült, felesége Popovics Sylvia (1852–1924. március 21.) volt, akitől később elvált. 1877. április 11-én született Sándor fia, 1883-ban pedig Margit lánya. Fia az apja hivatását követve 1897-től császári és királyi tisztként szolgált az Osztrák–Magyar Monarchia fegyveres erejében, majd a két világháború között magyar királyi altábornagyként és honvédelmi államtitkárként fejezte be tiszti pályáját. 1961. augusztus 29-én hunyt el Balatonlellén.

Magyarul tökéletesen, németül, franciául meglehetősen jól, román és olasz nyelven pedig jól beszélt és írt.

1906-tól haláláig a Magyar Szent Korona Országai Vörös-Kereszt Egyletének főmegbízottja volt.

Szolgálati érdemei elismeréseképpen több osztrák–magyar kitüntetést is kapott. 1888. szeptember 7-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1895-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmeket a fegyveres erő számára, 1902. április 15-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát viselte egyenruháján.

A kitüntetésein felül, 1891. július 11-én a honvédelmi miniszter dicséret elismerésben részesítette a miniszter mellett mintegy hat éven át végzett kiváló parancsőr-tiszti szolgálataiért.

Számos tábornoktársától eltérően valós harctéri tapasztalatokkal rendelkezett, hiszen 1860 és 1867 között az itáliai magyar légióban szolgált először közkatonaként, altisztként, hadnagyként és végül főhadnagyként.

Egyetlen írásmű sem jelent meg a neve alatt, vagyis élete során nem gazdagította a magyar hadtudományi irodalmat.

Nagyvárad **Baranyay Imre** **császári és királyi címzetes altábornagy**

Baranyay Imre 1847. november 9-én született a Kolozs vármegyei Kalya településen református vallású családban, régi erdélyi nemesi család sarjaként. Apja ügyvéd, jószágigazgató és nagybirtokos volt.

A Magyar Királyi Honvédségben befutott tiszti pályájának megkezdése előtt gimnáziumi, majd 1868-tól két és fél éven át jogi tanulmányokat folytatott a kolozsvári és a pesti egyetemen.

1869. június 18-án toborzás útján került a Magyar Királyi Honvédségbe, s a dési magyar királyi 32. honvédszászlóaljban honvédként kezdte meg pályafutását. 1870-ben a nagyszebeni tisztképző iskolán végzett, ahol kitűnő eredménnyel tette le a vizsgát. 1870. szeptember 2-án hadapróddá, 1870. szeptember 17-én hadapród-tiszthelyettessé, 1870. november 1-jén pedig hadnaggyá nevezték ki alakulatánál, ahol századtisztként szolgált. 1871. július 1-jén áthelyezték a magyar királyi 19. honvédszászlóalj állományába, ahol először zászlóaljsegéd-tisztként tevékenykedett Szászvárosban, majd 1871. december 20-ától segéd-tiszti teendői mellett különböző nyilvántartási feladatokat is végzett alakulatánál. 1872. november és 1873. augusztus között a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát jó eredménnyel végezte el Budapesten. 1873. augusztus 29-től a kolozsvári magyar királyi VI. honvédkerületi

parancsnokságon parancsörtiszti feladatokat látott el. 1874. július 1-jétől pályáját zászlóaljsegédtsztként folytatta Kolozsváron a magyar királyi 23. honvédszászlóaljban, ahol 1875. november 1-jén főhadnaggyá nevezték ki. 1876. december 9-étől századparancsnokként ténykedett a brassói magyar királyi 23. honvédszászlóaljban. 1877 novembere és 1878. július vége között jeles eredménnyel végezte el a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát. 1878. szeptember 1-jén századparancsnoki beosztásba helyezték a magyar királyi 30. honvédszászlóaljnál Kolozsváron, emellett 1878. november 1-jétől még fegyvertiszként is működött alakulatánál. Szakmai ismereteinek bővítése céljából 1879. október 13. és 1881. október 30. között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát, a Monarchia haderejének vezérkari szakiskoláját végezte el jó eredménnyel, azonban vezérkari szolgálatra nem alkalmas minősítéssel. (A Hadiiskola elvégzése után az ott frissen végzett tiszteket próbaszolgálatra általában rögtön vezérkari beosztásokba helyezték, majd a vezérkari minősültséget megszerzettek vezérkari szolgálatuk közben többször, rövidebb időre kötelező csapatszolgálatra vezényelték.) Hadiiskolai tanulmányai idejére, 1879. november 1-jétől a magyar királyi pozsonyi 58. honvédszászlóalj állományába került. 1881. november 1-jétől századparancsnokként szolgált a nagyszebeni magyar királyi 21. honvédszászlóaljban, 1882. április 12-étől pedig a tanzászlóaljnál Marosvásárhelyen. Az 1881-ben róla készült előljárói vélemény szerint jó tornász, vívó, úszó, lovas és térképész volt. 1882. július 1-jén a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályába vezényelték. 1882. november 1-jén 2. osztályú századosá nevezték ki beosztásában. 1883. november 1-jén a pozsonyi császári és királyi V. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára került. 1884. szeptember 15-én a magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokság kerületi segédtszthelyettese lett Kolozsváron, ahol 1885. november 1-jén 1. osztályú századosá nevezték ki. 1888. szeptember 1-jétől a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokság segédtszthelyetteseként ténykedett Kassán. 1889. október 1-jén a magyar királyi 21. honvéd gyalogfeldandár 1. zászlóaljának parancsnokává nevezték ki Kolozsváron. 1891. február 5-től a magyar királyi 20. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljának parancsnoka volt Körmenten, s beosztásában 1891. november 1-jén őrnaggyá léptették elő. 1893. november 1-jén a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljának parancsnoka lett. 1894. október 8-ától a magyar királyi 13. honvéd gyalogezred parancsnokhelyettese volt Pozsonyban, ahol 1894. november 1-jén alezredessé nevezték ki. 1895. november 26-án a besztercebányai magyar királyi 16. honvéd gyalogezred parancsnokává, s e beosztásában 1897. május 1-jén ezredessé nevezték ki.

2. ábra: Baranyay Imre ezredes,
a magyar királyi 16. honvéd gyalogezred parancsnoka

Forrás: 63689_tabló_01

1901. június 23-án a magyar királyi 78. honvéd gyalogdandár-parancsnokság ideiglenes vezetésével bízták meg Szatmárnémetiben. Clair Gyula altábornagy, a kassai III. honvédkerület parancsnoka 1901. szeptember 27-én a következőket írta személyéről: „Beható katonai képzettsége, a szolgálat különböző ágazataiban szerzett bő tapasztalatok és egyéb jeles katonai és egyéni tulajdonságainál fogva jelenlegi szolgálati állásában jól megfelel és vezérőrnaggyá való előléptetésre alkalmasnak tartom.” Ennek megfelelően 1902. február 6-ától a magyar királyi 78. honvéd gyalogdandár parancsnoki teendőit látta el Szatmárnémetiben.

1902. december 12-én a magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített beosztott tábornoki helyre került Szegeden, ahol 1903. november 1-jén a Monarchia szárazföldi haderőnemében rendszeresített legalacsonyabb tábornoki rendfokozatúvá, vagyis vezérőrnaggyá kapott kinevezést.

3. ábra: Nagyvárad *Baranyay Imre* vezérőrnagy

Forrás: a szerző saját tulajdona

Csalány Géza tábornok, a szegedi II. honvédkerület parancsnoka 1904. október 7-én a következő jellemzést állította ki róla: „Jelenlegi szolgálati állásában – mint beosztott tábornok a kerületi parancsnokságnál – általában megfelelt. Jellem- és szellemi tulajdonságainál valamint ismereteinél fogva azonban kétségkívül tanujelét adta annak, hogy nem éri el azon magasabb színvonalat, mely őt a jelenleginél magasabb szolgálati állásokra és az altábornaggyá való előléptetésre alkalmassá tenné.” 1905. november 15-én egészségügyi okokból felmentették beosztásából. 1906. április 1-jén saját kérésére nyugállományba

helyezték, azt követően Szegeden élt. Érdemeit az uralkodó utólag is elismerte, hiszen 1908. augusztus 22-én címzetes altábornagyi rangot adományozott neki. Halálának pontos idejét és helyét nem ismerjük.

1873-ban nősült meg, házasságából három leánygyermek született, az első 1874-ben, a második 1876-ban, a harmadik lánya pedig 1881-ben.

Magyarul tökéletesen, németül jól, franciául szükségképpen beszélt és írt. Románul tökéletesen, szlovákul pedig a szolgálat igényeinek megfelelően (ami néhány száz kifejezés ismeretét jelentette, ezeknek a segítségével a tiszt már érintkezni tudott alá- és fölérendeltjeivel az adott nyelven) beszélt.

1880. március 13-án Szende Béla magyar királyi honvédelmi miniszter megerősítette régi magyar nemességét és a nagyváradi magyar nemesi előnevét.

Érdemei elismeréseképpen több osztrák–magyar katonai kitüntetést is viselhetett az egyenruháján: 1894-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1900. március 16-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1906. március 10-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon. A külföldi kitüntetések közül a porosz Vörös Sas Rend II. osztálya kitüntetés birtokosa volt, amelynek viselésére az uralkodótól 1897. október 11-én kapta meg a jóváhagyást.

Számos tiszt- és tábornoktársához hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban vagy háborúban nem vett részt, vagyis nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal.

Nem maradt fenn ismert írásműve, így sajnálatos módon nem járult hozzá a magyar hadtudomány fejlődéséhez.

Békási Békésy József császári és királyi címzetes altábornagy

Békésy József 1858. február 16-án született a Kolozs vármegyei Kolozsváron, református vallású családban, Békésy József helybeli fényképész és Apáczai Szabó Juliánna fiaként. Szülei Kolozsváron hunytak el, édesanyja 1897. október 22-én, 65 éves korában, édesapja pedig 1898. július 2-án, 76 évesen. Mindketten a kolozsvári köztemetőben letek örök nyugalomra.

Az osztrák–magyar közös hadseregbe kerülése előtt három főgimnáziumi osztályt végzett szülővárosában, Kolozsváron. 1874. október 1. és 1878. augusztus 18. között a császári és királyi gyalogsági hadapródiskolát végezte el Nagyszébenben jó eredménnyel.

Katonatiszti pályafutását 1875. április 20-án önkéntes gyalogosként kezdte meg a császári és királyi 62. gyalogezred 5. századában Gyulafehérváron.

1875. május 15-én őrzetűvé, 1875. augusztus 16-án címzetes tizedessé, 1876. május 6-án tizedessé, 1877. augusztus 6-án címzetes szakaszvezetűvé, 1878. augusztus 18-án hadaprűd tizedes címzetes szakaszvezetűvé, 1879. január 1-jén hadaprűd-tiszthelyettesé, majd 1879. május 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1878. szeptember 1-jétűl altiszti, majd századtiszti feladatok látott el Gyulafehérűvön, Kolozsvárön és Besztercén. Az 1877. december 1. és 1885. május 1. közötti idűszakban minden évben hat hónapon át az altiszti iskola parancsnoka volt a 62. közűs gyalogezredben. 1879. június 15-étűl a császári és királyi 62. gyalogezred 1., 1879. november 1-jétűl annak 7., 1881. május 1-jétűl pedig 4. századában szolgált Gyulafehérűvön. 1882. február 1. és március 13. között a trnovói málhásállatszázad parancsnoka, majd századtiszt volt Plevljében. 1882–1883 telén gyalogsági lovaglűtanfolyamot végzett állomáshelyén, jű eredménnyel. 1883. február 26-tűl alakulata 1. zászlűaljánál zászlűaljsegéd-tisztként és az 1. számű kezelűbizottság gondnokaként tevékenykedett Plevljében. Közben 1883. április 29. és július 1. között lovasutász-tanfolyamot végzett Jászberényben. 1883. október 30-tűl zászlűaljsegéd-tiszt és a 9. számű kezelűbizottság gondnoka volt Görz városában. 1884. április 10-étűl a bécsi Császári és Királyi Katonafűldrajzi Intűzetben teljesített szolgálatot. 1884. október 1-jétűl a 62. közűs gyalogezred 11. századában századtisztként működűtt Görzben, ahol 1884. november 1-jén fűhadnaggyá nevezték ki. 1884. november 5-étűl zászlűaljsegéd-tisztként folytatta pályáját Görzben. 1885. július 1-jétűl egyűttal a 9. számű kezelűbizottság gondnoki teendűit is ellátta Görzben.

1885. december 31-én áthelyezték a haderű mäsodik vonalának számító Magyar Királyi Honvédség állományába, nevezetesen a magyar királyi 20. honvéd gyalogzászlűaljban folytatta szolgálatát csapattisztként Gyulafehérűvön. 1886. április 6. és június 12. között szakaszparancsnok volt a tanzászlűaljnál Nagyenyeden. 1886. június 30-án fűhadnaggyá nevezték ki, egyűttal áthelyezték a magyar királyi 21. honvéd gyalogfűldandárhoz, ahol századtisztként ténykedett Kolozsvárön.

Szakmai ismereteinek bűvitése céljából 1886. november 1. és 1887. július 31. között végezte el jű eredménnyel a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsűbb tiszti tanfolyamát. 1887. augusztus 1-jétűl csapattisztként szolgált dandárjánál Nagyenyeden. 1887. november 1-jétűl 1889. október 31-éig pedig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskola hallgatűja volt, amelyet jű eredménnyel végzett el. Hadiiskolai tanulmányai idejére 1887. november 1-jétűl a pozsonyi 13. honvéd gyalogfűldandár állományába került. 1889. november 1-jétűl a magyar királyi III. honvédkerűleti parancsnokság segéd-tiszthelyetteseként tevékenykedett

Kassán (1890-ben emellett még a III. honvédkerületben felállított lovascsendőrtanfolyam tanára is volt ugyanitt), 1890. május 1-jén pedig 2. osztályú századossá léptették elő beosztásában. 1891. április 15-én átvezényelték a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályára, ahol fogalmazói beosztást töltött be. 1891. november 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő beosztásában. 1896. május 1-jén soron kívül őrnaggyá nevezték ki, előléptetésével egyszerre pedig a magyar királyi 9. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljának parancsnoka lett Eperjesen. 1896. november 26-ától a magyar királyi 13. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljának parancsnoki beosztását töltötte be Pozsonyban. 1897. szeptember 1-jétől tanárként tevékenykedett a budapesti honvéd törzstiszti tanfolyamon, majd 1899. május 1-jén soron kívül alezredessé nevezték ki beosztásában. 1900. március 8-án tanári alkalmazásában áthelyezték a vezérkari testületbe.

4. ábra: Békésy József vezérkari alezredes 1901-ben

Forrás: 63628_tabló_01

1901. július 7-én rövid időre átvezényelték a császári és királyi 68. gyalogezredbe, ahol a 2. zászlóalj parancsnoki teendőit látta el Budapesten. 1902. november 1-jén beosztásában ezredessé léptették elő. 1902. december 5-én a magyar királyi 4. honvéd gyalogezred parancsnokává nevezték ki Nagyváradon. (Mindebből az is látszik, hogy az átjárás teljes mértékben biztosítva volt a Monarchia szárazföldi haderejének első és második vonala között.) Előljárói 1905-ben készült véleménye szerint „jó vívó, lövész és szabadkézi rajzoló, terepfelvételre igen jól használható. Az ellenség előtt bátor, körültekintő és cselekvő fellépésű.” 1906. június 10-én ideiglenes jelleggel beosztották a pozsonyi magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságnál rendszeresített beosztott tábornoki helyre. 1907. november 6-án megbízták a kassai magyar királyi 77. honvéd gyalogdandár-parancsnokság ideiglenes vezetésével, majd 1908. március 28-án a 77. honvéd gyalogdandár tényleges parancsnokává nyert kinevezést. 1909. május 1-jén beosztásában császári és királyi vezérőrnaggyá nevezték ki. 1911. április 30-án felmentették beosztásából. 1911. szeptember 1-jén egy évre várakozási illetékekkel szabadságolták, amely időszak alatt Buzinkán tartózkodott. 1912. szeptember 1-jén további egy évre várakozási illetékekkel szabadságolták, s továbbra is Buzinkán tartózkodott. 1913. december 1-jén helyezték nyugállományba, majd Buzinkán élt. Éves nyugdíja 12 025 korona volt. 1914. január 4-én az uralkodó címzetes altábornaggyá nevezte ki. 1920. május 25-én szervi szívbajban hunyt el Budapesten. A budapesti Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra, de sírja ma már nem található meg, mivel azt felszámolták.

1896. október 28-án vette nőül Lugoson az 1878. március 30-án helyben született Rapp Rózsát.

Magyar és német nyelven tökéletesen, franciául keveset beszélt és írt, szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, románul pedig szükségképpen beszélt.

Magyar nemesi címét és békási nemesi előnevét 1910. március 6-án adományozta számára az uralkodó.

Érdemeit több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték: 1882. augusztus 18-ától a Hadiérem, 1890. augusztus 11-étől a Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon, 1896. november 15-étől a Katonai Érdemkereszt, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérem a fegyveres erő számára, 1900. április 18-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztálya, 1908. augusztus 12-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztálya, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Kereszt, 1913. november 16-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje kitüntetésekkel rendelkezett.

A legtöbb tisztársától eltérően harctéri tapasztalatok szerzésére is alkalma nyílt a dualizmus időszakában. Az 1882-ben Dél-Boszniában és Hercegovinában lezajlott felkelés leverésében hadnagyként és önálló szakaszparancsnokként vett részt, így az 1882. március 28-án Plješ településnél lezajlott ütközetben. Bátorságáért legfelsőbb dicséző elismerésben részesült 1882. június 3-án, s a Hadiérmét is a hadjárat alatt tanúsított vitézségéért kapta.

Több írásművet is hagyott az utókorra. A *Ludovika Akadémia Közlönyének* 1891. évi 8–9., 10. és 11. számában (a 919–927., 1040–1047., 1142–1144. oldalon) látott napvilágot a *Képek az 1882. évi boszniai hadjáratból* című több részből álló cikke, a folyóirat 1894. évi 1–2. számában (a 32–63., 85–132. oldalon) jelent meg *Az 1866. évi hadjárat, különös tekintettel a königgrázi ütközetre* című tanulmánya. Legjelentősebb művének *A gyalogság támadása nyílt terepen* (Mandl Nyomda, Pozsony, 1907) című számít, amely a Monarchia hadseregének legjelentősebb német nyelvű katonai szaklapjában, a *Streffleurs Militärische Zeitschrift*ben publikált cikk előszóval ellátott fordítása volt.

Békésy József nevéhez fűződik egy, az első világhégés alatt a mozgó hadsereg hadszíntéren történő kenyérellátásához nélkülözhetetlennek bizonyuló és még őrnagy korában szerkesztett találmány, amelyet 1901. mintájú tábori sütökemenceként rendszeresítettek az osztrák–magyar szárazföldi haderő mindegyik alkotórészénél, a közös hadseregben, a Magyar Királyi Honvédségnél, valamint a császári–királyi Landwehnrél. Folytonos üzemű szállítható sütökemence elnevezésű találmányát 1899. január 23-án jegyezték be a Magyar Királyi Szabadalmi Hivatalnál. Az 1600 kg-os kemencét egy lovak által vontatott szállító járműhöz kapcsolták, kéménye 2 méter magas és lehajtható volt. Előnyére szolgált, hogy menet közben is fűthető volt, így nagyobb teljesítményre volt képes. Egy sütökemencében egyszerre 12 kenyeret tudtak megsütni 10 perc alatt, a felfűtéséhez pedig 50 perc kellett. A tábori sütőde egy négyfogatú tábori sütökemencéből és hat kétfogatú országos járműből állt, amelyek együtt alkották az úgynevezett kemencerészleget. A fogatolt tábori sütökemencét az osztrák hadseregben 1929-ig használták, míg a Magyar Királyi Honvédségben egészen 1934-ig maradt rendszerben.

Vilmányi Bodnár István császári és királyi címzetes altábornagy

Bodnár István 1850. december 6-án született az Abaúj vármegyei Vilmány településen, református vallású családban, egy földbirtokos fiaként.

A sikeres érettségi vizsga letétele után egy éven át joghallgató volt Sárospatakon.

Katonatiszti pályafutását 1871. október 1-jén gyalogosként kezdte a császári és királyi 34. gyalogezredben Lembergben. 1871 és 1874 között a császári és királyi gyalogsági hadapródiskolát végezte el Kassán, jeles eredménnyel. Közben 1872. február 5-én örvezetővé, 1872. szeptember 5-én tizedessé, 1873. július 15-én őrmesterré, 1874. november 1-jén hadapródörmesterré, 1875. január 1-jén hadapród-tiszthelyettesé, 1875. május 1-jén hadnaggyá, 1879. november 1-jén pedig főhadnaggyá léptették elő kassai alakulatánál. 1874. október 1-jétől alapvetően századtitkésként látott el szolgálatot a 34. közös gyalogezredben Kassán, amelyet más megbízatásokkal szakítottak meg. Példának okáért 1877 júliusa és szeptember vége között zászlóaljsegédtisztként működött Kassán. Közben 1875–1876-ban gyalogsági lovaglótanfolyamot végzett Kassán jó, 1878–1879-ben pedig szintén Kassán kielégítő eredménnyel.

Az 1874-ben róla készült előjárói szolgálati jellemzésben kiemelték, hogy jó szabadúszó, jó tornász, jó vívó és jó helyszínrajzoló képességekkel rendelkezik.

1878 októbere és 1879 januárja között az utásztan, a tábori és állandó erődítés tanáraként foglalatzkodott alakulata egyéves önkéntes tanfolyamában Kassán. 1880 márciusa és október vége között a 4. zászlóalj segédtisztje, majd a tartalékezred segédtisztje, végül 1882 októberétől a kikülönített zászlóalj segédtisztje volt a bécsi 34. közös gyalogezredben.

1883. október 11-én áthelyezték a magyar királyi 41. honvédzászlóalj állományába, ahol zászlóaljsegédtisztként szolgált Nyíregyházán. 1883. december 1-jétől 1884. augusztus 12-éig a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamának hallgatója volt Budapesten, amelyet igen jó eredménnyel sikerült elvégeznie. 1884. augusztus 12-étől a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokságon parancsörtszít-helyettesként szolgált Kassán, 1884. augusztus 29-től pedig századtitkés volt a magyar királyi 41. honvédzászlóaljban Nyíregyházán. 1884. október 15-től 1886. szeptember 30-ig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolán végzett igen jó eredménnyel. Hadiiskolai tanulmányai idejére, 1884. november 1-jétől a pozsonyi magyar királyi 58. honvédzászlóalj állományában, segédtisztként tartották nyilván. 1886. október 1-jétől a császári és királyi IV. hadtestparancsnokságon szolgált Budapesten. 1887. május 1-jén 2. osztályú

századossá nevezték ki beosztásában. 1887. október 27-étől a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokság segédtitzhelyetteseként tevékenykedett Kasán. 1888. október 1-jétől a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti és egyéves önkéntesi tanfolyamának katonaföldrajz- és harcászattanáraként vett részt a honvédtiszti utánpótlás nevelésében és oktatásában. 1889. május 1-jén 1. osztályú századossá nevezték ki tanári beosztásában. 1890. szeptember 1-jétől ideiglenes kerületi segédtitzhelyettesként próbálhatta ki magát a magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságon Pozsonyban. 1892. november 1-jén a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság második segédtitzti beosztásába helyezték Budapesten, ahol 1893. november 1-jén őrnaggyá léptették elő. 1896. november 1-jén alezrederessé és a budapesti Honvéd Főparancsnokság első segédtitzti-jévé nevezték ki. 1899. június 28-ától a magyar királyi 3. honvéd gyalogezred parancsnoki teendőit látta el Debrecenben, 1899. november 1-jétől már ezredesi rendfokozatban.

5. ábra: Vilányi Bodnár István ezredes, a 3. honvéd gyalogezred parancsnoka

Forrás: 63673

Ezredparancsnoki megbízatása mellett 1901. május 20. – augusztus 20., 1901. szeptember 20. – október 20., 1902. július 31. – augusztus 24., 1902. szeptember 16. – október 11. között a debreceni magyar királyi 80. honvéd gyalogdandár parancsnokát is helyettesítette. 1903. április 18-án megbízták a kolozsvári magyar királyi 75. honvéd gyalogdandár-parancsnokság ideiglenes vezetésével. 1905. április 26-án ideiglenesen, majd 1905. június 15-én véglegesen beosztották a magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített tábornoki helyre Kolozsváron. 1905. november 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá nevezték ki beosztásában.

1906. december 27-én pávai Vajna Béla császári és királyi vezérőrnagy, a magyar királyi VI. honvédkerület parancsnoka a róla készült szolgálati jellemzésében a következőket írta: „Vig kedélyű, szilárd jellem, élénk véralkattal, igen jó szellemi képességgel és gyors felfogással. Előtanulmányai és eddigi alkalmazása folytán hivatása és állásához szükséges ismeretekkel teljes mértékben bír, katonai tudományos ágak mindegyikében jártas. Alárendeltjei megítélésében méltányos. A csapatra jó befolyást gyakorol, rendet és fegyelmet fenntartani tud. A csapatról gondoskodik. Jelenlegi szolgálati állásában igen jól megfelel.”

1909. január 17-én az uralkodó felmentette a magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságra beosztott tábornoki beosztása alól, majd három hónapig egészségügyi szabadságon tartózkodott. 1909. március 25-én ideggyengeség miatt szolgálatképtelennek nyilvánították. 1909. augusztus 1-jén helyezték nyugállományba, majd Budapesten, a Mester utca 3. földszint 3. alatti lakásban élt. Éves nyugdíja 12 350 korona volt, ami akkor tisztos megélhetést biztosított számára. 1910. október 13-án császári és királyi címzetes altábornaggyá nevezte ki a birodalom uralkodója. 1921. július 16-án hunyt el budapesti otthonában, szívbénulás következtében.

1892-ben megnősült, felesége Goczig Eugénia (1861. október 30., Temesvár – 1936. január 15., Budapest) volt. Házasságukból 1893-ban Jenő, 1894-ben pedig István született meg. Mindkét fia a kismartoni császári és királyi alreáliskolában kincstári helyen folytatott tanulmányokat, azonban később inkább polgári foglalkozást választottak, s mindketten doktori címet szereztek.

Magyar és német nyelven tökéletesen beszélt és írt, szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, latinul meglehetősen jól, franciául pedig keveset beszélt.

1897. december 3-án az uralkodó 1631. október 10-én felmenői által kapott, régi magyar nemességének épségben tartása mellett, a vílmányi nemesi előnevet adományozta számára.

Érdemeit több osztrák–magyar katonai kitüntetés adományozásával is elismerték, így 1896-tól a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. november 30-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmeket a fegyveres erő számára, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1909. július 1-jétől a Bronz Katonai Érdemérmeket piros szalagon viselhetett.

A külföldi kitüntetések közül 1897. október 11-én a Porosz Koronarend II. osztályát, 1898. január 5-én a Román Koronarend középkeresztjét, 1898. október 4-én a Szerb Takovo-rend III. osztályát kapta meg.

1890. október 17-én a magyar honvédelmi miniszter dicsérő elismerését kapta a Ludovika Akadémia tanáráként tanúsított megbízhatóságáért és szorgalmáért. 1896-ban az MTA Hadtudományi Bizottságának megbízásából az ezredéves kiállításra megírta az 1809. június 14-i győri csata lefolyásának történetét, amiért a honvédelmi miniszter 1896. október 13-án dicsérő elismerésben részesítette.

Háborúban vagy hadjáratban nem vett részt, ezért nem volt alkalma harci tapasztalatokat szerezni.

Egyetlen tanulmány köthető a nevéhez, amellyel a magyar hadtörténelmi irodalmat gazdagította: A győri csata 1809. június 14-én. Megjelent a *Hadtörténelmi Közleményekben* 1897-ben, a 3. szám 388–433. és 484–536. oldalán.

Szentmihályi Clair Gyula császári és királyi altábornagy

Clair Gyula 1841. november 11-én született Pest városában, római katolikus vallású, vagyonos polgári családban. (Vallását 1890-ben evangélikusra változtatta, valószínűleg harmadik házassága okán.) Apja kereskedő volt, így szinte magától értetődően a pesti kereskedelmi akadémiát végezte el jó eredménnyel.

Katonatiszti pályafutását (az ezred hadapródiskolájának jó eredménnyel történet elvégzése után) 1859. február 27-én hadapródként kezdte a császári–királyi 35. sorsyalogezredben Pilsenben. 1859. június 15-én hadnaggyá nevezték ki alakulatánál, és századtsitztként szolgált egészen 1860. május 31-éig, amikor is rangja megtartása nélkül kilépett a Habsburg Birodalom hadseregéből, és a pápai hadseregben vállalt szolgálatot. 1860. október 21-én 2. osztályú hadnaggyá nevezték ki, és ténylegesítették a császári–királyi 23. tábori vadászászlóaljban, ahol századtsitztként kezdte meg szolgálatát az erdélyi Erzsébetvárosban. 1866. március 1-jén 1. osztályú hadnaggyá, majd 1866. július 4-én főhadnaggyá léptették elő alakulatánál. Közben 1863-ban Padovában elvégezte az akkoriban a városban működő császári–királyi vívóiskolát.

1869. szeptember 20-án áthelyezték a Magyar Királyi Honvédség kötelékébe, ahol a pesti magyar királyi 1. honvédszászlóaljban beosztott tisztként kezdte meg szolgálatát. Az 1869 decemberében róla írt előjárói jellemzés szerint „Jókedélyű, szilárd és határozott jellemű, sok szellemi képességgel bír. Az oktatásban és gyakorlatban kitűnő, a szétszórt harcmódban különös jártassággal bír, s nemcsak szakaszát, hanem századát is kitűnően vezényli. Jó lövész, tornász, vívó, meglehetősen lovas. Fáradhatatlan szorgalma által a legrövidebb idő alatt meglepő eredményt mutat a honvéd ujonczok kiképzetésénél.” Éppen ezért századossá történő soron kívüli előléptetését javasolták. 1871. július 1-jétől megbízott századparancsnokként tevékenykedett alakulatánál. 1872. május–júniusában a brucki császári és királyi központi lövésziskolát igen jó eredménnyel végezte el, majd az ott szerzett friss ismeretek birtokában 1872. július–augusztusában oktatóként működött a pesti honvéd központi lövésziskolában. 1872. november 1-jén 2. osztályú századossá nevezték ki alakulatánál Pesten. 1873 első két hónapjában századparancsnokként ténykedett a magyar királyi 50. honvédszászlóaljban, Jászberényben. 1873. április 22. és június 22. között oktató volt a Déván működött honvéd csatáriskolában (mai kifejezéssel lövésziskolában). 1873. augusztus 1-jétől betegszabadságon tartózkodott Mezőtúron. 1873. november 1-jétől a magyar királyi 7. honvédszászlóalj állandósított századának parancsnoka, valamint a harctéri szolgálat, az utásztan, a fegyvertan és a tereptan, valamint a rajz tanára volt a zászlóalj altiszti iskolájában Mezőtúron. 1875. március–áprilisában a magyar királyi I. honvédkerületi 1. honvéd gyalogdandár-tanosztály parancsnoki teendőit végezte Budapesten. 1875. május 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő dandárjánál, és egyúttal az állandósított század parancsnoka, emellett pedig a tereptan, a fegyvertan és a rajz tanára lett az altiszti iskolában Budapesten. 1876. november 26. és 1877. július 31. között a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el jeles eredménnyel. 1877 augusztusától október közepéig betegszabadságon tartózkodott Budapesten. 1877. október 15. és 1879. október vége között a császárvárosi Császári és Királyi Hadiiskolán folytatott tanulmányait igen jó eredménnyel fejezte be. Hadiiskolai tanulmányai idejére a pozsonyi magyar királyi 58. honvédszászlóalj, illetve a mezőtúri 7. honvédszászlóalj nyilvántartásába került. 1879. november 9-étől a budai császári és királyi főhadparancsnokságon vezérkari szolgálatot látott el. 1880. július 1-jétől rövid időre csapatszolgálat következett pályafutásában: az 1. zászlóalj parancsnoka lett a magyar királyi 63. honvédszászlóaljban Budapesten. 1880. október 1-jétől a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokság megbízott segéd tisztjeként ténykedett a magyar fővárosban. 1880. november 1-jén

őrnaggyá és egyúttal a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokság kerületi segédtisztjévé nevezték ki Budapesten. 1882. február 9-én újabb jelentőségteljes beosztásba került: a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság második segédtisztje lett Budapesten, 1884. november 1-jén pedig alezredessé nevezték ki beosztásában. 1886. április 20-ától a Honvéd Főparancsnokság első segédtisztjeként folytatta szolgálatát Budapesten. 1888. május 1-jén ezredesi kinevezést nyert beosztásában. 1890. június 13-án a kassai magyar királyi 77. honvéd gyalogdandár megbízott, 1892. május 1-jén pedig annak tényleges parancsnokává nevezték ki. 1893-as előjárói jellemzése szerint „Jó és bátor lovas. A katonai tudományos irodalomban terjedten tájékozott és azt folyton figyelemmel kíséri. Buzgalma a szolgálat minden ágára kiterjed, kiemelkedő a tisztek kiképezésére irányuló szorgalma. Mint dandárnok minden tekintetben jól megfelel. Terjedt katonai ismereteinél, sokoldalú tapasztalatánál, valamint jellemessége és szellemi tehetségénél fogva, kétségen kívülnek állítható, hogy mint honvédkerületi, illetve hadosztályparancsnok teljesen fog megfelelni, minélfogva tábornokká való előléptetésre alkalmas.” 1894. április 27-étől a magyar királyi 79. honvéd gyalogdandár és a honvéd törzstiszti tanfolyam parancsnokaként folytatta pályáját Pesten, 1894. május 1-jén pedig császári és királyi vezérőrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1896. január 18-ától a kassai magyar királyi III. honvédkerület parancsnoki feladatait látta el, 1897. november 1-jétől császári és királyi altábornagyi rendfokozatban.

1903. október 21-én egészségügyi okokból felmentették beosztásából. 1903. december 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően Baden bei Wien településen élt. 1911. szeptember 27-én hunyt el, valószínűleg a Bécs melletti Baden városában.

A kor szokásaitól eltérően több alkalommal is megnősült. Első felesége Mally Anna volt, aki 1872-ben távozott az élők sorából. Tőle három fia született, egyikük, Gyula 1878. február 6-án Bécsben elhunyt. Második feleségét, Kanovich Hedviget 1882. február 18-án vette nőül, és tőle egy fia, Aladár született 1883-ban. Második nejétől néhány év múlva elvált. 1890-ben harmadszor is megnősült, Szeyffert Ilonát vette el, aki 1938. november 23-án hunyt el Budapesten.

Magyarul és németül folyékonyan, olaszul meglehetősen jól, franciául, angolul és oroszul pedig keveset beszélt és írt.

Magyar nemesi címét és előnevét 1891. február 11-én kapta az uralkodótól.

6. ábra: Szentmihályi Clair Gyula altábornagy,
a magyar királyi III. honvédkerület parancsnoka

Forrás: 63658_tabló

Számos osztrák–magyar kitüntetést birtokolt kiváló szolgálati teljesítménye és tehetsége elismeréseként. 1873-tól a Hadiérmec, 1885-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel I. osztályát, 1890. június 13-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmec a fegyveres erő számára, 1902. november 11-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét, a külföldi kitüntetések közül 1874. szeptember 30-ától a pápai Pro Petri Sede Emlékérmec, 1885. szeptember 3-ától pedig a Szerb Fehér Sas Rend IV. osztályát viselhetette egyenruháján.

Azon ritka kivételek közé tartozott, akiknek alkalmuk nyílt harctéri tapasztalatok gyűjtésére is hosszú tiszti pályafutásuk ideje alatt. 1859-ben részese lehetett a császári–királyi hadsereg kötelékében az Észak-Itáliában lezajlott szárd–piemonti–francia–osztrák háborúnak, és június 24-én szemtanúja volt az osztrák fél vereségének a solferinói csatában. 1860. július 21-én a pápai hadseregben hadnaggyá nevezték ki, s ezt a rendfokozatot viselve vett részt szeptember 16. és 29. között Ancona ostromában, St. Stefano, Monte Pellago és Paliso helységek védelmében. 1866-ban a császári–királyi haderő alárendeltségében jelen volt a porosz–olasz–osztrák háború itálai hadszínterén, azonban ütközetben nem vett részt.

Nem ismerünk a neve alatt megjelent írásművet.

Csesznák Benő császári és királyi altábornagy

Csesznák Benő 1845. augusztus 5-én született a Zala vármegyei Pusztamagyaród községben, római katolikus vallású családban. Édesapja alispán és földbirtokos volt.

1860–1862 között a császári–királyi tüzérségi iskolaszázad tanfolyamát végezte el Olmützben, majd a szombathelyi főgimnáziumot járta ki, ahol 1870-ben érettségi vizsgát tett.

Katonatiszti pályafutását 1863. január 11-én hadapródként kezdte a galíciai Łañcutban állomásozó császári–királyi 14. huszárezredben. 1865. július 16-án áthelyezték a radkersburgi állomáshellyel bíró császári–királyi 1. huszárezredbe. 1866. február 1-jén 2. osztályú, 1866. május 1-jén pedig 1. osztályú hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1867. szeptember 9-én tiszti rendfokozatának megtartása mellett szabadságolt (tartalék) állományba, 1870. június 26-án pedig a magyar királyi honvéd lovasság szabadságolt állományába helyezték.

1870. november 20-án a honvéd gyalogság tényleges állományába került, és a magyar királyi V. honvédkerületi tisztiiskolában szolgált. 1871. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1871. június 1-jén századparancsnok lett a székesfehérvári magyar királyi 65., 1871. november 14-én pedig a budai 63. honvédzászlóaljban. 1872. január 1. és augusztus 15. között a pesti központi tisztiiskolát végezte el kitűnő eredménnyel. 1872. március 27-én századparancsnoki beosztásba helyezték a tatai 64. honvédzászlóaljban. Korabeli előjárói jellemzésében kiemelték, hogy képzett tüzér, a fegyvertanban igen jártas, jó lovas, vívó, tornász, úszó és rajzoló, valamint nagyon jó térképész.

*7. ábra: Csesznák Benő vezérőrnagy,
a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoka
Forrás: 62578*

1872. szeptember 20-ától a pesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia ideiglenes, majd 1873. október 16-ától az intézmény tényleges fegyvertan-, szolgálatiszabályzat- és tereptanára volt. 1876. január 1-jétől az oktatás mellett még a Ludovika fegyvertisztjeként is tevékenykedett. Csesznák főhadnagy

állította össze a Ludovika 1874-től fejlődésnek indult könyvtárának címjegyzékét, továbbá 1876. július 1-jéig a könyvtárat is ő kezelte. 1875. május 1-jén 2. osztályú századossá léptették elő soron kívül. 1876–1877-ben a Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el jeles eredménnyel, 1877. október 13. és 1879. november 15. között pedig a Császári és Királyi Hadiiskolának, a vezérkar szakiskolájának a hallgatója volt Bécsben. 1877. november 1-jén 1. osztályú századossá nevezték ki, s hadiiskolai tanulmányai idejére a pozsonyi magyar királyi 58. honvédszászlóalj állományába került. 1879. november 15-én a pozsonyi magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságra osztották be, 1880. február 11-én pedig ezen parancsnokság megbízott segéd tisztje lett. 1881. november 1-jétől a VI. honvédkerületi parancsnokság ideiglenes segéd tisztjeként működött Kolozsvárott. 1882. november 1-jétől a Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamában a harcászat, a tisztképző tanfolyam osztályaiban pedig a harctéri szolgálat tanáraként foglalatoskodott, s egyúttal az utóbbi tanfolyam századparancsnoki teendőit is ellátta. 1883 októberétől a törzstiszti tanfolyam tereptan- és fegyvertan-, a felsőbb tiszti és a régi tisztképző tanfolyam fegyvertanára volt a Ludovika Akadémián. 1883. november 1-jén őrnaggyá léptették elő beosztásában. 1884-től a felsőbb tiszti, az egyéves önkéntesi és szabadságolt állományú tisztképző tanfolyam fegyvertanára volt az Akadémián. 1885. augusztus 29-én a nagykanizsai magyar királyi 78. honvédszászlóalj parancsnokává nevezték ki. 1886. június 30-tól a 20. honvéd gyalogfeldandár zala-muraközi 2. zászlóaljának parancsnoka volt Nagykanizsán. 1886. augusztus 1. és október 31. között a magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság segéd tiszti beosztását látta el Budán, majd ismét a nagykanizsai 20. honvéd gyalogfeldandár 2. zászlóaljának parancsnokává nevezték ki. 1887. február 27-től a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokság segéd tiszteként ténykedett Kassán. 1887. július 15-én tartósan a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályába vezényelték. 1887. december 1-jén a Honvédelmi Minisztérium IV. ügyosztályának megbízott vezetőjévé kapott kinevezést. Beosztásában 1888. május 1-jén alezredessé, 1890. november 1-jén pedig ezredessé léptették elő. 1892. február 6-án a nagyszebeni magyar királyi 23. honvéd gyalogezred parancsnokává nevezték ki. 1894. október 26-án a magyar királyi 73. honvéd gyalogdandár megbízott, 1895. május 1-jén pedig annak tényleges parancsnoka lett Pozsonyban.

1895. szeptember 6-án a Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki, s 1899. június 20-ig állt az intézmény élén. Közben 1896. május 1-jén császári és királyi vezérőrnagyi kinevezést kapott.

Csesznák vezérőrnagy vezetői időszaka számos szempontból mérföldkönek számított az Akadémia történetében. Legelőször is megváltoztatta az intézmény belső szervezetét, továbbá új tantervet, új nevelési és kiképzési rendszert vezetett be. Az Akadémia teljes vezetését saját kezében összpontosította, a korábbi parancsnokhelyettesi beosztást megszüntették. Csupán egy századosi rendfokozatot viselő gazdasági főnököt osztottak be mellé, aki egyúttal a növendéki zászlóalj parancsnoka és a gyakorlati kiképzés vezetője is volt. Csesznák vezérőrnagy megváltoztatta az évfolyam rendszerét, amelyben az egyes évfolyamok egy-egy külön századot képeztek. 1896. október 1-jétől a három alsó évfolyam egy-egy századot alkotott, meghatározott számú tisztesként alkalmazott negyedévesekkel együtt. A növendékek így gyakorlati tapasztalatokra tettek szert a katonai belszolgálat terén. Megengedte, hogy osztályonként két növendék szombatonként közvetlenül neki adja elő a hét eseményeit és a bajtársaik esetleges kívánságait. Az utóbbi rendszer azonban csak néhány hónapon át működött. Parancsnoksága idején vett nagyobb lendületet az Akadémián a sporttevékenység. A növendékek társasági életének és az ott kívánatos jó modor elsajátításának ösztönzésére a téli időszakban hetente növendéki teaestélyeket, éves rendszerességgel pedig bálakat tartottak. A gyakorlati kiképzés terén az alaki gyakorlatokat a legszükségesebb mértékűre csökkentette, a rendelkezésre álló idő nagyobbik részében a harc és a harctéri szolgálat oktatása zajlott, továbbá télen is tartottak menetgyakorlatokat.

A Ludovika Akadémia az 1896-os millenniumi kiállításon is részt vett. A Magyar Királyi Honvédség pavilonjának egyik különtermében mutatták be az intézmény életét és az ott folyó képzést. 1896. május 5-én a parancsnok kezdeményezésére állították fel I. Ferenc József császár és király mellszobrát, amely az Akadémia előterében arccal a bejárat felé helyezkedett el. 1897-ben szintén Csesznák vezérőrnagy javaslatára hozták létre a tiszti kaszinót az intézményben.

Az 1897. évi XXIII. törvénycikk elfogadása a Ludovika Akadémia életében új korszakot nyitott. A törvény valóságos akadémia szintjére emelte a Ludovikát, amely egyenrangúvá vált a még Mária Terézia által alapított bécsújhelyi katonai akadémiaival. A Ludovikán három évfolyamos tisztképzés folyt, évfolyamonként 100 fővel, ahová a valamely teljes középiskola legfelsőbb osztályát elvégzett, 17–20 éves fiatalok felvételizhettek. Az új akadémiáról kikerült hadnagyokat a közös hadseregbe is be lehetett osztani szolgálatra. Az átszervezést elsősorban a Honvédség egyre növekvő tisztigénye indokolta. Az újjászervezett Ludovika ünnepélyes megnyitására 1898. október 4-én került sor.

8. ábra: Csesznák Benő altábornagy a pesti I. honvédkerület parancsnoka

Forrás: 88262

Csesznák vezérőrnagyot 1899. június 21-én a pesti magyar királyi I. honvédkerület parancsnokává, 1900. november 1-jén pedig altábornaggyá nevezték ki beosztásában.

1902. július 11-én egészségügyi okokból felmentették az I. honvédkerület parancsnoksága alól. 1902. december 1-jén nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1909. szeptember 27-én hunyt el Balatonföldváron szív-ér-elmészesedésben. 1909. szeptember 30-án temették el a budapesti Farkasréti temetőben, ahol a 39/1. parcella 1. sorának 43/44. sírhelyen nyugszik.

1874-ben megnősült, egy fia és négy leánya (Irma, Ilona, Teréz, Margit) született.

Magyarul és németül tökéletesen, franciául meglehetősen jól beszélt és írt, a horvát nyelvet a szolgálat igényeinek megfelelően bírta.

Érdemeit számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1873-ban megkapta a Hadiérmét, 1888-ban a Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1892. február 6-án az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1899-ben a Katonai Érdemkeresztet, 1902. október 30-án pedig a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon. A külföldi kitüntetések közül 1901. január 9. óta birtokolta a Perzsa Nap és Oroszlán Rend I. osztályát.

Azon néhány tábornok közé tartozott, akiknek sikerült harctéri tapasztalatokat is gyűjteniük pályafutásuk során. 1866-ban részt vett a porosz–osztrák–olasz háború itáliai hadszínterén június 24-én lezajlott custozzai csatában, ahol a császári–királyi hadsereg győzelmet aratott az olaszok felett.

A *Ludovika Akadémia Közlönye* című folyóiratban több tanulmánya is megjelent, amelyek az alábbiak: Észleletek a tábori tüzérség leendő harcászatairól, szervezéséről és a tábori lövegeknek legújabbkori fejlődéséről (1876. évi 1–2. szám, 18–32. és 117–129. oldal); A magyar királyi honvédségi Ludovika Akadémia tiszti tanfolyam hallgatóinak 1883. július havában tartott gyakorlati utazása (1884. évi 1. szám, 33–64. oldal); Az Uchatius-féle hátultöltő aczélbronz tábori lövegrendszer (1876. évi 4. szám, 306–315. oldal); Az Uchatius-ágyúk leírása és hatása a külföldi ágyúkkal összehasonlítva (1877. évi 4. szám, 333–352. oldal).

Görgői és toporczy Görgey Vince császári és királyi címzetes altábornagy

Görgey Vince 1841. március 31-én született a Szepes vármegyei Toporc településen, evangélikus vallású családban. Édesapja görgői és toporczy Görgey Ármin (1817–1877. október 20., Késmárk), édesanyja pedig jamniki Jóny Emília (1820–1912) volt.

Tiszti pályafutásának kezdete előtt reáliskolát, majd 1863–1865 között a bécsi műegyetemet végezte el jó eredménnyel. 1863-tól 1865-ig vasúti hivatalnokként dolgozott Bécsben, az 1867. július 1. és 1870. augusztus 14. közötti időszakban pedig Szepes vármegye másodaljegyzőjeként tevékenykedett.

1870. március 5-én szabadságot állományú (tartalékos) hadnaggyá nevezte ki az uralkodó a löcsei magyar királyi 38. honvédszázalóban, ahol századtishti teendőket látott el. 1870. augusztus 6-án tényleges tiszti kiegészítő vizsgát tett,

és 1870. szeptember 14-étől hivatásos hadnagyként folytatta tovább pályafutását a 38. honvédszászlóaljban Lőcsén. 1870. december 5-étől 1871. augusztus 20-áig a magyar királyi III. honvédkerületi gyalogtiszti és altisztképző tanfolyam terep-, tereprajz- és terepvázlattanáráként ténykedett Kassán, majd 1871. augusztus 21-étől századtiszt volt Lőcsén. 1872. január 1. és augusztus 15. között a pesti központi tisztiiskolát végezte el kitűnő eredménnyel. 1872. október 3-ától századtisztként szolgált a magyar királyi 39. honvédszászlóaljban Kassán, ahol 1872. november 7-én soron kívül főhadnaggyá léptették elő. 1872. decembertől a magyar királyi III. honvédkerület szabadságolt állományú tisztképző tanfolyamának tanáráként tevékenykedett Kassán. 1873. június 6-ától a magyar királyi 10. honvéd gyalogdandár segédtisztje volt Kassán. 1873. június 10-étől szeptember 27-éig az I. honvédkerületi parancsnokság parancsőrtiszti teendőit látta el Budapesten.

Az 1870-es években előljárói igen jó és bátor lovasnak, igen jó térképésznek és rajzolóknak, jó vívónak, úszónak és tornásznak tartották.

1873. október 1. és 1875. október 30. között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el igen jó összeredménnyel. Hadiiskolai tanulmányai idejére, 1873. szeptember 27-étől a pozsonyi magyar királyi 58. honvédszászlóalj állományába helyezték át.

1875. november 11-étől a kassai császári és királyi VI. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán sajátította el a vezérkari tisztek munkájának alapvető fogásait. 1876. november 1-jétől a III. honvédkerületi parancsnokság ideiglenes segédtisztjeként folytatta szolgálatát Kassán, s ezen beosztásában 1877. május 1-jén 2. osztályú, 1879. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki. 1884. május 1-jén a III. honvédkerületi parancsnokság végleges kerületi segédtisztje lett Kassán, 1884. november 1-jén pedig őrnaggyá nevezték ki szolgálati alkalmazásában. 1885. augusztus 25-étől a magyar királyi 42. honvédszászlóalj parancsnokságát látta el Debrecenben. 1886. április 19-étől a magyar királyi I. honvédkerület 2. tanzászlóaljának parancsnokaként ténykedett Debrecenben. 1886. június 16-ától a magyar királyi 3. honvéd gyalogföldandár 2. zászlóaljának parancsnoka volt Debrecenben.

1887. október 1-jétől a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia aligazgatója, 1887. november 1-jétől beosztása mellett még a Ludovika Akadémia törzstiszti tanfolyamának hadászattanárára is volt. 1889. augusztus 18-án soron kívül alezredessé nevezték ki aligazgatói beosztásában. 1890. júniusától a Ludovika Akadémia parancsnokhelyettese, egyúttal az ott működő felsőbb tiszti tanfolyam parancsnoka, továbbá a törzstiszti tanfolyam hadászattanárára

volt Budapesten. 1891. november 1-jén szolgálati alkalmazásában megkapta ezredesi kinevezését.

Nemességodi Szvetics József császári és királyi vezérőrnagy, a Ludovika Akadémia parancsnoka 1890-ben a következőket fogalmazta meg a róla készített előljárói jellemzésében. „Ezredparancsnoknak alkalmas soron kívül. Magas termetű és erős testalkat mellett egészséges, minden béke és hadifáradalmak elviselésére képes. Rövidlátó, szemüveget visel. Nagyon kedvelt, a tisztikar bajtársias szellemére igen előnyös befolyást gyakorló bajtárs. Társadalmi érintkezésében felebbvalókkal szemben nagyon előzékeny, megnyerő modorral, alantosok iránt jóindulatú. Válogatott társaságban s bajtársai körében mozog. Jelen alkalmazásában a nevelés- és tanügy iránti érdeklődés s hivatásával járó egyéb teendői végzésében kötelességérettől áthatva nagyon buzgó a legjobb eredménnyel.”

1892. június 28-án áthelyezték a debreceni magyar királyi 3. honvéd gyalogezred állományába. 1892. július 26-ától a 3. honvéd gyalogezred parancsnoki teendőit látta el Debrecenben, méghozzá jól, hiszen az 1895-ben róla készült szolgálati főjelentésben az alábbiakat olvashatjuk: „A katonai csapatszolgálat ágazataiban jártas, a vezérkari és a magasabb parancsnokságok ügyvitelét jól ismeri, a katonai tudományos irodalomban tájékozott.”

1896. május 6-án beosztották a kolozsvári magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített tábornoki helyre. 1896. július 24-étől a magyar királyi 81. honvéd gyalogdandár parancsnokaként teljesített szolgálatot Székesfehérváron, majd 1897. november 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá nevezték ki beosztásában.

1901. április 3-án egészségügyi okokból felmentették beosztásából. Az uralkodó 1901. április 24-én császári és királyi címzetes altábornaggyá nevezte ki. 1901. május 1-jén nyugállományba helyezték. Nyugdíjas éveit először Székesfehérváron, majd 1901. augusztus 1-jétől Budapesten élte. Éves nyugdíja 9975 korona összegre rúgott. 1905. április 8-án hunyt el Budapesten, majd 1905. április 11-én helyezték örök nyugalomra a Kerepesi úti temetőben.

1877. május 20-án Bécsben vette feleségül Menninger Karolinát (1855. szeptember 4. – 1927. május 30., Budapest), házasságukból három fiú (1882. január 10-én György, 1886. március 3-án József, 1892. június 30-án Károly), valamint két lány (1878. március 9-én Franciska, 1880. augusztus 5-én Emília) született. Mindhárom fia apja hivatását választotta, s a császári és királyi hadseregben vagy a Magyar Királyi Honvédségben szolgált.

9. ábra: Görgői és toporczi Görgey Vince vezérőrnagy,
a 81. honvéd gyalogdandár parancsnoka
Forrás: 62491

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovákul jól, franciául és angolul pedig meglehetősen jól beszélt.

Magyar nemesi címét és előnevét apjától örökölte.

1903. január 1-jétől a Magyar Királyi Honvéd Tiszti Özvegyek és Árvák Segélyellátási Intézete igazgatótanácsának rendes tagja volt egészen haláláig.

Szolgálati érdemeit és szakmai kiválóságát előjárói és a birodalom uralkodója több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1892. június 28-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1895-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát és a Bronz Katonai Érdemérmet piros szalagon, 1898. december 2-ától pedig a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára viselhette.

1885. szeptember 29-én a Monarchia uralkodója a legfelsőbb megalégedését fejezte ki felé.

Hadjáratban vagy háborúban nem vett részt, ezért sok bajtársához hasonlóan nem volt alkalma harci tapasztalatok szerzésére.

Sajnálatos módon semmilyen publikáció nem látott napvilágot a neve alatt.

Halász Károly császári és királyi címzetes vezérőrnagy

Halász Károly 1846. szeptember 16-án született a Baranya vármegyei Mohácson, a város nyugdíjas főjegyzőjének fiaként, római katolikus vallású családban.

A Magyar Királyi Honvédségben befutott tiszti pályafutásának megkezdése előtt gimnáziumot, majd tanítóképzőt végzett Pécsen kitűnő eredménnyel, azután pedig főelemi iskolai tanítóként szerzett pedagógiai tapasztalatokat.

1869. október 1-jén közhonvédként kezdte pályafutását a magyar királyi 67. honvédzászlóaljban Mohácson, ahol 1870. március 25-én címzetes őrmesterré és szakaszparancsnokká nevezték ki. 1870. szeptember 10-én hadapródi kinevezést kapott a székesfehérvári magyar királyi 65. honvédzászlóaljban, 1870. november 1-jén pedig hadnaggyá léptették elő alakulatánál, ahol századtitként szolgált. 1870. december 2-ától a 63. honvédzászlóaljban szolgált századtitként Budán, emellett a dandártanostály oktatója volt Székesfehérváron. 1871–1872-ben a honvédkerületi tiszti tanfolyamot végezte jeles eredménnyel Mosonyban. 1872. január 1. és augusztus 15. között a pesti központi tisztiiskolában végzett kitűnő eredménnyel. 1872. szeptember 29-től a magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság ideiglenes parancsörtszjtjeként tevékenykedett Budán, 1872. november 1-jén pedig főhadnaggyá nevezték ki beosztásában. 1873. május 25-től a 67. honvédzászlóaljban szolgált századtitként Mohácson. 1873. augusztus 22-től a magyar

királyi 17. honvéd gyalogdandár segédtszti teendőit látta el Pécsen. 1873. november 6-tól a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán szolgált Budapesten. 1874. október 10. és 1876. szeptember 30. között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskola hallgatója volt, azonban ottani tanulmányait meg nem felelt eredménnyel végezte. 1874. október 10-én a pozsonyi magyar királyi 58. honvédzászlóalj állományába osztották be hadiiskolai tanulmányai idejére. 1876. október 19-étől a Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán teljesített szolgálatot Budapesten. 1877. március 21-étől századtszti teendőket látott el a 67. honvédzászlóaljban Mohácson. 1877. november 25-étől a magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság parancsörtszti tevékenykedett Budán, s közben 1879. július–szeptember vége között az V. honvédkerületi segédtszti teendőket is ellátta. Parancsörtszti beosztásában, 1879. november 1-jén léptették elő 2. osztályú századosná. 1879. november 25-étől az állandósított század parancsnoka volt a magyar királyi 65. honvédzászlóaljban Székesfehérváron, ahol 1882. november 1-jén 1. osztályú századosi kinevezést kapott. 1884-ben zászlóaljja állandósított századának parancsnoki teendőit már Pécsen látta el. 1885. november 1. és 1886. augusztus 6. között a honvéd törzstszti tanfolyamot végezte el megfelelő eredménnyel a budapesti Honvéd Ludovika Akadémián.

1875-ben készült szolgálati jellemzésében előjárói jó lövésznek, jó úszónak, jó lovasnak és tornásznak tartották, majd 1881-től kezdve jellemzésében már azt is kiemelték különleges képességei között, hogy jól zongorázik és énekel.

1886. augusztus 7-én a magyar királyi 19. honvéd gyalogföldandár 1. zászlóaljának parancsnokságával bízták meg Pécsen. 1887. május 1-jétől a 19. honvéd gyalogföldandár 1. zászlóaljának parancsnoka volt szintén Pécsen. 1889. július 1-jétől a magyar királyi 6. honvéd gyalogföldandár (1890-től 6. honvéd gyalogezred) 1. zászlóaljának és a 17. népfelkelőjárásnak a parancsnoka volt Szabadkán. Beosztásában 1889. november 1-jén őrnaggyá, majd 1893. május 1-jén alezredessé nevezték ki. Az 1891-ben róla készült parancsnoki vélemény szerint: „Igen szorgalmas, tevékeny. Igen illedelmes és művelt modorú, jó társas körökben mozog.”

1894. június 18. és 23. között a brucki császári és királyi lövésziskola csapatparancsnokok számára fenntartott tájékoztató tanfolyamát végezte el. 1894. június 24-étől a kassai magyar királyi 9. honvéd gyalogezred ideiglenes, majd 1894. november 1-jétől az alakulat tényleges parancsnokaként vált neve ismertté a Honvédségben. 1896. május 1-jén ezredessé nevezték ki ezredparancsnoki beosztásában, amelyből 1900. április 28-án felmentették. 1900. augusztus 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően Baján élt. 1906. augusztus 6-án császári és királyi címzetes vezérőrnagyi rangot adományozott számára az uralkodó.

10. ábra: Halász Károly címzetes vezérőrnagy

Forrás: 103671

1916. augusztus 28-án hunyt el Baján, rá két napra temették el a bajai Szent Rókus temetőben található családi sírboltba.

1880-ban házasodott meg, felesége Schleicher Etelka volt, aki 1862-ben született és 1912. augusztus 10-én hunyt el Baján, s a bajai Szent Rókus temetőben található családi sírboltba helyezték örök nyugalomra. Házasságukból hét lány (Flóra, Edit, Riza, Olga, Márta, Szeréna, Etelka) és egy fiú (Marcel) született.

Magyarul tökéletesen, németül pedig jól beszélt és írt, horvátul és franciául szükségképpen beszélt, a latin nyelvet olvasás szintjén használta.

Tehetségét, szorgalmát és tisztí erényeit több osztrák–magyar kitüntetéssel is elismerték előljárói. 1895-ben a Katonai Tisztí Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő részére, 1899. március 9-én az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát tűzhette zubbonyára.

A korszakban lezajlott egyik hadjáratban vagy háborúban sem vett részt, így legtöbb pályatársához hasonlóan nem volt alkalma harctéri tapasztalatokat szerezni.

A magyar nyelvű hadtudományi irodalom művelésében is jeleskedett. Több kötet és szacikk szerzője volt, amelyek az alábbiak: *A hadművészet történelme* (Pest, Aigner, 1872), *A haditörténelem tanulmányozásáról* (megjelent a *Ludovika Akadémia Közlönyében*, 1873. decemberi füzet, 134–149. oldal). Azonkívül több éven át a *Honvéd* című katonai szaklap szerkesztője is volt, s a *Honvéd* hasábjain szintén jelentek meg kisebb írásai HK vagy Cselyei álnev alatt.

Jekel- és margitfalvi Jekelfalussy Lajos császári és királyi gyalogsági tábornok

Jekelfalussy Lajos 1848. október 1-jén született a Zemplén vármegyei Szacsúr községben, római katolikus vallású családban. Apja idősebb jekel- és margitfalvi Jekelfalussy Sándor (1822–1882. december 6., Budapest) földbirtokos, édesanyja tolnai Festetics Kamilla grófnő (1825–1903. május 17., Kende) volt.

Katonatiszti hivatásának megkezdése előtt hat polgári reáliskolai osztályt végzett Kassán, majd 1862 októberétől 1865-ig a császári–királyi tüzér iskolaszázad tanfolyamát végezte el Krakkóban, 1865-től pedig a császári–királyi tüzér akadémián 3 év 8 hónapon át folytatott jó eredménnyel tanulmányokat Mährisch-Weisskirchenben, ahonnan 1869 júniusában önként kilépett.

Katonatiszti pályafutását 1869. szeptember 16-án kezdte meg közhonvédként a magyar királyi 37. honvédszászlóaljban Eperjesen. 1869. október 24-én, a sikeresen letett tiszti vizsga után hadnaggyá nevezték ki a magyar királyi 39. honvédszászlóaljban Kassán, ahol századtiszti feladatokat látott el. 1870. január 1. és augusztus 5. között, 1871. március 12. és augusztus 10. között, továbbá 1872-ben is tanárként ténykedett a magyar királyi III. honvédkerületi tisztképző iskolában Kassán. 1870. november 1-jétől a magyar királyi 40. honvédszászlóaljban szolgált századtiszként Sátoraljaújhelyen, ahol 1872. február 29-én főhadnaggyá nevezték ki. 1872-ben elvégezte a pesti honvéd központi lövésziskolát. 1872–1873-ban a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el Budapesten. 1873. augusztus 22-étől a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság parancsörtszti beosztásában ténykedett Budapesten. 1874. május 1-jén 2. osztályú századossá léptették elő beosztásában. 1874. május 17-étől századparancsnokként foglalatoskodott a magyar királyi 71. honvédszászlóaljban Veszprémben. 1874. november 1. és 1875. januárja között kezelőtiszt-helyettes volt alakulatánál Veszprémben. 1875. március–áprilisában dandártanosztály-parancsnokként ténykedett Székesfehérváron. 1875. májusától az állandósított századparancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 71. honvédszászlóaljban Pápán. 1876. március–áprilisában ismét dandártanosztály-parancsnok volt Székesfehérváron. 1876. májusától pedig századparancsnokként folytatta szolgálatát alakulatánál Székesfehérváron. 1876. október 13-ától 1878. szeptember 30-áig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskola hallgatója volt, amelyet jó eredménnyel végzett el. Hadiiskolai tanulmányai idejére 1876. október 23-án a pozsonyi magyar királyi 58. honvédszászlóalj állományába osztották be, s közben 1877. május 1-jén 1. osztályú századossá nevezték ki. 1878. október 1-jétől a császári és királyi katonai parancsnokság vezérkari osztályán szolgált Kassán. Akkoriban előjárói igen jó rajzoló, jó térképész, tornásznak, vívónak, úszónak és jó lovasnak tartották.

1879. október 1-jétől a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémián szolgálati és gyakorlati szabályzatot tanított és ottani századparancsnokként szolgált. 1880. október 1-jétől az állandósított század parancsnoka volt a magyar királyi 63. honvédszászlóaljban Budapesten. 1881. augusztus 13-ától a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán tevékenykedett. 1883. április 3-ától a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokság megbízott, majd 1883. június 10-étől tényleges segédtszjtje volt Budapesten. 1883. május 1-jén őrnagyi kinevezéssel is elismerték

beosztásában végzett kiváló munkáját. 1886. április 15-étől a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság 2. segédtiszti teendőit végezte Budapesten, s beosztásában 1887. november 1-jén alezredessé, 1890. május 1-jén pedig ezredessé nevezték ki. 1890. június 13-ától a Honvéd Főparancsnokság első segédtisztjeként folytatta pályafutását a magyar fővárosban.

Az 1891-ben íródott és róla készült előjárói szolgálati jellemzés a következőképpen hangzik: „Becsvágyó, határozott, tiszta jellemű, vidám kedélyű, igen jó szellemi képességgel és gyors felfogással. Mint első segédtiszt teendőit minden tekintetben részletesen és alaposan ismeri, az ügykezelést a legnagyobb rendben és biztos kézzel vezeti és minden irányban megfelel. Igen jó és kitartó lovas, 2 jó lóval ellátva. Vezérkari szolgálatra és pedig mozgósítás esetén mint hadtest vezérkari főnök alkalmazható lenne. A szolgálat iránt élénk előszeretettel viseltetik – igen szorgalmas, igen jó eredménnyel. Hivatásszerű kötelességeiben való tökéletesítésében folyton fáradozik.”

1892. október 22-től a magyar királyi 12. honvéd gyalogezred parancsnoka volt Szatmáron. 1894. október 26-ától a magyar királyi 80. honvéd gyalogdandár ideiglenes, majd 1895. március 27-étől a seregtest tényleges parancsnokként szolgált Debrecenben. 1896. május 1-jén császári és királyi vezérőrnagyi kinevezést kapott beosztásában. 1899. január 17-étől a székesfehérvári magyar királyi V. honvédkerület ideiglenes parancsnokságával bízták meg. 1899. április 10-étől a császári és királyi Hadügyminisztérium csoportfőnöki feladatait látta el Bécsben, s közben 1899. november 1-jén császári és királyi altábornaggyá léptették elő. 1905. november 1-jétől a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság adlátusaként folytatta szolgálatát Budapesten. 1906. április 14. és 1910. január 17. között szolgálton kívüli magyar királyi honvédelmi miniszterként tevékenykedett a Wekerle Sándor által vezetett kormányban a Honvédség érdekében, 1906. november 1-jétől császári és királyi tábornagyként, 1908. november 15-étől pedig császári és királyi gyalogsági tábornokként.

Az 1908–1909-es balkáni annexiós válság miatt a korábbihoz képest jelentős összegeket fordíthatott a Honvédség fejlesztésére, modernizálására. (A honvédelmi tárca 1906-os éves költségvetése 40 millió korona volt, amelyhez képest a honvédelmi miniszter 1908-ban már 5, 1909-ben pedig már 11 millió koronával megnövelt összegből gazdálkodhatott, rendkívüli kiadásokra a két évvel korábbihoz képest 1908-ban 1,4, 1909-ben pedig már 1,8 millió koronával többet fordíthatott). A Honvédségnél 1907-ben vezették be a német Schwarzlose géppuskát, amelyekkel minden gyalog- és lovasezredben egy-egy osztagot szereltek fel, a gyalogságnál 2, a lovasságnál 4 géppuskával.

*11. ábra: Jekel- és margitfalvi Jekelfalussy Lajos gyalogsági tábornok,
magyar királyi honvédelmi miniszter*

Forrás: 68960

A Honvédséget korszerű Mannlicher-rendszerű ismétlőpuskákkal fegyverezték fel. Létrejötték a honvéd kerékpáros alakulatok, továbbá a Magyar Önkéntes Automobil Testület, amelybe a legalább 16 lóerős gépkocsik és a 2,5 lóerős motorkerékpárok önként jelentkező tulajdonosai tartoztak, s amely a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe tartozott. Jekelfalussy 1909-ben lehetőséget teremtett a két hónapos honvéd gépkocsivezetői tanfolyam megindítására.

1910. február 1-jén saját kérelmére nyugállományba helyezték, majd utána Budapesten élt. 19 200 koronás éves nyugdíja tisztas megélhetést biztosított számára, de csupán másfél éven át élvezhette. 1911. július 22-én szívszélhűdés miatt bekövetkezett halála a felvidéki Lontó településen érte. 1911. július 24-én ugyanott temették el a családi sírboltban.

1873-ban vette nőül első feleségét, Maáncsi Marton Antóniát (1852–1901. május 5., Bécs). 1906. június 15-én másodszor is megnősült, második felesége podhorai és kotosói Podhorszky Mária Erzsébet Paulina (1857. november 9. – 1937. január 18., Budapest) volt. Első házasságából származó fia, az 1874. október 13-án született István apja hivatását követve tiszti pályát futott be, majd később magánzóként élt.

Magyar és német nyelven tökéletesen beszélt és írt, szlovákul jól, franciául pedig keveset beszélt.

Magyar nemesi címét és előnevét apja után örökölte. Különböző kitüntető címeket is adományozott számára az uralkodó, így 1878. június 8-ától császári és királyi kamarás, 1907. február 4-étől a császári és királyi 60. gyalogezred tulajdonosa, 1907. június 3-ától belső titkos tanácsos volt.

Szakmai érdemeit és a Magyar Királyi Honvédség érdekében kifejtett tevékenységét az uralkodó több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerte. 1892. október 16-án az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1894-ben a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. november 30-án a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1902. június 15-én az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét, 1905. november 1-jén az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát, 1910. január 23-án az Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztályát kapta meg.

A külföldi kitüntetések közül 1897. október 11-étől a Porosz Koronarend II. osztálya csillaggal, 1908. május 26-ától a Porosz Vörös Sas Rend I. osztálya, 1908. november 6-ától a Spanyol Katonai Érdemrend nagykeresztje kitüntetések birtokosa volt.

Egyéb szakmai elismerésekkel is büszkélkedhetett: 1883. április 22-én a honvédelmi miniszter nyilvánította ki számára elismerését a Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán közel két éven át végzett tevékenységéért. 1887. október 7-én a honvédelmi miniszter dicsérő elismerését fejezte ki az országgyűlési képviselők közül alakult tisztképző tanfolyam kiképzése során tanúsított buzgalmaért.

Számos bajtársához hasonlóan hadjáratban vagy háborúban nem vett részt, ezért nem voltak harctéri tapasztalatai.

Nevéhez nem köthető egyetlen írásmű sem, így a magyar hadtudományt sajnálatos módon nem gazdagította.

Nagy- és kiskálnai Kálnay Lajos császári és királyi vezérőrnagy

Kálnay Lajos 1853. november 3-án született a Komárom vármegyei Császár településen, római katolikus vallású családban. Édesapja foglalkozása főtanító volt.

A Magyar Királyi Honvédségben befutott pályája előtt két éven át jogi tanulmányokat folytatott Pozsonyban, jó eredménnyel.

Katonatiszti pályafutását 1874. május 21-én honvédként kezdte a tatai magyar királyi 64. honvédzászlóaljban, ahol 1874. július 1-jén címzetes tizedes, 1875. október 11-én címzetes őrmester, 1875. december 2-án pedig őrmester lett. 1875–1876-ban jeles eredménnyel végezte el a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia előkészítő és tisztképző tanfolyamát. 1876. szeptember 18-án hadnaggyá nevezték ki a magyar királyi 64. honvédzászlóaljban, és századtisztként szolgált Tatán.

1877. január 1-jétől az altiszti iskola tanáráként alkalmazták alakulatánál Tatán. 1877. július 21-étől zászlóaljsegédtisztként szolgált alakulatánál először Tatán, majd 1878 januárjától Vácon. Közben 1878. július 1. és augusztus 15. között lovaglótanfolyamon vett részt a magyar királyi 6. honvéd lovasezrednél Vácon. 1878 novembere és 1879. július vége között a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte Budapesten, jeles eredménnyel. 1879. augusztus 1-jétől a magyar királyi 64. honvédzászlóalj állandó századánál szolgált Tatán, majd 1879. szeptember 5-től a magyar királyi 73. honvéd gyalogdandár-parancsnokság segédtisztként tevékenykedett Pozsonyban.

12. ábra: Kálnay Lajos őrnagy 1901-ben

Forrás: 63693_tabló

A vezérkari szakiskolát, a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát 1880. október 1. és 1882. október 1. között végezte el, ki nem elégitő eredménnyel. (Ez a tény tisztí pályafutása során később nyilvánvaló hátrányt jelentett, hiszen nem lett belőle vezérkari minősítésű tiszt, s nem került vezérkari beosztásokba. Csapattisztként az egyes rendfokozatokba is később nevezték ki, vagyis lassabban haladt előre a ranglétrán. Hadiiskolai tanulmányait jó vagy jeles összeredménnyel lezárva nagy eséllyel altábornagyként fejezhette volna be pályáját.) Hadiiskolai tanulmányai idejére a pozsonyi állomáshelyű magyar királyi 58. honvédszászlóalj állományaiba került. 1882. november 1-jétől

a magyar királyi 73. honvéd gyalogdandár segédtsitztként folytatta pályáját Pozsonyban, s beosztásában 1883. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki. 1887. március 15-én századtsitztként átkerült a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogföldandár kötelékébe. 1887. április 9. és május 2. között a Budapesten felállított népfelkelési gyalogtsitztképző tanfolyam parancsnoka és tanára volt. 1883. május 3-tól ismét századtsitztként ténykedett a pozsonyi 13. honvéd gyalogföldandárban. 1887. november 1-jétől a magyar királyi 14. honvéd gyalogföldandárban szolgált tovább századtsitztként Budapesten. 1888. október 13-tól beosztott tsitztként a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium III. ügyosztályán folytatta pályafutását, ahol 1889. szeptember 1-jén 2. osztályú századossá, 1891. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki. 1891. október 9-től ismét csapatszolgálatot látott el: századparancsnok volt a magyar királyi 14. honvéd gyalogezredben Nyitrán és Léván. 1892. október 26. és 1893. július 31. között a honvéd törzstsziti tanfolyam hallgatója volt Budapesten, a képzést megfelelő eredménnyel végezte el. 1893. november 16-ától kezdve a gyulai magyar királyi 2. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljának helyettes parancsnoki teendőit látta el Jászberényben. 1894. január 1-jétől a 14. honvéd gyalogezred századparancsnokaként ténykedett Léván. 1894. június 1-jén a 14. honvéd gyalogezred nyitrai 1. zászlóaljának helyettes parancsnokává nevezték ki. 1894. november 1-jén megbízták a kassai magyar királyi 9. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljának parancsnokságával és a 29. népfelkelőjárás ideiglenes vezetésével Eperjesen. Nyilvánvalóan beváltotta előjárói előzetes várakozásait, hiszen 1895. január 1-jén a 9. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljának és a 29. népfelkelőjárásnak a parancsnokává nevezték ki, először Eperjes, majd Kassa állomáshellyel. Ebben a beosztásában léptették elő az őrnagyi rendfokozatba 1897. május 1-jén. 1900. április 1-jén áthelyezték a pécsi magyar királyi 19. honvéd gyalogezred állományába, ahol különleges alkalmazású törzstszitztként tevékenykedett, közben 1902. május 1-jén alezredesi, 1905. május 1-jén pedig ezredesi kinevezést nyert.

1905. november 18-án a kolozsvári magyar királyi 21. honvéd gyalogezred parancsnoka lett. Az előjáró parancsnoka által 1906-ban róla írt jellemzésben a következőket olvashatjuk: „Szilárd jellem, víg kedélyű, élénk véralkattal, igen jó szellemi tehetséggel és felfogással. Ezredet úgy önállóan, mint kötelékben jól vezet és vezényel. A szabályokat és utasításokat jól ismeri és helyesen alkalmazza. Ezrede jól ki van képezve. A tsitztikar továbbképzésének vezetésére alkalmas. Harcászati és hadtörténelmi tanulmányok által ismereteit kibővíteni iparkodik. Jó bajtárs, a bajtársiasságra jó befolyást gyakorol, feljebbvalókkal

tiszteletteljes, alantosokkal barátságos.” 1908-ban feljebbvalója jó lövésznek, vívónak, gyakorlott és biztos lovasnak, igen jó rajzolóknak tartotta, aki terepfelvételi munkákra is kiképzést kapott.

1910. november 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki ezredparancsnoki beosztásában. Közben szakmai ismereteinek bővítésére is alkalma adódott, hiszen 1907. június 17. és 28. között a csapatparancsnokok számára felállított tájékoztató tanfolyamot végezte el a brucki császári és királyi központi lövésziskolában. 1910. december 20-án a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített beosztott tábournoki helyre került Kassán. 1912. április 13-án saját kérésére egészségügyi okokból felmentették beosztásából, majd 1912. július 1-jén várakozási illetékekkel egy évre Kassán szabadságolták. 1913. július 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. Éves nyugdíja kezdetben 13 118 korona volt, amelyet 1921 augusztusában 20 200, 1923 júliusában pedig 296 000 koronára emeltek. 1921-ben Budapesten, a VIII. kerületi Práter út 19. I/17. alatt lakott. Sajnos elhalálkozásának idejét és helyét nem ismerjük.

Nem alapított családot, s ezt a tényt a korabeli róla fennmaradt levéltári dokumentumok is alátámasztják.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovák nyelven pedig a szolgálat igényeinek megfelelően beszélt.

Magyar nemesi címét és előnevét apjától örökölte.

Több osztrák–magyar kitüntetés tulajdonosa volt. 1898. november 30-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1899-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1910. április 10-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1913. június 25-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon viselhette. Külföldi kitüntetésben nem részesült pályája során.

A legtöbb tábournoktársához hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban vagy háborúban nem vett részt, így nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal.

A magyar hadtudományi irodalmat a Lovassági harcok az 1866-iki osztrák–porosz hadjáratban című tanulmányával gyarapította, amely a *Ludovika Akadémia Közlönye* 1891. évi 8–9. számában, a 846–866. oldalon vált elérhetővé az olvasók számára.

Nemeskéri Kiss Zsigmond császári és királyi altábornagy

Kiss Zsigmond 1850. november 28-án született a Vas vármegyei Nagyölbő településen, római katolikus vallású családban. Édesapja néptanító volt.

Honvédtiszti pályájának kezdete előtt hét gimnáziumi osztályt végzett Szombathelyen jó eredménnyel.

1871. április 4-én honvédként kezdte katonatiszti pályafutását a magyar királyi vas-soproni 75. honvédszászlóaljban Kőszegen. 1871. augusztus 16-án tizedes, 1871. november 1-jén pedig hadapród lett alakulatánál. 1871. november 14-én áthelyezték a magyar királyi vasi 76. honvédszászlóaljba Körmentre, ahol 1872. április 29-én hadapród-tiszthelyettessé, 1872. november 1-jén pedig hadnaggyá nevezték ki, és századtisztként tevékenykedett. Időközben, 1871–1872 folyamán jó eredménnyel végezte el a budai magyar királyi V. honvédkerületi tisztképző tanfolyamot és a pesti központi tisztiiskolát. 1873. március 1-jétől hat héten át a magyar királyi 18. honvéd gyalogdandár altisztképző tanosztályánál szolgált Nagykanizsán, 1873. június 15-étől nyolc héten át a 18. és 19. honvéd gyalogdandár póaltisztképző tanosztályánál tanárként működött Sopronban, egyébként századtiszti teendőket látott el alakulatánál. 1875. november 1. és 1876. augusztus 5. között a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát jeles eredménnyel végezte el Budapesten. 1876. augusztus 6-tól századparancsnoki feladatokat látott el a magyar királyi 76. honvédszászlóaljnál, továbbá féldandársegédtsízként ténykedett Körmenten. 1876. november 25-én a budai magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság I. ügyosztályára vezényelték. 1877. szeptember 6-tól a magyar királyi 82. honvéd gyalogdandár-parancsnokság segédtsíztje volt Pécsen. 1878 novemberétől 1879. július végéig a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el jeles eredménnyel. 1879. január 13-án a szigetvári magyar királyi 69. honvédszászlóalj állományába helyezték át, ahol 1879. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki. 1879. augusztus 1-jétől századtisztként foglalatostkodott alakulatánál Szigetváron. 1879. október 5-én a radványi magyar királyi 74. honvéd gyalogdandár segédtsíztjévé nevezték ki. 1880. július 17-étől a pozsonyi magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokság parancsörtsíztjeként folytatta szolgálatát. 1881 októbere és 1883. október vége között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskola hallgatója volt, tanulmányait jó összeredménnyel zárta.

Hadiiskolai tanulmányai idejére, 1881. november 1-jén a pozsonyi magyar királyi 58. honvédszászlóalj állományába került. 1883. november 1-jétől a magyar királyi 65. honvédszászlóaljban folytatta szolgálatát, ahol ideiglenes

századparancsnok volt Székesfehérváron. 1884. július 25-étől a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán szolgált a magyar fővárosban. 1884. október 1-jén ötéves időszakra a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia állományába került tanári minőségben. 1884. december 1-jétől az egyéves önkéntesi és szabadságolt állományú tisztképző tanfolyamon a gyakorlati és szolgálati szabályzat, a hadseregszervezet, a földrajz, a harcászat tanáraként végzett oktatómunkát, 1886 és 1888 között a tanári teendői mellett még a szabadságolt állományú tisztképző tanfolyam parancsnoki teendőit is ellátta. Beosztásában 1887. május 1-jén soron kívül 2. osztályú századossá, 1889. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki. 1889. október 1-jétől a magyar királyi 17. honvéd gyalogfeldandár 3. zászlóaljának helyettes zászlóaljparancsnokaként ténykedett Veszprémben. 1890. július 1-jétől kezdve a magyar királyi szegedi II. honvédkerületi parancsnokság ideiglenes, 1892. november 1-jétől pedig tényleges segédtisztjeként teljesített szolgálatot, 1893. november 1-jén őrnaggyá léptették elő beosztásában. 1896. október 1-jétől a pécsi magyar királyi 19. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljának és a 61. népfelkelőjársznak a parancsnokává, majd 1896. november 1-jén alezredessé nevezték ki. 1897. október 25-étől különleges alkalmazású törzstisztként működött a pécsi 19. honvéd gyalogezredben. 1899. február 25-én a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogezred ideiglenes, majd 1899. április 23-án az ezred tényleges parancsnokává, 1899. november 1-jén pedig beosztásában ezredessé nevezték ki.

Szakmai ismereteinek bővítése céljából 1899-ben elvégezte a brucki császári és királyi lövésziskolában a csapatparancsnokok számára felállított tanfolyamot. Az 1900-ban róla készült előljárói véleményben a következőket olvashatjuk: „Mint ezredparancsnok minden tekintetben kitűnően megfelel, úgy az ezred kiképzésében, mint az ezred tisztikar oktatásában s annak szellemi és társadalmi irányban való vezetésében. Az ezred belszolgálati és közigazgatási ügyeit is igen czélszerűen és szakértelemmel vezeti. Igen jó lovas és jó háttas lovakkal bír. Kitűnő bajtárs, a tisztikar bajtársiasságára és a lovagias szellem ápolására kitűnő befolyást gyakorol, a legjobb társalkodási modorral, a legelőkelőbb társadalmi körökben forog.” 1902. december 5-én megbízták a Szatmárnémetibe diszlokált magyar királyi 78. honvéd gyalogdandár ideiglenes vezetésével. 1905. június 15-én lett a 78. honvéd gyalogdandár parancsnoka Szatmárnémetiben, császári és királyi vezérőrnagyi kinevezését pedig 1905. november 1-jén kapta meg. 1905. december 27-étől a magyar királyi 79. honvéd gyalogdandár parancsnoki teendőit látta el Budapesten. 1907. április 4-én beosztották a budapesti Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokságra.

*13. ábra: Kiss Zsigmond ezredes,
a magyar királyi 13. honvéd gyalogezred parancsnoka 1901-ben
Forrás: 63685_tabló*

1908. november 5-én a szegedi magyar királyi II. honvédkerület parancsnokává, 1910. május 1-jén pedig ezen beosztásában császári és királyi altábornaggyá nevezték ki. 1912. április 13-ától a magyar királyi I. honvédkerület parancsnoka volt Budapesten. 1913. március 27-én egészségügyi okokból felmentették posztjából. 1913. július 1-jén saját kérelmére nyugállományba helyezték, azt követően Budapesten élt. 1933. augusztus 13-án agyvérzés következtében hunyt el Budapesten, a 2. számú honvéd és közrendészeti kórházban. 1933. augusztus 15-én a Kerepesi úti temetőben temették el. Halála előtt a VI. kerületi Andrassy út 88. földszint 2. alatt lakott a magyar fővárosban. Nyugdíja 1921 augusztusától 24 400 korona, 1927 júliusától pedig 960 pengő volt.

A 19. és 20. század fordulóján nősült meg, felesége Lengyel Melánia volt, aki 1929. október 16-án hunyt el Budapesten. Alice nevű lánya 1906. november 13-án született.

Magyar és német nyelven tökéletesen, horvátul a szolgálat igényeinek megfelelően beszélt és írt, francia nyelven keveset beszélt.

1911. augusztus 9-én régi magyar nemességének megerősítése mellett nemesi címert adományozott számára az uralkodó.

Hivatástudatát és szakmai elkötelezettségét számos osztrák–magyar katonai kitüntetés adományozásával is elismerte a birodalom uralkodója. 1896-ban a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1896. október 11-én a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1903. január 18-án az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1911. szeptember 19-én az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét kapta meg. A külföldi kitüntetések közül 1897. január 9-től a Román Királyi Koronarend tiszti középkeresztjének tulajdonosa volt.

Sok tábornoktársához hasonlóan egyetlen 1914 előtt lezajlott hadjáratban vagy háborúban sem vett részt, ezért nem voltak harctéri tapasztalatai.

Több magyar nyelvű hadtudományi munka is megjelent a neve alatt a *Ludovika Akadémia Közlönye* című folyóirat különböző számaiban, ezek a következők: Néhány szó a feldandár-szervezésről (1886. évi 11. szám, 835–843. oldal); A század-parancsnokok önállósága (1887. évi 6–7. szám, 471–479. oldal); A tűzhatás és a csapatvezetés kölcsönössége (1888. évi 6–7. szám, 523–535. oldal).

Krieger Kálmán Alfréd császári és királyi címzetes vezérőrnagy

Krieger Kálmán Alfréd 1852. június 12-én született az Abaúj vármegyei Kassa városában, evangélikus vallású családban, Krieger János és Lang Karolina gyermekeként. Apja városi hivatalnok, főkapitány volt, aki 1809-ben született és 1874. január 14-én hunyt el Kassán, s ott is helyezték örök nyugalomra.

Nyolcosztályos gimnáziumban folytatott tanulmányait érettségi vizsgával zárta, jó eredménnyel, majd 1870–1872 között két éven át jogi egyetemi tanulmányokat folytatott szintén jó eredménnyel.

1872. február 16-án huszárként kezdte katonatiszti pályáját a magyar királyi 18. honvéd lovasszázadban Kassán, ahol nyolchetes alapkiképzésben részesült. 1872. december 9-én honvédként áthelyezték a kassai magyar királyi 39. honvéd gyalogzászlóalj szabadságot állományába. 1873-ban magántanulónként jó

eredménnyel hadapródvizsgát tett a magyar királyi III. honvédkerületi szabadságolt állományú (tartalékos) tisztképző iskolában Kassán. 1873. szeptember 11-én szabadságolt állományú hadapród tizedesként folytatta pályáját a 18. honvéd lovaszázadban Kassán. 1873. október 1-jétől 1874 augusztusáig a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte el jó eredménnyel. 1873. október 2-án szabadságolt állományú hadapródként áthelyezték a kassai 39. honvédszászlóalj állományába. 1874 szeptemberétől az év végéig századszolgálatot látott el alakulatánál Kassán, majd ugyanitt 1875 januárja és augusztusa között a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokságon szolgált irodai kisegítő beosztásban. Időközben, 1875. május 1-jén tényleges állományú hadnaggyá kapott kinevezést alakulatánál, a kassai 39. honvédszászlóaljban. 1875. május 28-án áthelyezték a magyar királyi 48. honvédszászlóaljba Miskolcra, ahol 1875 szeptemberétől századtisztként szolgált, emellett 1875 októberében és novemberében az újonckiképzésben vett részt alakulatánál Miskolcon. 1875. november 20-ától zászlóaljsegédtisztként ténykedett a miskolci 48. honvédszászlóaljban.

Krieger Kálmán közben tovább bővítette szakmai ismereteit, hiszen 1877 novemberétől 1878. július 31-éig jeles eredménnyel elvégezte a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát. 1878. augusztus 23-án áthelyezték a pozsonyi magyar királyi 58. honvédszászlóaljhoz, ahol századszolgálatot végzett. 1878. október 21. és 1879. március vége között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskola hallgatója volt. 1879. április 1-jétől az 58. honvédszászlóaljnál századtiszti teendőkkkel foglalatoskodott Pozsonyban. 1880. november 1-jétől a magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságra beosztott segédtisztként ténykedett ugyanitt. 1881. november 1-jétől kezdve a IV. honvédkerületi parancsnokság parancsórtisztje, illetve 1884-től – a beosztás megnevezésének megváltozása következtében – kerületi segédtiszthelyettese volt Pozsonyban, 1882. november 1-jén pedig főhadnaggyá nevezték ki beosztásában.

Az 1870-es és 1880-as években előljárói a róla készített szolgálati jellemzésekben jó és bátor lovasnak, jó úszónak, jó vívónak és zenésznek, 1890-től pedig már jó evezősnek is tartották.

1884. október 15-én áthelyezték a pozsonyi 58. honvédszászlóaljhoz. 1886. október 15-étől a magyar királyi 13. honvéd gyalogfeldandár 1. zászlóaljában századtiszti feladatokat látott el Pozsonyban. 1887. december 27-én rövid időre a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumba vezényelték. 1888. január 17-étől keretszázad-parancsnokhelyettes, tanzászlóalj-szakaszparancsnok és századtiszt volt alakulatánál Pozsonyban és Nyitrán. 1889. január 7. és február 10. között ismét a IV. honvédkerületi parancsnokságon szolgált Pozsonyban. 1889. február

11-étől századtsitzként működött alakulatánál Pozsonyban, 1889. április 4-étől pedig századparancsnoki teendőket látott el a tanzászlóaljban Nyitrán. 1889. június 17-étől ismételten századtsitzként szolgált Pozsonyban. Közben 1889. szeptember 1-jén 2. osztályú, 1890. november 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki alakulatánál. 1890. január 1-jétől a magyar királyi 13. honvéd gyalogezred 4. századának parancsnokaként tevékenykedett alakulatánál Pozsonyban, emellett 1889. december 1. és 1890. április 4. között az altiszti iskola parancsnoka is volt. 1890. október 1-jétől századparancsnoki beosztása mellett még az egyéves önkéntes tanfolyam parancsnoki tisztét is ellátta alakulatánál. 1892. január–februárjában századparancsnoki beosztása mellett még a IV. honvédkerületi egyéves önkéntesi iskola parancsnoka is volt Pozsonyban.

Az 1890-ben készült előjárói jellemzése szerint: „Határozott szilárd jellemű, komoly, kissé heves, igen sok szellemi képességgel, gyors és helyes felfogással és katonai ítélettel, jelen hivatásának igen jól felel meg. A szabályzatokban tökéletesen tájékozva van és azokat helyesen alkalmazza, századot jól kiképezni, vezényelni és vezetni tud, irodai kezelést jelesen érti, gyorsan dolgozik, jó lövész, a lövészetbeni ismereteket igen jól tudja érvényesíteni, bátor és jó lovas. Kiváló szorgalma mellett szolgálatát pontosan és alaposan végzi, a legjobb eredménnyel, magasabb kiképzés után folyvást törekszik. Magas nyúlánk termetű, erős, minden fáradalmakat háborúban és békében elvisel.”

1892. november 1. – 1893. augusztus 1. között a honvéd törzstiszti tanfolyamot megfelelő eredménnyel végezte el Budapesten. 1893. szeptember 24. és november 15. között a magyar királyi 13. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljának, majd az alakulat 4. századának a parancsnoka volt Pozsonyban. 1894. április 21-én áthelyezték a 8. honvéd gyalogezredbe, ahol a 7. század parancsnokaként ténykedett Lugoson. 1894. október 8. és 31. között a 2. zászlóalj ideiglenes parancsnoka volt a lugosi magyar királyi 8. honvéd gyalogezredben. 1894. november 1-jétől a 13. honvéd gyalogezred 4. zászlóaljának ideiglenes, majd 1896. május 1-jétől annak tényleges parancsnokaként szolgált Tatán. Időközben 1897. május 1-jén őrnaggyá, majd 1902. május 1-jén alezredessé léptették elő ezredénél Pozsonyban.

1899. november 24-én kelt előjárói jellemzésében Jahl Gusztáv ezredes, a pozsonyi 70. honvéd gyalogdandár parancsnoka a következőket írta személyéről: „Igen derék, önértetes és erélyes törzstiszt, ki mint kikülönített zászlóaljparancsnok minden tekintetben igen jól megfelel, a zászlóaljat és az ezredet is harcban igen jól vezeti, s e mellett helyes katonai felfogásról és vállalkozó szellemről bizonyítékot nyújtott.

14. ábra: Krieger Kálmán Alfréd őrnagy,
a 13. honvéd gyalogezred zászlóaljparancsnoka 1901-ben
Forrás: 63685

A zászlóaljat igen jól kiképezi és a tisztikar vezetését helyesen eszközli. Ezredparancsnokká alkalmas.”

1903. május 1-jétől különleges alkalmazású törzstisztként foglalatostkodott a pozsonyi 13. honvéd gyalogezredben, 1905. május 1-jén pedig ezredesi kinevezést kapott beosztásában. 1905. október 23-ától a magyar királyi 16. honvéd gyalogezred parancsnoki teendőit látta el Besztercebányán. 1908. december 17-én egészségügyi okokból felmentették parancsnoki beosztásából. 1909. június 1-jétől várakozási illetékekkel egy év időtartamra szabadságolták Besztercebányán. 1910. június 1-jén rokkantként nyugállományba helyezték, azt követően

Pozsonyban élt. 1910. december 19-én császári és királyi címzetes vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó. 1934. március 15-én hunyt el Pozsonyban.

1884-ben nősült meg, felesége Edl Ilka volt.

Nyelvismerete a korban és a Monarchia tisztikarában jellemző módon figyelemre méltó volt, hiszen magyarul és németül tökéletesen, szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, franciául pedig keveset beszélt és írt.

Több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték vezetői képességeit és szakmai kiválóságát. 1897-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályának, 1898. november 30-ától a Katonai Érdemkeresztnek, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékéremnek a fegyveres erő számára, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztnek, 1910. május 25-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályának a tulajdonosa volt.

Egyéb előjárói elismerésekben is részesítették. 1881-ben a magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokság dicsérő elismerését kapta meg a kerületi katonai osztályon végzett szolgálataiért. 1887-ben a honvédelmi miniszter dicsérő elismerését kapta kézhez, a népfelkelő tiszti tanfolyam parancsnokaként végzett kiváló tevékenységéért.

Nem volt lehetősége harci tapasztalatok gyűjtésére, mivel a korszakban lezajlott egyetlen hadjáratban vagy háborúban sem vett részt.

Egy írásművet hagyott az utókorra, amelynek címe: Az európai nagyhatalmak gyakorlati szabályzatainak összehasonlítása, különös tekintettel a rajharczra. Megjelent a *Ludovika Akadémia Közlönyében* 1880 szeptemberében, a 456–468. oldalon.

Hadusfalvi Ludmann Gyula császári és királyi altábornagy

Ludmann Gyula 1847. május 5-én született a Gömör vármegyei Oláhpatakon, római katolikus vallású családban, Ludmann Samu vasgyári igazgató és Kabzay Sarolta gyermekeként. Édesanyja 1905. augusztus 9-én, Káposztafalun halt meg, s két nap elmúltával ott is temették el.

Középiskolai tanulmányainak lezárásaként érettségi vizsgát tett, majd 1868–1869-ben a bányászati akadémia első évfolyamát végezte el Selmecbányán.

Katonatiszti pályafutását 1869. szeptember 20-án honvédként kezdte a magyar királyi 51. honvédszászlóaljban Jolsván. 1869. november 29-én tizedessé, 1870. június 5-én őrmesterré, 1870. szeptember 10-én hadapróddá, 1870. szeptember 20-án hadapród-tiszthelyetessé, 1870. november 1-jén pedig

hadnagyá nevezték ki alakulatánál, ahol századtsztként szolgált Jolsván. 1870-ben a magyar királyi IV. honvédkerületi tisztképző iskolát végezte el Pozsonyban jeles, 1871-ben a magyar királyi IV. honvédkerületi tiszti iskolát szintén Pozsonyban jó, 1872. október 1. és 1873. július vége között a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát Budapesten jó eredménnyel. 1873. szeptember 6-ától a pozsonyi magyar királyi 58. honvédzászlóaljban századtsztként szolgált. 1873. október 1-jén dandársegédtiszt lett a magyar királyi 14. honvéd gyalogdandárnál Budatinban. 1874 januárjától a magyar királyi 74. gyalogdandár segédtisztjeként tevékenykedet Radványban, s 1876. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki beosztásában. 1877. október 21-én csapatszolgálatra vezényelték a szintén Radványba települt magyar királyi 53. honvédzászlóaljhoz, ahol századtsztként szolgált. 1877 novembere és 1878. június vége, majd 1878 novembere és 1879. július vége között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el megszakítással és jó eredménnyel, 1879. október 12. és 1881. október 30. között pedig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát jó eredménnyel. Hadiiskolai tanulmányai idejére, 1879. november 1-jétől a magyar királyi pozsonyi 58. honvédzászlóalj állományába került.

1881. november 1-jétől a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium II. ügyosztályán kezdte meg szolgálatát, ahol 1883. május 1-jén 2. osztályú századossá nevezték ki. 1883. december 1-jétől a császári és királyi IV. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán folytatta pályafutását Budapesten. 1884. október 1-jétől kerületi segédtiszthelyettesként ténykedett a budapesti magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokságon, ott 1885. november 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő. Az 1885-ben róla készült előjárói minősítésben jó tornásznak, vívónak, tanult lovasnak, meglehetősen jó terepfelnevőnek, szenvedélyes és jó vadásznak jellemezték. 1888. május 28-án a magyar királyi I. honvédkerület megbízott segédtisztje lett Budapesten. 1888. szeptember 1-jétől a magyar királyi 9. honvéd gyalogföldandár 4. zászlóaljának ideiglenes, majd 1888. november 1-jétől a 9. honvéd gyalogföldandár 4. zászlóaljának kinevezett parancsnoki teendőit látta el Eperjesen. 1889. október 7-étől kerületi segédtisztjeként folytatta szolgálatát a kassai magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokságon, ahol 1890. november 1-jén őrnaggyá, 1893. november 1-jén pedig alezredessé léptették elő. 1894. október 26-án a Szatmárnémetiben állomásozó magyar királyi 12. honvéd gyalogezred parancsnokává, 1896. július 18-án pedig beosztásában ezredessé nevezték ki. 1900. október 11-én a magyar királyi 79. honvéd gyalogdandár ideiglenes, 1900. november 24-én pedig a seregtest tényleges parancsnoka lett Budapesten.

15. ábra: Hadusfalvi Ludmann Gyula ezredes,
a magyar királyi 79. honvéd gyalogdandár parancsnoka

Forrás: 100032

1902. május 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1902. május 11-én beosztották a budapesti magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített tábornoki helyre. 1905. november 1-jétől a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium II. ügycsoportjának főnökeként ténykedett a fővárosban. 1906. november 1-jén császári és királyi altábornaggyá nevezte ki a Monarchia uralkodója. Az 1907-ben róla készült tábornoki főjelentésében így jellemezték: „Fellépésében igen tapintatos, állását minden alkalommal illően képviselni tudja. A szolgálat különféle ágazatait jól ismeri, magasabb fokú általános és katonai képzettséggel bír. A csapatra kitűnő befolyást gyakorol, és arról mindenkor gondoskodik. Szolgálati állásában, mint a II. csoport főnöke igen jól megfelelt.” 1907. szeptember 28-án egészségügyi okokból felmentették beosztásából. 1908. január 1-jétől 1911. február

végéig várakozási illetékekkel határozatlan ideig szabadságotlák. 1908. január 1-jén ugyanakkor a budapesti Magyar Királyi Honvéd Főtörvényszék elnökévé nevezték ki. Saját kérésére az uralkodó 1911. január 29-én felmentette a Honvéd Főtörvényszék elnöki beosztása alól. 1911. március 1-jén helyezték nyugállományba, majd Budapesten élt. Nyugdíja kezdetben 17 408, 1922-ben pedig már 366 000 korona volt. 1922. április 21-én hunyt el végkimerülés következtében Budapesten, az I. kerület Horthy Miklós út 49. II/3. alatt. A budapesti Farkasréti temetőben temették el 1922. április végén, ahol az 55. (VK5.) parcella I. sorának 17. sírhelyen nyugszik.

1876-ban megnősült, majd 1878-ban megözvegyült. Házasságából egy fia (Gyula) született, aki 1894. június 4-én, Kassán elhunyt. 1879. június 7-én másodszor is megnősült Budapesten, felesége Kapitánovits Zsófia volt, aki 1848. szeptember 19-én született Buda-Pesten és 1929. május 3-án hunyt el Budapesten. Második házasságából három fia és egy lánya született: Emil, Aladár, Gábor és Ilona. Két fia a katonatiszti, egy fia pedig a katonai tisztviselői pályát választotta. Emil 1902-ben tüzér hadnagy lett a közös hadseregben, Gábort 1913-ban a Ludovikán avatták hadnaggyá, s 1941-től magyar királyi huszárezredesként szolgált. Aladár a nagyváradi honvéd hadapródiskola elvégzése után honvédelmi minisztériumi számtisztiként tevékenykedett, s 1910. augusztus 3-án hunyt el Budapesten. Ilona lánya 1957. március 25-én hunyt el Budapesten.

Magyarul tökéletesen, németül jól írt és beszélt, szlovákul pedig folyékonyan beszélt.

1884. június 2-án adományozta számára a hadusfalvi nemesi előnevet a Monarchia uralkodója.

Érdemeit több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1894-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályának, 1894. október 26-ától a Katonai Érdemkeresztnek, 1898. november 1-jétől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályának, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékéremnek a fegyveres erő számára, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztnek, 1911. január 29-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjének volt büszke tulajdonosa.

Számos tábornok bajtársához hasonlóan az 1914 előtt lezajlott hadjáratokban vagy háborúkban nem vett részt, éppen ezért nem rendelkezett harcéri tapasztalatokkal.

Nem ismerünk a neve alatt megjelent írásművet.

Alsómátyásfalvi Mattyasovszky Mátyás császári és királyi címetes altábornagy

Mattyasovszky Mátyás 1858. december 27-én született a Sáros vármegyei Kende településen, római katolikus vallású családban. Apja alsómátyásföldi Mattyasovszky Tamás főispán volt, aki 1833-ban született és 1914. október 21-én hunyt el Zomborban, s október 23-án temették el az ottani Szent Rókus sírkertben. Édesanyja olysaviczai Jámborszky Katalin volt, aki 1836-ban született, s 1890. december 25-én hunyt el Kendén, majd két nap múlva az ottani családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Tiszti pályájára lépése előtt nyolc gimnáziumi osztályt végzett Eperjesen jó eredménnyel.

1876. október 1-jén saját költséges egyéves önkéntesként kezdte meg katonatiszti pályafutását a császári és királyi 32. vadászszászlóaljban Eperjesen, ahol 1877. május 16-án egyéves önkéntes címetes alvadász lett. 1877-ben tartalékos tiszti vizsgát tett alakulatánál kitűnően alkalmas eredménnyel. 1877. szeptember 30-án áthelyezték az eperjesi 32. közös vadászszászlóalj tartalékába. 1877. november 1-jén tartalékos hadnaggyá és szakaszparancsnokká nevezték ki a császári és királyi 68. gyalogezredben Budapesten. 1878. szeptember 1-jén tényleges állományú hadnagyi kinevezést kapott, és századtitkiként kezdte meg szolgálatát a 68. közös gyalogezredben, ahol az egyéves önkéntes tanfolyam kiképzőtisztje volt Dolnja Tuzlában, 1881. május 5-étől pedig Egerben. 1879-es szolgálati jellemzésében kiemelték, hogy jó tornász, jó úszó és vívó. 1881. november 16-ától 1884. március 31-éig zászlóaljsegédtisztiként tevékenykedett alakulatánál Egerben, 1882. október 16-ától pedig Budapesten. Közben, 1883. május 1-jén főhadnagyi kinevezést kapott beosztásában. 1883-ban gyalogos tiszti lovaglótanfolyamot végzett Budapesten jó eredménnyel. 1884-től századtitkik mellett az egyéves önkéntes tanfolyam parancsnoka is volt alakulatánál Budapesten. 1885-ben a brucki császári és királyi hadsereg-lövésziskolát megfelelő eredménnyel, majd 1886–1887-ben a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát igen jó eredménnyel végezte el Budapesten. 1886. november 30-án a Ludovikán folytatott tanulmányai idejére áthelyezték a budapesti magyar királyi 1. honvéd gyalogfeldandárhoz századparancsnoki beosztásba. 1887. október 1-jétől 1889. augusztus 31-éig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte. Tanulmányai idejére először a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogfeldandár, 1888. május 15-étől pedig a székesfehérvári magyar királyi 17. honvéd gyalogfeldandár

állományába került századparancsnoki helyen. 1889. szeptember 1-jén 2. osztályú századossá és századparancsnokká nevezték ki a 17. honvéd gyalogfődandárban Székesfehérváron, később Veszprémben és Pápán. 1890. február 1-jétől parancsörtszti beosztásban tevékenykedett a budapesti Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokságon, ahol 1891. május 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő. 1894. október 1-jétől 1895. július 31-éig a honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte megfelelő eredménnyel Budapesten. 1895. május 1-jén a budapesti magyar királyi 1. honvéd gyalogezredbe osztották be. 1895. augusztus 1-jétől az 1. honvéd gyalogezred 14. századának parancsnokaként folytatta pályáját Budapesten. 1895. szeptember 1-jétől az 1. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljának, valamint az 1. népfelkelőjárásnak az ideiglenes parancsnokaként tevékenykedett Budapesten, 1896. november 1-jén pedig őrnagyi kinevezést kapott beosztásában. 1899. december 1-jétől különleges alkalmazású törzstiszt volt a budapesti 1. honvéd gyalogezredben.

1901. november 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában. 1903. március 3-án az 1. zászlóalj és az 57. népfelkelőjárás parancsnokává nevezték ki a soproni állomáshelyű magyar királyi 18. honvéd gyalogezredben. 1904. november 1-jétől különleges alkalmazású törzstisztként foglalatostkodott alakulatánál Sopronban. 1905. május 1-jétől ezredesként a pécsi magyar királyi 19. honvéd gyalogezred parancsnoka volt.

Az 1905-ben róla készített előjárói jellemzésben a következőket olvashatjuk: „Szilárd, határozott jellem, víg kedély és higgadt véralkat, igen jó szellemi képességgel és helyes felfogással. Hivatásszerű kötelmeinek teljesítésére szükséges ismeretekkel bír. Ezredet és vegyes fegyvernemekből álló különítményt jól vezet, a terepen igen jól tájékozódik, helyes harcászati ítéelő és intézkedő képességgel bír. A lövészet iránt érdeklődéssel viseltetik, s ezrede a lövészetben személyes befolyása folytán igen jól van kiképezve. Az ezred tisztikarát biztos kézzel vezeti s mint ezredparancsnok általában minden tekintetben igen jól megfelel. Jól lovagol és két jó hátszlova van. Előkelő társas körökben forog. Magas termetű, nyúlánk, erős testalkatú, egészséges, minden fáradoalmak elviselésére békében és háborúban alkalmas. 1878-ban ellenség előtt vitéz, bátor, éber. Összegyéniségénél fogva kiváló, derék törzstiszt, teljesen megbízható.”

1910. február 6-án a magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságra beosztott tábornoki helyre került Pozsonyban, ahol 1910. november 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó. 1911. április 30-án felmentették beosztásából, majd 1911. május 2-án nagyfokú ideggyengeség miatt szabadságot kaptak. 1912. március 1-jén az uralkodó saját kérelmére nyugállományba helyezte,

azt követően Pozsonyban élt. 1916. február 15-én császári és királyi címzetes altábornagyi kinevezést kapott a birodalom uralkodójától, mintegy elismerve korábbi szolgálatait. 1921. január 9-én hunyt el Pozsonyban, s ideiglenesen ott is temették el.

Felesége nyárádi Hartl Vilma (1858–1940) volt, akit 1883-ban vett nőül. Fia, Zoltán Tamás 1885-ben született, apja hivatását választva maga is császári és királyi huszártiszt lett, és főhadnagyként harcolt az első világháborúban, apja halálakor pedig huszár százados volt.

Magyarul, németül és szlovákul tökéletesen, horvát és francia nyelven pedig szükségképpen beszélt és írt.

16. ábra: Matyasovszky Mátyás őrnagy,
az 1. honvéd gyalogezred különleges alkalmazású törzstisztje 1901-ben

Forrás: 63670

Azon tisztek közé tartozott, akik szereztek némi harci tapasztalatot az első világháború kitörése előtti időszakban, mivel 1878. augusztus 30-ától cselekvő részese volt Bosznia-Hercegovina katonai megszállásának. 1878. szeptember 14-én Samač elfoglalásában, szeptember 16-án a Gorice és Krepšić mellett lezajlott ütközetben, szeptember 17-én Brčko bevételében, szeptember 21-én pedig a Majevisa-hegyi ütközetben vett részt hadnagyként és beosztott századistyként.

Sajnos egyetlen írásművet sem hagyott az utókorra, így nem gazdagította a magyar nyelvű hadtudományi művek sorát.

Magyar nemesi címét és előnevét apjától örökölte. 1887. július 6-án császári és királyi kamarási címet, 1912. július 20-án pedig magyar bárói rangot adományozott számára az uralkodó.

Szakmai és vezetői érdemeit számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1878. december 6-ától a Katonai Érdemkeresztet hadidíszítménnyel és a Hadiérmét, 1895. május 21-étől a Katonai Érdemérmét vörös szalagon, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1901-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1909. április 15-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1912. február 18-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét birtokolta.

A külföldi kitüntetések közül 1895. január 8-ától a Szerb Takovo-rend IV. osztályát, 1901. január 9-étől pedig a Perzsa Nap és Oroszlán Rend III. osztályát viselhette.

Adai Pászthy Kálmán császári és királyi vezérőrnagy

Pászthy Kálmán 1851. szeptember 21-én született a Bács-Bodrog vármegyei Ada községben, római katolikus vallású családban, Pászthy Mihály és Ivánovits Franciska gyermekeként. Édesanyja 1908. február 1-jén, 86 éves korában hunyt el Szegeden, s halála után két nappal az ottani belvárosi temetőben temették el.

A Magyar Királyi Honvédségbe kerülése előtt kereskedősegédként dolgozott, továbbá két gimnáziumi és két reáliskolai osztályt végzett.

Katonatiszti pályafutását 1872. június 27-én honvédként kezdte a magyar királyi 52. honvéd gyalogzászlóaljban Balassagyarmaton. 1872. július 5-én áthelyezték a magyar királyi 37. honvéd lovasszázad állományába, ahol huszárként századszolgálatot látott el Ógyallán. 1872-ben elvégezte az alakulatánál működő altiszti iskolát. 1873. április 12-én címzetes tizedessé, majd 1873. április 24-én

tizedessé nevezték ki a magyar királyi 7. lovasosztályban Vácott. Több szakmai továbbképzésen is részt vett: 1873. május 1. és július 1. között Sopronban a távjelzőiskolát, 1873. november 1-jétől 1874. augusztus 4-éig a Jászberényben működő Honvéd Központi Lovasiskolát végezte el. Közben 1873. november 18-án szakaszvezetővé, 1874. szeptember 12-én címzetes őrmesterré léptették elő alakulatánál. Az 1874. október 8. és 1875. október 31. közötti időszakban jó eredménnyel végezte el a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát. 1875. november 1-jén hadapróddá, 1875. november 4-én hadapródőrmesterré, 1877. február 1-jén hadapród-tiszthelyettessé, 1877. május 1-jén pedig hadnaggyá nevezték ki alakulatánál, amely 1874-től a magyar királyi 6. honvéd huszárezredde alakult át és Vácon állomásozott, ahol századtitkéként kezdte meg szolgálatát.

17. ábra: Pászthy Kálmán őrnagy,
a Honvéd Központi Lovasiskola parancsnoka

Forrás: 63630_tabló

Közben 1876. október 1-jétől 1877. július 23-áig a központi tiszti iskola hallgatója volt Budapesten. 1877-ben honvéd lovastiszti tanfolyamot végzett Jászberényben jó eredménnyel. 1877. június 23-án áthelyezték a magyar királyi 3. honvéd lovaszrezd 4. századába, amelynek Aradon volt az állomáshelye. 1877 és 1885 között évente december 1. és május 1. között az aradi altisztképző iskola parancsnoki teendőit látta el. 1878. július 2. és szeptember 1. között az utászszakaszparancsnokok kiképzésére létrehozott, a vasutak és távírókészülékek rombolását és robbantásának begyakorlását célzó tanfolyamot végezte el Budapesten jó eredménnyel. 1879. június 9-én a 3. honvéd lovaszrezd 2. századába helyezték át Aradon. 1880. április 11-étől ezredsegédtisztként tevékenykedett alakulatánál Aradon. 1880. december 1-jétől a magyar királyi 3. honvéd huszárezd 3. századában, 1881. május 1-jétől pedig a 3. honvéd huszárezd 1. századában volt századtiszt Aradon. 1883. április 29-étől július 1-jéig a lovasutász-tanfolyam hallgatója volt Jászberényben. 1884. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1884. május 22. és augusztus 21., valamint 1889. április 1. és május 1. között a brucki császári és királyi központi lövésziskolát végezte, mindkétyszer megfelelő eredménnyel. 1886. október 1-jétől az 1. század parancsnoki teendőit látta el a 3. honvéd huszárezredben Aradon. 1888. április 16. és július 31. között a központi lovasutász-tanosztály parancsnokaként ténykedett Budapesten. 1888. augusztus 1-jétől ismét az 1. század parancsnoka volt a 3. honvéd huszárezredben Aradon, majd 1889. május 1-jétől Szegeden. 1889. október 1-jén a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia állományába került, s az egyéves önkéntes alosztág parancsnoka lett Budapesten. 1889. november 1-jén 2. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1890. október 1-jétől alosztágparancsnokként és az egyéves önkéntes tanfolyam lovaglás-, harcászati- és gyakorlatiszabályzat-tanáráként tevékenykedett a budapesti Honvéd Központi Lovasiskolában, ahol 1890. november 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő. Az 1894. október 1. és 1896. június 30. közötti időszakban a honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte Budapesten, rendkívüli hallgatóként és megfelelő eredménnyel. 1896. október 1-jén a szegedi 3. honvéd huszárezd aradi I. osztályának ideiglenes, 1897. április 21-én pedig tényleges parancsnokává nevezték ki. 1897. november 1-jén őrnaggyá léptették elő beosztásában. 1899. szeptember 18-tól a Honvéd Központi Lovasiskola parancsnoka volt Budapesten, ahol 1901. május 1-jén alezredessé nevezték ki.

1903. október 21-étől ismét csapatnál szolgált, nevezetesen a budapesti magyar királyi 1. honvéd huszárezd parancsnokaként. 1904. július 8-án a szegedi 3. honvéd huszárezd parancsnokává, 1904. november 1-jén pedig

beosztásában ezredessé nevezték ki. 1909. január 8-án beosztották a szegedi magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített tábornoki helyre.

1909. szeptember 30-án a következőképpen jellemezte előjárója, Nagy Géza ezredes, a magyar királyi 1. honvéd lovasdandár parancsnoka: „Víg kedélyű, szilárd, tiszta jellemű, jó szellemi képességgel. A lovassági szolgálat minden ágazatát teljesen ismeri. Különös tudományos képzettséggel nem bír, szemben megfelelő olvasottsággal rendelkezik. Igen szorgalmas és buzgó, igen jó eredménnyel, a pótlovak bevásárlásánál fáradhatatlan és szakismerettel jár el és a loállományra nagy gondot fordít. Ezredet önállóan, mint kötelékben igen jól vezet, lovasdandárt önállóan jól vezet. Mint ezredparancsnok igen jól megfelel és előre láthatólag, mint lovas dandárparancsnok is jól meg fog felelni.”

1910. november 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó. 1911. április 30-án egészségügyi okokból felmentették beosztásából. 1911. július 1-jétől várakozási illetékkal egy évre szabadságolták, ezen idő alatt Szegeden tartózkodott. 1912. július 1-jén nyugállományba helyezték, utána Szegeden élt. 1913. június 19-én a Bács-Bodrog vármegyei Palicson hunyt el. 1913. június 21-én temették el a szegedi belvárosi temetőben.

1881-ben nősült meg. Felesége Krémer Júlia volt. Kálmán fia (aki később apja hivatását választva honvéd huszártiszt lett) 1882-ben született, Sarolta lánya 1889-ben jött a világra.

Magyarul tökéletesen beszélt és írt, német nyelven tökéletesen beszélt és a szolgálat igényeinek megfelelően írt, románul pedig szükségképpen beszélt.

1902. április 10-én régi magyar nemességének épségben tartása mellett az adai nemesi előnevet adományozta számára az uralkodó.

Szakmai érdemeit és tehetségét több osztrák–magyar katonai kitüntetés adományozásával is elismerték. 1908. augusztus 12-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1896. június 6-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1897-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1903. október 21-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet viselhetette zubbonyán.

A legtöbb osztrák–magyar tábornoktársához hasonlóan egyetlen 1914 előtt lezajlott hadjáratban vagy háborúban sem vett részt, így nem rendelkezett harcéri tapasztalatokkal.

Sajnos írásaival sem járult hozzá a magyar hadtudomány fejlődéséhez.

Bonyhádi Perczel József császári és királyi címzetes altábornagy

Perczel József 1847. február 18-án született a Komárom vármegyei Kömlődön, római katolikus vallású családban. Édesapja bonyhádi Perczel Mór (1811. november 11., Bonyhád – 1899. május 23., Bonyhád) honvéd vezérőrnagy, az 1848–49-es szabadságharc egyik meghatározó személyisége. Édesanyja nagybócsai Sárközy Júlia (1828–1877. július 13., Bonyhád) volt.

A katonatiszti pályára lépése előtt sikeresen végezte külföldön a gimnáziumot. 1865–1867 között két éven át jogi tanulmányokat folytatott, majd pénzügyi fogalmazóként dolgozott.

1869. október 24-én hadnagyként kezdte pályafutását a Magyar Királyi Honvédségben, nevezetesen a magyar királyi 3. honvéd lovasszázadban mint szakaszparancsnok. 1869–70-ben Székesfehérváron, 1870–71-ben pedig Kecskeméten végezte a honvéd központi lovasbiztonsági iskolát kitűnő eredménnyel. 1871 májusától ideiglenes századparancsnokként szolgált a magyar királyi 3. honvéd lovasszázadban Szegeden. 1872. január 1. és augusztus 15. között a pesti központi tiszti iskolát végezte kitűnő eredménnyel. 1872. szeptember 21-étől a magyar királyi 5. honvéd dandárparancsnokság segédbiztonsági tisztjeként tevékenykedett Szegeden. Akkoriban előjárói jó vívónak, jó tornásznak és úszónak tartották. 1872. november 1-jén főhadnaggyá léptették elő beosztásában. 1872. december 1-jétől dandársegédbiztonsági teendőinek ellátása mellett még a szabadságolt állományú tisztképző iskola tanára is volt Szegeden. 1874. október 15-étől századparancsnokként folytatta pályafutását a magyar királyi 6. honvéd lovasezredben Vácot. 1874. november 1-jén századossá nevezték ki alakulatánál. 1876. április 1. és október 1. között a 6. honvéd lovasezred 2. századának tényleges, továbbá ugyanazon ezred I. osztályának ideiglenes parancsnoka volt Ogyallán. 1877. október 1-jétől ideiglenes osztályparancsnokként ténykedett a 6. honvéd lovasezredben Vácon. 1878. május 1-jétől a II. osztály ideiglenes parancsnoka volt a magyar királyi 4. honvéd lovasezredben Kecskeméten. 1880. december 1-jétől 1881. április végéig a honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte el a budapesti Honvéd Ludovika Akadémián. 1881 májusától a II. osztály parancsnoki teendőit látta el a 4. honvéd lovasezredben Kecskeméten, 1883. november 1-jén pedig őrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1886 januárjától az I. osztály parancsnokaként foglalatzkodott a 4. honvéd lovasezredben Baján, 1889. augusztus 18-án pedig alezredessé léptették elő ezen beosztásában. 1890. március 21-étől a magyar királyi 7. honvéd huszárezred parancsnoka volt Pápán, majd 1891. november 1-jén ezredessé nevezték ki parancsnoki beosztásában.

1890-ben készült előljárói jellemzésében a következőket írták róla: „Az ezredét jó rendben tartja, közigazgatásilag jól vezeti, gazdasági ügyekben tájékozott, irodai teendőiben szorgalmas és tevékeny, az ezredét jól képezi ki, tisztjeire jó befolyással van. Igen jól van lovasítva. Igen buzgó, teljes odaadással a szolgálat érdekében, igen sok érdekeltséget tanúsít, szorgalmas és pontos. Ezredje minden tekintetben igen jó karban van. Igen illedelmes és vidám, igen jó bajtárs, a legjobb körökben forog.”

1896. október 15-étől a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokságra beosztott ezredesként szolgált Budapesten. 1897. november 1-jétől császári és királyi vezérőrnagyként a magyar királyi 4. honvéd lovasdandár parancsnoka volt Debrecenben. 1900. október 26-án egészségügyi okok miatt felmentették beosztásából. 1900. december 13-án az uralkodó császári és királyi címzetes altábornaggyá nevezte ki. 1901. január 1-jén saját kérelmére nyugállományba helyezték, ezt követően Pápán élt. Éves nyugdíja halála előtt nem sokkal 230 000 korona volt. 1921. január 4-én Budapesten a IX. kerületi Lónyay utca 54. I. emelet 7–8. lakásában hunyt el. 1921. január 6-án temették el a Kerepesi úti temetőben.

1874. május 20-án Szegeden vette nőül csalticzi és váli Vály Ilonát (1856. április 9., Szeged – 1944. április 26., Budapest). Házasságukból három fiú (1875-ben Móricz, 1876-ban Armand, 1883-ban Olivér) és két lány (1878-ban Margit, valamint Marianne) született. Mindhárom fiú apja hivatását választotta, két idősebb fia pedig a két világhégés közötti Magyar Királyi Honvédségben vezérőrnagyként fejezte be pályafutását.

Magyarul tökéletesen, németül meglehetősen jól, franciául és olaszul pedig jól beszélt.

Magyar nemesi címét és előnevét apja után örökölte. 1886. január 8-án császári és királyi kamarási címet adományozott számára az uralkodó.

Szakmai érdemeit, tudását több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1890. március 8-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1894-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmeket a fegyveres erő számára, 1900. december 13-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát viselhetette egyenruháján.

Egyéb előljárói elismeréseket is magáénak tudhatott. 1871. április 11-én a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság napiparancsban dicsérte meg mint a kecskeméti központi főtiszti iskola tanulóját, aki különös szorgalma és észrevehető előmenetele által tűnt ki. 1887. október 7-én a honvédelmi miniszter a népfelkelő lovastiszti tanfolyam kiképzésénél tanúsított buzgalmaért és szorgalmaért részesítette dicsérettel elismerésben.

18. ábra: Bonyhádi Perczel József ezredes

Forrás: 59203

Számos tiszt- és tábornoktársához hasonlóan hadjáratban vagy háborúban nem vett részt, így nem birt harctéri tapasztalatokkal.

Publikációt nem jelentetett meg élete során, vagyis nem gazdagította a magyar hadtudományi művek sorát.

Bordognai és valnigrai Taxis József báró, császári és királyi címzetes altábornagy

Taxis József 1850. december 26-án született a lombardiai Brescia városában, Észak-Itáliában, római katolikus vallású családban. Apja Taxis József (1817. december 7., Pécs – 1885. január 25., Bécs) császári-királyi altábornagy, császári és királyi kamarás, édesanyja Pezely Ilona (1830. november 25., Saaz – 1901. május 20., Wels) volt.

1866–1868 között a császári-királyi hadapródintézetet végezte Hainburgban.

Katonatiszti pályafutását 1866. június 18-án hadapródként kezdte a császári-királyi 62. gyalogezredben Marosvásárhelyen. 1866. július 1-jétől a császári-királyi 73. sorgyalogezredben szolgált századtsitzként Egerben. 1866. augusztus 3-án 2. osztályú, 1866. augusztus 16-án pedig 1. osztályú hadnaggyá nevezték ki ezredénél Marosvásárhelyen. 1867. július 1-jétől a császári-királyi 5. huszárezredben volt századtsitz a galíciai Grodekben, ahol 1867–1868-ban ezred lovaglótanfolyamot végzett, majd 1868–1869-ben ugyanilyen tanfolyamot végzett Theresienstadtban. 1868. március 1-jétől a császári-királyi 3. huszárezredben századtsitzként folytatta szolgálatát a csehországi Saazban. 1869. december 13-án létszámfeletti állományba helyezték és egy évre illetmény nélkül szabadságotlák. 1870. december 1-jétől a császári és királyi 7. huszárezredben szolgált századtsitzként Bécsben. 1872. november 1-jén főhadnaggyá léptették elő alakulatánál Pécsen. 1872. október 1. és 1873. március 31. között dandár tiszti iskolát végzett Pécsen kiváló eredménnyel. 1873. április 1-jétől szakaszparancsnoki feladatokat látott el a pécsi császári és királyi 7. huszárezredben. 1873. augusztus 1-jétől szakaszparancsnokként ténykedett a császári és királyi 4. huszárezredben Keszthelyen. 1873. november 1-jétől 1874. április 30-áig, illetve 1874. november 1-jétől 1875. április 30-áig az altisztképző iskola parancsnoka volt ezredénél Keszthelyen. 1874. május 1-jétől szakaszparancsnokként, 1874. június 15-étől pedig századparancsnokként működött a keszthelyi 4. közös huszárezredben. 1875. május 1-jétől ismét századtsitzlátogatást látott el ezredénél Keszthelyen. 1875. november 15. és 1876. szeptember 1. között a bécsi Császári és Királyi Katonai Lovaglótanár Intézetet jó eredménnyel végezte el. 1876. szeptember 1-jétől századtsitzlátogatást látott el alakulatánál Keszthelyen. 1877. február 1-jén főhadnaggyi rendfokozatban tartalékos állományba helyezték a keszthelyi császári és királyi 4. huszárezredben. 1881. december 1-jén tartalékos főhadnaggyként áthelyezték a marburgi 7. közös huszárezred 3. századához. 1882. március 1-jén átkerült a Magyar Királyi Honvédség állományába, ahol 1882. április végéig az 1. honvéd huszárezrednél

szolgált Budapesten. 1882. május 1-jétől a 2. század parancsnoki teendőivel foglalkozott a magyar királyi 2. honvéd huszárezrednél Gyulán, próbaszolgálaton. 1882. november 1-jén szabadságolt állományú 2. osztályú, 1885. november 1-jén pedig szabadságolt állományú 1. osztályú századosná nevezték ki a császári és királyi 2. huszárezred 2. századánál. 1884. október 20. és 1885. augusztus 1. között a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el jó eredménnyel Budapesten. 1885. augusztus 1-jétől századparancsnokként folytatta pályafutását a magyar királyi 3. honvéd huszárezredben Aradon. Előjárói véleménye szerint akkoriban jó rajzoló, jó vívó, jó tornász volt, továbbá a terepfelvételben is ügyességet szerzett.

1885. október 10. és 1887. október 30. között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el igen jó eredménnyel. Közben 1887. május 1-jén 1. osztályú századosként ténylegesítették. 1887. november 1-jén beosztották a császári és királyi IV. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára Budapesten. 1888. november 1-jétől a magyar királyi honvéd lovassági felügyelő segéd-tisztjeként tevékenykedett Budapesten. 1890. május 1-jén őrnagyi kinevezést kapott beosztásában. 1891. november 28-án a magyar királyi 1. honvéd huszárezred I. osztályának parancsnokságát vette át Budapesten. 1892. november 1-jén alezredessé nevezték ki beosztásában. 1893. november 1-jétől a honvéd törzstiszti tanfolyam tanára volt Budapesten. 1894. augusztus 9-étől a II. osztály parancsnoka volt a magyar királyi 4. honvéd huszárezredben Kecskeméten. 1895. október 28-ától a II. osztály parancsnoki teendőit végezte a magyar királyi 3. honvéd huszárezredben Szegeden. 1896. január 21-étől a magyar királyi 5. honvéd huszárezred ideiglenes, majd 1896. november 1-jétől az alakulat tényleges parancsnoka volt Kassán. Közben 1896. május 1-jén ezredessé léptették elő ezredparancsnoki beosztásában.

Perczel József császári és királyi vezérőrnagy, a 4. honvéd lovasdandár parancsnoka 1898. szeptember 24-én készült szolgálati jellemzésében a következőket írta személyéről: „Elég jó lovas. Tapintatos, művelt egyén, ki minden alkalommal és mindenhol szabatosan jár el és jól reprezentál. Víg kedélyű, jellemes és heves véralkatú, de ez szolgálati működésére hátrányos befolyást nem gyakorol. Igen jó szellemi képességgel bír. Tudományosan képzett katona. Úgy előjárói, mint alárendeltjei iránt magatartása kifogástalan. Ezredére a legjobb befolyást gyakorolja.”

1899. június 13-ától a magyar királyi 2. honvéd lovasdandár ideiglenes, majd 1900. október 11-étől annak tényleges parancsnoki feladatait látta el Budapesten.

19. ábra: Báró Taxis József ezredes, a 2. honvéd lovasdandár parancsnoka 1901-ben

Forrás: 63613

1901. május 1-jén császári és királyi vezérőrnagyi kinevezést kapott beosztásában. 1901. december 28-án a pécsi magyar királyi 82. honvéd gyalogdandár parancsnokává nyert kinevezést. 1903. június 1-jén saját kérelmére nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. 1908. november 28-án császári és királyi címzetes altábornaggyá nevezte ki az uralkodó. 1909. július 21-én hunyt el Budapesten, két nap múlva, július 23-án temették el a fővárosi Farkasréti temetőben.

1883. április 9-én vette feleségül Jancsovich Eugéniát (1859. január 30. – 192?), házasságából két fiú, Egon (1890. május 8. – 1921. március 20., Budapest) és Emil (1893. június 16., Pécs – 1945., Budapest) született. Mindkét fia apja nyomdokain haladva hadnagyként szolgált a császári és királyi hadseregben.

Németül és magyarul tökéletesen beszélt és írt, horvátul a szolgálati igényeknek megfelelően, franciául és oroszul pedig keveset beszélt.

A család 1714. július 18-án kapott osztrák bárói rangot és előnevet. Trienti örökös főpostamesteri címét (a család még az 1700-as évek elején kapta) felmenőitől örökölte.

Érdemeit több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték pályája során. 1873-ban megkapta a Hadiérmét, 1891-ben a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. december 2-án pedig a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára.

1872-ben ezredparancsnoki dicséretben részesült az újonckiképzés terén elért kiváló teljesítményéért.

Azon kisebbséghez tartozott az osztrák–magyar szárazföldi haderő tisztikarán belül, akiknek némi háborús tapasztalatot is sikerült gyűjteniük. Taxis József 1866-ban hadapródként vett részt a porosz–osztrák háborúban, Theresienstadt védelmében volt alkalma harcolni a poroszok ellen.

Pályafutása során írásműve nem látott napvilágot, ezért nem járult hozzá a magyar hadtudományi irodalom gazdagításához.

Vákát

Az első világháborúban szolgált tábormokok

Sepsiszék-nagyborosnyói Bartha Lajos császári és királyi altábornagy

Bartha Lajos 1869. január 17-én született a Kolozs vármegyei Kolozsváron, római katolikus vallású családban, egy jó nevű kolozsvári ügyvéd fiaként.

Szülővárosában négy evangélikus főgimnáziumi osztályt végzett jeles eredménnyel, majd 1884 és 1888 között a Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte el kiváló eredménnyel, évfolyamelsőként.

Katonatiszti pályafutását 1888. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a magyar királyi 21. honvéd gyalogfeldandárban Kolozsváron, ahol ezredsegédtiszti beosztásban tevékenykedett. 1889. december 1-jétől a magyar királyi 23. honvéd gyalogfeldandár 1. zászlóaljában szolgált zászlóaljsegédtisztként Nagyszebenben. 1892. május 1-jétől, immáron főhadnagyként az időközben megszervezett 23. honvéd gyalogezred ezredsegédtisztjeként tevékenykedett Nagyszebenben.

Fiatal tisztként továbbképezte magát, és 1891–1892-ben a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1892–1894 között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el igen jó eredménnyel. 1894. november 1-jétől a császári és királyi VII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán szolgált Temesváron. 1895. november 1-jétől a császári és királyi Vezérkar Vasúti Irodájában, majd 1896. május 1-jétől a Vezérkar Hadműveleti Irodájában teljesített szolgálatot Bécsben. 1896. augusztus 25-étől az uralkodó kíséretében volt jelen az akkor Galíciában lezajlott úgynevezett császárgyakorlaton, vagyis a minden év őszén, több tízezer katona részvételével megrendezett nagyszabású hadgyakorlaton. 1896. november 1-jén soron kívül 2. osztályú századosná léptették elő, s egyidejűleg áthelyezték a Magyar Királyi Honvédség kötelékébe. A budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 4. osztályára került, ahol fogalmazótisztként tevékenykedett, majd 1898. május 1-jén 1. osztályú századosná nevezték ki beosztásában. 1898. november 1-jén csapatszolgálatra osztották be, a 9. század parancsnoka lett a magyar királyi 21. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljában Kolozsváron. 1899. október 1-jétől közel nyolc éven át a budapesti Honvédelmi Minisztériumban szolgált, először annak 1. osztályán a honvédvezérkari szervezet kidolgozásában vett részt, majd 1904. augusztus 1-jétől a Minisztérium 4. osztályán tevékenykedett, ahol 1905. május 1-jei hatállyal őrnaggyá nevezte ki az uralkodó. 1905. október 31-én

a Honvédelmi Minisztérium 1. osztályának helyettes vezetőjévé kapott kinevezést. Előjáróinak korabeli minősítéseiből kiderül, hogy jó tornász, jó vívó, jó lovas, nagyon jó úszó és gyorsíró, tehetséges rajzoló volt, szeretett kerékpározni, továbbá a katonai térképezés terén is jól hasznosította megszerzett ismereteit.

1907. április 19-én a budapesti császári és királyi 32. gyaloghadosztály vezérkari főnöki beosztásába helyezték. 1907. október 10-én az uralkodó katonai irodájába osztották be Bécsben, ahol több mint öt éven át teljesített szolgálatot, közben 1908. november 1-jén alezredessé, 1911. november 1-jén pedig ezredessé léptették elő.

1912. november 1-jén csapatszolgálatra vezényelték, a 3. zászlóalj parancsnoka lett a debreceni császári és királyi 39. gyalogezredben. 1913. március 1-jén a magyar királyi 1. honvéd gyalogezred parancsnokságát vette át a magyar fővárosban. A Nagy Háború kitörése után, 1914. augusztus 1-jén a budapesti 1. honvéd gyalogezred élén vonult az orosz hadszíntérre, ahol a harcok közben kétszer is megsebesült. Először 1914. augusztus 30-án tüzérségi srappeldarab sebesítette meg könnyebben, majd 1914. október 19-én jobb lábszárán, térd alatt ellenséges géppuskalövedéktől szenvedett súlyos sebesülést. Utóbbi sérülése után betegszabadságot kapott és Budapesten lábadozott.

Bartha ezredest 1915. április 5-én a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki, ezt a beosztását 1918. november 24-éig látta el. A Ludovika Akadémián folyó tisztképzést szívügyének tekintette, és kellő szakmai alázattal, minden erejével annak eredményességén munkálkodott. Erről így írt 1916 májusában: „Mint szeretett Alma Materünk egyik leghűbb fia, méltó büszkeséggel foglaltam el a részemre, annak élén legkegyelmesebben kijelölt díszes helyet s hű munkatársaimmal együtt minden erőnket és tudásunkat, a honvédség anyaintézete felvirágzásának és a tisztí nevelés ügyének szentelve, immár egy éve szakadatlan azon fáradozunk, hogy a honvédséget királyhűségben és hazaszeretben nagyra nevelt, kötelességtudó, tetterre kész és harczratermett fiatal tisztekkel gazdagítsuk.”

Parancsnokként számos, a világháborús helyzetből adódó nehézséggel kellett szembesülnie. A nagyváradi és a pécsi honvéd hadapródiskolákat a háború kitörése után Pécssett egyesítették, mivel Nagyváradon az iskolának otthont adó épületet hadikórháznak rendezték be. A pécsi hadapródiskola legfelsőbb évfolyamait helyszűke miatt 1915 ősztől a Ludovikán helyezték el. 1915 szeptemberétől az 1917-es tanév végéig tehát két éven át tartó (akadémiai és hadapródiskolai), gyorsított és a korábbiakhoz képest rövidített háborús képzés folyt, amelyet a fiatal, sokszor még a középiskolát sem befejezett hallgatók (1916-tól kezdve már

a középiskola nyolcadik osztályos tanulóit is felvették az akadémiára) nagyobb részt tartalékos tisztekből álló tanári kartól kaptak, így annak színvonala már nem érte el a békeévek ludovikás képzését.

20. ábra: Sepsiszentgyörgy-Győrmezői Bartha Lajos ezredes irodájában

Forrás: 72813

A krónikus tiszthiány enyhítésére 1916. augusztus 1-jén egyéves tisztképző tanfolyamot indítottak a három hónapos harctéri szolgálattal már rendelkező fiatalok számára. Az 1916/1917-es tanévben tehát a kétéves és az egyéves képzés párhuzamosan folyt. Bartha Lajosnak jelentős szerepe volt abban, hogy a Ludovika Akadémia 1914–1918 között több mint 800 végzett honvédtisztet bocsátott ki. Közben 1915. május 1-jén vezérőrnaggyá, 1918. május 1-jén pedig altábornaggyá nevezték ki.

21. ábra: Sepsiszek-nagyborosnyói Bartha Lajos vezérőrnagy,
a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoka 1915-ben

Forrás: 58551

Bartha tábornok minden tanév végén bejárta az akadémikusokkal és a tanfolyamok hallgatóival a háborús hadszíntereket, s nemcsak a kiképzőalakulatokat, hanem a harcoló csapatokat is gyakran felkeresték.

Gondja volt többek között arra is, hogy a Ludovika Akadémia épülete a kor követelményeinek megfelelő, korszerűbb felszerelésekhez jusson. Higiénikusabbá, modernebbé alakította az épületet, új nyitott lovardát és hajtóiskolát, korcsolyapavilont, lövegszíneket, műszaki raktárakat, sportöltözőket építtetett, a tanári kar és az akadémikusok számára külön kaszinóhelyiséget létesített.

A legmaradandóbb alkotásai közé tartozott az elesett ludovikás bajtársak emlékére emelt Hősök Csarnoka, amelyet 1918. augusztus 20-án szentelt fel Csernoch János hercegprimás, az uralkodó képviselőjében megjelent József Ferenc királyi herceg jelenlétében. Több terve a Monarchia felbomlása és a magyarországi politikai hatalomváltás miatt már nem valósulhatott meg. Ezek közé tartozott a hősi halált halt honvédtisztek (összesen 360 fő hunyt el a Ludovika tisztjei, tanárai és hallgatói közül a Nagy Háború hadszínterein vagy az ott szerzett sebesülés, betegség következtében, illetve a hadifogságban) emlékművének az akadémia parkjában történő felállítása, amelynek leleplezését a Honvédség létrehozásának 50. évfordulójára, 1918. december 2-ára tervezték. Szintén terv maradt a Ludovika parkjában létesítendő strandfürdő, az épület előterének bejáratánál egy diadalkapu, továbbá a hadimúzeum felépítése.

Bartha 1916. március 22-étől a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoksága mellett a Hadtudományi Kérdések Szakértői Bizottságának tagjaként is tevékenykedett Bécsben. 1919. január 1-jén hivatalosan nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt.

A Nemzeti Hadseregben, illetve a Magyar Királyi Honvédségben is jelentős szerepet vállalt. 1919. augusztus 22-én az 5. tiszti igazolóbizottság elnöke, 1919. november 16-án a tábornoki becsületügyi választmány tagja, majd 1920. január 25-én a tábornoki igazolóbizottság elnöke lett Budapesten. 1920. április 1-jén ténylegesítették, és a Legfelsőbb Katonai Törvényszék elnökévé nevezték ki. 1921. március 19-én a Honvédelmi Minisztérium ellenőrző bizottságának elnöki beosztását vette át. 1921. május 1-jétől a Legfelsőbb Katonai Törvényszék elnöki, valamint a Honvédelmi Minisztérium ellenőrző bizottságának elnöki teendőit egyaránt ellátta Budapesten. 1923. április 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, majd Budapesten élt egészen az 1946. december 20-án bekövetkezett haláláig. 1946. december 23-án temették el a főváros által adományozott díszsírhelyre a Kerepesi úti temetőben.

*22. ábra: Sepsiszék-nagyborosnyói Bartha Lajos altábornagy
az 1920-as évek elején
Forrás: 54870*

1906-ban megnősült, házasságából egy fiú (Lajos) és egy leány született. 1925. április 23-án megözvegyült.

Több nyelvet is használt különböző szinten tiszti pályafutása során: magyarul és németül tökéletesen, románul a szolgálat igényeinek megfelelően, francia és orosz nyelven pedig szükségképpen beszélt.

Öröklött nemesi címmel és előnévvel bírt, a Volt Budapesti 1-es Honvédek Bajtársi Szövetségének elnöki tisztét is betöltötte a két világháború közötti időszakban.

Bartha altábornagy számos osztrák–magyar kitüntetést kapott szolgálati érdemei elismeréseként. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1907. május 6-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1908. augusztus 12-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1912. október 4-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát (1914. december 24-étől hadidíszítménnyel, majd utólag kardokkal), 1913. augusztus 18-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát és az 1912–13. évi Mozgósítási Keresztet, 1916. április 24-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel, valamint 1916-tól a Ferenc József-emlékjelet, 1917-től a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvényét hadidíszítménnyel, 1918-tól a Károly-csapatkeresztet és a Sebesültek Érmét két sávval viselhette.

A külföldi kitüntetések közül 1901. január 9-én a Perzsa Nap és Oroszlán Rend IV. osztálya, 1908. július 22-én a Bajor Katonai Érdemrend III. osztálya, a Lippei Hercegi Házirend II. osztályú Érdemkeresztje, 1908. október 23-án a Spanyol Katonai Érdemrend I. osztályú keresztje, a Dán Dannebrog Rend parancsnoki keresztjének II. osztálya, 1909. április 12-én a Románia Csillaga Rend parancsnoki keresztje, 1910. október 13-án a Porosz Korona Rend II. osztálya, 1912. július 25-én a Bolgár Katonai Érdemrend nagytiszti keresztje gyémántdíszítménnyel, 1913-ban a Német Lovagrend Mária-keresztje, 1914. február 10-én a Bolgár Katonai Érdemrend parancsnoki keresztje, 1918. április 20-án a Pápai Állam Pro Ecclesia et Pontifice Érdemkeresztje, 1918. november 27-én a Porosz Vörös Kereszt Érem II. és III. osztálya viselésére kapott engedélyt a Monarchia uralkodójától.

Tábornoktársai többségéhez hasonlóan ő sem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal, mivel nem vett részt 1914 előtt lezajlott hadjáratban vagy háborúban.

Bartha Lajos több tanulmányt is publikált a *Ludovika Akadémia Közlönyében*, ezek a következők: Az 1895. évi zentai folyón való átkelési gyakorlat (1896. évi 5. szám, 385–434. oldal), Az 1896. évi komarnoi nagyobb lovassági gyakorlat (1897. évi 3. szám, 261–272. oldal), A 10. és 11. hadtest 1896. évi mościskai gyakorlata (1897. évi 4. szám, 385–436. oldal). Nevéhez fűződik az 1913–1914-ben általa vezetett 1. honvéd gyalogezred első világháborús albumának összeállítása, amely *A magyar királyi „IV. Károly király” volt 1. honvéd gyalogezred története és háborús emlékalbuma* címmel látott napvilágot 1939-ben Budapesten.

Belitska Sándor császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes gyalogsági tábornok

Belitska Sándor a Torontál vármegyei Lajosfalva településen született 1872. április 1-jén, evangélikus vallású családban, egy magázó fiaként.

Öt gimnáziumi osztályt végzett Fehértemplomban, jeles eredménnyel, majd 1886–1890 között a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamának hallgatója volt. Akadémiai tanulmányait alapítványi helyen (ingyenesen) folytatta, s azt jeles eredménnyel zárta. Minden tanévben évfolyamelső, s a végzős évfolyamból két hadnaggyá avatott hallgató közül az egyik ő volt. (A rosszabb eredményt elért hallgatók tanulmányaik befejezése után csak hadapród-tiszthelyettesi vagy hadapród címzetes őrmesteri rendfokozatot kaptak.)

Katonatiszti pályafutását 1890. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a magyar királyi 5. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljában Szegeden, majd Nagybecskereken, s századszolgálatot látott el. 1891. január 1-jén zászlóaljfégyvertiszt lett alakulatánál Nagybecskereken. 1891. október 16-ától étkezési bizottsági elnökként ténykedett alakulatánál Nagybecskereken és Szegeden. 1892. január 1-jétől zászlóaljsegédtisztként működött alakulatánál Szegeden, Zomborban és Dorozsmán. 1892. október 10. és 1893. július 31. között a Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszt tanfolyamát végezte el Budapesten jeles eredménnyel. 1893. augusztus 1-jétől századszolgálatot teljesített a magyar királyi 5. honvéd gyalogezredben, Nagybecskereken. 1893. október 1. és 1895. október 15. között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el igen jó eredménnyel. Közben 1894. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki. 1895. október 17-étől a császári és királyi VI. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán, Kassán folytatta szolgálatát. 1896. október 1-jén beosztották a szegedi magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokság törzséhez. 1898. január 15-étől századparancsnokként tevékenykedett a magyar királyi 3. honvéd gyalogezredben, Debrecenben. 1898. május 1-jén 2. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1898. október 1-jétől a Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszt tanfolyamának tanára volt Budapesten. 1900. március 15-én addigi beosztásában beosztották a vezérkarba, 1900. május 1-jén pedig 1. osztályú vezérkari századossá léptették elő. Öt esztendőn át végzett tanítás után, 1903. november 20-ától a császári és királyi Vezérkar Vasúti Irodájában, Bécsben tevékenykedett. 1904. szeptember 17-étől illeték nélkül egy évre szabadságolták, s ez alatt az idő alatt Bécsben tartózkodott. 1905. szeptember 18-ától fogalmazótiszti teendőket látott el a budapesti császári és királyi IV. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán. 1907. május 1-jén

vezetőhelyettségé neveztek ki a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 3. ügyosztályán. 1907-ben vezérkari törzstiszti vizsgát tett igen megfelelő eredménnyel. 1907. november 1-jén őrnaggyá és a budapesti honvéd törzstiszti tanfolyam tanárává neveztek ki. Előjárói 1908-as jellemzése szerint jó úszó, vívó, kerékpáros, továbbá igen jó lovas volt. 1910. február 25-én a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 1. ügyosztályának vezetését vette át Budapesten, s beosztásában tevékenyen részt vett az 1912-ben elfogadott új véderőtörvény kidolgozásában. Közben 1911. május 1-jén alezredessé, 1913. november 1-jén pedig ezredessé neveztek ki. 1914. augusztus 1-jétől, az első világháború kitérése után is az 1. osztály vezetője maradt a budapesti Honvédelmi Minisztériumban. 1914. november 28-án az I. (ügy)csoporthoz főnöki teendőit vette át a Honvédelmi Minisztériumban a magyar fővárosban. Szervezőképességét próbára tette többek között a magyar királyi hadtápadandárok, valamint menetalakulatok felállítására és frontra küldésének szabályozása. Rövid időre frontszolgálatot látott el: 1915. október 11-étől a magyar királyi 80. honvéd gyalogdandár ideiglenes parancsnokaként bizonyította kiváló képességeit az orosz hadszíntéren, s állásharcot folytatott seregtestével az Ikva patak mentén. 1915. november 15-étől ismételtén az I. (ügy)csoporthoz főnöke lett a budapesti Honvédelmi Minisztériumban. Az uralkodó 1917. augusztus 1-jén ezen beosztásában nevezte ki császári és királyi vezérőrnaggyá.

23. ábra: Belitska Sándor vezérőrnagy

Forrás: a szerző saját tulajdona

1917. augusztus 28-ától a magyar királyi 77. honvéd gyalogdandár parancsnokaként a román hadszíntéri harcokban vett részt, az Úz völgyében és a Magyaros-hegyháton a magyar királyi 39. honvéd gyaloghadosztály alárendeltségében.

1918. május 20. és 1918. szeptember 30. között a császári és királyi Keleti-Hadsereg vezérkari főnökeként tevékenykedett a Monarchia csapatai által megszállt orosz területeken. Hazatérése után, 1918. november 6-án a magyar királyi Honvédség főparancsnokává, 1918. november 16-án pedig a Magyar Néphadsereg főparancsnokává nevezték ki Budapesten.

*24. ábra: Belitska Sándor vezérőrnagy,
mint dandárparancsnok a román hadszíntéren*

Forrás: a szerző saját tulajdona

Utóbbi beosztását csupán 1918. december 13-áig töltötte be, mivel elképzelései kudarcot vallottak. 1919. március 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. 1919 tavaszától Szegeden bekapcsolódott az ellenforradalmi mozgalmakba. Az 1919. július 12. és 1919. augusztus 12. közötti időszakban a P. Ábrahám Dezső vezette szegedi ellenkormány hadügyminisztere volt. Azt követően visszavonult, majd 1920. december 16-ától 1923. június 28-áig a magyar királyi honvédelmi miniszter teendőit látta el Budapesten. 1920. december 17-én altábornaggyá nevezték ki, és egyúttal szolgálaton kívüli viszonyba helyezték.

25. ábra: Belitska Sándor szolgálaton kívüli altábornagy
és magyar királyi honvédelmi miniszter

Forrás: 316

1923. október 23. és 1930. április 5. között II. fizetési osztályba sorolt rendkívüli követként és meghatalmazott miniszteri rangban a Magyar Királyság Lengyelországba akkreditált követe volt Varsóban. Közben 1925. szeptember 16-án címzetes gyalogsági tábornoki kinevezést kapott az államfőtől. Varsóból hazatérve nyugállományba vonult. 1939. december 7-én Budapesten hunyt el. A halála előtti években az V. kerület, József nádor tér 11. alatt élt. 1939. december 10-én koporsóját a budapesti Kerepesi úti temetőben felravatalozták, majd másnap Pécssett a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Élete során kétszer is megnősült, s kétszer vált özvegygé. Első felesége, szunyoghi Szunyogh Katinka 1910. november 11-én hunyt el. Házasságukból gyermek nem született. 1913-ban újból megnősült, második neje Eizer Ilona volt, aki 1939. szeptember 11-én távozott az élők sorából. Második felesége egy ezredorvos özvegye volt, aki két gyermeket hozott a házasságba, őket közösen nevelték.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, franciául meglehetősen jól, horvátul a szolgálat igényeinek megfelelően, szlovákul szükségképpen, oroszul pedig keveset beszélt.

1936-ban magyar királyi titkos tanácsosi címet kapott, s a két világháború közötti időszakban a Királyi Magyar Automobil Club elnöke volt.

Számos osztrák–magyar és több magyar kitüntetést is magáénak mondhatott. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára; 1903. november 22-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1912. szeptember 9-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1915. augusztus 13-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel; 1916. június 3-ától a Bronz Katonai Érdemérmét hadiszalagon hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. augusztus 10-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel, 1917. augusztus 10-étől a Katonai Érdemkereszt II. osztályát hadidíszítménnyel, 1930-tól a Magyar Koronás Nagy Aranyérmét, továbbá a Katonai Érdemkeresztet és a Magyar Érdemkereszt I. osztályát is viselhette.

A külföldi kitüntetések közül 1915. július 19-én a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályának, 1916. április 5-én a Porosz Királyi Vörös Kereszt Érem II. és III. osztályának, 1918-tól az Ottomán Császári Hadiéremnek a viselését engedélyezte számára az uralkodó.

1914 előtti hadjáratban nem vett részt, ezért ő sem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kirobbanásakor.

Mindössze két rövid írásmű köthető a nevéhez: az egyik *Iskola- és mintagyakorlatok* címmel a *Magyar Katonai Közlöny* 1911. évi 9. számában, a 720–722. oldalon jelent meg; a másik *A honvédelmi miniszter búcsúirata a fegyveres erőkhöz* című, amely szintén a *Magyar Katonai Közlönyben* jelent meg, annak 1923. évi 7–8. számában, a 333–334. oldalon.

Doberdói Breit (1931. március 28-tól Bánlaky) József császári és királyi altábornagy

Breit József 1863. február 14-én született a Krassó vármegyei Lugoson, zsidó vallású családban, Salomon Breit magánzó gyermekeként. 1888. október 31-én áttért a római katolikus vallásra. 1931. március 28-án vezetéknévét Bánlakyra változtatta.

1876–1883 között a lugosi katolikus főgimnáziumot végezte, majd 1883–1884-ben jogi tanulmányokat folytatott a budapesti egyetemen.

Katonatiszti pályafutását 1884. május 1-jén egyéves önkéntesként kezdte a magyar királyi 18. honvédszászlóaljban, Lugoson. (A Magyar Királyi Honvédségben 1883-ban vezették be az egyéves önkéntesi intézményt a középiskolai – főgimnázium, főreáliskola – vagy azzal egyenrangú végzettséggel rendelkező újoncok számára, akik két év helyett csak egyet szolgáltak ténylegesen, s kiképzési idejük végén általában őrmesterré, majd tartalékos hadnaggyá léptették elő őket. A tartalékos hadnaggyból több hónapos csapatszolgálat, valamint egy átképző tanfolyam és egy kiegészítő vizsga sikeres letétele után válhatott hivatásos tisztt.) 1884–1885 folyamán a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia szabadságolt állományú (vagyis tartalékos) tisztképző tanfolyamát végezte Budapesten. Közben 1885. április 1-jén egyéves önkéntes címzetes tizedessé, 1885. augusztus 8-án pedig egyéves önkéntes címzetes szakaszvezetővé nevezték ki. 1885. augusztus 11-én áthelyezték a Kassán állomásozó magyar királyi 39. honvédszászlóaljba, ahol 1885. szeptember 20-án egyéves önkéntes címzetes őrmesteri, 1885. december 31-én pedig tartalékos hadnagyi kinevezést kapott. 1886. július 1-jétől a magyar királyi 9. honvéd gyalogfeldandárban szolgált Kassán. 1886. augusztus 3-án eredményes hivatásos tiszti kiegészítő vizsgát tett Budapesten. 1886. szeptember 1-jén ténylegesítési próbaszolgálatra osztották be a kassai 9. honvéd gyalogfeldandárba Kassán. 1887. június 1-jén áthelyezték a miskolci magyar királyi 10. honvéd gyalogfeldandárba, ahol 1888. május 1-jén hadnaggyá nevezték ki. 1888–1889-ben

elvégezte a Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát Budapesten, majd 1889 novembere és 1891 októbere között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát. 1889. november 1-jén, hadiiskolai tanulmányai idejére a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogféldandárba helyezték át. 1891. október 14-étől a császári és királyi VII. hadtest vezérkari osztályán szolgált Temesváron, 1891. november 1-jétől mint főhadnagy. 1892. november 1-jétől fogalmazótisztként ténykedett a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 1. ügysztyályaiban. 1893. november 1-jétől a magyar királyi 77. honvéd gyalogdandár segédtisztjeként folytatta pályáját Kassán. 1894. november 1-jén a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokság kerületi segédtiszt helyettese lett Budapesten, s beosztásában 1895. május 1-jén 2. osztályú századossá, 1897. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki. 1897. június 10-étől fogalmazótisztként ténykedett a budapesti Honvédelmi Minisztériumban. 1898. október 1-jétől közel három éven át a magyar királyi honvéd felsőbb tiszti tanfolyam tanára volt Budapesten. 1901. augusztus 15-én századparancsnoki megbízást kapott a magyar királyi 16. honvéd gyalogezredben Besztercebányán. 1902. május 1-jén őrnaggyá s egyidejűleg az 1. zászlóalj parancsnokává nevezték ki a 16. honvéd gyalogezredben Besztercebányán. 1904. május 13-ától a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnökeként működött Kassán. 1906. szeptember 20-ától a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam tanára lett Budapesten, amely beosztásában 1906. november 1-jén alezredessé léptették elő. 1908. szeptember 1-jétől a magyar királyi honvéd tájékoztató tanfolyamon látott el tanári teendőket Budapesten. 1910. május 1-jén ezredessé és egyúttal a miskolci magyar királyi 10. honvéd gyalogezred parancsnokává nevezték ki. 1913. március 27-én a honvéd tájékoztató tanfolyam parancsnoka lett Budapesten. Az első világháború kitörésekor, 1914. augusztus 1-jén vezérőrnaggyá és egyidejűleg a magyar királyi 107. népfelkelő-gyalogdandár parancsnokává nevezték ki – velük harcolt a balkáni hadszíntéren. 1915. január 25-étől a magyar királyi 109. népfelkelő-gyalogdandár, majd 1915. május 20-ától a magyar királyi 16. honvéd hegyidandár parancsnokaként folytatta a küzdelmet a balkáni fronton. 1915. július 11-étől a 16. honvéd hegyidandár parancsnokaként az olasz hadszíntér isonzói szakaszán harcolt. 1915. október 22-étől betegszabadságon tartózkodott Laibachban. 1916. június 1-jén várakozási illetékekkel egy évre szabadságotlák, mellette a császári és királyi Hadügyminisztérium mozgó felülvizsgáló bizottságának elnöke volt a császári és királyi V., VI. és XII. hadtestek kiegészítő területén.

*26. ábra: Doberdói Breit József vezérőrnagy,
hadosztályparancsnok (középen) szemleúton a román hadszíntéren
Forrás: Itszn. 34.87*

1916. november 11-étől a magyar királyi 39. honvéd gyaloghadosztály megbízott, majd 1917. február 16-tól a 39. honvéd gyaloghadosztály tényleges parancsnokaként tevékenykedett a román hadszíntéren.

1917. augusztus 1-jén altábornagyi kinevezést kapott beosztásában. 1917. novemberétől a Breit-csoport parancsnoki teendőit látta el a román hadszíntéren.

27. ábra: Doberdói Breit József altábornagy

Forrás: 104670

1918. március 14-étől a 39. honvéd hadosztály parancsnokaként hátszági rekvirálásokat, karhatalmi feladatokat hajtott végre Budapest központtal. 1918. július 30-ától a 39. honvéd hadosztály parancsnokaként az olasz hadszíntéren vett részt harcokban. 1918. október 30-án a császári és királyi VI. hadtest ideiglenes parancsnokává nevezték ki az olasz hadszíntéren, ennek élén átélte a Monarchia katonai összeomlását. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1919. augusztus 20-ától a budapesti katonai kerület igazoló bizottságának elnökeként ténykedett. 1919. december 1-jén visszahelyezték

nyugállományba, azután a magyar fővárosban a VI. kerületi Szondy út 89. alatt lakott. 1945. október 12-én Budapesten hunyt el, két nap múlva temették el az üllői római katolikus temetőben. Sírja 2013 óta a Nemzeti Sírkert része.

1895-ben nősült meg, felesége Axmann Etelka-Rózsa volt. Házasságukból két fiú (Zoltán és Vince), valamint egy lány (Ilona) született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovák és román nyelven a szolgálat igényeinek megfelelően beszélt, orosz és francia nyelven pedig némi nyelvismerettel rendelkezett.

Pályája során különböző címeket is birtokolt. 1916. február 10-én magyar nemesi címet és a doberdói előnevet adományozta neki az uralkodó. 1925. június 25-étől a Magyar Történelmi Társulat tagja, 1925. február 10-étől a Magyar Katonai Írók Körének tagja, 1929. december 17-étől a Magyar Katonai Írók Körének elnöke, 1940. március 14. és 1944. március 29. között a Magyar Katonai Írók Körének tiszteletbeli elnöke, továbbá a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottságának tagja volt.

Érdemeit és szakmai elhivatottságát számos osztrák–magyar és egy magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1898. szeptember 22-én a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1908. december 2-án a Katonai Jubileumi Keresztet, 1909. április 15-én a Katonai Érdemkeresztet, 1910. október 20-án a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1911. április 30-án az Ezüst Katonai Érdemérmét, 1915. január 27-én az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. augusztus 23-án a Katonai Érdemkereszt II. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916-ban a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvényét, 1917. május 25-én az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, 1932-ben a Magyar Érdemkereszt II. osztályát csillaggal kapta meg, továbbá viselhette még az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát is.

A külföldi kitüntetések közül 1917-ben a Német (Porosz) Vaskereszt II., 1917. július 17-én a Német (Porosz) Vaskereszt I. osztályának birtokosa lett.

A dualizmus idején lezajlott hadjáratban nem vett részt, így ő sem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal 1914 előtt.

Az egyik legismertebb és legtermékenyebb magyar hadtörténész volt, a több évtizedes munkássága idején született legfontosabb írásművei az alábbiak: *Gedrängter geschichtlicher Abriss der Gegend Orsova*. Ada-Kaleh, 1892.; *Az 1870–71. évi német–francia háború története. I–III. rész*. Budapest, 1896–1899.; *A magyar hadaknak Mária Terézia első háborúiban való*

közreműködésének története. Budapest, 1896.; *Magyarország 1848–49. évi függetlenségi harcának katonai története. I–III. kötet.* Budapest, 1897–1899.; *Az egyetemes hadtörténelem vázlatja. A cs. és kir. katonai akadémiákon használt haditörténelmi tansegédlet nyomán a magyar vonatkozású események bővebb feldolgozásával. I–II. kötet.* Budapest, 1899–1900.; *Bonaparte 1797. évi hadjárata.* Hadtörténelmi tanulmány. 1 áttekintő hadműveleti vázlattal. Budapest, 1900.; *A harctéri szolgálatról. I–II. rész.* Budapest, 1901–1902.; *A harctéri szolgálat körébe vágó harcászati feladatok alkalmazó megbeszélése. 1–2. rész.* Budapest, 1901–1902.; *Der russisch-japanische Krieg 1904–1905. Teile 1–2.* Wien, 1910–1912.; *Az új gyalogsági lövőtűz harcászati fontosságainak megbeszélése.* Budapest, 1906.; *Az új gyalogsági lövőtűz harcászati fontosságainak megbeszélése.* Budapest, 1907.; *A gyalogság harcászata.* Budapest, 1907.; *Északon és Délen.* In: Lándor Tivadar (szerk.): *A Nagy Háború írásban és képből.* 1. rész. Budapest, 1915.; *Der Angriff der 39. HD zuecks Wiedereroberung der Höhenstellung Lápos–Magyaros–Söverjes an der Siebenbürgischen Ostgrenze.* Wien, 1918.; *A 39. honvéd-gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán. Magyaros elfoglalása 1917. március 8.* Budapest, 1921.; *Az 1914. évi osztrák–magyar–szerb–montenegrói hadjárat.* Budapest, 1925.; *A magyarországi 1918/19. évi forradalmi mozgalmak és a vörös háború története. I–III. kötet.* Budapest, 1925–1929.; *A magyar nemzet hadtörténelme. 24 kötet.* Budapest, 1928–1942.; *A magyar királyi kassai 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán. A Magyaros-tető elfoglalása 1917. március 8-án.* Budapest, 1944.

Vitéz békési Csanád Frigyes császári és királyi gyalogsági tábornok

Csanád Frigyes 1861. május 4-én született a Krajna területén található Laibach városában, római katolikus vallású családban. Edesapja Csanád Pál császári–királyi nyugállományú őrnagy volt.

Tiszti hivatása megkezdése előtt három gimnáziumi osztályt végzett Keszthelyen és Kremsmünsterben.

Katonatiszti pályafutását 1878. május 13-án gyalogosként kezdte a császári és királyi 44. gyalogezredben Kaposváron. 1878. május 21-én címzetes őrvezetővé, 1878. július 16-án címzetes tizedessé, 1879. április 16-án címzetes szakaszvezetővé, 1879. július 16-án pedig címzetes őrmesterré nevezték ki alakulatánál. 1879. augusztus 18-án hadapróddá történt kinevezésével egy időben áthelyezték

a székesfehérvári császári és királyi 69. gyalogezredbe, ahol századtiszként szolgált. 1879–1881 között a császári és királyi gyalogsági hadapródiskola két évfolyamát végezte el sikerrel Bécsben. Közben 1879. december 16-án hadapródörmesteri, 1880. február 1-jén hadapród-tiszthelyettesi, 1881. május 1-jén pedig hadnagyi kinevezést kapott. 1886. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő a 69. közös gyalogezredben, ott századtishti feladatokat oldott meg.

1882-ben ott volt a dél-dalmáciai és hercegovinai felkelés leverésénél, azonban ütközetben nem vett részt.

1889–1890-ben a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamának hallgatója volt, amelyet sikeres záróvizsgával fejezett be. 1890. november 1-jén 2. osztályú századossá és a 6. század parancsnokává nevezték ki a magyar királyi 1. honvéd gyalogfőldandár 2. zászlóaljában Budapesten. 1890–1892 között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el sikeresen. Tanulmányai befejezése után, 1892. október 15-étől a császári és királyi IV. hadtest vezérkari osztályán szolgált a magyar fővárosban, s e beosztásában 1892. november 1-jén 1. osztályú századossá nevezték ki. 1893. november 1-jén segédtiszthelyettesi beosztást kapott a székesfehérvári magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokságon. Négy év vezérkari szolgálat után, 1896. november 1-jén őrnagyi kinevezésével egyidejűleg csapathoz helyezték: a 3. zászlóalj parancsnoka lett a magyar királyi 15. honvéd gyalogezredben Rózsahegyén. 1897. szeptember 25-étől a magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokság segédtisztjeként ténykedett tovább Kolozsváron. 1900. március 8-án a kolozsvári magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnökévé kapott kinevezést, majd ezen minőségében 1900. május 1-jén alezredessé léptették elő. 1900. október 11-én a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium IV. ügyosztályának élére került Budapesten, ahol 1903. november 1-jén ezredessé nevezték ki. 1903. november 29-étől a magyar királyi 12. honvéd gyalogezred parancsnoki teendőit látta el Szatmárnémetiben. 1909. január 17-én beosztották a pozsonyi magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságnál rendszeresített tábornoki helyre. 1909. november 3-ától több mint három éven át a magyar királyi 73. honvéd gyalogdandár parancsnokaként ténykedett Pozsonyban. Közben 1910. május 1-jén vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó. 1913. március 1-jétől a magyar királyi 20. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka volt Nagyváradon, s ebben a beosztásában 1913. május 1-jén altábornagyi kinevezésben részesült. A Nagy Háború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől a magyar királyi 20. honvéd gyaloghadosztályt irányította parancsnokként az orosz hadszíntéren. 1914. november 29-étől betegszabadságon tartózkodott a hátszágban, Kassán és Budapesten.

28. ábra: Csanády Frigyes altábornagy (balról a harmadik) szövetséges német tisztekkel az orosz hadszíntéren
Forrás: ltszn. 32.360

Felépülése után, 1915. március 31-től a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium III. csoportjának főnökévé nevezték ki, és egyúttal megbízták a honvéd hadbiztosság főnöki teendőinek ellátásával is. 1915. június 18-án ismét frontbeosztást kapott: a magyar királyi 38. honvéd gyaloghadosztály parancsnokaként vonult az orosz hadszíntérre.

1916. június 7-étől először a császári és királyi X. hadtest megbízott, majd 1916. október 3-ától annak kinevezett parancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren. A hadtestparancsnoki beosztáshoz már magasabb rendfokozat is járt: 1916. november 1-jén gyalogsági tábornokká nevezték ki. 1917. január 20-ától a császári és királyi VI. hadtest parancsnoka volt a román, 1917. július 11-étől a császári és királyi XXVI. hadtesté, végül 1917. július 17-étől a császári és királyi XIII. hadtesté az orosz hadszíntéren. 1918. március 28-án a császári és királyi XIII. hadtest élén átirányították az olasz hadszíntérre, ahol seregtestével a háború végéig, vagyis 1918 novemberéig vett részt az ott folyó harcokban. 1919. január 1-jén Budapesten nyugállományba helyezték. Még nyugállományú tábornokként is vállalt beosztást: 1920-ban a tábornoki becsületügyi választmány elnökeként tevékenykedett.

29. ábra: Békési Csanády Frigyes gyalogsági tábornok 1920-ban
Forrás: ltszn. 137.18

1937. december 13-án hunyt el Budapesten. Három nap múlva a budapesti Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra a galgoczi Schober család kriptájában, amely a 29. parcella első sorának első sírhelyén található.

A kor szokásainak megfelelően megnősült, felesége galgoczi Schober Vilma volt. Házasságából három fiú (Árpád, István és Pál), valamint egy lány (Ilona) született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, francia nyelven jól, horvátul pedig a szolgálat igényeinek megfelelően beszélt.

Számos kitüntető címet és rangot is viselhetett. 1916. március 3-án régi magyar nemességének megerősítése mellett magyar nemesi előnevet és címert, 1917. április 9-én valóságos belső titkos tanácsosi címet, 1921. augusztus 20-án vitézi címet adományoztak neki. 1920. június 24-étől az Alkotmányvédő Bizottság tagja, 1927-től magyar országgyűlési képviselő és a Magyar Országgyűlés Felsőházának tagja, továbbá a két világhégés közötti időszakban a Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárva Országos Szövetségének elnöke, majd örökös díszelnöke volt.

Kiválóságát és érdemeit számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérem a fegyveres erő számára, 1903. november 29-én a Katonai Érdemkereszt, 1903. május 13-án a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztálya, 1908. április 10-én az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztálya, 1908. december 2-án a Katonai Jubileumi Kereszt, 1913. május 13-án a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztálya, 1913. augusztus 18-án az 1912–13. évi Mozgósítási Kereszt, 1914. augusztus 31-én az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztálya hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. január 7-én a Katonai Érdemkereszt II. osztálya hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. december 9-én az Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. november 13-án az Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztálya hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1917. július 31-én a Bronz Katonai Érdemérem hadiszalagon hadidíszítménnyel és kardokkal, 1917. augusztus 3-án a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvénye, 1917. december 10-én az Osztrák Császári Lipót Rend I. osztálya hadidíszítménnyel és kardokkal, 1918-ban a Sebesültek Érme, majd a két világháború között a Magyar Bronz Érdemérem birtokába jutott.

A külföldi kitüntetések közül 1915. december 11-én a Német (Porosz) Vasskereszt I. és II. osztálya; 1916. szeptember 25-én a Bajor Katonai Érdemrend I. osztálya kardokkal viselésére kapott engedélyt.

Tábornoktársai túlnyomó többségéhez hasonlóan nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal, mivel nem vett részt 1914 előtt lezajlott hadjáratban.

Egyetlen fontos írása maradt fenn az utókor számára a budapesti Hadtörténelmi Levéltár Tanulmánygyűjteményében, 445. szám alatt, amelynek címe: *A Rohatyn melletti események leírása 1914. augusztus 24. – augusztus 30.*

Füzesabonyi Császár Géza császári és királyi címzetes vezérőrnagy

Császár Géza 1851. július 15-én született a Heves vármegyei Eger városában, római katolikus vallású családban, egy városi pénztárnok fiaként.

Nyolc gimnáziumi osztályt végzett, majd 1871–72-ben a jogi egyetem hallgatója volt.

Katonatiszti pályafutását 1872. április 12-én honvédként kezdte a magyar királyi 49. honvédszászlóaljban Egerben. 1873–1874 folyamán elvégezte a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát. 1874. szeptember 1-jén szakaszvezetővé, 1874. november 1-jén pedig hadapróddá nevezték ki. 1875. június 1-jén hadapród szakaszvezetővé léptették elő a magyar királyi III. honvédkerület szórólövegosztályában Kassán. 1875. szeptember 11-étől századtiszti feladatokat végzett a magyar királyi 43. honvédszászlóaljban Szatmárnémetiben, ahol 1876. január 1-jén hadapród tiszthelyettesé, 1876. május 1-jén hadnaggyá léptették elő. 1876. június 1-jétől századtiszként folytatta szolgálatát a Nagykárolyban állomásozó magyar királyi 44. honvédszászlóaljban. Szakmai ismereteinek bővítése céljából 1877. április 11. és július 19. elvégezte a központi csatáriskolát Déván. 1878. május 1-jén zászlóaljsegéd-tisztként ténykedett a magyar királyi 44. honvédszászlóaljban Nagykárolyban, s közben 1878 májusában és júniusában lovaglótanfolyamot végzett Kassán. 1879. május 20-ától zászlóaljsegéd-tiszt-helyettesként alkalmazták a magyar királyi 38. honvédszászlóaljban Lőcsén. 1879. szeptember 21-étől betegszabadságon tartózkodott. 1879. november 14-étől századtiszti teendőket látott el a magyar királyi 38. honvédszászlóaljban Lőcsén. 1880. november 22. és 1881. március 29. között betegszabadságon tartózkodott. 1881. július 1-jétől zászlóaljfégyvertiszt volt a 38. honvédszászlóaljban Lőcsén. 1882. április 15-étől szakaszpáncsnoki teendőket végzett a magyar királyi III. honvédkerületi tanzászlóaljnál Kassán. 1882. június 1-jétől századtiszként működött a magyar királyi 39. honvédszászlóaljban Kassán. 1883. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1883. október 25-étől 1884. május 3-áig a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el. 1883. december 1-jén a magyar királyi 48. honvédszászlóaljba helyezték át Miskolcra. 1884. május 4-étől zászlóaljfégyvertisztként ténykedett a 48. honvédszászlóaljban, Miskolcon és Kassán. 1885. december 1-jétől a magyar királyi 38. honvédszászlóaljban folytatta szolgálatát Lőcsén. 1886. március 3. és április 11. között a császári és királyi éllemező tiszti tanfolyamot végezte el Kassán. 1886. április 12-étől pótcsapatparancsnok-helyettes volt a 38. honvédszászlóaljban Lőcsén. 1886. május 29-étől

zászlóaljsegédtiszt-helyettesként működött a 38. honvédzászlóaljban Lőcsén. 1886. július 30-ától századtsitzként ténykedett a magyar királyi 9. honvéd gyalogféldandárban Lőcsén. 1887. január 27-én népfelkelési nyilvántartó tisztté nevezték ki alakulatánál Lőcsén. 1887. november 1-jétől századtsitzként folytatta szolgálatát féldandárjánál Lőcsén. 1888. december 1-jétől századtsitzként tevékenykedett a magyar királyi 6. honvéd gyalogféldandár 2. zászlóaljában Zomborban. 1889. július 20-án a 8. század parancsnokává nevezték ki a 6. honvéd gyalogféldandár 2. zászlóaljában Szabadkán, s 1889. szeptember 1-jén 2. osztályú századossá léptették elő beosztásában. 1890. október 1-jétől a magyar királyi II. honvédkerületi egyéves önkéntes osztag parancsnoka volt Szegeden. 1891. április 1-jén a 16. század parancsnokává kapott kinevezést a magyar királyi 5. honvéd gyalogezredben, amelynek állomáshelye Szegeden, Lugoson, majd Pancsován volt. 1891. május 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő. 1892. október 29. és 1893. július 30. között a honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte el Budapesten. 1895. március 1-jén a 3. zászlóalj ideiglenes, 1896. május 1-jén pedig a Versecen, majd Lugoson állomásozó 3. zászlóalj tényleges parancsnokává nevezték ki a magyar királyi 7. honvéd gyalogezredben. 1897. május 1-jén megkapta őrnagyi kinevezését. 1897. augusztus 14-étől különleges alkalmazású törzstiszti beosztást töltött be a magyar királyi 6. honvéd gyalogezredben Szabadkán és Pancsován. 1898. július 1-jén a szabadkai 1. zászlóalj parancsnoka lett a 6. honvéd gyalogezredben. 1900. június 9-étől betegszabadságon tartózkodott Szabadkán. 1900. november 1-jén a szabadkai 1. zászlóalj parancsnokává nevezték ki a 6. honvéd gyalogezredben. 1901. március 7-étől a 2. zászlóalj parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 12. honvéd gyalogezredben Máramarosszigeten. 1902. május 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában, amelyből 1906. február 18-án felmentették. Az előljárói által jó úszónak és lovasnak tartott Császár Gézá 1901-től 1906-os felmentéséig ezredparancsnoknak nem alkalmassá minősítették, mivel sokat betegeskedett. 1906. március 7-én címzetes ezredessé nevezte ki az uralkodó. 1906. április 1-jén rokkantként nyugállományba helyezték, azután Óbecsén élt. Éves nyugdíja 4800 korona volt. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 18-án a magyar királyi II/6. hadtápszászlóalj és egyúttal egy hadtápkörület parancsnokságát vette át a szerb hadszíntéren. A Drina folyó mentén található osztrák–magyar hídfőket és hadihidakat biztosította és védte a szerb támadások ellen, majd 1914. december 13-án felrobbantotta azokat a Monarchia csapatainak visszavonulása okán. Időközben 1914. november 1-jén ezredessé nevezték ki.

30. ábra: Füzessy Császár Géza címzetes vezérőrnagy 1918 őszén

Forrás: 75763

1914. december 25-étől kórházban tartózkodott Bjelinán, majd betegszabadságon Ó-Becsén. 1915. január 25-én az újonnan létrehozott magyar királyi IV/13. népfelkelő-hadtáppászlóalj parancsnokságával ruházták fel Pozsonyban. 1915. február 8-ától a IV/13. népfelkelő-hadtáppászlóaljat irányította az orosz hadszíntéren. 1915. február 28-ától hadtáppkerületi parancsnokként működött Sztaniszlauban,

az orosz hadszíntéren. 1915. március 3-ától hadtápkörületi és hídfőparancsnokká nevezték ki Kolomeában, az orosz hadszíntéren.

A kolomeai hídfőben végzett erődítési munkálatokat és folytatott védelmi harcokat két magyar királyi népfelkelő-zászlóaljjal és a Lengyel Légió három zászlóaljával. 1915. május 16-ától hadtápkörületi parancsnok lett Worochtán, az orosz hadszíntéren. Feladatához tartozott a Tatár-szorosban található erődítések megszállása és biztosítása az esetleges orosz ellentámadások ellen, 1915. június 10-étől hadtápkörületi és hídfőparancsnoki teendőket látott el Kolomeában, az orosz hadszíntéren, 1916. július 21-étől hadtápkörületi parancsnoki feladatokat végzett a Sztrij déli részétől Ökörmezőig húzódó területen, továbbá a magyar királyi IV/13. népfelkelő-hadtápzászlóalj parancsnokságát is átvette az orosz hadszíntéren. 1917 augusztusától hadtápkörületi parancsnokként működött Kolomeában, emellett a IV/13. népfelkelő-hadtápzászlóalj parancsnoka is volt az orosz hadszíntéren. 1918 júliusa és szeptembere között különítményparancsnoki feladatokat végzett Csernovicban, az osztrák–magyar és német csapatok által megszállt Ukrajnában. Közben 1918. július 3-án címzetes vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó.

1918. szeptemberétől az első világháború végéig az új beosztását várva szabadságon tartózkodott Újvidéken és Óbecsén. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Szegeden az Iskola utca 2. első emeletén, 1924-től haláláig Budapest VII. kerületében, a Bosnyák utca 16/A I. emelet 4. alatt lakott. 1933. április 3-án hunyt el Budapesten.

1890. május 10-én nősült meg. Felesége Popovits Irén volt, házasságukból három lány (1891-ben Mária, 1894-ben Aranka, aki 1903. november 4-én elhunyt, valamint 1896-ban Adalberta) és két fiú (1899-ben Tibor, aki 1903. október 17-én elhunyt, illetve 1902-ben a később orvosi pályát választó Fedor) született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovákul pedig szükségképpen beszélt.

1903. január 1-jén régi magyar nemesi címe és címere megtartásával a fűzesabonyi nemesi előnevet adományozta számára a birodalom uralkodója.

Érdemei elismeréseképpen pályafutása során számos osztrák–magyar kitüntetéssel lett gazdagabb. 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1901-ben a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1906. március 7-én a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. december 2-án a Katonai Jubileumi Keresztet, 1915. augusztus 31-én a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel, 1916. december 13-án az Osztrák Császári Ferenc József Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel, 1916. február 8-án

a Vöröskereszt II. osztályú Díszjelvényét, 1918. április 17-én az Osztrák Császári Ferenc József Rend tisztkeresztjét hadidíszítménnyel kapta meg.

Nem rendelkezett harcéri tapasztalatokkal 1914 nyarán, mivel előtte nem vett részt korábban lezajlott hadjáratban.

Sajnálatos módon írásművekkel sem gazdagította a magyar nyelvű szakirodalmat.

Vitéz Czító Károly császári és királyi altábornagy

Czító Károly 1855. augusztus 14-én született az Abaúj vármegyei Kassán, római katolikus vallású családban, Czító Mihály földbirtokos fiaként.

Négy gimnáziumi osztályt végzett Kassán, majd kereskedelmi akadémiát Bécsben.

Katonatiszti pályafutását 1880. július 29-én kezdte huszárként a magyar királyi 1. honvéd huszárezredben, Jászberényben. 1880–1881 folyamán a honvéd lovas előkészítő tanfolyamot végezte el Jászberényben. 1880. október 10-én címzetes tizedessé léptették elő. 1881–1882 során a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte el. 1881. augusztus 30-án címzetes őrmesterré, 1882. szeptember 1-jén pedig hadnaggyá nevezték ki. 1882. szeptember 5-től századtisztként szolgált a magyar királyi 4. honvéd huszárezredben Kecskeméten, majd 1885. október 18-ától a magyar királyi 6. honvéd huszárezredben Vácon. 1883–1884-ben a Honvéd Központi Lovas Tisztiskola tanfolyamát, 1884–1885 folyamán a Honvéd Központi Lovasiskola tiszti tanfolyamát végezte Budapesten. 1886–1887-ben a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát látogatta és tanulmányait sikeres vizsgával zárta le. 1887. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő beosztásában. 1887. december 1-jétől tanárként tevékenykedett a Honvéd Ludovika Akadémia lovastiszti tanfolyamán a magyar fővárosban. 1890. október 1-jétől a magyar királyi Honvéd Központi Lovasiskola tanára volt Budapesten. 1891. november 1-jén 2. osztályú századossá, 1894. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki tanári beosztásában. 1894. augusztus 18-ától a 3. század parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 6. honvéd huszárezredben Budapesten, majd Érsekújváron. 1898. július 30-án az 5. század parancsnokává kapott kinevezést a Jászberényben állomásozó magyar királyi 1. honvéd huszárezredben. 1899. november 15-étől a 4. század parancsnoka volt a magyar királyi 8. honvéd huszárezredben, Pécsen.

31. ábra: Czitó Károly százados 1901-ben
Forrás: 63621_tabló

1900. július 15-étől a 8. honvéd huszárezred I. osztályának parancsnoki teendői mellett a magyar királyi 3. honvéd lovasdandár-tisztiiskola parancsnokságát is ellátta Pécsen.

1902. november 1-jén őrnaggyá és a magyar királyi 9. honvéd huszárezred II. osztályának parancsnokává nevezték ki Marosvásárhelyen. 1905. június 2-ától az I. osztály parancsnokaként tevékenykedett a magyar királyi 4. honvéd huszárezredben, Baján. 1907. március 27-étől a magyar királyi 2. honvéd huszárezred megbízott parancsnoki feladatait látta el Debrecenben. 1907. május 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában.

32. ábra: Czító Károly alezredes (a leghátso sorban állva jobbról a harmadik) 1907-ben mint a magyar királyi 2. honvéd huszárezred megbízott parancsnoka

Forrás: 75246

1908. április 22-én a magyar királyi 2. honvéd huszárezred parancsnokságát vette át Debrecenben, 1910. május 1-jén pedig ezredessé nevezték ki ezen beosztásában. 1912-ben a szegedi magyar királyi 22. honvéd lovasdandár, 1913. március 1-jén a zalaegerszegi magyar királyi 23. honvéd lovasdandár, 1914. május 1-jén pedig ismét a szegedi 22. honvéd lovasdandár parancsnokává nevezték ki. Az első világháború kitörésekor, 1914. augusztus 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott. 1914. augusztus 24-étől a 22. honvéd lovasdandár harcait irányította az orosz hadszíntéren. 1916. január 14-étől a magyar királyi 11. honvéd lovashadosztály megbízott parancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren. 1916. október 3-ától a 11. honvéd lovashadosztály parancsnokaként a román hadszíntéren folyó küzdelmekben vett részt. 1916. november 6-ától a magyar honvédelmi miniszter rendelkezésére állt Budapesten. 1917. április 24-étől hátországi beosztásba került: a budapesti magyar királyi I. honvédkerület parancsnokságát vette át, s közben 1917. augusztus 1-jén altábornaggyá nevezték ki.

33. ábra: Czitó Károly altábornagy

Forrás: a szerző saját tulajdona

1917. november 1-jén várakozási illetékekkel határozatlan időre szabadságolták, azonban meghagyták budapesti beosztásában. 1918. március 28-án kinevezték a pozsonyi magyar királyi IV. honvédkerület parancsnokává. 1918. november 2. és november 28. között a IV. honvédkerület parancsnoka és egyúttal pozsonyi császári és királyi katonai parancsnok is volt. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően Budapest VII. kerületében élt, a Rákóczi út 6. III. emelet 11. lakásában. 1926. augusztus 1-jén hunyt el Budapesten. 1926. augusztus 3-án temették el a Kerepesi úti temetőben. Ma a budapesti Fiumei úti sírkertben található Nemzeti Panteonban nyugszik.

Megnősült, felesége szili Török Mária volt. Házasságukból gyermek nem született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, franciául pedig szükségképpen beszélt.

1921. augusztus 21-én vitézi címet adományoztak neki.

Szakmai érdemeit jó néhány osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1894. augusztus 8-ától a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1905. augusztus 1-jétől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1910. április 10-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1913-tól az 1912–13. évi Mozgósítási Keresztet, 1914. október 28-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. augusztus 1-jétől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1916. február 16-ától a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. augusztus 19-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1918-tól a Károly-csapatkeresztet, továbbá a Tiszti Ezüst Vitézségi Érmét viselhette.

A külföldi kitüntetések közül 1914-től a Württembergi Katonai Érdemrend lovagkeresztjének, 1916. március 11-étől a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályának, 1917. szeptember 12-étől a Német (Porosz) Vaskereszt I. osztályának birtokosa volt.

Tábornoctársai többségéhez hasonlóan nem vett részt 1914 előtt zajlott hadjáratban vagy háborúban, éppen ezért nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kitörésekor.

Írásműveket nem hagyott az utókorra, nem gyarapította a magyar hadtudományi irodalmat.

Vitéz Daubner (1923. július 8-tól Doroghy) Samu császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy

Daubner Samu 1857. szeptember 11-én született a Hont vármegyei Selmecebányán, evangélikus vallású családban, egy bányahivatalnok fiaként. 1923. július 8-án változtatta meg családnevét Doroghyra.

Három gimnáziumi osztályt végzett Selmecebányán, igen jó eredménnyel. 1878 előtt kataszteri ügyvezetői segédként dolgozott.

Katonatiszti pályafutását 1878. október 1-jén honvédként kezdte a magyar királyi 53. honvédszászlóaljban Besztercebányán. 1878. október 1. és 1880. szeptember 1. között a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia előkészítő és tisztképző tanfolyamát végezte jó eredménnyel. 1879. szeptember 15-én közben honvéd címzetes tizedessé, 1879. október 15-én tizedessé, 1880. augusztus 12-én tizedes címzetes szakaszvezetővé, 1880. szeptember 1-jén hadapróddá, 1881. január 21-én hadapród-tiszthelyettségé neveztek ki. 1881. november 1-jén a besztercebányai magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságra vezényelték. 1881. december 1-jétől századszolgálatot látott el a magyar királyi 57. honvédszászlóaljban Nyitrán, ahol 1882. május 1-jén megkapta hadnagyi kinevezését. 1883. október 20-ától zászlóaljsegédtisztként ténykedett a magyar királyi 57. honvédszászlóaljban Nagyszombatban. 1885. június 15. és augusztus 15. között lovaglótanfolyamot végzett a magyar királyi 6. honvéd huszárezrednél Vácon. 1886. július 1-jén féldandársegédtiszt lett a magyar királyi 14. honvéd gyalogféldandárban, Léván és Nyitrán. 1888. november 1-jén főhadnaggyá neveztek ki beosztásában. 1889. augusztus 10-étől keretszázad-parancsnokként működött a 14. honvéd gyalogféldandárban Nyitrán. 1890. április 15-étől fogalmazótisztként szolgált tovább a magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságon Pozsonyban, ahol a népfelkelő ügyekért volt felelős. 1891. augusztus 1-jétől a 3. század parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 14. honvéd gyalogezredben Nyitrán. 1893. augusztus 1-jétől ismét fogalmazótisztként tevékenykedett a pozsonyi IV. honvédkerületi parancsnokságon, ahol 1894. november 1-jén 2. osztályú századossá léptették elő. 1895. január–februárban, majd 1896. decembere és 1897. februárja között beosztása mellett még tanári feladatokat is ellátott a pozsonyi tisztisemléltető tanfolyamon. Közben 1896. november 1-jén 1. osztályú századossá neveztek ki. 1898. január 1-jétől a 3. század parancsnoka lett a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogezredben. Századparancsnoki beosztása mellett 1898. október 1. és 1899. március 31., valamint 1899. október 1. és 1900. március 31., továbbá 1900. október 1. és 1901. március 31. között az egyéves önkéntes iskola parancsnoka is volt Pozsonyban. Az 1901. november 1. és 1902. június 30. közötti időszakban a honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte el Budapesten, megfelelő eredménnyel. 1902. július 1-jétől a 12. század parancsnokaként ténykedett a pozsonyi 13. honvéd gyalogezredben. 1904. május 1-jétől a 6. század parancsnoki teendőit végezte a magyar királyi 12. honvéd gyalogezredben Máramaroszigeten. 1905. november 17-étől a 2. zászlóalj helyettes, majd 1906. február 28-ától tényleges parancsnoka volt a máramaroszigeti 12. honvéd gyalogezredben. 1906. november 1-jén őrnaggyá és a 12. honvéd

gyalozezred 2. zászlóaljának, valamint a 38. népfelkelőjárásnak a parancsnokává nevezték ki Máramarosszigeten. Előjárói kiváló úszónak és vívónak, valamint jó lovasnak tartották. Csanády Frigyes ezredes 1906. november 18-án róla írt parancsnoki véleményében soron kívüli előléptetésre javasolta. 1910. május 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában. 1910. július 23-ától különleges alkalmazású törzstisztként tevékenykedett a 12. honvéd gyalozezredben Szatmárnémetiben. 1913. március 27-én kapta meg kinevezését mint a miskolci magyar királyi 10. honvéd gyalozezred parancsnoka. 1913. május 1-jén ezredessé léptették elő ezredparancsnoki beosztásában. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől a miskolci 10. honvéd gyalozezredet irányította az orosz hadszíntéren, a magyar királyi 39. honvéd gyaloghadosztály alárendeltségében. 1914. augusztus 29-én a magyar királyi 78. honvéd gyalogdandár parancsnokságát vette át az orosz hadszíntéren, így vett részt egyebek között 1914. augusztus végén a komaróvi csatában, 1914. december 9–11. között a limanowai ütközetben, 1915. május 2-án a gorlicei áttörésben, 1915. augusztus 17–26. között Brest-Litovszk bevételében. 1916. február 3-ától helyettes parancsnokként vezette a magyar királyi 39. honvéd gyaloghadosztályt az orosz hadszíntéren. 1916. június 1-jén ismét átvette a 78. honvéd gyalogdandár parancsnokságát az orosz hadszíntéren. 1916. augusztus 20-ától a 39. honvéd gyaloghadosztály helyettes parancsnoka volt az orosz, majd 1916. szeptember 2-ától a román hadszíntéren. 1916. szeptember 11-étől a 78. honvéd gyalogdandár parancsnoki teendőit látta el a román hadszíntéren. 1916. október 25-étől a 39. honvéd gyaloghadosztály ideiglenes parancsnokaként ténykedett a román hadszíntéren. 1916. november 11-én harccsoportparancsnokká nevezték ki a Gyimesi- és a Békás-szoros körzetében a román hadszíntéren. 1917. március 6-ától kezdve a Kárpátokban található Magyaros–Lápos szakasz parancsnokaként az orosz csapatokat szorította vissza a román hadszíntéren. 1917. április 6-ától ismételten a 39. honvéd gyaloghadosztály helyettes parancsnokaként tevékenykedett a román hadszíntéren, az Úz és a Csobános völgyében. 1917. május 1-jén kézhez kapta vezérőrnagyi kinevezését. 1917. május 2-ától a Csobános-völgy–Keresztes-hegy védővonal parancsnoka volt a román hadszíntéren. 1917. szeptember 2-ától a 39. honvéd gyaloghadosztály helyettes parancsnokaként irányította a seregtest harcait a román hadszíntéren. Breit József altábornagy 1917 őszén készült előjárói jellemzésében a következőket írta róla: „Dandárát a legkülönbözőbb helyzetekben kiválóan vezette. Hadosztályparancsnokságra kétséggkívül alkalmas.” 1917. szeptember 24-étől a magyar királyi 70. honvéd gyaloghadosztály helyettes parancsnoki feladatait látta el a román hadszíntéren a Kárpátokban.

34. ábra: Daubner Samu vezérőrnagy
mint a magyar királyi 70. honvéd gyaloghadosztály helyettes parancsnoka
Forrás: 319

1917. december 1-jétől a Coșna-hegy–Szlanik-völgy védőszakasz-parancsnoka lett a román hadszíntéren. 1918. január 6-tól a 39. honvéd gyaloghadosztály helyettes parancsnokaként és védőszakasz-parancsnokként harcolt a román hadszíntéren. 1918. március 10-étől a magyar királyi 78. honvéd gyalogdandár parancsnokaként gabonaharácsolásban vett részt a magyar hátszágban. 1918. július 23-ától a magyar királyi 51. gyaloghadosztály harcait irányította parancsnokként az olasz hadszíntéren a háború végéig. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. 1919. november 16. és 1920. május 31. között a Nemzeti Hadseregben szolgált.

35. ábra: Vitéz Doroghy Samu címzetes altábornagy 1923 őszén

Forrás: 75793

1920. augusztus 1-jén (másutt 1920. június 1-jén) nyugállományba helyezték, majd 1920. december 6-án címzetes altábornaggyá nevezték ki. 1921–1928 között a budapesti IX. kerület, Üllői út 107. földszint 5., majd 1929-től 1936-ig a XI. kerület, Eszék út 15. alatt lakott. Nyugdíja 1921-től 20 200 korona, 1927. július 1-jétől pedig 800 pengő volt. 1936. szeptember 3-án hunyt el gyomorrákban Budapesten. 1936. szeptember 6-án helyezték örök nyugalomra a budapesti Farkasréti temetőben, ahol az 51. (Vk 1.) parcella 1. sorának 11. sírjában nyugszik.

A századfordulón nősült meg. Felesége az 1876. március 8-án született Gottpreis Margit volt. Házasságukból nem született vér szerinti gyermek, ezért

1927. november 29-én örökbe fogadta Csehszlovákiában élő sógornője, Gottpreis Ferencné legidősebb fiát, az 1912. július 29-én Iglón született Doroghy-Gottpreis Ferencet.

Magyarul és szlovákul tökéletesen beszélt és írt, németül jól beszélt.

1923. június 17-én vitézi címet adományoztak számára.

Számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával ismerték el kvalitásait. 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérmes a fegyveres erő számára, 1903. október 1-jén a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. augusztus 12-én a Katonai Érdemkeresztet, 1908. december 2-án a Katonai Jubileumi Keresztet, 1913. október 1-jén a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1914. november 24-én az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. június 26-án az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. október 18-án a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. augusztus 31-én a Bronz Katonai Érdemérmes hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1917. március 22-én az Ezüst Katonai Érdemérmes hadidíszítménnyel és kardokkal, 1917. május 26-án az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, 1917. április 26-án a Vöröskereszt tiszti díszjelvényét, 1917-ben a Károly-csapatkeresztet, a külföldi kitüntetések közül 1915. december 5-én a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát, 1917. augusztus 22-én pedig a Német (Porosz) Vaskereszt I. osztályát kapta meg.

Számos pályatársához hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban nem vett részt, ezért nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kitörésének pillanatában.

Nem hagyott maga után semmilyen írásművet.

Dormándi Dormándy (1892. december 5-ig Schober) Henrik Károly Simon császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi altábornagy

Schober Henrik 1872. március 26-án született Buda-Pesten, római katolikus vallású családban, dr. dormándi Schober Károly magyar királyi honvéd hadbíró tábornok fiaként. Eredeti családnevét 1892. december 5-én uralkodói engedéllyel változtatta meg Schoberről Dormándyra.

Az elemi iskola öt osztálya és a reáliskola 1. osztálya, majd a kőszegi császári és királyi katonai alreáliskola 1. évfolyama után a gimnázium négy osztályát Budapesten végezte jeles eredménnyel. 1885–1889 között a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamának hallgatója volt, tanulmányait igen jó – a hadapród-tiszthelyettesekké avatottak közül a legjobb – eredménnyel fejezte be.

Katonatiszti pályafutását 1889. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettesként kezdte meg, és századszolgálatot látott el a magyar királyi 1. honvéd gyalogféldandár 2. zászlóaljában, Tápiószőlőn, majd Budapesten. 1890. március 1-jétől századtiszt volt a budapesti magyar királyi 1. honvéd gyalogezredben. 1890. november 1-jén hadnaggyá, 1891. január 1-jén pedig ideiglenes századparancsnokká nevezték ki alakulatánál Budapesten. 1891. május 20-ától zászlóaljsegédtsízként tevékenykedett az 1. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában Budapesten. 1891. november 10-étől századtisztként folytatta szolgálatát a magyar királyi 5. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában Szegeden, Dorozsmán, Zomborban és Horgoson. 1892. április 1. és május 15. között élelmező tiszti tanfolyamot végzett a nagyszombati szászár és királyi 12. vonatosztálynál, jó eredménnyel. 1892. október 1. és 1893. augusztus 18. között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el jeles eredménnyel. Az 1893. október 1. és 1895. október 16. közötti időszakban a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el, s időközben 1894. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1895. november 1-jétől a budapesti császári és királyi IV. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán szolgált. 1896. október 1-jétől beosztott vezérkari minősültségű tisztként folytatta pályáját a pozsonyi magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokságon, ahol 1898. május 1-jén 2. osztályú századosná nevezték ki. Az ebben az időszakban róla készült előjárói jellemzés szerint jó úszó, jó lovas, jó rajzoló volt, azonkívül megtanult vívni, és rendszeresen tornászott.

1898. november 1-jétől az 5. század parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 1. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljában Budapesten. 1899. szeptember 16-ától a Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamának fegyvertanára volt a magyar fővárosban. 1900. március 15-én beosztásában bekerült a vezérkarba, majd 1900. május 1-jén 1. osztályú századosná léptették elő.

36. ábra: Dormándi Dormándy Henrik vezérkari százados,
a Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamának tanára 1901-ben

Forrás: 63629_tabló

1902. szeptember 15-én beosztották a kassai magyar királyi III. honvéderületi parancsnokságra. 1903. január 1-jétől egy évre várakozási illetékekkel szabadságolták Budapesten. 1904. január 1-jén egészségügyi okokból nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt évi 1000 koronás nyugdíjából. 1904. szeptember 20-ától nyugállományú tisztként a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán tevékenykedett, majd 1906. június 11-én beosztásában visszahelyezték tényleges állományba. 1908. május 1-jén beosztásában áthelyezték a vezérkari testületbe. 1908. november 1-jén őrnaggyá és a magyar királyi 17. honvéd gyalogezred 4. zászlóaljának parancsnokává

nevezték ki Székesfehérváron. 1909. október 23-ától a 2. zászlóalj parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 20. honvéd gyalogezredben Nagykanizsán. 1910. szeptember 9-én beosztották a budapesti Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokságra. 1911. április 30-tól a 3. zászlóalj parancsnoki feladatait látta el a 17. honvéd gyalogezredben Székesfehérváron, majd 1911. november 1-jén alezredessé nevezték ki. 1913. március 1-jétől különleges alkalmazású törzstisztként és népfelkelő-parancsnokként folytatta pályafutását a veszprémi magyar királyi 31. honvéd gyalogezredben. 1913. október 20-án az 1. zászlóalj parancsnoka lett a nagykanizsai 20. honvéd gyalogezredben. 1914. május 1-jén kinevezték a Trencsénben állomásozó magyar királyi 15. honvéd gyalogezred parancsnokává. Az első világháború kitörésétől, 1914. augusztus 1-jétől a 15. honvéd gyalogezred parancsnokaként irányította alakulata harcait az orosz hadszíntéren. 1914. augusztus 24-én az orosz hadszíntéren található Andrzejów mellett arca bal felén srappeltől sebesült meg. 1914. szeptember 1. és 1915. január 30. között a bécsi helyőrségi kórházban gyógykezelték, közben 1914. november 1-jén ezredessé nevezték ki. 1915. február 11. és április 22. között a 15. honvéd gyalogezred, majd a nyitrai 74. honvéd gyalogdandár parancsnokaként, végül csoportparancsnokként (a 14., 15. és 18. honvéd gyalogezred, valamint a császári és királyi 29. tábori vadászzászlóalj alkotta) harcolt az orosz hadszíntéren. 1915 májusától július végéig az ungvári és a trencsényi tartalék kórházban kezelték tüdőcsúcsburulttal és sárgasággal. 1915. augusztus 21. és november 14. között a magyar királyi munkácsi 11. honvéd gyalogezred (szeptember 3. és 18. között a 39. honvéd gyaloghadosztály, szeptember 25. és október 15. között pedig a 77. honvéd gyalogdandár ideiglenes) parancsnoki teendőit látta el az orosz hadszíntéren. 1915. november 14-étől betegszabadságon tartózkodott Budapesten. 1916. január 20-ától hátországi beosztásba került: a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 2. osztályának vezetőjévé nevezték ki. 1916. június 26-ától a II/a csoport főnöki teendőit látta el a budapesti Honvédelmi Minisztériumban, közben 1918. február 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott. 1918. október 22-étől november 10-éig a magyar királyi honvédelmi miniszter képviselőjeként ténykedett a Császári és Királyi Hadsereg-főparancsnokságon Baden bei Wienben. 1919. március 1-jén nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1919. augusztus 18-ától a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. számú igazolóbizottságának elnöke volt Budapesten. 1919. szeptember 20-ától a budapesti Honvédelmi Minisztérium katonai közigazgatási csoportjának főnökeként tevékenykedett. 1920. június 1-jén beosztották a budapesti magyar királyi katonai körletparancsnokságra.

1920-ban altábornaggyá nevezték ki, majd 1920. október 1-jén véglegesen nyugállományba helyezték. Budapesten először a Rákóczi út 64., 1923-tól az I. kerületi Bercsényi utca 9. III/22., 1937-től az I. kerületi Mészáros utca 2., 1943-ban már a XII. kerületi Gömbös Gyula u. 9. alatt élt. 1943. október 29-én (másutt 1943. október 31-én) hunyt el a budapesti Gyáli úti katonai kórházban. Hivatalosan szívizom-elfajulás, verőér-keményedés okozta halálát.

1898. szeptember 16-án Pozsonyban vette feleségül az 1880. június 8-án Pozsonyban született Érdy Margitot, akitől 1903. június 30-án Budapesten elvált. Másodszor is megházasodott: 1904. március 1-jén Budapesten vette nőül farkashidai Molnár Matild Jolánt, aki 1933. április 20-án elhunyt. Első házasságából 1899. június 12-én Pozsonyban született Géza nevű fia, aki később római katolikus káplánként élte életét. Második házasságából nem született gyermeke.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, franciául jól, oroszul valamicskét beszélt.

1883. február 23-án magyar nemesi címet és a dormándi nemesi előnevet örökölte apja után.

Számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával jutalmazták tehetségét és érdemeit. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmes a fegyveres erő számára, 1908. augusztus 12-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1913-tól az 1912–13. évi Mozcsofcímtási Keresztet, 1916. május 7-étől a Katonai Tisztí Szolgcálatí Jel III. osztályát, 1916. május 9-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát hadídsíztmennyel (utólag kardokkal), 1916. augusztus 10-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovcgkeresztjét hadídsíztmennyel, 1918. május 30-ától a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadídsíztmennyel és kardokkal, 1917-től a Károly-csapatkereszt és a Sebesültek Érmét egy sávval, valamint a Vöröskereszt Tisztí Díszjelvényét hadídsíztmennyel, a külföldí kitüntetések közül 1917. május 25-étől a Porosz Vöröskereszt Érem II. és III. osztályát, 1917. augusztus 16-ától a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát, azonkívcül pedígc a Német Lovagrend Mária-keresztjét ís viselhettc.

Harctéri tapasztalatokkal ő sem rendelkezett, mível nem vett részt egyetlen, 1914 előtt lezajlott hadjáratban sem.

Sajnálatos módon egyetlen ísmert írása sem maradt az utókorra.

Festl Lehel császári és királyi címzetes gyalogsági tábornok

Festl Lehel 1860. április 12-én született a Baranya vármegyei Mágocs településen, egy járásorvos fiaként, római katolikus vallású családban.

Három alreáliskolai osztályt végzett Pécsen, mielőtt megkezdte 1874-től 1879-ig tartó tanulmányait a császári és királyi utász hadapródiskolában Hainburgban.

Katonatiszti pályafutását 1877. április 12-én alutászként kezdte a császári és királyi utászrezredben Klosterneuburgban. 1877. augusztus 9-én címzetes tizedessé, 1878. június 30-án címzetes szakaszvezetővé, 1879. június 30-án címzetes őrmesterré nevezték ki alakulatánál. 1879. augusztus 18-án pedig hadapróddá léptették elő és egyidejűleg áthelyezték a pécsi császári és királyi 52. gyalogrezredbe, ahol 1879. szeptember 16-án hadapród tizedes címzetes őrmesteri, 1880. január 15-én hadapród-tiszthelyettesi, 1880. november 1-jén hadnagyi rendfokozatba kapott kinevezést. 1886. október 1. és 1887. május 1. között várakozási illetékekkel szabadságolt állományban Pécsen tartózkodott. 1888. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki a pécsi császári és királyi 52. gyalogrezredben.

37. ábra: Festl Lehel főhadnagy

Forrás: a szerző saját tulajdona

1889. június 1-jén a kőszegi magyar királyi 18. honvéd gyalogezredbe helyezték át. 1889–1890 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el. 1890 novembere és 1892 októbere között a Császári és Királyi Hadiiskola hallgatója volt Bécsben. Hadiiskolai tanulmányai idejére 1890. november 1-jétől a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljába osztották be. 1892. november 1-jétől 2. osztályú századosként a magyar királyi 9. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában, Kassán tevékenykedett. 1892. december 5-étől a császári és királyi VI. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán szolgált Kassán.

38. ábra: Festl Lehel vezérkari őrnagy,
a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam tanára 1901-ben

Forrás: 63628_tabló_04

1893. augusztus 23-án a Honvéd Ludovika Akadémia harcászati és szolgálati szabályzat tanára lett a magyar fővárosban. 1894. június 17-étől a Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamának harcászattanáraként vett részt a honvéd tisztek oktatásában és nevelésében. 1895. május 1-jén 1. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1898. október 1-jétől a magyar királyi 20. honvéd gyalogezredben, Körmenden folytatta szolgálatát. 1898. november 1-jén őrnaggyá és egyúttal a 20. honvéd gyalogezred körmendi 3. zászlóaljának parancsnokává nevezték ki. 1899. október 1-jétől a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam tanáraként tevékenykedett Budapesten.

1902. május 1-jén alezredessé léptették elő ezen beosztásában. 1903. október 1-jén a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság vezérkari törzstiszti beosztásába került Budapesten, ahol 1905. november 1-jén ezredessé nevezték ki. 1906. június 10-étől a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság vezérkari főnöki teendőit látta el Budapesten. 1910. február 3-án a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium II. ügycsoportjának főnökévé, 1911. május 1-jén beosztásában vezérőrnaggyá nevezték ki. 1911. június 20-ától a magyar királyi 46. honvéd gyalogdandár parancsnoka volt Lugoson. 1914. augusztus 1-jén, az első világháború kitörésekor altábornagyi kinevezést kapott, majd három nap múlva a 46. honvéd gyalogdandár élén az orosz hadszíntérre vonult, s seregteste harcait irányította. 1914. szeptember 4-én a magyar királyi 23. honvéd gyaloghadosztály megbízott parancsnoka lett az orosz hadszíntéren. 1914. szeptember 12-én ismét a magyar királyi 46. honvéd gyalogdandár parancsnoki feladatait látta el az orosz hadszíntéren. 1914. október 19-étől gyógykezelésen tartózkodott Meranban. 1915. február 25-étől hátországi beosztásba helyezték: a magyar királyi II. honvédkerület parancsnoka lett Szegeden. 1915. június 13-án a magyar királyi 40. honvéd gyaloghadosztály parancsnokságát vette át az orosz hadszíntéren. 1915. szeptember 22-étől gyógykezelésen volt Tátralomnicon. 1916. május 11-én kinevezték a kassai magyar királyi III. honvédkerület parancsnokává. 1917. július 1-jén határozatlan időre várakozási illetékekkel szabadságolták, azonban meghagyták beosztásában. 1917. november 16-án címzetes gyalogsági tábornokká nevezte ki az uralkodó. 1918. július 24-én felmentették a III. honvédkerületi parancsnokság ellátása alól. 1918. szeptember 22-étől a budapesti magyar királyi Legfelsőbb Honvéd Törvényszék elnökeként tevékenykedett néhány héten át, egészen az 1918. október 11-én Budapesten bekövetkezett haláláig. 1918. október 14-én a Kerepesi úti temetőben felravatalozták, majd 1918. október 16-án Pécsett, a családi sírboltban temették el.

Megnősült, felesége ujverbászi Kármán Aranka volt, akinek lányát és fiát sajátjaként nevelte fel.

Magyar és német nyelven tökéletesen beszélt és írt, angolul és franciául pedig szükségképpen beszélt.

Tehetségét és érdemeit a Monarchia számos katonai kitüntetésével is elismerték. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmes a fegyveres erő számára, 1902. november 12-étől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1903. szeptember 22-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1908. április 10-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1912. november 12-étől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1913-tól az 1912–13. évi Mozgósítási Keresztet, 1915. május 21-étől a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvényét, 1915. október 16-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1917. február 17-étől a Bronz Katonai Érdemérmes hadiszalagon és hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1917. március 19-étől a Vöröskereszt Tiszti Díszjelvényét, a külföldi kitüntetések közül pedig 1909. október 19-étől a Spanyol Katonai Érdemrend III. osztályú keresztjét viselhette.

A legtöbb osztrák–magyar tábornokhoz hasonlóan nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal, hiszen nem vett részt 1914 előtt lezajlott hadjáratban vagy háborúban.

Egyetlen ismert írásművet sem hagyott az utókorra.

Gyergyószentmiklósi Gergely Miklós császári és királyi címzetes vezérőrnagy

Gergelyi Miklós 1861. január 31-én született az Ung vármegyei Ungvár városában, római katolikus vallású családban. Édesapja gyergyószentmiklósi Gergelyi János földbirtokos, édesanyja Szirmay Blanka volt. 1903. július 2-án családnévét Gergelyiről Gergelyre változtatta.

Nyolc gimnáziumi osztályt végzett és érettségi vizsgát is tett megfelelő eredménnyel.

Katonatiszti pályafutását 1881. május 16-án önkéntes huszárként kezdte a magyar királyi 1. honvéd huszárezredben Budapesten, ahol századszolgálatot látott el, s 1881. augusztus 24-én címzetes tizedessé léptették elő. 1881. október 28. és 1882. augusztus 15. között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamát végezte el elégséges eredménnyel.

1882. szeptember 5-én címzetes szakaszvezetővé, 1882. október 26-án valóságos tizedes címzetes szakaszvezetővé, 1883. január 20-án címzetes őrmesterré, 1883. szeptember 1-jén hadapród tizedes címzetes őrmesterré, 1884. március 1-jén hadapród-tiszthelyettessé, 1884. november 1-jén pedig hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1884. december 1-jétől a magyar királyi 5. honvéd huszárezred 4. századában szolgált Nyíregyházán. 1885. augusztus 1-jétől századtszti feladatokat végzett a magyar királyi 3. honvéd huszárezred 3. századában Csákován. 1885. október 1. és 1886. július 31. között a honvéd központi lovastishti tanfolyamot végezte Jászberényben ki nem elégítő eredménnyel. 1888-ban ugyanott pótvizsgát tett jó eredménnyel.

39. ábra: Gergely Miklós százados 1901-ben

Forrás: 63628_tabló_02

1888. december 1-jétől az ezred altisztképző iskola parancsnoka volt Aradon. 1889. május 1-jén főhadnaggyá és szakaszparancsnokká nevezték ki a magyar királyi 3. honvéd huszárezred 3. századában Csákován. 1890. január 10-étől a 3. század ideiglenes parancsnoka volt a 3. honvéd huszárezredben Csákován, 1890. november 1-jétől pedig Szegeden. 1891. január 1-jétől szakaszparancsnoki beosztást töltött be a 3. honvéd huszárezred 3., majd 1892. november 27-étől annak 4. századánál Szegeden. 1893. július 1-jén a 4. század parancsnokává, 1894. május 1-jén 2. osztályú, 1897. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki alakulatánál Szegeden. Az ebből az időszakból származó előjárói jellemzés szerint jó lovas és lóismerő, jó úszó és vívó, valamint jó tornász volt. 1899. január 1-jétől pótkeretparancsnokként működött a szegedi 3. honvéd huszárezredben. Az 1900. november 1. és 1901. június 30. közötti időszakban a honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte megfelelő eredménnyel Budapesten.

1901. július 1-jétől betegszabadságon tartózkodott Budapesten. 1901. augusztus 26-án a 2. század parancsnokságát vette át a magyar királyi 7. honvéd huszárezredben Pápán. 1902. február 17-én áthelyezték a szegedi magyar királyi 3. honvéd huszárezred állományába. 1902. március 1-jén az 5. század parancsnoka lett a 3. honvéd huszárezredben Szegeden. 1905. július 1-jétől különleges alkalmazású századosként ténykedett a 3. honvéd huszárezred szegedi törzsében. 1906. június 2-án az I. osztály parancsnokává nevezték ki a magyar királyi 9. honvéd huszárezredben Szamosújváron. 1906. augusztus 13-ától a II. osztály parancsnoki teendőit látta el a 3. honvéd huszárezredben Szegeden, s beosztásában 1906. november 1-jén őrnagyi kinevezést kapott. 1907. október 6. – 1908. április 30., valamint 1908. október 6. – 1909. április 30. között a dandár tiszti iskola parancsnoka volt Szegeden. 1910. május 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában. 1912. június 1-jétől különleges alkalmazású törzstisztként ténykedett a 3. honvéd huszárezredben Szegeden, ahol 1913. május 1-jén ezredessé nevezték ki. 1913. július 15-étől egészségügyi szabadságon tartózkodott Szegeden. 1913. szeptember 12-én egészségügyi okokból felmentették beosztásából. 1914. március 1-jétől várakozási illetékkel egy évre szabadságolták Szegeden. 1915. március 1-jén a világháború idejére aktiválták, s a császári és királyi balkáni haderő lótelepeinek és lókorházainak felügyelőjévé, 1915. június 1-jén pedig az olasz hadszíntéren harcoló a császári és királyi 5. hadsereg (1917. május 18-tól Isonzó-hadsereg) lótelepeinek és lókorházainak felügyelőjévé nevezték ki. 1917. október 1. és 1918. november

18. között a császári és királyi 6. hadsereg loállomány-felügyelőjeként vált neve ismertté az olasz hadszíntéren. 1917. október 5-én közben címzetes vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Szegeden élt. Éves nyugdíjának összege 16 696 korona volt, amely 1927. július 1-jétől 680 pengőre változott. Az 1920. január 1. és 1921. július 31. közötti időszakban ténylegesítették, s a Szegedi Katonai Körletparancsnok törzstiszti becsületügyi választmányának elnökeként tevékenykedett Szegeden. 1920. augusztus 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, azt követően Szegeden a Kálvária út 2. alatt lakott. 1921. június 6-ától kezdve a szegedi katonai körletparancsnokság főtiszti becsületügyi választmányának elnöke volt Szegeden, majd 1922. január 31-én visszahelyezték a korábbi nyugállományba szintén Szegeden. 1928. július 6-án a Budakeszin működő József Főherceg Szanatóriumában hunyt el tüdőgyulladás következtében.

1893. április 2-án Szegeden vette nőül az 1875. augusztus 1-jén Kisújszálláson született Polgár Erzsébet Margit Terézt. Házasságukból két lány (1894. május 20-án Margit Etel Piroska, 1899. december 16-án Lenke Katalin Blanka) és egy fiú (1903. február 7-én László Miklós János) született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, ruténül pedig szükségképpen beszélt.

1903. július 19-én a gyergyószentmiklósi nemesi előnevet adományozta számára a Monarchia uralkodója.

Számos osztrák–magyar kitüntetéssel is elismerték szakmai érdemeit. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmes a fegyveres erő számára, 1898. november 30-ától a Bronz Katonai Érdemérmes piros szalagon, 1906. március 23-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1913. augusztus 18-ától az 1912–13. évi Mozgósítási Keresztet, 1916. május 28-ától az Osztrák Császári Ferenc József Rend tisztikeresztjét hadiszalagon hadidíszítménnyel, 1917. július 3-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát viselhetette zubbonyán.

Sok tábornoktársához hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban nem részt, ezért nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kitörésekor.

A magyar hadtudományi irodalmat nem gazdagította írásaival, egyetlen fennmaradt művéről sem tudunk.

Vitéz inczédi Gombos Mihály császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy

Gombos Mihály 1871. január 3-án született a Kolozs vármegyei Hídalmás településen, római katolikus vallású családban egy orvos fiaként.

A gimnázium négy osztályának befejezése után, 1885–1889 között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamát végezte jeles eredménnyel. A végzős évfolyamból két hadnaggyá avatott tiszt közül az egyik személy ő volt.

Katonatiszti pályafutását 1889. augusztus 18-án hadnagyként és beosztott századtisztként, valamint zászlóaljfégyvertisztként kezdte a magyar királyi 13. honvéd gyalogfeldandár (1890 márciusától magyar királyi 13. honvéd gyalogezred) 2. zászlóaljában Pozsonyban, majd Nyitrán. 1891. október 15. és 1892. július 31. között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, 1892. október 12-étől 1894. október 15-éig pedig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el, mindkettőt igen jó eredménnyel. Közben 1893. november 1-jén főhadnaggyá nevezték ki. 1894. október 16-án a császári és királyi XIII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára osztották be Zágrábban. 1895. november 1-jétől a magyar királyi VII. honvédkerületi parancsnokság törzsében tevékenykedett Zágrábban. 1897. április 21-étől dandársegédtiszti teendőket látott el a magyar királyi 4. honvéd lovasdandár-parancsnokságon Debrecenben, ahol 1898. május 1-jén 2. osztályú századosná léptették elő. 1898. november 1-jén a 3. század parancsnoka lett a magyar királyi 7. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában Versecen. 1899. november 1-jétől segédtiszt-helyettesként ténykedett a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokságon Kassán. Akkoriban készült előjárói jellemzése szerint jó tornász, jó vívó, jó úszó, jó lovas és kerékpáros volt. 1900. március 15-én beosztásában meghagyva bekerült a vezérkarba. 1901. május 1-jén 1. osztályú századosná nevezték ki, és a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályára osztották be. 1904. augusztus 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium IV. ügyosztályán folytatta szolgálatát a magyar fővárosban. 1905. október 1-jétől ismét a Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályára került, ahol beosztásában 1907. november 1-jén őrnagyi kinevezést kapott. 1907. december 17-étől a magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöki feladatait végezte Szegeden. 1908. július 1-jétől a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöki beosztását látta el Budapesten.

*40. ábra: Gombos Mihály őrnagy,
a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöke
Forrás: a szerző saját tulajdona*

Beosztásában 1911. május 1-jén alezredessé nevezték ki. 1912. december 21-étől a 4. zászlóalj parancsnoka volt a budapesti magyar királyi I. honvéd gyalogezredben, majd 1913. november 1-jén vezérkari ezredesi kinevezést kapott alakulatánál. 1913. december 1-jétől különleges alkalmazású törzstiszti feladatkört látott el a magyar királyi 17. honvéd gyalogezredben Székesfehérváron. 1914. április 26-ától a székesfehérvári 17. honvéd gyalogezred parancsnokaként szolgált tovább. Az első világháború kitérése után az említett honvéd gyalogezred harcait irányította parancsnokként az orosz hadszíntéren. 1915 márciusa és 1916 júliusa között a magyar királyi 75. honvéd gyalogdandár parancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren.

*41. ábra: Inczédi Gombos Mihály ezredes (a kép bal oldalán),
a magyar királyi 75. honvéd gyalogdandár parancsnoka szállásán 1915 márciusában*
Forrás: 95681

1917 májusa és 1918. november eleje között a császári és királyi 29. gyalogdandár parancsnokaként vált ismertté az orosz hadszíntéren. Időközben 1917. augusztus 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki. 1918 novemberében beosztották a budapesti Magyar Hadügyminisztériumba. 1919. március 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően Budapesten élt. 1919–1920 folyamán katonai körletparancsnokként tevékenykedett Kaposváron. 1920-ban címzetes altábornaggyá nevezték ki. 1920. augusztus 16-án visszahelyezték a korábbi nyugállományba. Először Budapesten a II. kerületi Zsigmond út 14., majd később Kerepesen, a Fő utca 59. alatt lakott. 1928. június 9. és 24. között elmebetegséggel a budapesti Schmentzer Szanatóriumban kezelték, majd gyógyultan távozott. 1943. szeptember 7-én Kerepesen hunyt el. 1943. szeptember 10-én temették el a budapesti Farkasréti temetőben.

42. ábra: Inczédi Gombos Mihály címzetes altábornagy temetése a budapesti Farkasréti temetőben 1943 szeptember 10-én

Forrás: 89728

1910. december 10-én kötött házasságot Klíma Irmával, frigyükből egy fiú (1913. április 12-én Tibor Lajos Mihály) született Budapesten.

Magyarul tökéletesen beszélt és írt, németül és franciául jól, horvát és román nyelven a szolgálat igényeinek megfelelően, szlovákul pedig szükségképpen beszélt.

1927. június 26-án a vitézi címet, valamint meghatározatlan időpontban az inczédi nemesi előnevet adományozták számára.

Számos osztrák–magyar kitüntetést kapott pályafutása során, amelyekkel érdemeit ismerték el. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1907. december 30-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1913. február 6-ától a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1914. augusztus 18-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1915. július 25-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend

III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. február 16-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), továbbá az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, a külföldi kitüntetések közül 1915. december 11-étől a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát viselhette.

1914 előtt lezajlott hadjáratban nem vett részt, így nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kitörésekor.

Egyetlen fennmaradt írásművéről sem tudunk, amellyel gyarapította volna a magyar hadtudományt.

Lovag Günzl Antal császári és királyi altábornagy

Günzl Antal 1854. december 30-án született Buda-Pesten, római katolikus vallású családban, császári királyi katonatiszt fiaként. 1885. július 24-én a római katolikusról áttért a református vallásra.

1870 és 1874 között a Mária Terézia által alapított császári és királyi katonai akadémiát végezte el Bécsújhelyen.

Katonatiszti pályafutását 1874. augusztus 30-án hadnagyként kezdte a császári és királyi 52. gyalogezredben, ahol századtsiztként szolgált Grazban, Bécsben, majd Laxenburgban. 1879. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1881. szeptember 1-jétől a bécsi Császári és Királyi Műszaki Katonai Akadémia tanáraként vett részt a tisztútanpótlás oktatásában és nevelésében. 1884. szeptember 18-ától a császári és királyi 52. gyalogezredben századtsiztként folytatta szolgálatát Budapesten. 1885. március 7-én áthelyezték a magyar királyi 23. honvéd gyalogzászlóalj állományába, ahol századtsiztként működött Brassóban. 1886. július 1-jétől századtsiztként szolgált a brassói magyar királyi 24. honvéd gyalogföldandárban. Szakmai ismereteinek bővítésére 1886–1887 folyamán elvégezte a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tisztútanfolyamát, majd 1887 ősze és 1889 ősze között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát. 1887. november 1-jétől hadiiskolai tanulmányai idejére a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogföldandár állományába helyezték. Közben 1888. május 1-jén 2. osztályú, 1889. augusztus 18-án pedig 1. osztályú századosná nevezték ki. 1889. november 1-jétől kerületi segédtsizthelyettesként tevékenykedett a budapesti magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokságon.

43. ábra: Günzl Antal ezredes, a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam parancsnoka
(az első sorban ülve jobbról a negyedik)

Forrás: 45021

1892. február 15-étől ideiglenes kerületi segédtisztí teendőket látott el a kolozsvári magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokságon. 1894. május 1-jén a magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokság segédtisztje lett Kolozsváron. 1894. november 1-jén őrnaggyá, 1895. december 11-én pedig a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 1. ügyosztályának vezetőjévé nevezték ki. Beosztásában 1897. május 1-jén alezredessé, majd 1900. május 1-jén ezredessé léptették elő. 1900. november 10-étől a császári és királyi 73. gyalogezred 2. zászlóaljának parancsnoka volt Prágában. 1902. február 6-án a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügycsoportjának főnökévé nevezték ki. 1904. október 28-ától a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam parancsnokaként ténykedett Budapesten.

1906. május 8-ától a magyar királyi 82. honvéd gyalogdandár parancsnoki feladatait látta el Pécsen. 1906. november 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki dandárparancsnoki beosztásában. 1910. május 26-án a kassai magyar királyi III. honvédkerület parancsnokává, s ezen beosztásában 1910. november 1-jén altábornaggyá kapott kinevezést. 1911. október 23-ától csoportfőnöki beosztást töltött be a bécsi Császári és Királyi Hadügyminisztériumban. 1914. június 2-án felmentették beosztásából. 1914. október 1-jén várakozási illetékkal szabadságot kaptak, azután Krainában, a Krainburg (a mai Kranj) melletti Tupaliče településen élt. 1918. július 2-án a Krainburg melletti Höflein (a mai Preddvor) településen hunyt el.

A kor szokásainak megfelelően megnősült, házasságából egy fia született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, horvátul szükségképpen, franciául pedig elengedő mértékben beszélt.

1914. július 10-én osztrák lovagi címet adományozott neki az uralkodó.

Elöljárói több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték kiválóságát. 1878. október 20-ától a Katonai Érdemkeresztet hadidíszítménnyel, 1879-től a Hadiérmeket, 1898. október 24-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmeket a fegyveres erő számára, 1899. augusztus 30-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1900. december 1-jétől a Bronz Katonai Érdemérmeket piros szalagon, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1909. augusztus 30-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1911. november 16-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét, a külföldi kitüntetések közül 1897. október 11-étől a Porosz Korona Rend II. osztályát, 1901. január 9-étől a Perzsa Nap és Oroszlán Rend II. osztályát birtokolta.

Azon szerencsés tábornokok közé tartozott, akik gyűjthettek harctéri tapasztalatot is. Bosznia-Hercegovina 1878-as megszállása során hadnagyként vett részt az alábbi ütközetekben: augusztus 4., Kosna; augusztus 7., Žepče; augusztus 15., Kakanj; augusztus 16., Kolotič; augusztus 17., Visoka; augusztus 19., Szarajevó; szeptember 3., Mokro (Han na Romanja).

Egyetlen írásműve sem ismert, amellyel gyarapította volna a magyar hadtudományi irodalmat.

Báró Hazai Samu császári és királyi vezéreredes

Kohn Samu a Gömör vármegyei Rimaszombatban született 1851. december 26-án, zsidó vallású családban. Eredeti családnevét 1876-ig használta, amikor kikeresztelkedett, és azt Hazaira magyarosította. Apja, aki gazdag szeszgyáros és nagykereskedő volt, Rimaszombatban hat gimnáziumi osztályt, majd Budapesten kereskedelmi akadémiát végeztetett fiával. Hazai tanulmányai befejezése után apja vállalatának egyik fiókjánál ügyvezetőként dolgozott.

Katonatiszti pályafutását középiskolai tanulmányai befejezése után, 1873. április 1-jén a gömöri 51. számú honvédtászlóaljban, besorozott honvédként kezdte. 1873. június 6-án zászlóaljírnokként címzetes tizedessé, majd 1873. november 9-én címzetes szakaszvezetővé léptették elő. 1873–1874-ben kitűnő eredménnyel végezte a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát. 1874. október 1-jén címzetes őrmesterré, 1874. november 1-jén hadapróddá, 1876. január 1-jén hadapród-tiszthelyettesé, 1876. május 1-jén pedig hadnaggyá és századparancsnokká nevezték ki az 51. honvédtászlóaljnál, szolgálata közben Jolsva, Budatin, Ógyalla, Besztercebánya településeken állomásozott. 1878–79-ben a Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát fejezte be Budapesten jeles, majd 1879 novemberétől 1881 novemberéig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte jó eredménnyel.

1881. november 1-jétől a magyar királyi 78. honvéd gyalogdandár parancsnokságán segédtisztként szolgált Sátoraljaújhelyen, ahol 1883. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1883. december 1-jén a császári és királyi VI. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára osztották be Kassán. 1884. október 1-jétől a III. honvédkerületi parancsnokság segédtiszthelyettese volt Kassán. 1886. október 1-jétől a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán teljesített szolgálatot Budapesten. 1888. május 1-jén 2. osztályú, 1889. augusztus 18-án pedig 1. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1889. október 1-jétől a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia hadseregszervezet- és harcászattanára lett. 1889 és 1893 között tanári munkája mellett a *Ludovika Akadémia Közönyének* a szerkesztői feladatait is ellátta. 1893. október 1-jétől a kassai magyar királyi 9. honvéd gyalogezredhez vonult be csapatszolgálatra, ahol 1894. május 1-jén a 3. zászlóalj megbízott parancsnoki feladatait végezte Eperjesen. 1894. november 1-jén a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokság segédtiszti teendőit látta el Kassán. 1895. május 1-jén ezen beosztásában nevezték ki őrnaggyá.

44. ábra: Hazai Samu ezredes

Forrás: 45164

1896. október 15-étől ismét a Honvéd Ludovika Akadémián szolgált, ahol a honvéd törzstiszti tanfolyam tanáraként ténykedett. 1897. november 1-jén alezredesi kinevezést kapott tanári beosztásában, majd 1900 márciusában a vezérkari testületbe került. 1900. november 1-jén vezérkari ezredessé léptették elő.

1902. február 18-ától a magyar királyi honvéd törzs- és felsőbb tiszti tanfolyam ideiglenes, majd 1902. október 9-étől e tanfolyam tényleges parancsnokaként foglalatzkodott Budapesten. Korabeli előljárói jellemzése szerint „Határozott, nyugodt jellem, igen jó szellemi képességgel és felfogással, jó térképész és jó lovas. Ismereteit irodalmilag kiválóan érvényesíti.

Előjárók iránt tiszteletteljes, engedelmes, nyílt, egyenrangúak iránt előzékeny. Alárendeltek iránt határozott, következetes, gondoskodó, szellemükre kedvezően hat, bizalmukat bírja, fegyelmet és rendet fenntartani tud. Igen kedvelt bajtárs. Magas termetű, erős, egészséges, a fáradsalmak elviselésére békében és háborúban alkalmas. Magasabb parancsnokságok betöltésére kiválóan alkalmas.”

1904. október 28-án a budapesti Honvédelmi Minisztérium I. ügycsoportjának főnöke, 1907. május 1-jén beosztásában vezérőrnaggyá nevezték ki. 1910. január 17-én Hazai tábornokot Ferenc József magyar honvédelmi miniszterre nevezte ki, s egyidejűleg szolgálaton kívüli viszonyba került. (Miniszteri megbízatásával párhuzamosan, 1910–1917 között nemzeti munkapárti programmal a losonci választókerület országgyűlési képviselője is volt.) Hivatali ideje alatt többször előléptették: 1910. november 1-jén altábornaggyá, 1914. augusztus 1-jén gyalogsági tábornokká, 1916. november 1-jén vezérezredessé nevezték ki. (Utóbbi rendfokozatot csak 1915 májusában, német mintára vezették be a Monarchia hadseregében.) Ő volt a legmagasabb rendfokozatot és beosztást elért zsidó származású tiszt a Monarchia haderejében. Miniszteriségének idején (gróf Khuen-Héderváry Károly, Lukács László és gróf Tisza István kormányában is miniszter maradt) a Magyar Királyi Honvédség igen látványos fejlődésen ment keresztül, annak haditechnikai korszerűsítése és fejlesztése terén elévülhetetlen érdemeket szerzett. Hivatali idejében, 1912 júniusában a magyar országgyűlés elfogadta az 1912. évi XXX. és XXXI. törvényeket a véderőről és a honvédségről. E törvények alapján a Honvédség bekerült a haderő első vonalába, éves újonclétszáma a kétszeresére nőtt és 1914-ben már elérte a 25 000 főt. 1913 márciusában állították fel a korábban nem létezett honvéd tüzérséget.

Az 1914 nyarán végrehajtott háborús mozgósítás, a 9 gyalog- és két lovashadosztályba összevont honvéd alakulatok frontra szállítása, a korábban csupán papíron létezett magyar királyi népfelkelő alakulatok létrehozása és alkalmazásuk megszervezése, továbbá az első világháború alatti ember- és anyagszükségletek pótlása is mind hatalmas feladatot rótt a Hazai által vezetett minisztériumra. A miniszter az első világháború idején a csapatok fegyver- és lőszerellátásának biztosítása és annak fokozása terén is nagy érdemeket szerzett. A pályafutása során már hasznos tapasztalatokkal felvértezett Hazai hét éven keresztül kiválóan teljesítette kötelességét, és jól megfelelt a háború által támasztott rendkívüli igényeknek, kihívásoknak.

45. ábra: Hazai Samu gyalogsági tábornok szemléje az orosz hadszíntéren 1916 márciusában
Forrás: 62426

46. ábra: Hazai Samu gyalogsági tábornok szemléje az orosz hadszíntéren 1916 márciusában
Forrás: ltszn. 34.117.

47. ábra: Hazai Samu gyalogsági tábornok szemléje az orosz hadszíntéren 1916 márciusában
Forrás: ltszn. 34.121

Az újítások terén is felhívta magára a figyelmet. Maga szerkesztett egy löveg-löszert, amelynek robbanótöltete a már létezőkéhez képest nagyobb és hatékonyabb volt, és amelyet a honvédségről és Hazairól „H-tölténynek” neveztek el. A javított ágyúlőszer rendszeresítése szintén a miniszter érdeme.

1917. február 8-án IV. Károly király felmentette honvédelmi miniszteri tisztiségéből, és az osztrák–magyar fegyveres erők utánpótlási ügyeinek főnökévé nevezte ki. Hazai ettől fogva az egyik legfontosabb posztot töltötte be a haderőben. Feladata Bécsben az emberek, az állatok, a lőszer, a hadianyagok, a felszerelés pótlása és a harcolókhöz történt eljuttatása volt.

1918. november 3-án rendelkezési állományba, majd 1918. december 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően Budapesten élt. A Tanácsköztársaság idején letartóztatták és túszként fogva tartották. 1922. január 7-étől a Magyar Királyi Állami Hadianyaggyár elnökeként tevékenykedett. 1942. február 10-én hunyt el Budapesten, majd három nap múlva helyezték örök nyugalomra a budapesti Farkasréti temető 28-as parcellájában.

Megnősült, 1886. november 4-én vezette oltárhoz Juhász Máriát. Házaságából egy lánya és két fia származott: Ilona, az 1893-ban született Béla (aki az első világháborúban a magyar királyi 1. honvéd huszárezred hadnagyaként különböző harctereken harcolt, majd mint repülőtiszt a balkáni hadszíntér albán szakaszán halt hősi halált 1918 őszén), valamint az 1896-ban született Miklós, aki az első világhégés során zászlósként vett részt a harcokban.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovák és francia nyelven a szolgálat igényeinek megfelelően beszélt.

1910. december 14-én valóságos belső titkos tanácsosi címet, 1912. szeptember 13-án magyar bárói rangot, 1916. február 22-én ezredtulajdonosi címet (a császári és királyi 46. gyalogezredét) adományozott neki a birodalom uralkodója. 1925-től a Magyar Katonai Írók Körének első elnöke, 1927-től 1942-ig a Magyar Országgyűlés Felsőházának örökös, élethossziglani tagja volt.

Pályája során számos magas osztrák–magyar és külföldi katonai kitüntetésben részesült. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1900. március 8-ától a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1901. április 28-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1904. június 3-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1908. április 10-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1911. április 28-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1913. augusztus 12-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztályát, 1915. február 3-ától a Katonai Érdemkereszt I. osztályát hadidíszítménnyel, 1915. március 3-ától a Vöröskereszt Érdemcsillagát hadidíszítménnyel, 1916. június 1-jétől az Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztjét (1916. augusztus 10-étől hadidíszítménnyel), 1916. november 25-étől a Nagy Katonai Érdemérmét, 1917. február 19-étől a Nagy Katonai Érdemérmét hadidíszítménnyel és ismétlőpánttal, 1918. augusztus 12-étől a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel és gyémántokkal, a külföldi kitüntetések közül 1909. október 19-étől a Spanyol Katonai Érdemrend nagykeresztjét, 1910. november 20-ától a Porosz Vörös Sas-rend I. osztályát, 1913. február 13-ától a Montenegrói Függetlenségi (I. Danilo) Érdemrend I. osztályát, 1915. április 12-étől a Német (Porosz) Vaskereszt I. és II. osztályát, 1915. december 30-ától a Bajor Katonai Érdemrend nagykeresztjét kardokkal, 1916. január 17-étől a Württembergi Koronarend nagykeresztjét kardokkal, 1916. január 29-étől a Szász Albert-rend nagykeresztjét csillaggal és kardokkal, 1916. április 5-étől a Porosz Vörös Kereszt Érem II. és III. osztályát, 1917. február 20-ától a Török Medzsidi-rend I. osztályát, valamint

a Török Arany Imtiaz Érmét és a Török Háborús Emlékérmét (Vas Félhold) viselhette egyenruháján.

Számos tábornoktársához hasonlóan nem vett részt hadjáratban 1914 előtt, s nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világhéges kitörésekor.

Hadtudományi munkássága igen figyelemreméltó volt, számos írásművet hagyott az utókorra, amelyek közül a legjelentősebbek az alábbiak: Az osztrák–magyar és az orosz harctéri és harci szabályok összehasonlítása (megjelent a *Ludovika Akadémia Közlönyében*, az 1883. évi 4. szám 320–340. oldalán); A háború géniusai (Harcászati csevegés) (a *Ludovika Akadémia Közlönye*, 1887. évi 11. szám, 780–790. oldal); A X. századbéli magyar hadügyről (megjelent a *Hadtörténelmi Közleményekben* 1888-ban, 389–407. és 549–561. oldal); Az 1888-iki bakonyvidéki hadosztály keretgyakorlat (a *Ludovika Akadémia Közlönye* külön füzete, Budapest, 1889); Véderőalkotmány, haderő és harczászat Mátyás király alatt (*Hadtörténelmi Közlemények*, 1890., 211–228. oldal); Harczászati feladatok a terepen (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1891. évi 6–7. szám, 557–648. oldal); (dr. Hamay Béla szds. hadbíróval): Clausewitz „A háborúról”. Első könyv. (*Ludovika Akadémia Közlönye* külön füzete, Budapest, 1891–1892); A gyalogság támadásának lényege és a védelem a „gyalogsági gyakorlati szabályzat” tükrében (*Ludovika Akadémia Közlönye* 1892. évi 5. szám, 486–509. oldal); (Vághó Ignáccal): Hadseregszervezet a magyar királyi honvédségi Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyama számára (Budapest, 1894); A magyar királyi honvédségi gyaloghadosztály keretgyakorlat 1894 évben. (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1895. évi 6–7. szám, 420–466. oldal); A magyar királyi honvéd lovashadosztály keretgyakorlat 1894-ben (a *Ludovika Akadémia Közlönye* külön füzete, Budapest, 1895); A csatátér problémája (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1896. évi 1. szám, 6–22. oldal); Az abessiniai hadjárat (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1897. évi 3. szám, 273–319. oldal); A törzstiszti tanfolyamra való előkészület, annak szervezete és oktató eljárása figyelembevételével (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1897. évi 5. szám, 489–514. oldal); *Applicatorisch taktische Aufgaben abgeleitet aus den Operationen und Gefechten an der Iser vom 23–29. Juni 1866* (Budapest, 1899); *Alkalmazó harczászati feladatok az Iser környékén 1866. június 23-tól 29-ig lefolyt hadműveletek- és ütközetekből* (Budapest, 1899); *A háború géniusai* (Budapest, 1910); *A háború tényezői* (Budapest, 1915); Klobučar Vilmos báró (*Magyar Katonai Közlöny*, 1925. 395–399. oldal); A fegyverkezés csökkentésének kérdése (*Magyar Katonai Szemle*, 1932. évi 2. szám, 1–17. oldal).

Janauschek Gyula császári és királyi vezérőrnagy

Janauschek Gyula 1868. június 2-án született a Torontál vármegyei Bánátkomlóson, egy magánzó fiaként, római katolikus vallású családban.

1884–1888 között a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamát végezte el Budapesten.

Katonatiszti pályafutását 1888. augusztus 18-án hadapród-tiszthelyettesként kezdte a szegedi magyar királyi 5. honvéd gyalogféldandár 1. zászlóaljában (1890 márciusától magyar királyi 5. honvéd gyalogezred), ahol századszolgálatot látott el. 1889. szeptember 1-jén hadnaggyá, 1892. november 1-jén pedig főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1892. október 12. és 1894. október vége között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el. 1894. november 1-jén beosztották a budapesti császári és királyi IV. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára. 1895. november 1-jén beosztott tisztként folytatta szolgálatát a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokság törzsében Budapesten. 1896. október 1-jén a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 1. osztályára került, ahol 1896. november 1-jén 2. osztályú, 1898. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá léptették elő. 1899–1900-ban a magyar királyi miniszterelnök által az országgyűlés elé terjesztendő éves jelentés szerkesztésére alakított vegyes bizottság tagja volt a honvédelmi miniszter képviselőjeként. 1900. március 8-án beosztásában áthelyezték a vezérkari testületbe. 1900. november 1-jétől a magyar királyi 1. honvéd gyalogezred 4. zászlóaljában szolgált Budapesten. 1901. november 1-jén beosztották a budapesti Honvédelmi Minisztérium 1. osztályára. 1905. május 1-jén beosztásában őrnaggyá, 1905. október 23-án pedig a magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnökévé nevezték ki Székesfehérváron. 1906. október 20-ától a budapesti magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam tanáráként tevékenykedett. 1907. október 23-ától a magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöke volt Kolozsváron, ahol 1908. május 1-jén alezredessé nevezték ki. 1908. július 17-étől a 4. zászlóalj parancsnoki teendőit látta el a szegedi magyar királyi 5. honvéd gyalogezredben. 1911. október 20-ától a Honvédelmi Minisztérium 4. osztályának vezetőjeként működött a magyar fővárosban, s beosztásában 1912. május 1-jén ezredessé léptették elő. Az első világháború kitörése után is megtartotta a Honvédelmi Minisztérium 4. osztályának vezetői beosztását (1915. szeptember 1-jétől már vezérőrnagyi rendfokozatban szolgált), amelyből 1916. május 19-én egészségügyi okokból felmentették. 1917. január 1-jén várakozási illetékekkel egy évre szabadságotlák Budapesten. 1918. január 1-jén szolgálatra való egészségügyi

alkalmatlanság miatt nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. Éves nyugdíja 9443 koronát tett ki. 1918. augusztus 26-án a háború tartamára aktíválták, és Bécsben beosztották az összes fegyveres erő pótlásügyi főnöke (báró Hazai Samu vezérezredes) mellé. 1918. október 15-étől a háború végéig az összes fegyveres erő pótlásügyi főnöke II. számú ellenőrző bizottságának elnöke volt a budapesti katonai kerület területén. 1919. január 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, majd a budapesti III. kerületi Lajos utca 33. III/1., 1933-tól az V. kerületi Lipót körút 11., 1941-től pedig a Margit körút 41. alatt lakott.

48. ábra: Janauscheck Gyula nyugállományú vezérőrnagy az 1920-as években

Forrás: ltszn. 138.87

Éves nyugdíjának összege 1921. augusztus 1-jétől 20 120 korona, 1933-tól 584 pengő volt. Budapesten hunyt el 1951-ben. A Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra, de sírját később felszámolták.

A kor szokásainak megfelelően megnősült, 1945. április 13-án pedig megözvegyült. Házasságából valószínűleg nem született gyermeke.

Magyarul tökéletesen, németül nagyon jól beszélt és írt.

Több osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték szakmai érdemeit és tehetségét. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1900. november 30-ától a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. augusztus 12-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1913. augusztus 18-ától a Tiszti Katonai Szolgálati Jel III. osztályát, 1913. november 9-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1915. augusztus 13-ától az Osztrák Császári Ferenc József Rend tiszti keresztjét hadiszalagon, a külföldi kitüntetések közül pedig 1916. április 5-étől a Porosz Királyi Vörös Kereszt Érem II. és III. osztályát viselhette.

1914 nyarán sok tábornoktársához hasonlóan ő sem rendelkezett harci tapasztalatokkal, mivel nem volt alkalma részt venni semmilyen 1914 előtt zajlott hadjáratban.

Nem tudunk fennmaradt írásművéről, így sajnálatos módon nem járult hozzá a magyar hadtudományi irodalom gazdagításához.

Barancsi Józsa Győző császári és királyi címzetes altábornagy

Józsa Győző 1859. december 27-én született a Felső-Ausztriában található Wels településen, római katolikus vallású családban. Édesapja barancsi Józsa János császári–királyi nyugállományú őrnagy, édesanyja pedig Liptsey Mária volt.

1870–1872-ben két gimnáziumi osztályt végzett Sátoraljaújhelyen és Löcsén, majd 1872–1874 között a gimnázium két osztályát Kremsmünsterben. Az 1874–1878 közötti években a császári és királyi gyalogsági hadapródiskolát végezte el Kassán.

Katonatiszti pályafutását 1877. január 2-án gyalogosként kezdte a császári és királyi 34. gyalogezredben Kassán. 1877. május 5-én örveztővé, 1877. augusztus 5-én tizedessé, 1878. október 16-án szakaszvezetővé, 1879. október 6-án őrmesterré, 1880. november 1-jén hadapródőrmesterré, 1882. február 1-jén hadapród-tiszthelyettessé léptették elő alakulatánál, ahol

századszolgálatot látott el. 1883. november 30-án áthelyezték a Besztercebányán állomásozó magyar királyi 53. honvédszászlóaljba, ahol 1884. május 1-jén századtsztként hadnaggyá nevezték ki. 1885. június 1-jétől a magyar királyi 54. honvédszászlóaljban, majd 1886. július 1-jétől a magyar királyi 15. honvéd gyalogfeldandárban látott el századtszti feladatokat, mindkétszer Rózsahegyen. Szakmai ismereteinek bővítése céljából 1886–1887 során a Ludovika Akadémia felsőbb tiszt tanfolyamát végezte el Budapesten. 1888. július 1-jétől a magyar királyi 14. honvéd gyalogfeldandár 3. zászlóaljában folytatta pályáját Nyitrán. 1889. január 1-jétől fogalmazótisztként szolgált a budapesti Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokságon. 1889 novemberétől 1891 októberéig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el. 1889. november 1-jén főhadnaggyá nevezték ki, és hadiiskolai tanulmányai idejére a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogfeldandár állományába helyezték. 1891. október 14-étől a pozsonyi császári és királyi V. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára osztották be. 1892. október 1-jétől kerületi segédtszthelyettesként ténykedett a magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokságon Kolozsváron, ahol 1893. május 1-jén 2. osztályú századossá léptették elő. 1893. november 1-jétől kerületi segédtszthelyettesi teendőket látott el a magyar királyi VII. honvédkerületi parancsnokságon Zágrábban, s közben 1895. november 1-jén 1. osztályú századossá nevezték ki. 1896. október 1-jétől fogalmazótisztként működött a budapesti Honvédelmi Minisztérium 1. osztályán. 1898. augusztus 1-jétől ideiglenes kerületi segédtsztt lett a zágrábi VII. honvédkerületi parancsnokságon. 1899. november 1-jén őrnaggyá és kerületi segédtsztté nevezték ki a zágrábi VII. honvédkerületi parancsnokságon. 1900. március 8-án a VII. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöki teendőit vette át Zágrábban.

1901. április 25-én az 1. zászlóalj és az 53. népfelkelőjárás parancsnoka volt a magyar királyi 17. honvéd gyalogezredben Székesfehérváron. 1902. június 9-étől a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöki beosztását töltötte be Kassán, ahol 1903. május 1-jén alezredessé léptették elő. 1904. október 4-étől különleges alkalmazású törzstisztként folytatta szolgálatát a trencsényi magyar királyi 15. honvéd gyalogezredben. 1905. október 23-ától a 3. zászlóalj és a 79. népfelkelőjárás parancsnoka volt a magyar királyi 24. honvéd gyalogezredben, Kézdivásárhelyen és Brassóban. 1906. november 1-jén ezredessé léptették elő beosztásában. 1908. június 1-jétől a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 4. osztályának megbízott, majd 1908. július 17-étől annak tényleges vezetőjeként ténykedett.

49. ábra: Józsa Győző vezérkari őrnagy
1901-ben a VII. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnökeként
Forrás: 63662_tabló

1911. november 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott, és Szegeden beosztották a magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokságra. 1913. február 26-án felmentették beosztásából. 1913. november 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. 1914. szeptember 2-án a világháború idejére aktiválták és a magyar királyi 5. népfelkelő-hadtápdandár parancsnokságára osztották be Szegeden. 1914. szeptember 11-étől a Dunát biztosító szakaszparancsnokként harcolt a balkáni fronton, Pancsován. 1914. szeptember 19-én ismét beosztották a szegedi magyar királyi 5. népfelkelő-hadtápdandár parancsnokságára. 1914. szeptember 25-étől beosztás nélkül, Újvidéken tartózkodott. 1914. október 7-étől hadtápcsoport-parancsnokként szolgált Péterváradon. 1914. október

26-ától egy mozgó tartalék parancsnoka volt a balkáni fronton, Indija állomáshellyel. 1914. október 31-étől Dunát biztosító szakaszparancsnoki feladatot látott el a balkáni fronton, Fehértemplomban. 1914. december 8-ától hadtápkerületi parancsnokként működött Belgrádban. 1914. december 11-étől Szávát biztosító szakaszparancsnok volt a balkáni fronton, Ašanja központtal. 1915. február 19-én címzetes altábornagyi kinevezést kapott. 1915. július 20-án felmentették beosztásából. 1915. augusztus 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba. 1918. március 11-én Pozsonyban hunyt el.

Megnősült, felesége dolhai és petrovai Petrovay Jolán volt. Gyermeke nem született házasságukból.

Magyar és német nyelven tökéletesen beszélt és írt, horvátul jól, szlovákul pedig a szolgálat igényeinek megfelelően beszélt.

1909. december 28-án magyar nemesi címet és a barancsi előnevet kapta apja után az uralkodótól.

Számos osztrák–magyar kitüntetéssel is elismerték szakmai kiválóságát pályája során. 1898. október 27-étől a Bronz Katonai Érdemérmes piros szalagon, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmes a fegyveres erő számára, 1907-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1910. október 11-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát (1915. augusztus 23-ától hadidíszítménnyel, 1917. augusztus 30-ától pedig már a kardokkal), 1913. október 22-étől a Katonai Érdemkeresztet viselhette.

Harcéri tapasztalatokkal sok más tábornokhoz hasonlóan nem rendelkezett, mivel nem vett részt 1914 előtt hadjáratokban.

A neve alatt megjelent írásművet nem ismerünk.

Vitéz Boryniai Karleusa Fülöp császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy

Karleusa Fülöp 1859. november 11-én született a Károlyvárosi Katonai Határőrvidék Brlog nevű településén, görögkeleti vallású családban, egy határőrvidéki lakos fiaként.

Elemi iskolai tanulmányait, valamint a hatosztályos polgári iskolával egyenértékű határőrvidéki előkészítő katonaiskolát, továbbá a császári és királyi hadapródiskolát Károlyvárosban és Budapesten egyaránt igen jó eredménnyel végezte el.

Katonatiszti pályafutását 1881. október 1-jén honvédként kezdte a magyar királyi 87. honvédzászlóaljban Gospiçon. 1881. decembere és 1883. augusztusa között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte igen jó (a tanfolyamon a 2. legjobb) eredménnyel, ezért hadnaggyá avatták. Ludovikás tanulmányai közben 1881. december 24-én tizedessé léptették elő alakulatánál. 1882. augusztus 19-én áthelyezték a magyar királyi 83. honvédzászlóaljba, amely Sziszekén állomásozott. 1882. szeptember 1-jén címzetes őrmesterré, 1883. augusztus 18-án hadnaggyá nevezték ki alakulatánál, ahol századtitkánt szolgált, éppen úgy, mint 1884. június 1-jétől új alakulatánál, a magyar királyi 82. honvédzászlóaljban Vinkovcén. 1884. június 5. és augusztus 5. között gyalogtiszti lovaglótanfolyamot végzett jó eredménnyel Vinkovcén. 1884. augusztus 15-étől zászlóaljsegédtisztként ténykedett a 82. honvédzászlóaljban Vinkovcén. 1885. május 21-én zászlóaljsegédtiszt lett a magyar királyi 83. honvédzászlóaljban Sziszekén. 1886. június 30-tól zászlóaljsegédtiszti teendőket látott el a magyar királyi 25. honvéd gyalogfeldandárban Zágrábban. 1888. február 15-étől századtitkánt szolgált a magyar királyi 3. honvéd gyalogfeldandár 3. századában, Debrecenben. Az 1888. október 25. és 1889. július 17. közötti időszakban a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte jó eredménnyel, közben 1889. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki. 1889. augusztus 18-ától ideiglenes századparancsnokként ténykedett a 3. honvéd gyalogfeldandárban Debrecenben és Nagyváradon. 1892. július 8. és augusztus 4. között megfelelő eredménnyel elvégezte a brucki császári és királyi központi lövésiskolát. 1892. szeptember 1-jétől századtiszti feladatokat látott el a magyar királyi 13. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljában Pozsonyban és Tatán. Akkoriban előjárói jó úszónak, vívónak, tornásznak, kerékpárosnak és jó lovasnak tartották. 1894-ben a 7. század ideiglenes parancsnoka lett a 13. honvéd gyalogezredben Pozsonyban. 1895. május 1-jén beosztásában 2. osztályú századossá léptették elő. 1896-tól a 13. század parancsnoki teendőit végezte a 13. honvéd gyalogezredben Tatán. 1897. május 1-jén 1. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1899. október 1-jétől ezredfegyvertiszt és a 9. század parancsnoka volt a magyar királyi 24. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljában Kézdivásárhelyen.

1902. február 16-ától századszolgálatot teljesített a magyar királyi 28. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában Eszéken. 1902. november 1. és 1903. július 1. között a honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte el Budapesten megfelelő eredménnyel. 1903. július 1-jétől századparancsnokként ténykedett a 28. honvéd gyalogezredben Eszéken.

50. ábra: Karleusa Fülöp százados 1901-ben

Forrás: 63699_tabló

1903. augusztus 1-jétől a 6. század parancsnoka volt a magyar királyi 24. honvéd gyalogezredben Budapesten, majd Fogarason. 1903. október 26-ától a 10. század parancsnokságát vette át a 24. honvéd gyalogezredben Kézdivásárhelyen. 1906. november 18-ától a 2. zászlóalj (1912-től emellett még a 68. népfelkelőjárás) parancsnoki teendőivel foglalatzkodott a magyar királyi 21. honvéd gyalogezredben Nagyenyeden. Beosztásában 1907. május 1-jén őrnaggyá, 1910. november 1-jén alezredessé nevezték ki. 1913. március 27-étől a magyar királyi 24. honvéd gyalogezredet irányította parancsnokként Brassóban, majd e beosztásában 1913. november 1-jén ezredessé léptették elő. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 20-ától a 24. honvéd gyalogezredet vezette az orosz hadszíntéri harcokban. 1914. augusztus 29-én a magyar királyi 76. honvéd gyalogdandár

parancsnokságát vette át az orosz hadszíntéren. 1914. október 4-étől ismét a 24. honvéd gyalogezred élére került az orosz hadszíntéren. 1914. október 15-én bal combján srappel találta el a galíciai Podbuznál. 1914. október 16-ától 1915. április 19-éig sebesültként magánápolásban részesült Brassóban. 1915. április 21-étől a magyar királyi 28. honvéd gyalogezred parancsnoki teendőit látta el az orosz hadszíntéren. 1915. június 14-étől a magyar királyi 83. honvéd gyalogdandár parancsnoka volt az orosz hadszíntéren. 1915. június 15-én lovával elesett, jobb vállán és karján zúzódást szenvedett, ezért 1915. június 17-étől sebesültként a Csernovicban lévő tábori és több hátországi kórházban (Beszterce, Brassó, Trencsénteplic) kezelték. 1915. szeptember 30-án a magyar királyi 76. gyalogdandár parancsnokaként tért vissza az orosz hadszíntérre, amelynek élén 1917. augusztus 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki. 1917. december 7-étől a magyar királyi 38. honvéd gyaloghadosztály megbízott parancsnoka volt az orosz, 1918. február végétől pedig az olasz hadszíntéren. 1918. április 30-ától ismét a 76. honvéd gyalogdandár küzdelmeit irányította az olasz hadszíntéren. 1918. június 20-ától a Császári és Királyi Hadsereg-főparancsnokság főtartálékába tartozott Eszéken és Budapesten. 1918. augusztus 28-ától újra a 76. honvéd gyalogdandárt vezette az olasz hadszíntéren. 1918. október 20. és november 2. között a 38. honvéd hadosztály parancsnoka volt az olasz hadszíntéren. 1918. november 3-ától a 76. honvéd gyalogdandár parancsnokaként seregtestével visszatért Brassóba. 1918. decemberében szabadságon tartózkodott Budapesten. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten a VI. kerületi Felsőerdősor 35. földszint 2. alatt élt, éves nyugdíja 18 952 korona volt. 1919. szeptember 25-étől a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 1. számú igazoló bizottságának elnökeként ténykedett Budapesten. 1920-ban címzetes altábornaggyá nevezték ki. 1921. június 25-étől a tábornoki igazoló bizottság póttagja volt Budapesten. 1921. október 1-jén nyugállományba helyezték.

1927 márciusától Budapesten a VI. kerületi Szinyei Merse út 21. földszint 2. alatt lakott, egészen 1930. január 10-én, gyomorrák miatt bekövetkezett haláláig.

1900. december 26-án vette nőül Kézdivásárhelyen ikafalvi Diénes Matildot (aki Kézdivásárhelyen született 1878. április 3-án és Budapesten hunyt el 1947. október 12-én). Házasságában két fiút (az 1901. október 29-én született, a később apja hivatását választó és Ludovika Akadémiát végzett, 1930-ban már vitézi címmel és utászfőhadnagyi rendfokozattal bíró Lajos Fülöpöt, valamint az 1910. szeptember 24-én Nagyenyeden született Iván Pált), továbbá két lányt (az 1903. július 28-án született Márta Klárát és az 1906. január 26-án született Matild Nórát) nevelt feleségével.

*51. ábra: Karleusa Fülöp nyugállományú vezérőrnagy 1921 végén
(az első sorban balról a második, civil ruhában)*

Forrás: 67928

Magyar, horvát és német nyelven tökéletesen beszélt és írt, oroszul jól beszélt.

1917. február 2-án a magyar nemesi címet és a boryniai nemesi előnevet, 1927. június 26-án pedig a vitézi címet adományozták neki.

Számos osztrák–magyar kitüntetéssel büszkélkedhetett, amelyeket tehetsége és rátermettsége elismeréseként kapott. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1906. október 16-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1913. április 13-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1915. április 8-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. július 4-étől a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. január 16-ától a Bronz Katonai Érdemérmét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. május 28-ától az Osztrák Császári

Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. október 16-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1917. október 19-étől a Katonai Érdemkereszt II. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, 1918. november 5-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, a külföldi kitüntetések közül 1916. október 19-étől a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát, 1917. június 23-ától a Szász Albrecht Rend parancsnoki keresztjét, 1918. február 8-ától a Szász Albrecht Rend középkeresztjének II. osztályát kardokkal viselhette.

Számos pályatársához hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban nem vett részt, ennél fogva nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kirobbanásakor.

Nem maradt fenn a neve alatt megjelent írásmű, így nem gazdagította a magyar hadtudományi irodalmat.

Kirchner Ármin császári és királyi címzetes altábornagy

Kirchner Ármin 1853. április 8-án született Budán, római katolikus vallású, német felmenőkkel bíró családban. Édesapja Andreas Kirchner fogadós, aki 1865. november 29-én Budán hunyt el, a Vízivárosi temetőben helyezték örök nyugalomra. Édesanyja Susanna Schmidt, aki 1893. június 17-én hunyt el, és két nap múlva a Németvölgyi temetőben temették el.

Iskolai tanulmányairól csupán annyi információval rendelkezünk, hogy a főreáliskola hat osztályát végezte el Budapesten.

Katonatiszti pályafutását 1872. április 15-én kezdte meg a császári és királyi 2. műszaki ezredben, az ausztriai Kremsben. 1872. október 1-jén egyéves önkéntes, majd 1873. október 1-jén 2. osztályú árkász lett alakulatánál, miután 1873 őszén sikeres tartalékos tiszti vizsgát tett. 1874. július 1-jétől vadászként folytatta pályáját a császári és királyi 29. tábori vadászászlóaljban Reichenbergben. 1874-ben hivatásos tiszti kiegészítő vizsgát tett a budapesti császári és királyi gyalogsági hadapródiskolában Budapesten. 1874. november 1-jén hadapróddá, 1875. február 1-jén hadapród-tiszthelyettesé, 1875. május 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1876. június 1-jétől századtsitztként ténykedett a császári és királyi 44. gyalogezredben Kaiser-Ebersdorfban. 1880. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő alakulatánál. 1883. január 27-én századtsitztként áthelyezték a Pécsen állomásozó magyar királyi 68. honvéd gyalogászlóaljba. 1884. november 1-jétől a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán tevékenykedett Budapesten.

1885–1886 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, 1886–1888 között pedig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el. 1886. augusztus 1-jétől századparancsnokként szolgált a magyar királyi 13. honvéd gyalogféldandárban Kaposváron, ahol 1888. május 1-jén 2. osztályú századosá neveztek ki. 1888. november 1-jétől a császári és királyi V. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán folytatta szolgálatát Pozsonyban, ott 1889. augusztus 18-án 1. osztályú századosá léptették elő. 1889. november 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium IV. ügyosztályán ténykedett Budapesten. 1892. november 1-jétől a magyar királyi V. honvédkerület segédtiszti beosztását látta el Székesfehérváron, amelyben 1895. május 1-jén őrnagyi kinevezést kapott. 1897. április 21-étől a 4. zászlóalj parancsnoka volt a magyar királyi 19. honvéd gyalogezredben Kaposváron, ahol 1897. november 1-jén alezredessé léptették elő. 1898. november 12-étől a magyar királyi IV. honvédkerületi parancsnokság segédtisztjeként foglalatzkodott Pozsonyban. 1900. november 1-jén ezredessé és a Gyulán állomásozó magyar királyi 2. honvéd gyalogezred parancsnokává neveztek ki.

52. ábra: Kirchner Armin ezredes,
a magyar királyi 2. honvéd gyalogezred parancsnoka

Forrás: ltszn. 14.34

1902. február 25-étől a magyar királyi 19. honvéd gyalogezred parancsnoki feladatait látta el Pécsen. 1905. április 26-ától a magyar királyi 75. honvéd gyalogdandár ideiglenes, majd 1906. január 30-ától annak tényleges parancsnokaként tevékenykedett Kolozsváron. 1907. május 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1908. október 5-én a magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített tábornoki helyre került Szegeden. 1910. január 2-án felmentették beosztásából. 1910. július 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. 1911. június 10-én címzetes altábornagyi kinevezést kapott az uralkodótól. 1914. augusztus 16-án az első világháború idejére aktiválták, és a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium Hadsegélyző Hivatalának vezetője lett egészen a háború végéig Budapesten.

*53. ábra: Kirchner Ármin címzetes altábornagy,
a Honvédelmi Minisztérium Hadsegélyző Hivatalának vezetője*

Forrás: a szerző saját tulajdona

1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapest élt, egészen 1929. április 8-án bekövetkezett haláláig.

A korabeli szokásoknak megfelelően megnősült, felesége nagysebei Sey Leopoldina volt. Házasságukból gyermek nem született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, horvátul a szolgálat igényeinek megfelelően, cseh és szlovák nyelven pedig szükségképpen beszélt.

Számos osztrák–magyar kitüntetéssel ismerték el tehetségét és szakmai alkalmasságát pályája során. 1897. május 18-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1900-tól a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1905. április 27-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1910. június 11-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét (1916. április 17-étől hadidíszítménnyel), 1916. május 25-étől a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvényét hadidíszítménnyel, 1918. április 16-ától az Osztrák Császári Ferenc József Rend tisztikeresztjét csillaggal és hadidíszítménnyel, a külföldi kitüntetések közül 1918. május 1-jétől a Porosz Vörös Kereszt Érem II. és III. osztályát, 1918. július 24-étől a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát viselhette egyenruháján.

1914 előtti hadjáratban vagy háborúban nem vett részt, így harctéri tapasztalattal sem rendelkezett az első világháború kitörésekor.

Több művel is hozzájárult a magyar nyelvű hadtudományi irodalom gyarapodásához, amelyek a következők: Az oroszok átkelése a Dunán 1877-ben (megjelent a *Ludovika Akadémia Közlönye* 1891. évi 5. számában a 431–445. oldalon); *A magyar királyi pécsi 19. honvéd gyalogezred kiegészítő kerületébe illetékes Baranya, Somogy és Tolna vármegyei hadviselt és ő cs. és apostoli királyi felsége legfelsőbb hadurunk által vitézségükért kitüntetett bátor katonák hadi tetteinek leírásai*. Kaposvár, 1904.; (Társszerző: Ibrányi Alice és Térfi Gyula) *Törvényjavaslat a nők hadegészségügyi szolgálatáról*. Budapest, 1913.

Nagysárosi Lenz Győző császári és királyi címzetes altábornagy

Lenz Győző 1849. december 26-án született a Sáros vármegyei Nagysáros településen, római katolikus vallású családban, Joseph Lenz fiaként.

Tanulmányairól csupán annyit tudunk, hogy négy gimnáziumi osztály végzett.

Katonatiszti pályafutását 1869. szeptember 26-án honvédként kezdte a magyar királyi 37. honvéd gyalogzászlóaljban Eperjesen. 1870. április 12-étől a magyar királyi 46. honvéd gyalogzászlóaljban szolgált Debrecenben, ahol 1870. szeptember 21-én tizedessé léptették elő. 1871. május 21-étől a magyar királyi 39. honvéd gyalogzászlóaljban Kassán, majd 1871. július 11-étől a magyar királyi 37. honvéd gyalogzászlóaljban Eperjesen folytatta pályáját, ahol 1871. szeptember 17-én címzetes szakaszvezetővé nevezték ki. 1872-ben a kassai magyar királyi III. honvédkerületi tisztképző iskola tanfolyamát, majd 1872–1873 során a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte el. 1872. szeptember 8-án címzetes őrmesterré, 1872. szeptember 19-én őrmesterré, 1872. november 1-jén hadapróddá, 1873. május 1-jén hadapród-tiszthelyettessé, 1873. október 1-jén pedig hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1880–1881-ben a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el, közben 1881. május 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1881 ősze és 1883 ősze között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskola hallgatója volt, amelyet eredményesen elvégzett. 1881. november 1-jén hadiiskolai tanulmányai idejére a pozsonyi magyar királyi 58. honvéd gyalogzászlóalj állományába került. 1883. november 1-jétől a magyar királyi 37. honvéd gyalogzászlóaljban századtisztként tevékenykedett Eperjesen. 1885. január 14-étől fogalmazótisztként szolgált a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán Budapesten, s 1887. november 1-jén 2. osztályú, 1889. augusztus 18-án pedig 1. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1891. október 18-ától a 3. zászlóalj megbízott parancsnokaként működött a magyar királyi 10. honvéd gyalogezredben Sátoraljaújhelyen. 1892. október 1-jétől ismét a budapesti Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán folytatta pályáját, ahol 1894. november 1-jén őrnagyi kinevezést kapott. 1895. szeptember 6-ától a budapesti Honvédelmi Minisztérium IV. ügyosztályának vezetői teendőit látta el. Beosztásában 1897. május 1-jén alezredessé, 1900. május 1-jén pedig ezredessé nevezték ki. 1900. október 28-ától a magyar királyi 12. honvéd gyalogezred parancsnoki feladatait végezte Szatmáron. 1903. december 7-étől a magyar királyi 45. honvéd gyalogdandár megbízott parancsnoka volt Szegeden. 1905. november 18-án ideiglenesen, majd 1906. február 8-án véglegesen beosztották a szegedi magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített tábornoki helyre, s ezen beosztásában 1906. november 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki.

54. ábra: Lenz Győző vezérőrnagy 1906 végén

Forrás: 87924

1907. március 27-én felmentették beosztásából. 1907. augusztus 1-jén nyugállományba helyezték, ezt követően Budapesten élt. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 31-én aktiválták, és a császári-királyi 9. Landsturm hadtápdandár parancsnokaként harcolt a balkáni fronton. 1914. december 16-án felmentették beosztásából. 1915. január 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, majd Budapesten élt. 1916. augusztus 26-án címzetes altábornagyi kinevezést kapott az uralkodótól.

55. ábra: Nagysárosi Lenz Győző nyugállományú címzetes altábornagy 1917-ben

Forrás: ltszn. 138.177

1934. június 15-én hunyt el Budapesten. Halála előtt a VIII. kerületi Szentkirályi utca 13. alatt élt. A budapesti Farkasréti temetőben temették el 1934. június 18-án, de sírhelyét megváltás hiányában később felszámolták.

1876-ban megnősült, felesége dezseri Tuláts Katalin volt. Házasságából egy fia, Albin József született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovákul jól beszélt, franciául némi nyelvismerettel rendelkezett.

1915. november 12-én magyar nemesi címet és a nagysárosi nemesi előnevet adományozta számára a birodalom uralkodója.

Több osztrák–magyar és egy magyar kitüntetés adományozásával is elismerték szolgálati érdemeit. 1891. október 17-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1900. október 11-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1894-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1907. augusztus 1-jétől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, továbbá 1929 után a Magyar Háborús Emlékérmét kardokkal, sisakkal viselhette.

A legtöbb tábornoktársához hasonlóan nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal, mivel nem vett részt 1914 előtt zajlott hadjáratban vagy háborúban.

Sajnos nem hagyott hátra egyetlen írásművet sem.

Mina Alajos császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi altábornagy

Mina Alajos 1871. március 26-án született a Kolozs vármegyei Kolozsváron, római katolikus vallású családban. Édesapja dr. Mina János, a Kolozsvári Magyar Királyi Tudományegyetem Orvosi Karán az állatjárványtan és az állati rendészet egyetemi tanára, sebész- és állatorvos mester (1880. június 5-én hunyt el Budapesten), édesanyja pedig Wolff Mária volt, aki 1906. november 4-én hunyt el.

A polgári iskola négy osztályát, majd 1886–1890 között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamát végezte el jeles eredménnyel.

Katonatiszti pályafutását 1890. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a magyar királyi 21. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában Kolozsváron, ahol századszolgálatot látott el. 1892. március 10-étől zászlóaljsegédtisztként tevékenykedett a 21. honvéd gyalogezredben Marosvásárhelyen, s beosztásában 1894. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki. 1892. október 28. és 1893. augusztus 15. között a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát végezte el jeles, majd 1893. október 12-étől 1895. október 10-éig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát igen jó eredménnyel. 1895. november 1-jétől a császári és királyi VII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán ténykedett Temesváron. 1896. november 1-jétől a Vezérkar Vasúti Irodájában, majd 1897. május 1-jétől a Vezérkar Hadművelési és Különleges Vezérkari Munkák Irodájában folytatta szolgálatát Bécsben. Ezen időszakból származó

előjárói jellemzésében kiemelték, hogy jó képességekkel rendelkezik a mér-tani és szabadkézi rajz, a gyorsírás, a terepfelvétel terén, továbbá jó tornász, úszó, vívó és lovas. 1897. november 1-jén 2. osztályú századossá és egyúttal századparancsnokká nevezték ki a magyar királyi 24. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában Brassóban. 1898. november 1-jétől fogalmazótisztként működött a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán, emellett 1902. április 1. és július 31., valamint 1902. október 1. és 1906. július 31. között a hadseregszervezet, a tereptan, a harcászat és a tábori egészség-ügyi szolgálat tanára volt a budapesti honvéd orvosi alkalmazó iskolában. 1900. március 8-án 1. osztályú vezérkari századossá léptették elő, és beosztásában áthelyezték a vezérkari testületbe.

*56. ábra: Mina Alajos százados honvédorvosi gyakorló utazáson 1901-ben
(az első sorban jobbról a második)*

Forrás: 45089

57. ábra: Mina Alajos vezérkari százados

Forrás: 63640_tabló_02

1906. március 6-án őrnagyi vizsgát tett Bécsben megfelelő eredménnyel. 1906. november 1-jén őrnaggyá és a székesfehérvári magyar királyi V. honvéderületi parancsnokság vezérkari főnökévé, majd 1910. május 1-jén beosztásában alezredessé nevezték ki.

1910. október 21-étől a 2. zászlóalj parancsnoki feladatait látta el a magyar királyi 18. honvéd gyalogezredben Sopronban. 1911. október 20-án a budapesti Honvédelmi Minisztérium 10. osztályának vezetőjévé, majd ezen beosztásában 1913. május 1-jén vezérkari ezredessé nevezték ki. 1913. november 5-étől a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság vezérkari főnöki teendőit látta el Budapesten.

*58. ábra: Mina Alajos őrnagy,
az V. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöke
Forrás: a szerző saját tulajdona*

Az első világháború kitörése után, 1914. szeptember 1-jétől a budapesti hídfőparancsnokság vezérkari főnöke lett. 1914. október 13-ától a császári és királyi 124. gyalogdandár parancsnokaként irányította seregteste harcait az orosz hadszíntéren. 1915. január 1-jétől a magyar királyi 75. honvéd gyalogdandár megbízott parancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren. 1915. február 18-ától a Vöröskereszt Egylet budapesti kórházában tartózkodott gyógykezelésen. 1915. június 24-étől 1919 tavaszáig végleg hátszági beosztásba került: a budapesti Honvédelmi Minisztérium II. csoportjának, majd 1916 májusától

a Honvédelmi Minisztérium III. csoportjának a főnökeként tevékenykedett, közben 1917. május 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott. 1919. március 1-jén nyugállományba helyezték, majd 1940-ig Budapesten, az I. kerületi Attila út 23. IV. emelet 33. alatt élt. 1919 augusztusától a 3. számú tiszti igazoló bizottság elnöke, 1920. május 1. és 1925. május 1. között pedig a Minősítő és Érvényesítő Hivatal vezetője volt Budapesten. Valamikor 1925 előtt altábornaggyá – a trianoni békediktátum Honvédségre vonatkozó megszorításai és a haderő rejtése miatt – hivatalosan vezérőtanácsnokká nevezték ki. 1925. augusztus 1-jén (másutt szeptember 1-jén) nyugállományba helyezték. 1940 után Budapest I. (később XII.) kerületében, a Monda utca 6., az 1950-es években pedig Felsődabason a Fő utca 42. alatt élt. 1954. november 26-án hunyt el a Pest megyei Felsődabason.

1902-ben kötött házasságot Hlawacek Máriával, frigyükből 1903-ban egy lány (Erzsébet) és 1905-ben egy fiú született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, románul szükségképpen, franciául és oroszul keveset beszélt.

1922-ben a Népruházati Rt. igazgatósági tagja volt.

Számos osztrák–magyar és egy magyar kitüntetés büszke birtokosa volt, amelyeket kiemelkedő teljesítményéért kapott. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1906. október 16-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1910. november 24-étől az Osztrák Császári Ferenc József Rend lovagkeresztjét, 1913. április 13-ától a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1915. április 14-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. augusztus 18-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1916. május 11-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel, 1918. július 27-étől az Osztrák Császári Ferenc József Rend középkeresztjét hadidíszítménnyel, 1925. október 7-étől a Kormányzói Dicséret Elismerés jeleként a Magyar Koronás Bronzérmét vörös-fehér szegélyes zöld szalagon, a külföldi kitüntetések közül 1916. szeptember 25-étől a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát, 1918. november 27-étől a Porosz Vöröskereszt Érem II. és III. osztályát viselhette egyenruháján.

Az első világháború kitörése előtt nem volt alkalma harci tapasztalatok szerzésére.

Nem maradt fenn nevéhez köthető írásmű, így nem gyarapította a magyar hadtudományi szakírók sorát.

Péterfalvi Molnár Dezső császári és királyi altábornagy

Molnár Dezső 1865. május 2-án született a Zala vármegyei Csáktornyan, római katolikus vallású családban. Édesapja péterfalvi Molnár Elek ügyvéd volt, aki 1911. augusztus 14-én halt meg Csáktornyan, és másnap a drávaszentmihályi temetőben temették el. Édesanyja Hegedűs Etelka volt.

Négy gimnáziumi osztályt végzett Sopronban, majd a reáliskola 4. osztályát Grazban. 1880–1883 között a fumei tengerészeti akadémia három évfolyamát, majd 1883-tól 1885-ig a temesvári császári és királyi gyalogsági hadapródiskolát végezte el.

Katonatiszti pályafutását 1883. október 27-én gyalogosként kezdte a császári és királyi 48. gyalogezredben Temesváron. 1884. március 18-án címzetes őrzetetővé, 1884. június 29-én címzetes tizedessé, 1884. augusztus 18-án címzetes szakaszvezetővé, 1885. augusztus 17-én hadapróddá nevezték ki alakulatánál. 1885. augusztus 18-án hadapród címzetes őrmesterként a magyar királyi 78. honvéd gyalogzászlóaljba helyezték át Nagykanizsára. 1885. október 23-án hadapród-szakaszvezető címzetes őrmesterré, 1886. május 1-jén hadapródtiszthelyettesé léptették elő zászlóaljánál. 1886. augusztus 1-jétől a magyar királyi 20. honvéd gyalogféldandárban szolgált Nagykanizsán és Fiumében, majd 1888. május 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1890–1891 folyamán sikeresen elvégezte a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, 1891 novembere és 1893 októbere között pedig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát. 1891. november 1-jén főhadnaggyá nevezték ki, és hadiiskolai tanulmányai idejére beosztották a zágrábi a magyar királyi 25. honvéd gyalogezred állományába. 1893. november 15-étől a zágrábi császári és királyi XIII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán tevékenykedett. 1894. november 1-jétől a Vezérkar Vasúti Irodájában Bécsben folytatta pályáját. 1895. május 1-jén 2. osztályú századosná nevezték ki a Vezérkar Hadművelési Irodájában Bécsben. 1895. november 1-jétől a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán tevékenykedett, ahol 1897. május 1-jén 1. osztályú századosi kinevezésben részesült. 1900. szeptember 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium XX. ügyosztályán folytatta szolgálatát Budapesten. 1901. november 1-jétől a 11. század parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 19. honvéd gyalogezredben Kaposváron. 1902. május 1-jén őrnaggyá és a 19. honvéd gyalogezred 3. zászlóalja, valamint a 62. népfelkelőjárás parancsnokává nevezték ki Kaposváron. 1903. szeptember 22-étől a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam tanáraként tevékenykedett Budapesten. 1905. április 14-én a magyar

királyi 16. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljának parancsnoka lett Besztercebányán, de betegség miatt nem teljesített szolgálatot. 1905. szeptember 30-ától különleges alkalmazású törzstisztként folytatta pályáját a besztercebányai 16. honvéd gyalogezredben. 1907. február 28-án az 1. zászlóalj és az 50. népfelkelőjárás parancsnokságát vette át a 16. honvéd gyalogezredben Besztercebányán, s ezen beosztásában 1907. május 1-jén alezredessé léptették elő. 1910. április 15-étől különleges alkalmazású törzstiszt volt a besztercebányai 16. honvéd gyalogezredben. 1910. május 1-jén megkapta ezredesi kinevezését. 1910. november 18-ától különleges alkalmazású törzstisztként foglalatосkodott a magyar királyi 8. honvéd gyalogezredben Lugoson. 1911. május 8-ától parancsnokként irányította a lugosi 8. honvéd gyalogezredet. 1914. május 1-jétől a magyar királyi 77. honvéd gyalogdandár parancsnokaként ténykedett Kassán. Az első világhághgás kitörése után, 1914. augusztus 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki, és a 77. honvéd gyalogdandár harcait irányította az orosz hadszíntéren. 1915. december 25-étől a magyar királyi 82. honvéd gyalogdandár parancsnokaként küzdött az orosz hadszíntéren.

59. ábra: Péterfalvi Molnár Dezső vezérőrnagy, a magyar királyi 82. honvéd gyalogdandár parancsnoka 1916. április 11-én az orosz hadszíntéren

Forrás: 59199

60. ábra: Péterfalvi Molnár Dezső vezérőrnagy az orosz hadszíntéren (jobbról a második)

Forrás: 104797

1916. június 7-étől a magyar királyi 38. honvéd gyaloghadosztály megbízott, majd 1916. október 3-ától a 38. honvéd gyaloghadosztály tényleges parancsnokává nevezték ki, amelyet az orosz hadszíntéren vezetett.

1917. augusztus 1-jén altábornagyi kinevezést napott. 1918. február 28-ától a 38. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka lett az olasz hadszíntéren.

61. ábra: Péterfalvi Molnár Dezső altábornagy 1918-ban (Frank Frigyes rajza)

Forrás: a szerző saját tulajdona

1918 júliusától karhatalomként alkalmazták hadosztályával Horvátországban. 1918 szeptemberétől a világháború végéig a 38. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka volt az olasz hadszíntéren. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1919. július 4-étől a Tábornoki Igazoló Bizottság 2. számú törzstiszti becsületügyi választmányának elnöki tisztét töltötte be Szegeden, Siófokon, majd Budapesten. 1921. március 1-jén ismételten nyugállományba

helyezték Budapesten. 1934. július 6-án Budapesten hunyt el a magyar királyi budapesti 8. számú honvéd helyőrségi kórházban. 1934. július 8-án temettek el a rákosi katonai temetőben. Halála előtt az V. kerületi Kárpát utca 7/b földszint 2. alatt élt.

1897-ben nősült meg, felesége nemes Walheim Mária (kispolányi Perneckzy Jenő feleségének testvére) volt. Házasságukból három lány (Mária, Etelka, Piroska) és egy fiú (Elek) született. Egy családi tragédia is beárnyékolta pályáját, hiszen lányuk, Dinike 1903. szeptember 25-én, 9 hónapos korában Kaposváron elhunyt.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt. Horvát nyelven jól, románul, franciául és olaszul szükségképpen beszélt.

Magyar nemesi címét és előnevét apja után örökölte.

Tehetségét és szorgalmát számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1900. március 10-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. augusztus 18-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1913. február 24-étől az Ezüst Katonai Érdemérmét, 1913-tól az 1912–13. évi Mozgósítási Keresztet, 1914. szeptember 13-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. június 15-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. október 18-ától a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1917. augusztus 14-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, 1917. július 6-ától a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvényét, 1918. április 21-étől a Katonai Érdemkereszt II. osztályát hadidíszítménnyel és kardokkal, 1918. október 27-étől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1932-től a Magyar Érdemkereszt II. osztályát csillaggal, a külföldi kitüntetések közül 1915. október 20-ától a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát, 1917. június 21-étől a Német (Porosz) Vaskereszt I. osztályát, 1918. június 20-ától a Bajor Katonai Érdemrend I. osztályát kardokkal és csillaggal, valamint a Szász Albrecht-rend parancsnoki keresztjének I. osztályát a kardokkal és csillaggal viselhette.

Nem vett részt 1914 előtt hadjáratban, ezért ő is azon tábornokok csoportjához tartozott, akik az első világháború frontjain találkoztak először ellenséggel.

A legjelentősebb írásműve a következő címmel maradt fenn: *Limanowa, magyar győzelem*. Budapest, 1932.

Toicsvai Nagy Gábor császári és királyi altábornagy

Nagy Gábor 1853. március 24-én született a Szabolcs vármegyei Kótaj községben, református vallású nemesi családban. Édesapja toicsvai Nagy Gábor, édesanyja Csorvássy Katalin volt.

A Sárospatakon folytatott főgimnáziumi tanulmányait érettségivel zárta, majd a református főiskola jogi és teológiai hallgatója volt. 1875–1876 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamán végzett.

Katonatiszti pályafutását 1876. szeptember 24-én hadapródként kezdte a magyar királyi 41. honvéd gyalogzászlóaljban Kassán. 1877. november 1-jén hadapród-tiszthelyettessé, 1878. november 1-jén pedig hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1880-tól a magyar királyi 43. honvéd gyalogzászlóaljban szolgált századtisztként Szatmárnémetiben. 1882. augusztus 14-étől első segédtisztként tevékenykedett a magyar királyi II. csendőrkerületi parancsnokságon Szegeden, ahol 1883. május 1-jén főhadnagyi kinevezést kapott beosztásában. 1886. augusztus 31-étől a magyar királyi II. csendőrkerület 3. szárnyának 1. szakaszparancsnoka volt Nagyikindán. 1888. szeptember 1-jétől a magyar királyi II. csendőrkerület 3. szárnyparancsnoka lett Nagyikindán, majd 1896-tól Nagybecksereken. Közben 1888. november 1-jén 2. osztályú századosá, 1893. november 1-jén pedig 1. osztályú századosá léptették elő. 1896. június 15-étől a magyar királyi III. csendőrkerület 3. szárnyparancsnokává nevezték ki Nagyváradon. 1899. augusztus 1-jétől második törzstisztként működött a magyar királyi VI. csendőrkerületi parancsnokságon Székesfehérváron, ahol 1899. november 1-jén őrnagyi kinevezést kapott.

1902. május 1-jétől a magyar királyi III. csendőrkerület parancsnokhelyettesi teendőit látta el Budapesten. 1903. január 10-étől a III. csendőrkerület ideiglenes parancsnoka lett Budapesten. 1903. május 1-jén pedig alezredessé léptették elő beosztásában. 1904. november 1-jétől a II. csendőrkerület parancsnokhelyetteseként folytatta szolgálatát Szegeden. 1905. május 1-jétől a magyar királyi VII. csendőrkerület ideiglenes parancsnoka volt Brassóban. 1906. május 1-jén ezredessé és a brassói VII. csendőrkerület parancsnokává nevezték ki. 1907. május 1-jén a magyar királyi VIII. csendőrkerület parancsnoki posztjára került Debrecenben.

62. ábra: Nagy Gábor őrnagy

1901-ben a magyar királyi VI. csendőrkerületi parancsnokság második tőzstisztségként

Forrás: 63637_tabló

1912. szeptember 28-ától a magyar királyi csendőrség felügyelőjének helyetteseként látta el feladatait Budapesten, amely beosztásában 1912. november 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki. 1913. április 14-étől a magyar királyi csendőrség felügyelőjének beosztását töltötte be Budapesten. 1914. augusztus 1-jétől, az első világháború kitörésétől kezdve a magyar királyi csendőrség felügyelője maradt Budapesten, több mint három éven keresztül. Közben 1915. szeptember 1-jén altábornagyi kinevezést kapott. 1917. október 1-jén várakozási illetékekkel határozatlan időre szabadságolták. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1936. május 27-én hunyt el Budapesten. 1936. május 30-án helyezték örök nyugalomra a budapesti Farkasréti temető Hv24. parcellájában.

Élete végéig nőtlen maradt és nem alapított családot.

Magyarul tökéletesen, németül pedig a szolgálat igényeinek megfelelően írt és beszélt.

Magyar nemesi címét és előnevét apja után örökölte.

Számos kitüntetés adományozásával is elismerték kitűnő munkáját és tehetőségét. 1888. január 20-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1899. október 24-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1900. október 17-étől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. augusztus 12-étől az Osztrák Császári Ferenc József Rend tisztikeresztjét, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1910. október 17-étől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1915. augusztus 13-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát hadidíszítménnyel, 1916. május 29-étől a Vöröskereszt I. osztályú díszjelvényét hadidíszítménnyel, 1916. augusztus 12-étől a Bronz Katonai Érdemérmét hadiszalagon és hadidíszítménnyel, a külföldi kitüntetések közül 1909. október 19-étől a Román Korona Rend parancsnoki keresztjét viselhette zubbonyán.

1914 előtt lezajlott hadjáratban vagy háborúban nem vett részt, így nem rendelkezett harctéri tapasztalattal.

Nem ismerünk általa írt és hátrahagyott írásművet.

Vitéz nemes Nagy Pál császári és királyi altábornagy, magyar királyi gyalogsági tábornok

Nagy Pál 1864. szeptember 18-án született a Borsod vármegyei Sajósenyén, református vallású családban. Édesapja Nagy Péter miskolci gőzmalmi tisztviselő, a miskolci református egyház presbitere, aki 1907. május 1-jén hunyt el Miskolcon, s az ottani tetemvári temetőben helyezték örök nyugalomra. Édesanyja Kiss Juliánna volt.

1874–1880 között a Helvét Hitvallású Református Lyceum hat osztályát végezte el Miskolcon, majd 1880-tól 1884-ig a császári és királyi gyalogsági hadapródiskolát Kassán.

Katonatiszti pályafutását 1881. szeptember 25-én gyalogosgént kezdte a császári és királyi 26. gyalogezredben Laibachban. 1883. június 20-án címzetes őrzetetővé, 1883. augusztus 18-án címzetes tizedessé, 1883. október 21-én címzetes szakaszvezetővé, 1884. augusztus 18-án címzetes őrmesterré léptették elő alakulatánál. 1884. szeptember 1-jén hadapróddá nevezték ki a császári

és királyi 11. tábori vadászzászlóaljban Győrben, 1885. június 25-én pedig hadapród-tiszthelyettessé alakulatánál. 1887. szeptember 1-jétől a magyar királyi 10. honvéd gyalogfeldandárban szolgált Miskolcon, ahol 1888. május 1-jén hadnagyi kinevezést kapott. 1890–1891 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1891 ősze és 1893 ősze között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el. 1891. szeptember 1-jén főhadnaggyá nevezték ki a magyar királyi 10. honvéd gyalogezredben Miskolcon. 1893. november 1-jétől a császári és királyi VI. hadtest vezérkari osztályán tevékenykedett Kassán. 1894. november 1-jétől dandárszárnysegéd volt a magyar királyi 77. honvéd gyalogdandárban Kassán. 1895. május 1-jén pedig 2. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1895. október 1-jétől a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia harcászati- és hadtörténelem-tanára, a *Ludovika Akadémia Közlönyének* szerkesztője volt. Közben 1897. május 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő. 1901. szeptember 1-jétől századparancsnoki teendőket látott el a magyar királyi 4. honvéd gyalogezredben Nagyváradon. 1902. május 1-jén őrnaggyá és a 4. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljának parancsnokává nevezték ki Nagyváradon. 1902. június 9-étől a magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöke volt Székesfehérváron. 1905. október 23-ától az 1. zászlóalj parancsnokságát vette át a magyar királyi 13. honvéd gyalogezredben Pozsonyban. 1906. november 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában. 1907. május 1-jétől a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 10. osztályának vezetőjeként ténykedett Budapesten. 1910. május 1-jén ezredessé nevezték ki beosztásában. 1911. április 30-ától a magyar királyi 3. honvéd gyalogezred parancsnoki feladatait végezte Debrecenben. 1913. március 1-jén a magyar királyi 73. honvéd gyalogdandár parancsnoka lett Pozsonyban. Az első világháború kitörésekor, 1914. augusztus 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott, és a magyar királyi 73. honvéd gyalogdandár harcait irányította parancsnokként az orosz hadszíntéren. 1914. december 1-jétől a magyar királyi 38. honvéd gyaloghadosztály megbízott parancsnoki teendőit végezte az orosz hadszíntéren. 1915. január 3-ától a magyar királyi 20. honvéd gyaloghadosztály megbízott parancsnokaként tevékenykedett az orosz, majd 1915. május 23-ától az olasz hadszíntéren. 1915. július 23-ától betegszabadságon tartózkodott a hátszágban. 1915. október 1-jétől a magyar királyi 40. honvéd gyaloghadosztály megbízott, majd 1916. március 31-től annak tényleges parancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren.

63. ábra: Nagy Pál vezérőrnagy, a magyar királyi 40. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka
Forrás: 104814

64. ábra: Nagy Pál vezérőrnagy az orosz hadszíntéren
Forrás: 104815

Időközben, 1917. augusztus 1-jén altábornaggyá nevezték ki. 1918. március 26-ától a 40. honvéd gyaloghadosztály parancsnokaként Fiumében állomásozott. 1918. július 29-étől a 40. honvéd gyaloghadosztály parancsnokaként az olasz hadszíntéren zajlott küzdelmekben vett részt a világháború végéig.

1919. január 1-jén nyugállományba helyezték. 1919. augusztus 15-étől a magyar királyi Miskolci Katonai Körlet parancsnoki feladatait látta el. 1920. május 1-jén ténylegesítették a magyar királyi Nemzeti Hadseregben. 1921. január 31-én felmentették a Miskolci Katonai Körlet parancsnoksága alól. 1921. február 1-jétől a Budapesti Katonai Körlet megbízott parancsnoka volt. 1921. május 1-jén felmentették beosztásából, és egyúttal magyar királyi gyalogsági tábornokká nevezték ki. 1921. július 1-jén visszahelyezték nyugállományba. 1921. október 22-én és 23-án a Nemzeti Hadsereg IV. Károly csapatai ellen küzdő alakulatainak parancsnoka volt a budaörsi csatában.

65. ábra: Nagy Pál altábornagy 1918 őszén

Forrás: a szerző saját tulajdona

1921. november 1-jén aktiválták, s a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium VII. csoportfőnökség vezetőjévé nevezték ki. 1922. január 4-étől a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoki beosztását töltötte be Budapesten. 1925. október 27-én felmentették beosztásából. 1926. február 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten, az I. kerületi Villányi út 4. alatt élt. 1927. február 10-én hunyt el Budapesten. 1927. február 12-én temették el a budapesti Kerepesi úti temetőben, sírja megtalálható a mai elnevezéssel Fiumei úti sírkertben, a 39. parcella 1. sor 131. számú sírhelyén.

A korszak szokásai szerint megnősült, Bernolák Emylet vette nőül, akitől 1913-ban elvált. Házasságukból egy lány született. 1924. július 30-án örökbe fogadta Nagy Miklóst.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, franciául és angolul szükségképpen beszélt.

1881. szeptember 25-én magyar nemesi címet adományozott számára az uralkodó. 1921. május 22-én vitézi címet kapott, és a 4. számú Vitézi Törzsszék (Budapest) törzskapitánya lett. 1921. június 15. és 1927. február 10. között a Vitézi Szék főkapitányának helyettese volt.

66. ábra: Nagy Pál gyalogsági tábornok, a Vitézi Szék főkapitányának helyettese vitézzé avatási ünnepségen a budapesti Margitszigeten (balról a hatodik, sapka nélkül kesztyűben)

Forrás: 66911

1927. január 5-től a Magyar Országgyűlés Felsőházának rendes tagja volt. Az 1920-as években a Székely Hadosztály Egyesület elnökhelyetteseként is tevékenykedett.

Tehetségét, szorgalmát és érdemeit a Monarchia számos, valamint a Magyar Királyság néhány kitüntetésének az adományozásával is elismerték. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmes a fegyveres erő számára, 1901. május 7-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1909. október 4-étől az Osztrák Császári Ferenc József Rend lovagkeresztjét, 1911. április 30-ától a Bronz Katonai Érdemérmes piros szalagon, 1913-tól az 1912–13. évi Mozgósítási Keresztet, 1914. augusztus 18-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1914. november 15-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. április 8-ától a Katonai Érdemkereszt II. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. március 16-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1917. április 14-étől a Bronz Katonai Érdemérmes hadiszalagon hadidíszítménnyel és kardokkal, 1917. október 31-étől az Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztjét hadidíszítménnyel és kardokkal, 1918. július 30-ától a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, 1924. augusztus 30-tól a Magyar Érdemkereszt I. osztályát, továbbá a Magyar Koronás Nagy Aranyérmes, a külföldi kitüntetések közül 1915. március 9-étől a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát, 1916. november 4-étől a Német (Porosz) Vaskereszt I. osztályát viselhette egyenruháján.

Tábornoktársai nagy részéhez hasonlóan nem vett részt 1914 előtt lezajlott hadjáratban, így nem remdelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kitörésekor.

Több tanulmánnyal, cikkel, életrajzzal is hozzájárult a magyar hadtudományi irodalom gyarapodásához, amelyek az alábbiak: Eljárás a harcászati szabályzataink tanulmányozásánál. *A Ludovika Akadémia Közlönye* külön melléklete. Budapest, 1896.; A görög-török-háború 1897 (megjelent *A Ludovika Akadémia Közlönye* 1898. évi 1–3. számában, a 44–46., 137–148. és 183–196. oldalon); Egy érdekes utazás szabad léggömbbel (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1898. évi 8–9. szám, 881–886. oldal); Adatok a csapatvezetés művészetéhez (*Magyar Katonai Közlöny*, 1921. évi 7–8. szám, 395–415. oldal); Klobučar Vilmos báró (*Magyar Katonai Közlöny*, 1925. évi 5–6. szám, 395–399. oldal).

Nemes (Edelmann) Ede császári és királyi címzetes altábornagy

Edelmann Ede 1858. október 23-án született a Hont vármegyei Selmecbányán, Edelmann Jakab és Belló Henriette gyermekeként. Családnevét valószínűleg az 1890-es években magyarosította Nemesre.

Tanulmányairól csak annyi tudható, hogy főgimnáziumot végzett Selmecbányán.

67. ábra: Nemes Ede vezérkari alezredes,
a magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöke

Forrás: 63660_tabló

Katonatiszti pályáját 1878-ban kezdte a magyar királyi 53. honvéd gyalogzászlóaljban Radványban. 1878 és 1880 között a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia előkészítő és tisztképző tanfolyamát végezte, majd 1880. augusztus 18-án hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1882–1883 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, 1883–1885 között pedig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el.

1885. november 1-jén főhadnaggyá léptették elő, és beosztották a császári és királyi VII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára Temesváron. 1886 októberétől a budapesti Honvéd Ludovika Akadémián szolgálati szabályzatot, harcászatot és katonai földrajzot tanított, továbbá a tartalékos tisztképző tanfolyam parancsnoka volt. 1889. május 1-jén 2. osztályú, 1890. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki tanári beosztásában. 1892. október 1-jétől századparancsnokként ténykedett a magyar királyi 17. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában Székesfehérváron. 1894-től ideiglenes zászlóaljparancsnoki feladatokat látott el a magyar királyi 7. honvéd gyalogezredben Versecen. 1894-től a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán folytatta szolgálatát, ahol 1895. november 1-jén őrnaggyá nevezték ki. 1895. december 11-étől a magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokság segéd tisztjeként tevékenykedett Kolozsváron. 1897. szeptember 25-étől a magyar királyi 1. honvéd gyalogezred 4. zászlóaljának a parancsnoki teendőit látta el Budapesten. 1899. május 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában. 1899. május 27-étől a magyar királyi V. honvédkerületi parancsnokság segéd tisztje (1900-tól vezérkari főnöke) volt Székesfehérváron.

1902. június 9-étől a magyar királyi 23. honvéd gyalogezredben szolgált Nagyszébenben. 1902. november 1-jén ezredessé és a nagyszébeni 23. honvéd gyalogezred parancsnokává nevezték ki.

1906. december 27-étől a magyar királyi 78. honvéd gyalogdandár ideiglenes parancsnoki feladatait látta el Szatmárnémetiben, s beosztásában 1908. november 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott. 1910. február 6-án a magyar királyi 74. honvéd gyalogdandár parancsnokságát vette át Nyitrán. 1912. április 13-án felmentették beosztásából. 1912. október 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően Kolozsváron élt. 1912. december 30-án címzetes altábornaggyá nevezte ki az uralkodó. Az első világháború kitörésekor, 1914. augusztus 1-jén aktiválták, s a magyar királyi V. honvédkerület parancsnoki beosztásába helyezték Kolozsváron. 1915. október 26-án felmentették beosztásából. 1916. február 29-én Kolozsváron hunyt el. 1916. március 3-án Erzsébetvárosban, az ottani temetőben található családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

68. ábra: Nemes Ede ezredes,
a 23. honvéd gyalogezred parancsnoka
Forrás: a szerző saját tulajdona

Felesége Wolff Anna volt, akitől három gyermeke, Anna, Judit és Ede született. Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt.

Számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával ismerték el tehetségét és érdemeit. 1892. szeptember 16-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-ától a Jubileumi Érdemérmét a fegyveres erő számára, 1905-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1907. október 9-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1912. szeptember 20-ától a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1916. január 10-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel viselhetette zubbonyán.

Hadjáratban nem vett részt 1914 előtt, ezért ő sem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kitörésekor.

Több fontos tanulmány és egy tankönyv szerzőjeként írta be nevét a hadtudományt művelők névsorába. A lovasság alkalmazása több harcvezetésben (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1887. évi 5. szám, 365–378. oldal); Egyveleg a katonai nevelésről (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1888. évi 2. szám, 114–127. oldal); A Páristól északra lefolyt hadműveletek 1870-71-ben (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1888. évi 5. szám, 422–442. oldal); *Európa földleírása; különös tekintettel a katonai viszonyokra. Ideiglenes tankönyv a magyar királyi honvéd főreáliskola és a magyar királyi honvéd hadapródiskolák számára.* Budapest, 1898.

Nikić János császári és királyi címzetes gyalogsági tábornok

Nikić János 1855. január 27-én született a Torontál vármegyei Tarros településen, görögkatolikus vallású családban, kereskedő apa fiaként.

Négy gimnáziumi osztályt végzett, mielőtt a Magyar Királyi Honvédség kötelékébe lépett.

Katonatiszti pályafutását 1876. október 1-jén honvédként kezdte meg a magyar királyi 92. honvéd gyalogzászlóaljban Mitrovicán. 1876–1878 között a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia előkészítő és tisztképző tanfolyamát végezte. 1877. november 6-án címzetes őrmesterré, 1878. szeptember 7-én hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1878. október 1-jén áthelyezték a magyar királyi 72. honvéd gyalogzászlóaljba Pápára. 1880. szeptember 1-jétől a gyalogsági gyakorlati szabályzat, a szolgálati szabályzat, a tereptan, a tereprajz, az utász és tábori erődítéset, a mennyiségtan és a természettan tanára volt a budapesti Honvéd Ludovika Akadémián. 1884. október 1-jétől századtsiztként folytatta szolgálatát a magyar királyi 11. honvéd gyalogzászlóaljban Aradon. 1884–1885-ben a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1885 és 1887 között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el. 1885. november 1-jétől hadiiskolai tanulmányai idejére a magyar királyi 58. honvéd gyalogzászlóalj nyilvántartásába került Pozsonyban. 1886. május 1-jén főhadnaggyá nevezték ki, és egyúttal áthelyezték a magyar királyi 13. honvéd feldandár 1. zászlóaljának állományába Pozsonyban. 1888. január 1-jén beosztották a császári és királyi V. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára Pozsonyban. 1888. november 1-jétől segédtsizthelyettesként tevékenykedett a magyar királyi VII. honvédkerületi parancsnokságon Zágrábban. Közben 1889. augusztus 18-án 2. osztályú, 1891. november 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1892. október 1-jén áthelyezték a magyar királyi 5. honvéd gyalogezred állományába Szegedre. 1892. november 1-jétől fogalmazótisztként működött a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 4. osztályán. 1895. október 1-jétől a VII. honvédkerületi parancsnokság segédtsizti feladatait látta el Zágrábban. Akkori beosztásában 1895. november 1-jén őrnaggyá, majd 1898. május 1-jén alezredessé nevezték ki. 1898. július 25-étől a magyar királyi 27. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljának parancsnoka volt Új-Gradiskán. 1900. március 8-án a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöke lett Budapesten. 1900. november 25-én a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium XX. ügyosztályának vezetését vette át.

*69. ábra: Nikić János vezérkari alezredes,
a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium XX. ügyosztályának vezetője
Forrás: 63640_tabló_01*

Beosztásában 1901. november 1-jén ezredesi kinevezést kapott. 1905. november 15-étől a magyar királyi 45. honvéd gyalogdandár megbízott, majd 1907. július 13-ától a 45. honvéd gyalogdandár tényleges parancsnoki teendőit látta el Szegeden.

1908. május 1-jén beosztásában vezérőrnaggyá nevezték ki. 1910. szeptember 9-étől a magyar királyi honvéd tájékoztató (törzstiszti) tanfolyam parancsnoka volt Budapesten. 1911. november 1-jén altábornagyi kinevezést kapott. 1913. március 27-étől a magyar királyi V. honvédkerület parancsnokaként tevékenykedett Kolozsváron. 1914. április 3-án a magyar királyi 41. honvéd gyaloghadosztály parancsnokságát vette át Budapesten. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől a 41. honvéd gyaloghadosztály harcait irányította parancsnokként az orosz hadszíntéren. 1914. november 28-ától a magyar

királyi 20. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka volt az orosz hadszíntéren. 1914. december 27-én felmentették parancsnoki beosztásából. 1915. január 26-ától szabadságon tartózkodott Budapesten. 1915. május 23-án hat hónap várakozási illetékekkel szabadságolták Budapesten. 1915. december 12-én nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. Az 1916. szeptember 14. és december 5., 1917. április 25. és július 4., 1917. október 15. és 1918. február 12. közötti időszakokban a magyar királyi honvédelmi miniszteri mozgó ellenőrző bizottság elnöke volt a zágrábi VI. honvédkerületben. Közben 1917. december 22-én címzetes gyalogsági tábornokká nevezte ki az uralkodó. 1918. április 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, azután Budapesten élt. 1930. január 19-én hunyt el Újvidéken, az akkori Jugoszláviában.

70. ábra: Nikić János vezérkari ezredes

Forrás: a szerző saját tulajdona

A kor szokásainak és a társadalmi elvárásoknak megfelelően megnősült, egy fia és három lánya született házasságából.

Magyar, német és horvát nyelven tökéletesen beszélt és írt, oroszul szükségképpen beszélt, franciául pedig némi nyelvismerettel rendelkezett.

Tehetségét és érdemeit számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték előljárói és a birodalom uralkodója. 1898. október 27-étől a Katonai Érdemkereszt, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérem a fegyveres erő számára, 1901. április 1-jétől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztálya, 1905. október 11-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztálya, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Kereszt, 1911. október 1-jétől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztálya, 1914. november 6-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje hadidíszítménnyel (utólag kardokkal) birtokosa volt.

Számos tábornokhoz hasonlóan nem vett részt egyik 1914 előtt lezajlott hadjáratban sem, ezért nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal.

Egyetlen írásával sem járult hozzá a magyar hadtudomány fejlődéséhez.

Átányi Ötvös Imre császári és királyi vezérőrnagy

Ötvös Imre 1850. szeptember 29-én született a Heves vármegyei Átány községben, egy polgár fiaként, református vallású családban.

A Magyar Királyi Honvédségbe kerülése előtt az elemi iskola négy osztályát végezte el, majd műmolnár szakmát tanult, al- és főmolnárként is dolgozott.

Katonatiszti pályafutását 1871. október 1-jén huszárként kezdte a magyar királyi 1. honvéd lovasosztály 1. századában Pesten. 1872. május 25-én tizedessé, 1873. április 27-én címzetes szakaszvezetővé, 1874. január 20-án szakaszvezetővé, 1874. április 19-én pedig címzetes őrmesterré nevezték ki alakulatánál. 1874–1875-ben honvéd lovas előkészítő tanfolyamot végzett Jászberényben jó eredménnyel, közben 1875. szeptember 1-jén őrmesterré léptették elő. 1875–1876 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte el jó eredménnyel. 1876. szeptember 26-án hadapróddá és szakaszparancsnokká, majd 1877. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki a magyar királyi 1. honvéd huszárezredben Budapesten. Beosztása mellett 1879-től 1886-ig, évente október 1. és április 30. között az ezred altisztképző iskola parancsnoka is volt alakulatánál Budapesten, ahol 1884. november 1-jén főhadnagyi kinevezést kapott. 1885. július 1. és 1885. augusztus 5.

között a szabadságolt állományú tiszti tanfolyam, 1886. május 1. és június 27. között pedig a császári és királyi tüzérség tartalékából a magyar királyi honvéd lovasság szabadságolt állományába áthelyezett huszártisztek tanfolyamának parancsnokaként ténykedett az 1. honvéd huszárezredben Budapesten. 1886. október 1-jétől a lovaglás, a lovassági gyakorlati szabályzat, valamint a céllövészet tanáraként oktatta a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző és felsőbb tiszti tanfolyamának hallgatóit. 1890. május 1-jén 2. osztályú, 1891. november 1-jén pedig 1. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. Elöljárói akkoriban jó lovasnak, jó tornásznak, jeles vívónak és jó úszónak tartották. 1893. október 1-jétől a 3. század parancsnoki teendőit vette át a magyar királyi 2. honvéd huszárezredben Gyulán. 1896. szeptember 29-étől 1897. június 30-áig a budapesti honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte megfelelő eredménnyel. 1897. július 1-jétől az 5. század parancsnoka volt a magyar királyi 2. honvéd huszárezredben Debrecenben. 1897. október 4-étől a 4. honvéd lovasdandár-tisztiiskola működését irányította parancsnokként Debrecenben. 1897. október 25-étől a magyar királyi 9. honvéd huszárezred II. osztályának parancsnoki feladatait látta el Marosvásárhelyen. 1900. április 25-én az I. osztály parancsnokává, 1900. május 1-jén pedig őrnaggyá nevezték ki a magyar királyi 7. honvéd huszárezredben Pápán. 1903. november 1-jén beosztásában alezredessé léptették elő. 1906. február 18-ától a magyar királyi 9. honvéd huszárezred parancsnoki beosztását töltötte be Marosvásárhelyen.

1906-ban sikeresen elvégezte a brucki császári és királyi központi lövésziskola tájékoztató tanfolyamát. 1906. november 1-jén ezredessé nevezték ki beosztásában. Rohr Ferenc vezérőrnagy, magyar királyi honvéd lovassági felügyelő 1906-ban róla írt előjárói jellemzésében megkérdőjelezte alkalmasságát dandárparancsnoki beosztás betöltésére, mivel a német nyelvet nem megfelelő szinten beszélte, valamint a gyakorlatban sem próbálták ki dandár vezetésében.

Négy év alatt jelentős előrelépés történt ebben az ügyben, hiszen 1911. január 4-én a magyar királyi 4. honvéd lovasdandár parancsnokságát vette át Debrecenben, majd 1912. május 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott beosztásában. 1913 februárjától a magyar királyi 24. honvéd lovasdandár parancsnokaként tevékenykedett Kassán. 1914. május 1-jétől a magyar királyi 23. honvéd lovasdandár parancsnoki teendőit látta el Zalaegerszegen. Az első világháború kitérőse után, 1914. augusztus 5-én egészségügyi okokból felmentették beosztásából. 1915. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Átányban élt. 1920. február 8-án hunyt el Átányban, s az ottani régi temetőben nyugszik. Frissen elkészült síremlékét katonai tiszteletadással avatták fel 1943. november 16-án.

*71. ábra: Ötvös Imre ezredes,
a magyar királyi 9. honvéd huszárezred parancsnoka
Forrás: 89831*

Nem nősült meg és nem alapított családot, gyermeke sem született.

Magyarul tökéletesen, németül a szolgálat igényeinek megfelelően beszélt és írt.

1912. december 10-én magyar nemesi címet és az átányi nemesi előnevet adományozta számára az uralkodó. Szülőfalujában utcát neveztek el róla.

Több osztrák–magyar kitüntetés birtokosa is volt. 1893. október 4-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1896-tól a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1910. október 11-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1914. december 24-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét viselhetette egyenruháján.

72. ábra: Átányi Ötvös Imre vezérőrnagy síremléke Átányban

Forrás: a szerző felvétele

Nem vett részt hadjáratban 1914 előtt, így nem rendelkezett harci tapasztalattal az első világháború kitörésének pillanatában.

Írásművekkel nem gazdagította a magyar hadtudományt.

Kispolányi Perneczky Jenő császári és királyi altábornagy

Perneczky Jenő 1865. november 16-án a Vas vármegyei Gyertyános községben született, római katolikus vallású családban. Édesapja Perneczky Sándor uradalmi pénztárnok, édesanyja Oroszi Marton Borbála volt. Anyja 1915. október 3-án halt meg Budapesten, két nap múlva a Farkasréti temetőben temették el.

Négy gimnáziumi osztályt végzett Kőszegen, majd 1879–1883 között a pozsonyi császári és királyi gyalogsági hadapródiskolát.

Katonatiszti pályafutását 1882. november 19-én gyalogos címzetes őrmesterként kezdte meg a császári és királyi 76. gyalogezredben Sopronban. 1882. december 31-én áthelyezték a Pozsonyban állomásozó császári és királyi 102. gyalogezredbe. 1883. szeptember 1-jétől hadapród-tiszthelyettesként folytatta pályafutását a császári és királyi 60. gyalogezredben Egerben. 1886. október 1-jén áthelyezték a Magyar Királyi Honvédséghez: a magyar királyi 1. honvéd gyalogfőldandár 3. zászlóaljában folytatta szolgálatát Budapesten, majd Debrecenben, ahol 1886. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki. 1888–1889 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, 1889 ősze és 1891 ősze között pedig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el. 1889. november 1-jétől a magyar királyi 13. honvéd gyalogfőldandár 1. zászlóaljában tevékenykedett századtiszként Pozsonyban, 1890. május 1-jén pedig főhadnagyi kinevezést kapott alakulatánál. 1891. november 1-jén a császári és királyi IV. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára osztották be Budapesten. 1892. november 1-jétől a Vezérkar Vasúti Irodájában, 1893. május 1-jétől pedig a Vezérkar Hadművelési Irodájában tevékenykedett Bécsben. 1893. november 1-jétől a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán szolgált Budapesten, ahol 1894. május 1-jén 2. osztályú, majd 1896. május 1-jén 1. osztályú századossá nevezték ki. 1898. július 8-án a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokságra osztották be szolgálatátélre Budapesten. 1900. január 1-jétől a budapesti Honvéd Főparancsnokság második segédtisztjeként tevékenykedett, s 1900. november 1-jén őrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1903. szeptember 22-étől a 2. zászlóalj és a 41. népfelkelőjárás parancsnoka volt a magyar királyi 13. honvéd gyalogezredben Pozsonyban. 1905. május 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában. 1905. november 15-én a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 20. osztályának, 1907. április 27-én a Honvédelmi Minisztérium 1. osztályának vezetőjévé, majd 1908. május 1-jén beosztásában ezredessé nevezték ki. 1908. szeptember 14-étől a magyar királyi 4. honvéd gyalogezred parancsnoki teendőit látta el Nagyváradon.

73. ábra: Perneczky Jenő vezérőrnagy lóháton, mint a budapesti magyar királyi 81. honvéd gyalogdandár parancsnoka

Forrás: 56552

1913. május 1-jén vezérőrnaggyá és egyúttal a magyar királyi 81. honvéd gyalogdandár parancsnokává nevezték ki Budapesten. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől a 81. honvéd gyalogdandár harcait irányította parancsnokként az orosz hadszíntéren. 1914. szeptember 25-én felmentették beosztásából, azután Munkácson tartózkodott. 1914. november 16-ától ismét a 81. honvéd gyalogdandár parancsnokaként harcolt az orosz, majd 1915 júniusától az olasz hadszíntéren. 1915. július 24-étől betegszabadságon tartózkodott. 1915. október 26-ától a magyar királyi II. honvédkerület parancsnokságát vette át Szegeden, majd 1915. november 1-jén altábornaggyá nevezte ki az uralkodó. 1917. szeptember 3-ától a magyar királyi 40. honvéd gyaloghadosztály ideiglenes parancsnokaként vett részt az orosz hadszíntéren folyó harcokban. 1917. október 12-étől a magyar királyi 74. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka volt az orosz, 1918 májusától a világháború végéig pedig az olasz fronton. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt.

74. ábra: Kispolányi Pernecky Jenő nyugállományú altábornagy 1919-ben
Forrás: 57340

1943. december 1-jén hunyt el Budapesten. 1943. december 4-én temették el a budapesti Kerepesi úti temetőben. Halála előtt a XIV. kerületi Abonyi út 19. alatt lakott a fővárosban.

1897-ben nősült meg, felesége nemes Walheim Irén (péterfalvi Molnár Dezső feleségének testvére), aki 1958. december 7-én hunyt el Budapesten, és három nap múlva a Farkasréti temetőben temették el. Házasságukból négy fiú (Béla, Géza, Kálmán és László) született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, franciául jól, szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, oroszul pedig keveset beszélt.

75. ábra: Kispolányi Perneckzy Jenő nyugállományú altábornagy
magyar tábornoki díszegyenruhában 1935-ben
Forrás: 56548

1918. január 9-én magyar nemesi címet, 1918. március 29-én pedig a kispolányi nemesi előnevet adományozta számára a Monarchia uralkodója. Halála előtt a Szent Domokos-rendi egyházközség világi elnöke volt.

Számos osztrák–magyar kitüntetés birtokosa volt, amelyekkel szakmai kiválóságát ismerték el. 1898. október 24-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1903. szeptember 22-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1907. március 22-től a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1912. március 31-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1913-tól az 1912–13. évi Mozgósítási Keresztet, 1915. június

3-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1917. február 17-étől a Bronz Katonai Érdemérmét hadiszalagon hadidíszítménnyel és kardokkal, 1917. november 19-étől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, továbbá az Ezüst Katonai Érdemérmét hadidíszítménnyel és kardokkal, a külföldi kitüntetések közül 1918. november 27-étől a Porosz Vörös Kereszt Érem II. és III. osztályát viselhette egyenruháján.

Tábornoktársai túlnyomó többségéhez hasonlóan nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal, mivel nem vett részt 1914 előtt lezajlott hadjáratban.

Több szaktanulmány és egy visszaemlékezés szerzője volt, amelyek az alábbiak: A kőszegvidéki hadsereg-gyakorlatok 1893-ban (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1894. évi 3. szám, 237–290. oldal); Helyesbítés. A kőszegvidéki hadsereggyakorlatok című közleményhez (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1894. évi 4. szám, 430. oldal); A honvédségi fegyvergyakorlatok (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1896. évi 3. szám, 161–173. oldal); *Meine Erlebnisse im Felde*. Szeged, 1916.

Uzsoki Plank Ede császári és királyi címzetes tábornokszernagy

Plank Ede 1857. március 20-án született a Bars vármegyei Vihnye községben, római katolikus vallású családban, kereskedő fiaként.

A reálgimnázium negyedik osztályát végezte Selmeccen, majd kereskedelmi iskolát Laibachban.

Katonatiszti pályafutását 1876. június 16-án altüzérként kezdte a császári és királyi 5. tábori tüzérezredben Budapesten. 1876 és 1880 között a császári és királyi tüzérségi hadapródiskolát végezte el Bécsben. 1876. december 6-án főtüzérré, 1877. május 6-án lövegirányzóvá, 1877. szeptember 16-án tizedessé, 1878. január 6-án szakaszvezetővé nevezték ki alakulatánál. 1878. szeptember 1-jén őrmesteri kinevezést kapott és egyidejűleg áthelyezték a Königsrätzben állomásozó császári és királyi 1. dragonyosezredbe. 1879. november 26-án tüzemesterré léptették elő a császári és királyi 5. tábori tüzérezredben Budapesten. 1880. augusztus 18-án hadapródtüzemesterré nevezték ki a császári és királyi 7. tábori tüzérezredben Krakóban. 1881. május 1-jén hadapródtiszthelyettesé, 1881. november 1-jén hadnaggyá léptették elő alakulatánál. 1883. november 1-jétől ütegisztiként szolgált a császári és királyi 5. tábori tüzérezredben Budapesten. 1885. május 1-jétől a szintén Budapesten állomásozó császári és királyi 4. hadtesttüzérezredben folytatta ütegisztizti feladatait. 1888. szeptember 1-jén főhadnagyi kinevezést kapott alakulatánál.

76. ábra: Plank Ede őrnagy

1901-ben a magyar királyi 4. honvéd huszárezred II. osztályának parancsnokaként

Forrás: 63617_tabló

1889. november 1-jén áthelyezték a magyar királyi 6. honvéd huszárezredbe, ahol szakasziparancsnoki teendőket látott el Vácon. 1890–1891-ben a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1891–1893 között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el. Közben 1893. május 1-jén 2. osztályú századossá léptették elő. 1893. november 4-étől a császári és királyi IV. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán folytatta hivatását Budapesten.

1894. november 1-jén beosztották a magyar királyi honvéd lovassági felügyelő törzsébe Budapesten. 1895. november 1-jén 1. osztályú századossá s egyúttal a magyar királyi Honvéd Lovassági Felügyelő segédtiszthelyettesévé nevezték ki Budapesten. 1896. október 1-jétől a Magyar Királyi Honvéd Központi

Lovaiskola tanáráként ténykedett Budapesten. 1899. május 1-jén őrnaggyá léptették elő, és áthelyezték a magyar királyi 4. honvéd huszárezredbe Kecskemétre. 1899. június 24-étől a magyar királyi 4. honvéd huszárezred II. osztályának parancsnoka volt Kecskeméten.

1901. május 1-jétől a Honvéd Lovassági Felügyelő vezérkari főnökének feladatait látta el Budapesten. 1902. szeptember 26-ától a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam tanáráként tevékenykedett Budapesten. 1902. november 1-jén alezredessé, 1905. november 1-jén pedig ezredessé nevezték ki tanári beosztásában. 1906. augusztus 4-étől a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam parancsnoka lett Budapesten. 1908. július 1-jétől a magyar királyi honvéd tájékoztató tanfolyam parancsnokaként folytatta tevékenységét Budapesten. 1910. szeptember 9-én a szegedi állomáshelyű magyar királyi 1. honvéd lovasdandár parancsnokává, 1911. november 1-jén pedig vezérőrnaggyá nevezték ki. 1912. április 13-ától beosztott tábornokként szolgált a magyar királyi I. honvédkerületi parancsnokságon Budapesten. 1913. március 1-jén a magyar királyi 19. honvéd lovasdandár parancsnokságát vette át Budapesten. 1913. november 22-én beosztották a szegedi magyar királyi II. honvédkerületi parancsnokságra. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől a magyar királyi 102. népfelkelő-gyalogdandárt irányította parancsnokként az orosz hadszíntéren. 1914. október 18-ától betegszabadságon tartózkodott Szegeden, Budapesten és Bécsben. Közben 1914. november 1-jén altábornagyi kinevezést kapott. 1914. december 24-étől a magyar királyi 40. honvéd gyaloghadosztály megbízott, majd az 1915. március 30. és 1915. október közötti időszakban a 40. honvéd gyaloghadosztály kinevezett parancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren. 1916. október 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően Bécsben élt. 1918. október 1. és november 7. között katonai parancsnok volt Nagyszébenben. 1918. október 4-én címzetes tábornaggyá nevezte ki a birodalom uralkodója. 1919. január 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, majd Bécsben élt. 1933. június 16-án hunyt el Bécsben. 1933. június 21-én Bécsben elhamvasztották.

Élete végéig nőtlen maradt, gyermeke sem született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, franciául jól, szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, cseh és olasz nyelven pedig szükségképpen beszélt.

1916. április 6-án magyar nemesi címet és az uzsoki nemesi előnevet adományozta neki az uralkodó.

Érdemei elismeréseképpen számos osztrák–magyar kitüntetést kapott. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérem a fegyveres erő számára, 1899. július 21-étől a Bronz Katonai Érdemérem piros szalagon, 1901. április

30-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztálya, 1906. szeptember 16-ától a Katonai Érdemkereszt, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Kereszt, 1909. október 4-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztálya, 1911. június 16-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztálya, 1915. április 29-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztálya hadidíszítménnyel tulajdonosa volt. A külföldi kitüntetések közül a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztálya viselésére 1915. június 14-én kapta meg az engedélyt az uralkodótól.

Sok tábornokhoz hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban vagy háborúban nem vett részt, ezért nem volt harctéri tapasztalata.

Egyetlen fontosabb írásműve maradt fenn, amely a következő: *A lovasság földérintő szolgálata*. Budapest, 1899.

Rácz Gábor császári és királyi vezérőrnagy, magyar királyi címzetes altábornagy

Rácz Gábor 1858. szeptember 27-én született Zemplén vármegye Tállya településén, református vallású családban. Édesapja Rácz Gábor református pap, földbirtokos (1891. november 16-án hunyt el Tállyán), édesanyja pedig Szabó Erzsébet volt.

Nyolc gimnáziumi osztályt végzett igen jó eredménnyel, majd a református teológiát Sárospatakon jó eredménnyel.

Katonatiszti pályafutását 1880. április 10-én honvédként kezdte a magyar királyi 41. honvéd gyalogzászlóaljban Kassán. 1881–1882 folyamán a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte jeles eredménnyel. 1882. augusztus 15-én címzetes tizedessé léptették elő. 1882. november 1-jétől már hadnagyként végezte századtishti feladatait a magyar királyi 9. honvéd feldandárban Kassán. 1883-ban gyalogos tiszti lovaglótanfolyamot végzett gyenge eredménnyel. 1883. december 1-jétől zászlóaljsegédtisztként ténykedett a magyar királyi 9. honvéd feldandárban Kassán. 1887. október 1-jétől századtishti teendőket látott el a 9. honvéd feldandárban Kassán, ahol 1888. november 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1890. március 8-ától ezredsegédtisztként folytatta szolgálatát a magyar királyi 9. honvéd gyalogezredben Kassán. 1893. június 1-jétől a 2. század parancsnoka volt a magyar királyi 23. honvéd gyalogezredben Nagyszebenben. Korabeli előljárói jellemzése szerint igen jó úszó és jó lovas volt. 1894. november 1-jén 2. osztályú századosná nevezték ki beosztásában. 1896. október 26-ától fogalmazótisztként működött a magyar királyi VI. honvédkerületi parancsnokságon Kolozsváron.

77. ábra: Rác Gábor százados

1901-ben a magyar királyi 21. honvéd gyalogezred 4. századának parancsnokaként

Forrás: 63696_tabló

1896. november 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő beosztásában. 1899. október 5-étől a 4. század parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 21. honvéd gyalogezredben Kolozsváron. 1901. november 1. és 1902. június 30. között a budapesti honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte el megfelelő eredménnyel. 1906. január 15-étől a 2. zászlóalj és a 61. népfelkelőjárás parancsnoka volt a magyar királyi 19. honvéd gyalogezredben Pécsen, ahol 1906. november 1-jén őrnagyi kinevezést kapott. 1907. október 1-jétől a pécsi 19. honvéd gyalogezred tiszti egyenruházati egyetelnöki tisztségét is betöltötte. 1909. január 17-étől különleges alkalmazású törzstisztként tevékenykedett a 19. honvéd gyalogezredben Pécsen. 1910. május 1-jén alezredessé nevezték ki beosztásában. 1910. november 9-étől az 1. zászlóalj

és a 60. népfelkelőjárás helyettes parancsnoka volt a pécsi 19. honvéd gyalogezredben. 1911. április 1-jétől ismételten különleges alkalmazású törzstiszti beosztást mondhatott magáénak alakulatánál Pécsen. 1912. október 28-ától kiegészítő parancsnoki feladatokat látott el a 21. honvéd gyalogezredben Kolozsváron. 1913. május 1-jén ezredessé léptették elő ezen beosztásában. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől honvéd kiegészítő parancsnokként ténykedett Kolozsváron. 1914. szeptember 6-ától az erdélyi honvédkerületből alakult menetzászlóalj parancsnokaként harcolt az orosz hadszíntéren. 1914. október 6-ától egy 6 zászlóaljból, egy tüzéregyből és 50 lovasból álló különítmény parancsnokaként küzdött az orosz hadszíntéren. 1914. október 25-étől a magyar királyi 19. honvéd gyalogezredet irányította megbízott parancsnokként a balkáni hadszíntéren. 1915. január 18-ától a 19. honvéd gyalogezred parancsnokaként harcolt alakulatával az orosz hadszíntéren. 1915. február 16. és 25. között betegszabadságon tartózkodott Kolozsváron. 1915. február 26-án ismét átvette a 19. honvéd gyalogezred parancsnokságát az orosz hadszíntéren. 1915. június 28-ától a magyar királyi 19. honvéd pótzászlóalj parancsnokaként és katonai állomásparancsnokként szolgált Pécsen. 1916. január 13-ától már csak a 19. honvéd pótzászlóalj parancsnoki teendőivel foglalkozott Pécsen. 1917. május 1-jén vezérőrnaggyá és katonai állomásparancsnokká nevezték ki Pécsen. 1917. július 1-jétől a magyar királyi I. honvédkerület parancsnokának helyettese volt Budapesten. 1917. december 20-ától a világháború végéig a magyar királyi honvédelmi miniszteri mozgó ellenőrző bizottság elnökeként tevékenykedett a budapesti honvédkerületben. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt. 1919. augusztus 25-étől a budapesti katonai körletparancsnokság 4. számú tiszti igazoló bizottságának elnöki beosztását töltötte be. 1920. június 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, majd Budapesten a VIII. kerületi Mária utca 20. földszint 1., 1928-tól pedig a VIII. kerületi Mária utca 56. I. emelet 26. alatt lakott. 1927-ben címzetes altábornaggyá nevezték ki. 1932. november 17-én hunyt el Budapesten.

Megnősült, felesége Faragó Julianna volt, aki 1933. június 16-án Debrecenben hunyt el. Házasságukból három lány (Julianna, Zsuzsanna, Mária) és egy fiú (Gábor) származott.

Magyarul tökéletesen beszélt és írt, németül és románul a szolgálat igényeinek megfelelően, szlovákul pedig szükségképpen beszélt. Érdemes megemlítenünk, hogy a császári és királyi hadseregben használatos német szolgálati és vezényleti nyelvvél kezdettől fogva hadilábon állt. Már 1893-ban főhadnagyként is három év haladékot kapott előjáróitól a német nyelv elsajátítására. Mindezek a nehézségek még az első világháború idején is fennálltak, és komoly akadályokat jelentettek

előmenetelében. Haber János vezérőrnagy 1914 őszén is annak a véleményének adott hangot, miszerint: „A német nyelv nagyon hiányos ismerete dandárparancsnokká való alkalmasságát kedvezőtlenül befolyásolja.”

Előjárói számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték érdemeit. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmes a fegyveres erő számára, 1906. május 1-jétől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. augusztus 12-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1915. február 12-étől a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. május 1-jétől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1917. február 17-étől az Osztrák Császári Ferenc József Rend tisztikeresztjét hadidíszítménnyel viselhette zubbonyán.

Számos tábornokhoz hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban nem vett részt, éppen ezért nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világháború kitörésekor.

Egy összefoglaló művet hagyott az utókorra, amelynek címe a következő: *A magyar királyi kassai 9. honvéd gyalogezred története 1869–1892*. Kassa, Ries, 1894.

Rónai-Horváth Jenő császári és királyi altábornagy

Horváth Jenő (nevét csak 1883. július 15-étől kezdődően használta Rónai-Horváth Jenő formában) 1852. december 30-án született a Hont vármegyei Drégelypalánkon, római katolikus vallású családban. Édesapja Horváth Miklós volt. Gimnáziumi tanulmányait Tatán és Győrött végezte.

Katonatiszti pályafutását 1874. október 4-én besorozott honvédként kezdte az Ipolyságon állomásozó magyar királyi 62. honvéd gyalogzászlóaljban. 1875–1876 folyamán elvégezte a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát Budapesten. 1876. szeptember 18-án soron kívül hadnaggyá nevezték ki, és egyidejűleg századistyként, valamint zászlóaljsegédtisztiként kezdte meg szolgálatát a magyar királyi 59. honvéd gyalogzászlóaljban Ógyallán. 1878–1879-ben a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1879 és 1881 között az osztrák–magyar vezérkar szakképző intézményét, a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el, utóbbit kiváló eredménnyel. 1881. november 1-jén soron kívül főhadnaggyá léptették elő, azzal egyidejűleg a császári és királyi VI. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán kezdte meg szolgálatát Kassán.

*78. ábra: Rónai-Horváth Jenő ezredes,
a budapesti 1. honvéd gyalogezred parancsnoka 1901-ben*

Forrás: ltszn. C4.5.1

1882-ben a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályára osztották be, ahol mint a tisztképzési ügyek referense teljesített szolgálatot. 1885. október 1-jétől a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia szolgálatiszabályzat-, harcászati- és hadtörténelem-tanáráként működött. Közben 1886. május 1-jén soron kívül 2. osztályú, 1888. május 1-jén pedig 1. osztályú századossá léptették elő beosztásában. 1891. október 1-jétől esapatszolgálatra vezényelték: a 2. zászlóalj parancsnoka lett a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogezredben. 1892. október 16-ától a magyar királyi IV. honvédkerület parancsnokának segédtszti beosztásában tevékenykedett Pozsonyban, 1892. november 1-jétől őrnagyként. 1894. október 17-étől a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyam tanára és parancsnokhelyettese volt Budapesten, 1895. május 1-jétől alezredesi rendfokozatban.

79. ábra: Rónai-Horváth Jenő altábornagy

Forrás: Szendrei János: Rónai Horváth Jenő tiszteleti tag emlékezete. Dr. Szendrei János levelező tagtól. Előadta 1915. december 13-án. Arczképpel. In *A Magyar Tudományos Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek*. XVII. kötet, 7. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1916. 165.

1897. április 16-ától a magyar királyi 1. honvéd gyalogezred parancsnokságát vette át Budapesten, majd 1897. november 1-jén ezredessé léptették elő beosztásában. 1901. december 20-ától a magyar királyi 75. honvéd gyalogdandár megbízott parancsnokaként folytatta pályafutását Kolozsvárott. 1902. augusztus 1-jén várakozási illetékkel egy évre szabadságolták Budapesten. 1903. szeptember 20-ától a magyar királyi 82. honvéd gyalogdandár parancsnoki teendőit látta el Pécsen. 1904. május 1-jén vezérőrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1905. április 26-án a magyar királyi 76. honvéd gyalogdandár parancsnokságát vette át Nagyszébenben. 1906. május 22-étől a magyar királyi V. honvédkerület megbízott, majd 1906. november 27-étől az V. honvédkerület kinevezett parancsnoki

beosztását látta el Székesfehérváron. 1908. május 1-jén altábornaggyá nevezték ki. 1909. október 14-én a kassai magyar királyi III. honvédkerület parancsnoki beosztásába helyezték.

Megrendült egészsége miatt 1910. május 26-án felmentették beosztásából, 1911. február 1-jén pedig nyugállományba helyezték. Ezután Budapesten élte nyugdíjas éveit.

Az első világháború harmadik hónapjában, 1914. október 12-én aktiválták a korábbi nyugállományból, majd császári és királyi seregtestparancsnok lett Désen. 1914. december 13-án az orosz frontra küldték: kinevezték a Karl von Pflanzer-Baltin lovassági tábornok által vezetett hadseregcsoport balszárnyán, a Kárpátokban harcoló ügynevezett uzsoki csoport (1915. január 14-étől új parancsnoka után már Szurmayer-csoport) parancsnokává. Az „orosz gőzhen-ger”, vagyis a jelentős túlerőben lévő cári csapatok első betörését sikeresen elhárította, 1914. december 25-én pedig csoportja élén sikerült visszafoglalnia az oroszoktól a létfontosságú Uzsoki-szorost. A hadszíntéren súlyos betegség jelei ütözködtek ki rajta, amelynek következtében 1915. január 5-én haza kellett térnie Budapestre. 1915. február 1-jén hivatalosan is visszahelyezték a korábbi nyugállományba. 1915. március 2-án hunyt el a IX. kerületi Knezits utca 15. alatti budapesti otthonában, a harctéren szerzett betegsége következtében. 1915. március 5-én temették el a budapesti Kerepesi úti temetőben. Sírját a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság 2001-ben védetté nyilvánította.

Lökösházi Tavasz Ilonával kötött házasságából két fia (az apja katonatiszti hivatását választó Jenő, valamint László), továbbá három lánya (Ilona, Anna és Margit) született. Felesége 1937. december 15-én elhunyt, két nap múlva temették el a budapesti Új köztemetőben.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt.

Gyermekei, Rónai-Horváth Jenő vezérkari százados, továbbá László, Ilona, Anna és Margit 1917. június 18-án magyar nemesi címet és az uzsoki nemesi előnevet kapták IV. Károlytól, mintegy utólag is elismerve apjuk harctéren szerzett érdemeit. Katonatudósi tehetségét számos tudományos cím adományozásával, valamint akadémiai tisztségbe történő megválasztásával is elismerték. 1886 és 1888 között a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályához tartozó és 1883. május 13-án életre hívott Hadtudományi Bizottságának helyettes előadója, majd az 1888–1898 közötti időszakban a Bizottság előadója volt. 1888. május 4-én a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává, 1909. december 29-én az MTA II. (Filozófiai, Társadalmi és Történelmi Tudományok) Osztálya Hadtudományi Bizottságának elnökévé, végül pedig

1910. április 28-án az Akadémia tiszteleti tagjává választották, s továbbra is megtartotta az MTA Hadtudományi Bizottságának elnöki tisztét. Tagja volt a Magyar Történelmi Társulatnak is.

Szakmai érdemeit és kvalitásait számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1891. október 12-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1897. május 29-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmeket a fegyveres erő számára, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1909. szeptember 26-ától az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét, 1915. február 17-étől a hadidíszítményt az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjéhez mondhatta magáénak.

Tábornoctársai többségéhez hasonlóan nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal, mivel nem vett részt 1914 előtt lezajlott hadjáratban.

A magyar hadtudományi és hadtörténelmi irodalmat nagyon sok alapművel gazdagította pályája során, amelyek közül az alábbiak a legjelentősebbek: *A morvamelléki hadgyakorlatok 1884-ben* (a *Ludovika Akadémia Közlönye* külön füzete, Budapest, 1884.); *Magyar Katonai Évkönyv 1886-ra*. Budapest, 1887.; *Szondi György* (Szondi Album. Drégeli emléklapok. Szerk. Pongrácz Lajos). Esztergom–Ipolyság, 1885–1886.; A várnai csata (*Hadtörténelmi Közlemények*, 1888. évi 1. kötet, 104–142. oldal); *Harczászat I–II. kötet*. Budapest, 1888. és 1891.; *Az egyetemes hadtörténelem vázolata*. Budapest, 1889.; Az 1866. évi osztrák–olasz hadjárat (*Hadtörténelmi Közlemények*, 1889. évi 2. kötet, 305–310. oldal); Károly főherceg Neerwindennél. 1793. március 18. (*Hadtörténelmi Közlemények*, 1889. évi 2. kötet, 673–678. oldal); Mátyás király hadjáratai (*Hadtörténelmi Közlemények*, 1890. évi 3. kötet, 159–198. oldal); *Az újabbkori hadviselés története*. Budapest, 1891.; *Gróf Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér hadtudományi munkái*. Budapest, 1891.; Az alkalmazó harczászat (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1895. évi 6–7. szám, 466–493. oldal); *Az alkalmazó harczászat kézikönyve*. Budapest, 1895.; *Magyar Hadi Krónika*. I–II. kötet. Budapest, 1895 és 1897.; A nagy orosz háború 1812-ben (*Hadtörténelmi Közlemények*, 1912., 483–504. oldal).

Sír József császári és királyi címzetes vezérőrnagy

Sír József 1856. január 8-án született a Borsod vármegyei Miskolc városában, római katolikus vallású családban. Édesapjáról csak annyit tudunk, hogy kereskedőként élte életét. Édesanyja Desper Magdaléna volt, aki 1882. július 14-én Sajóbáonyban hunyt el.

Honvédségi szolgálatának megkezdése előtt gimnáziumot, továbbá jogi egyetemet végzett, mindkettőt jó eredménnyel.

Katonatiszti pályafutását 1878. október 1-jén honvédként kezdte a magyar királyi 48. honvéd gyalogzászlóaljban, Sátoraljaújhelyen, Miskolcon és Kassán, ahol századszolgálatot látott el. 1878–1879-ben a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte jó eredménnyel. 1879. szeptember 1-jén hadapróddá, 1879. október 2-án hadapród címzetes tizedessé, 1879. november 6-án hadapród tizedes címzetes őrmesterré, 1880. november 6-án hadapród-tiszthelyettessé, 1881. november 1-jén hadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1882. július 15-étől századtisztként folytatta szolgálatát a magyar királyi 41. honvédzászlóaljban Miskolcon. 1882. augusztus 1-jétől zászlóalj-fegyvertisztként tevékenykedett a 41. honvédzászlóaljban Miskolcon és Kassán. 1885. június 5. és július 15. között gyalogos tiszti lovaslótanfolyamot végzett jó eredménnyel Miskolcon. 1886. január 1-jétől századtiszt volt a 41. honvédzászlóaljban Miskolcon és Kassán. 1886. április 6-ától zászlóaljsegédtiszti feladatokat látott el a 41. honvédzászlóaljban, Miskolcon és Kassán. 1886. július 1-jétől századtisztként ténykedett a magyar királyi 9. honvéd gyalogföldandárban Kassán. Az 1887. június 16. és július 9., 1888. július 16. és augusztus 10., 1888. november 19. és december 3. közötti időszakokban zászlóaljsegédtiszti teendőket végzett a 9. honvéd gyalogföldandárban Kassán. 1886. december 1. és 1887. június 13., 1887. december 1. és 1888. június 15., 1889. december 3. és 1890. március 31. között a kerületi számvivő iskola parancsnoka volt Budapesten és Kassán. 1888. november 1-jén főhadnaggyá nevezték ki alakulatánál. 1892. augusztus 11-től az 1. század parancsnokságát vette át a magyar királyi 9. honvéd gyalogezredben Kassán. 1893. november 1-jén 2. osztályú századosná léptették elő beosztásában. Századparancsnoki teendői mellett 1894. december 1. és 1895. március 28. között a tartalékos tiszti ismétlő tanfolyam tanára is volt Kassán. 1896. május 1-jén 1. osztályú századosná nevezték ki beosztásában. Akkoriban előjárói jó lovasnak, igen jó úszónak, jó vívónak és tornásznak tartották. 1896. július 1-jétől a 3. század parancsnoki feladatait látta el a magyar királyi 16. honvéd gyalogezred 1. zászlóaljában Besztercebányán.

80. ábra: Sír József százados 1901-ben

Forrás: 63689_tabló_02

1899. október 26-ától 1900. június 30-áig a budapesti honvéd törzstiszti tanfolyamot végezte el megfelelő eredménnyel. 1900. július 1-jétől a 2. század parancsnoka volt a 16. honvéd gyalogezredben Besztercebányán.

1904. október 21-étől a magyar királyi 15. honvéd gyalogezred 2. zászlóaljának és a 48. népfelkelőjárásnak a parancsnoki teendőit látta el Trencsénben. Közben 1905. november 1-jén őrnaggyá, 1909. november 1-jén pedig alezredessé nevezték ki. 1910. április 1-jén a magyar királyi 15. honvéd kiegészítő parancsnokság parancsnoka lett Trencsénben. 1912. november 1-jén ezredessé léptették elő beosztásában. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől a magyar királyi 15. honvéd pótzászlóalj parancsnokaként maradt Trencsénben,

mivel köszvényes fájdalmai miatt hadiszolgálatra nem volt alkalmas. Cech József címzetes altábornagy, a pozsonyi IV. honvédkerület parancsnoka 1914. december végén előléptetésre alkalmatlannak és szolgálati állásában meg nem hagyandónak minősítette a róla készült szolgálati jellemzésében. 1916. november 10-én címzetes vezérőrnagyi kinevezésével egyidejűleg a hátországi beosztásából való felmentését is megkapta. 1916 decemberében nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. 1930. augusztus 26-án hunyt el Budapesten. Halála előtt az I. kerületi Krisztina körút 11. alatt élt.

1886. március 2-án vette nőül Rélay Emmát. Házasságukból egy lány (az 1887. június 4-én született Alice Mária) és három fiú (az 1890. június 12-én született László István, az 1898. február 17-én született és az 1912-ben elhunyt József Béla, valamint az 1912. június 26-án született József) származott. László István nevű fia apja hivatását folytatta, 1912-ben avatták hadnaggyá, s a kassai 9. honvéd gyalogezredben kezdte meg tiszti pályafutását.

Magyarul tökéletesen beszélt és írt, németül és szlovákul a szolgálat igényeinek megfelelően, oroszul és latinul meglehetősen jól beszélt.

Szakmai tehetségét és egyéb érdemeit számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1903. október 15-étől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1904. április 1-jétől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1913. október 14-étől a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1916. január 9-étől az Osztrák Császári Ferenc József Rend tiszti keresztjét hadiszalagon, 1916-tól a Vöröskereszt II. osztályú Tiszti Díszjelvényét hadidíszítménnyel, 1917. március 22-étől a Bronz Katonai Érdemérmét hadiszalagon kardokkal viselhette zubbonyán.

Nem volt alkalma 1914 előtti hadjáratban részt venni, ezért sok tábornokhoz hasonlóan ő sem rendelkezett harci tapasztalatokkal az első világháborús kitérőkor.

Nem ismerünk tőle származó írásművet, így sajnos nem gyarapította a magyar hadtudományi művek sorát.

Vitéz báró uzsoki Szurmay Sándor császári és királyi gyalogsági tábornok, magyar királyi vezéreztetés

Szurmay Sándor 1860. december 19-én született a Krassó-Szörény vármegyei Boksánbánya településen, római katolikus vallású családban, Szurmay Mihály kalaposmester és Schäffer Jozefa harmadik gyermekeként

A boksánbányai elemi népiskolai tanulmányai után, 1871 és 1874 között a szegedi magyar királyi állami főreáltanoda (vagyis főreáliskola) három osztályát végezte el. Édesapja 1875. március 24-én bekövetkezett halála után tanulmányait megszakítva az Osztrák–Magyar Államvasút-Társaság resicabányai gyárának gyakornoka, majd hivatalnok lett.

Katonatiszti pályafutását 1882. október 1-jén honvédként kezdte Lugoson, a magyar királyi 18. honvédszászlóaljban. 1882. november 30-ától 1884 augusztusáig a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia előkészítő és tisztképző tanfolyamát végezte jeles összeredménnyel, évfolyamelsőként. 1883. augusztus 29-én címzetes őrmesterré, 1884. augusztus 18-án hadnaggyá nevezték ki. Szolgálatát századtiszti beosztásban folytatta a lugosi 18. honvédszászlóaljban. 1886. november 1-jétől 1887. július 31-éig a Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát évfolyamelsőként végezte Budapesten. 1887. november 1-jétől 1889 októberéig a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte jeles eredménnyel. Tanulmányai idejére a magyar királyi 13. honvéd gyalogfeldandár pozsonyi 1. zászlóaljának állományába helyezték. 1889. november 1-jén főhadnaggyá nevezték ki, s egyúttal beosztották a budapesti császári és királyi IV. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára. Korabeli előjárói jellemzésében különös katonai ismeretei között feltüntették, hogy vizsgázott távirász, amely képességre a resicabányai hivatalnoki munkája idején tehetett szert. 1890. november 8-ától a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályán tevékenykedett a magyar fővárosban. 1891. május 1-jén a császárvárosba került, a Vezérkar Hadművelési és Különleges Vezérkari Munkák Irodájába. 1891. november 1-jétől továbbra is Bécsben szolgált, amikor is a Vezérkar Vasúti Irodájába osztották be. 1892. május 1-jén 2. osztályú századosná nevezték ki, és fogalmazótisztként ismét a budapesti Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályára vezényelték. 1895. május 1-jén 1. osztályú századosná, majd 1898. május 1-jén őrnaggyá léptették elő minisztériumi beosztásában. Szurmay százados a millennium évében kidolgozott egy javaslatot a honvédtisztképzés és a Honvéd Ludovika Akadémia szervezeti átalakításáról. Az akadémiai szintű képzés megteremtésére vonatkozó javaslatát némi

módosítással végül 1897-ben törvénybe iktatták (1897. évi XXIII. törvénycikk). 1898. október 27-én kinevezték a nagyváradi magyar királyi 4. honvéd gyalogezred I. zászlóaljának és a 11. népfelkelőjárásnak a parancsnokává. 1899. október 1-jén ismét a Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályára helyezték vissza. 1900. március 8-án szolgálati alkalmazásában beosztották a vezérkarba. 1900. szeptember 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium XX. ügyosztályának vezetőjeként tevékenykedett. 1900. december 1-jén a Honvédelmi Minisztérium I. ügyosztályának vezetőjévé nevezték ki. 1901. november 1-jén alezredessé, 1905. május 1-jén pedig ezredessé lépett elő beosztásában. 1904-ben a Magyar Államvasutaknál sztrájk miatt megszűnt forgalom helyreállítására katonai rendszabályokat vezetett be. Hat év minisztériumi szolgálat után ismét csapat-szolgálatra vezényelték: 1905. november 1-jétől a magyar királyi 20. honvéd gyalogezred parancsnoki teendőit látta el Nagykanizsán. 1907. szeptember 28-án a Honvédelmi Minisztérium II. csoportjának főnökévé kapott kinevezést. 1910. február 3-án a Honvédelmi Minisztérium I. csoportjának főnökévé, 1910. november 1-jén császári és királyi vezérőrnaggyá, 1914. május 1-jén pedig altábornaggyá nevezték ki beosztásában.

Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 17-étől a Honvédelmi Minisztérium katonai államtitkáráként segítette báró Hazai Samu honvédelmi miniszter munkáját. 1914. november 22-én a magyar királyi 38. honvéd gyaloghadosztály megbízott parancsnokává nevezte ki az uralkodó. November 25-én a 38. honvéd divíziót is magában foglaló Ung-völgyi hadseregcsoporthoz parancsnokságát vette át az orosz hadszíntéren. Hadtest erejű csoportjával december 2–4. között az Uzsoki-hágó elhagyására kényszerítette az ellenséget. Pályafutásának legjelentősebb haditette az Uzsoki-hágó folyamatos védelmezése volt az orosz túlerő ellen. 1915. január 14-étől a Szurmay-csoport parancsnokaként vezette tovább seregeteste harcait, három hónapon át megakadályozva a magyar területek elfoglalását.

A központi hatalmak hadseregei által 1915. május 2-án végrehajtott gorlicei áttörés után Szurmay csapatai élén részt vett a visszavonuló oroszok üldözésében. 1916. április 1-jétől a Szurmay-hadtest parancsnokaként, Volhíniában folytatott állóháborút a cári haderővel szemben. Az 1916. június 4-én megindított Bruszilov-offenzíva elhárításában és megállításában is részt vett az orosz hadszíntéren, majd 1916 novemberétől ismét állásháborút vívott a szemben álló cári seregtestekkel.

*81. ábra: Szurmay Sándor altábornagy 1915 februárjában
az orosz hadszíntéren*

Forrás: 63826

*82. ábra: Szurmay Sándor altábornagy kiűntetéseket ad át Volhíniában,
az orosz hadszíntéren, 1916 júliusában*

Forrás: 84585

Szurmayt 1917. február 9-én felmentették a hadtestparancsnokság alól, s átmenetileg az osztrák–magyar fegyveres erők utánpótlási ügyei főnökének (báró Hazai Samu vezérezredes) rendelkezésére bocsátották Budapesten. IV. Károly király 1917. február 19-én Szurmay altábornagyot szolgálaton kívüli viszonyba helyezte, és egyúttal magyar királyi honvédelmi miniszterré nevezte ki, aki egészen a világháború végéig betöltötte a miniszteri posztot. 1917. augusztus 10-én gyalogsági tábornoki kinevezést kapott.

83. ábra: Báró Szurmay Sándor gyalogsági tábornok,
magyar honvédelmi miniszter (a kép bal oldalán)

Forrás: 104853

1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, majd Budapesten élt. Az 1918 novemberében hatalomra került új rendszer bizalmatlan volt vele szemben, ezt mutatja, hogy 1919. február 25-étől internálták a ciszterciák Szentgotthárdon található kolostorába. A proletárdiktatúra idején, 1919. március 25-étől a budapesti gyűjtőfogházban tartották fogva augusztus 3-áig, amikor is szabadon engedték.

84. ábra: Báró uzsoki Szurmay Sándor gyalogsági tábornok 1928 októberében

Forrás: 63834

1941 augusztusában nyugállományú vezérezredessé nevezték ki.

1895. november 28-án vette feleségül Szenőner Ernát Budapesten. Házasságukból két lány született, 1896. október 29-én Edit, 1902. február 12-én pedig Blanka. Felesége 1943. november 18-án hunyt el.

Nyelvismerete is figyelemre méltó volt, hiszen magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, románul és szlovákul a szolgálati igényeknek megfelelően, franciául pedig szükségképpen beszélt.

Számos kitüntető címet és rangot is magáénak mondhatott hosszú pályafutása során. 1912. január 1. és 1915. január 1. között a magyar királyi Honvéd Tiszti Özvegyek és Árvák Segélyellátási Intézetének igazgatótanácsai tagja volt. 1917. március 8-án valóságos belső titkos tanácsosi címet, 1917. augusztus 17-én magyar bárói rangot, 1918. május 23-án az uzsoki nemesi előnevet, 1918. augusztus 12-én pedig ezredtulajdonosi címet (a nagykanizsai 20. honvéd gyalogezredét) adományozta számára az uralkodó. 1929. június 16-án vitézzé avatták. 1917. november 7-én a Katonai Mária Terézia-rend rendi káptalanjának tagjává választották. 1931. október 15-étől 1945-ig a Katonai Mária Terézia-rend kancellárhelyettese volt, annak magyarországi működése idején. 1932. augusztus 2-án a Magyar Országgyűlés Felsőházának élethossziglani tagjává nevezték ki. 1925. február 10-étől 1944-ig a Magyar Katonai Írók Körének társelnöke volt. Számos település választotta meg Szurmay tábornokot díszpolgárává: 1915. július 9-én Boksánbánya, 1916. július 11-én Ungvár, 1918. augusztus 26-án Nagykanizsa, 1918. október 20-án Bánffyhunyad, Nagyvárad, Győr és Pápa.

Szakmai felkészültségét, vezetői és hadvezéri tehetségét előjárói számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték, továbbá több rangos külföldi kitüntetésnek is a birtokába jutott. 1898. október 25-én a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-án a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1903. október 10-én az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1905. november 19-én a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. október 9-én a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1908. december 2-án a Katonai Jubileumi Keresztet, 1909. október 4-én az Osztrák Császári Ferenc József Rend tisztikeresztjét, 1912. szeptember 9-én az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét, 1915. január 19-én a Katonai Érdemkereszt II. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. május 30-án az Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztályát hadidíszítménnyel, 1915. május 31-én a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvényét hadidíszítménnyel, 1916. május 23-án az Osztrák Császári Lipót Rend I. osztályát hadidíszítménnyel (utólag

kardokkal), 1916. november 13-án a Bronz Katonai Érdemérmét hadiszalagon (utólag hadidíszítménnyel és kardokkal), 1917. augusztus 14-én a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, 1917. október 1-jén a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztályát, 1918. május 23-án a Vöröskereszt Érdemcsillagát hadidíszítménnyel, 1930. november 3-án pedig a Magyar Háborús Emlékérmét kardokkal, sisakkal kapta meg. A külföldi kitüntetések közül 1915. április 8-ától a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát, 1915. június 8-ától a Német (Porosz) Vaskereszt I. osztályát, 1918. október 15-étől a Török Medzsidi-rend I. osztályát kardokkal birtokolta.

Nem vett részt egyetlen 1914 előtti hadjáratban sem, így ő sem rendelkezett harci tapasztalatokkal az első világháború kitörésekor.

Pályája során számos katonai szakkönyvet, hadtörténeti tanulmányt, valamint több visszamlékezést írt, amelyek közül a legfontosabbak az alábbiak: A wörthi (Fröschwilleri) csata 1870. augusztus 6-án. A *Ludovika Akadémia Közlönye* külön melléklete. Budapest, 1890.; *Az anspachi hadseregek ismertetése*. Budapest, 1891.; A Thaya menti Waidhofen környékén tartott hadtest-gyakorlatok 1891-ben (*Ludovika Akadémia Közlönye*, 1892. évi 1. szám, 1–77. oldal); *Weiterentwicklung der kön. ung. Landwehr (Minerva)*, 1893. évi 23–24. szám); *Die Honvéd-Institution (Pester Lloyd)*, 1894. október 25. és 26. szám); *A mohácsi vész 1526-ban. Csataterv és részletes leírás az 1896-i Ezredéves Országos Kiállítás céljaira*. Budapest, 1896.; *A honvédség fejlődésének története annak felállításától napjainkig 1868–1898*. Budapest, 1898.; *A mohácsi hadjárat 1526-ban*. Budapest, 1901.; *Az orosz vörös veszedelem és Magyarország szerepe*. Budapest, 1921.; *A magyar katona a Kárpátokban*. Budapest, 1940.; Háborús emlékirások. Diárium 1940–1942, I–III. évfolyam, Budapest, 1942.

A katonai szakmunkái mellett két fő kedvteléséről is írt, kötete az alábbi címmel jelent meg: *Vadász emlékek, horgászélmények*. Budapest, 1937.

A felsoroltakon kívül a két világháború közötti időszakban számos ezredtörténeti műhöz, továbbá fegyvernemtörténeti összefoglaló munkához írt elő- vagy utószót.

Szurmay a budapesti Apponyi téri lakásában, 1945. március 26-án, 84 éves korában távozott az élők sorából. Két nap múlva temették el a Kerepesi úti temetőben található családi sírboltba, amely a 48/56-os szigeten található. A síron látható első világháborús honvéd alak Márton Ferenc székely szobrász és festőművész alkotása.

Vitéz kulistei Tabajdi Kálmán császári és királyi altábornagy, magyar királyi címzetes gyalogsági tábornok

Tabajdi Kálmán 1867. november 19-én született az Arad vármegyei Kispereg településen, evangélikus vallású családban. Édesapja Tabajdi József jegyző volt, aki 1903. március 16-án hunyt el Budapesten, s március 18-án a Nagy-Zerind településen található temetőben temették el. Édesanyja Benedikty Hermina, aki özvegy Jankovich Istvánné néven hunyt el 1916. április 29-én, majd 1916. április 30-án helyezték örök nyugalomra a rácalmási temetőben.

Hat gimnáziumi osztályt végzett Hódmezővásárhelyen, majd 1886–1887-ben a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát.

Katonatiszti pályafutását 1887. augusztus 20-án hadnagyként kezdte meg a magyar királyi 23. honvéd gyalogféldandárban Nagyszébenben és Marosvásárhelyen, s századtiszti beosztást látott el alakulatánál. 1889–1890 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1890–1892 között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte el eredményesen. 1890. november 1-jétől hadiiskolai tanulmányai idejére a pozsonyi magyar királyi 13. honvéd gyalogezred állományába került, majd 1891. május 1-jén főhadnagyi kinevezést kapott. 1892. november 1-jén a császári és királyi XII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára osztották be Nagyszébenben. 1893. november 1-jétől a Vezérkar Vasúti Irodájában, majd 1894. április 26-ától a Vezérkar Hadműveleti és Különleges Vezérkari Munkák Irodájában foglalkozott Bécsben. 1894. november 1-jén 2. osztályú századossá nevezték ki beosztásában. 1895. január 1-jétől a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 2. osztályán folytatta szolgálatát. 1895. november 1-jétől kerületi hadsegédhelyettesként tevékenykedett a magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokság törzsében Kassán, ahol 1896. november 1-jén 1. osztályú századossá léptették elő.

1897. augusztus 1-jén a budapesti Honvédelmi Minisztérium I. osztályára osztották be, ott 1901. május 1-jén őrnagyi kinevezést kapott. 1903. szeptember 22-étől a 2. zászlóalj parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 20. honvéd gyalogezredben Nagykanizsán. 1905. szeptember 21-étől a budapesti honvéd törzstiszti tanfolyam tanára volt, s beosztásában 1905. november 1-jén alezredessé léptették elő. 1908. szeptember 14-én a budapesti Honvédelmi Minisztérium 1. osztályának főnökvé, majd ezen beosztásában 1909. május 1-jén ezredessé nevezték ki. 1910. február 3-ától a Magyar Királyi Honvéd Főparancsnokság vezérkari főnöke volt Budapesten.

85. ábra: Tabajdi Kálmán százados

Forrás: a szerző saját tulajdona

*86. ábra: Tabajdi Kálmán ezredes,
a Honvéd Főparancsnokság vezérkari főnöke
Forrás: a szerző saját tulajdona*

1913. november 5-én a magyar királyi 79. honvéd gyalogdandár parancsnoka lett a magyar fővárosban, 1914. május 1-jén pedig vezérőrnagyi kinevezésben részesítették. Az első világháború kitörése után, 1914. augusztus 1-jétől a 79. honvéd gyalogdandár harcait irányította parancsnokként a balkáni hadszíntéren. 1914. szeptember 21-étől kezdve a magyar királyi 40. honvéd gyaloghadosztály megbízott parancsnokaként harcolt a balkáni hadszíntéren. 1915. január 1-jétől betegszabadságon tartózkodott Budapesten, majd Nagykanizsán. 1915. március 22-étől a magyar királyi 37. honvéd gyaloghadosztály megbízott, majd 1915. december 12-étől a 37. honvéd gyaloghadosztály tényleges parancsnoki feladatait látta el az orosz hadszíntéren folyó küzdelmekben. 1916. október 30-án felmentették beosztásából, 1916. november 1-jén pedig altábornagyi kinevezést kapott az uralkodótól. 1916. november 27-étől a magyar királyi I. honvédkerület parancsnokaként foglalatostkodott Budapesten. 1917. március 30-ától a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium államtitkári teendőit látta el Budapesten. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután a fővárosban élt. A két világháború közötti időszakban valamikor magyar királyi címzetes gyalogsági tábornokká nevezték ki. 1941. március 20-án hunyt el Budapesten. Halála előtt a XI. kerületi Bicskei út 6. szám alatt lakott. 1941. március 24-én temették el a Zala megyei Hahót temetőjében.

1901-ben vette nőül Plósz Máriát. Házasságukból két fiú (Kálmán és Pál), valamint egy lány (Magdolna) született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt, románul a szolgálat igényeinek megfelelően, francia és orosz nyelven pedig szükségképpen beszélt.

1918. március 30-án magyar nemesi címet és a kulistei nemesi előnevet adományozta számára az uralkodó. 1929. június 16-án vitézi címet kapott.

Tehetségét és érdemeit előjárói számos osztrák–magyar kitüntetés adományozásával is elismerték. 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1903. szeptember 22-étől a Katonai Érdemkeresztet, 1908. november 4-étől a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1912. augusztus 20-ától a Katonai Tiszti Szolgálati Jel III. osztályát, 1913. április 13-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1914. október 12-étől az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1915. február 5-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztályát hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1916. október 10-étől a Bronz Katonai Érdemérmét hadiszalagon és hadidíszítménnyel (utólag kardokkal), 1917. október 16-ától a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvényét hadidíszítménnyel, 1918. augusztus 12-étől a Magyar Királyi Szent István Rend parancsnoki keresztjét,

továbbá a Tiszti Arany Vitézségi Érmét és a Magyar Hadiérmét, a külföldi kitüntetések közül 1916. augusztus 4-étől a Német (Porosz) Vaskereszt II. osztályát, továbbá a Török Háborús Emlékérmét (Vas Félhold) viselhetette egyenruháján.

Tábornoktársai nagyobb részéhez hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban nem vett részt, így nem rendelkezett harctéri tapasztalatokkal az első világhétség kitörésekor.

Egyetlen tanulmánnyal gazdagította a magyar hadtudományi irodalmat, amely a következő: Az 1894. évi landskroni hadgyakorlatok (megjelent a *Ludovika Akadémia Közlönye* 1895. évi 2. számában a 97–142. oldalon).

Fogarasi Tamásy Béla császári és királyi altábornagy

Tamásy Béla az egyik szász széknek is nevet kölcsönző erdélyi Kőhalom településen született 1857. augusztus 4-én, evangélikus vallású családban, magyar királyi országgyűlési képviselő fiaként.

Hat gimnáziumi osztályt végzett, majd 1871–1875 között a fumei haditengerészeti akadémián tanult.

Tengerésztiszti pályán indult, amelyet 1875. július 9-én 2. osztályú tengerész hadapródként kezdett Pólában. 1875. október 5-étől a Dandolo korvetten, 1876. augusztus 7-étől az Adria tüzér iskolahajón, 1876. október 24-étől a Pólában található császári és királyi Arzenálban, 1876. november 1-jétől a Don Juan kazamatahajón, 1877. március 20-ától a Custozza kazamatahajón, 1878. január 8-ától a császári és királyi Vízföldrajzi Hivatalban Pólában teljesített szolgálatot. 1878. március 14-én 1. osztályú tengerész hadapróddá nevezték ki. 1878. március 18-ától a pólai Arzenálban, 1878. szeptember 1-jétől a Leitha monitoron, 1878. november 9-étől Pólában, 1878. november 14-étől a Donau korvetten, 1879. április 1-jétől pedig a Dandolo tüzér iskolahajón szolgált. 1879. május 1-jén sorhajózászlóssá nevezték ki új szolgálati helyén, a pólai Arzenálban.

1879. július 17-étől a Custozza kazamatahajón, 1879. szeptember 1-jétől a pólai császári és királyi matrózkarban, 1881. október 24-étől felügyelőtisztként a Prinz Eugen fregatton, 1882. március 20-ától a Pola expedíciós gőzösön, 1883. január 11-étől a pólai Vízföldrajzi Hivatalban, 1883. február 23-ától a Donau korvetten szolgált. 1884. január 1-jétől a Duna bejárásán vett részt. 1885. január 4-étől a császári és királyi katonai kikötőparancsnokságon Pólában, 1885. április 2-ától a Habsburg őrhajón, 1885. augusztus 4-étől a pólai katonai kikötőparancsnokságon, 1886. március 20-ától őrtisztként a Leopard hajón.

87. ábra: Tamásy Béla sorhajózáslós 1879-ben

Forrás: a szerző saját tulajdona

1886. május 4-étől a pólai katonai kikötőparancsnokságon, 1886. május 11-étől őrtisztként a Leitha monitoron, 1886. július 6-ától császári és királyi különítményparancsnokként Budapesten, 1886. október 25-étől a császári és királyi katonai kikötőparancsnokságon és különítményparancsnokként Spital di Gradóban teljesített szolgálatot. 1886. november 1-jén 2. osztályú sorhajóhadnaggyá nevezték ki.

1887. május 1-jén áthelyezték a Magyar Királyi Honvédséghez, ott a magyar királyi 1/V. tanzászlóalj 1. századának parancsnoka lett Pécsen. 1887. június 15-étől keretszázad-parancsnokként tevékenykedett a magyar királyi 17. honvéd feldandárban Székesfehérváron. 1887. szeptember 16-ától az 1. zászlóalj ideiglenes parancsnoki teendőit látta el a magyar királyi 17. honvéd feldandárban Székesfehérváron.

88. ábra: Fogarasi Tamásy Béla ezredes,
a magyar királyi 17. honvéd gyalogezred parancsnoka 1901-ben
Forrás: 63691_tabló

1887–1888 folyamán a budapesti Honvéd Ludovika Akadémia felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1888–1890 között a bécsi Császári és Királyi Hadiiskolát végezte. 1890. május 1-jén 2. osztályú századossá nevezték ki. 1890. október 15-én beosztották a császári és királyi V. hadtestparancsnokság vezérkari osztályára Pozsonyban. 1891 szeptemberétől a magyar királyi 13. honvéd gyalogezredben szolgált Pozsonyban. 1892. június 15-étől az 1. zászlóalj parancsnokságát vette át a magyar királyi 1. honvéd gyalogezredben Budapesten, majd Tápiószőlőn. 1892. november 1-jén 1. osztályú századosi kinevezést kapott beosztásában. 1893. augusztus 20-ától a a magyar királyi 13. honvéd gyalogezred 4. zászlóaljának parancsnoka volt Tatán. 1894. május 1-jén őrnaggyá nevezték ki beosztásában. 1894. október 17-étől hadászati- és hadseregszervezet-tanárként

tevékenykedett a magyar királyi honvéd törzstiszti tanfolyamon Budapesten. 1896. november 1-jén alezredessé léptették elő beosztásában. 1899. szeptember 18-ától a székesfehérvári magyar királyi 17. honvéd gyalogezred parancsnokává, 1899. november 1-jén pedig ezredessé nevezték ki.

1901. július 28-án a magyar királyi 16. honvéd gyalogezred parancsnokságát vette át Besztercebányán. 1903. április 13-án ideiglenesen, majd 1905. június 15-én véglegesen beosztották a kassai magyar királyi III. honvédkerületi parancsnokságon rendszeresített tábornoki helyre. 1905. november 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott beosztásában, amelyből 1907. március 27-én felmentették. 1907. augusztus 1-jén várakozási illetékekkel egy évre szabadságolták Esztergomban. 1910. április 1-jén nyugállományba helyezték, ezután Esztergomban élt. 1910. június 10-én címzetes altábornaggyá nevezte ki az uralkodó. Az első világháború kitörése után, 1914 szeptemberében aktiválták, a császári és királyi Tamásy-seregszolgálat parancsnoka lett Péterváradon. 1914. november 1-jétől a császári és királyi 60. gyaloghadosztályt irányította parancsnokként a balkáni hadszíntéren. 1914 decemberétől 1915 júliusáig a császári és királyi Tamásy-vezérőrnagycsoport parancsnoka volt a balkáni hadszíntéren Prhovóban. 1915. november 1-jén altábornagyi kinevezésben részesült. 1915. november 25-én a budapesti Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium rendelkezési állományába került. 1916. február 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba, azután Budapesten élt. 1940. április 23-án hunyt el Budapesten. Halála előtt a főváros II. kerületében, az Olasz fasor 17-ben lakott. 1940. április 30-án temették el a budapesti Farkasréti temetőben, de sírhelyét megváltás hiányában később felszámolták.

1905-ben megnősült, felesége özvegy Véghelyi Ödönné Mohay Viktória volt, aki 1903. január 21-én veszítette el első férjét. Saját gyermeke nem született, nevelt fia dr. Véghelyi Lajos volt. 1930 októberétől külön élt feleségétől.

Számos nyelven volt képes kommunikálni: magyarul tökéletesen, németül folyékonyan beszélt és írt, horvát és román nyelven a szolgálat igényeinek megfelelően, olaszul elegendően, angolul és franciául pedig szükségképpen beszélt.

Családja még 1613. április 20-án kapott magyar nemesi címet. 1899. július 9-én magyar nemesi előnevet adományozott számára az uralkodó.

Több osztrák–magyar kitüntetéssel is elismerték tehetségét és szorgalmát. 1878-tól a Hadiérmét, 1898. november 30-ától a Katonai Érdemkeresztet, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1910. február 26-ától az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát viselhette zubbonyán.

Ő is azon kevesek egyike volt, akik rendelkeztek némi harctéri tapasztalattal 1914 nyarán. Bosznia-Hercegovina 1878-ban történt megszállása során tengerészhadapródként a Leitha monitor fedélzetén vett részt a szeptember 14-én Brčko településnél lezajlott ütközetben.

Egyetlen írásművet hagyott az utókorra, amely a következő: *Hadsereg-szervezetünk reformjához*. Budapest, 1909.

Zwicker Ferenc császári és királyi címzetes vezérőrnagy

Zwicker Ferenc 1856-ban született a Veszprém vármegyei Császár településen, római katolikus vallású családban. Édesapja Zwicker Péter, édesanyja pedig Németh Mária volt.

Hat gimnáziumi osztályt végzett Tatán és Veszprémben, majd lovassági előkészítő iskolát Jászberényben. 1878 és 1882 között a budapesti Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamának hallgatója volt, amelyet sikeresen elvégzett.

Katonatiszti pályafutását 1879. augusztus 4-én huszárként kezdte a magyar királyi 7. honvéd huszárezredben, Veszprémben. 1879. október 26-án tizedessé léptették elő alakulatánál. 1879. december 8. és 1880. május 30. között egészségügyi okokból szabadságolták. 1882. szeptember 1-jén hadapróddá nevezték ki, majd 1882. október 15-étől századszolgálatot látott el a magyar királyi 10. honvéd huszárezredben, Varasdon. 1883. május 1-jén hadapród-tiszthelyettessé, 1883. november 1-jén hadnaggyá, 1888. május 1-jén főhadnaggyá, 1892. november 1-jén 2. osztályú, 1895. május 1-jén pedig I. osztályú századossá nevezték ki alakulatánál.

1902. március 1-jén az I. osztály parancsnokává nevezték ki a 10. honvéd huszárezredben Varasdon, majd 1902. május 1-jén a II. osztály parancsnokságát vette át a 10. honvéd huszárezredben Verőcén.

1904. május 1-jén őrnagyi kinevezést kapott beosztásában. 1905. október 3-ától a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 22. osztályának vezetője volt Budapesten. 1907. március 27-étől a magyar királyi 4. honvéd huszárezredben szolgált Szabadkán. 1908. május 1-jén alezredessé és a szabadkai 4. honvéd huszárezred ideiglenes, majd 1908. november 1-jén a 4. honvéd huszárezred tényleges parancsnokává nevezték ki.

1910. február 16-ától a 10. honvéd huszárezred parancsnoki teendőit látta el Varasdon, 1911. május 1-jétől ezredesi rendfokozatban. 1911. augusztus 4-én

egészségi okok miatt felmentették beosztásából. 1912. március 1-jén nyugállományba helyezték, azt követően Varasdon élt.

Éves nyugdíjának összege 8800 korona volt. 1916. március 1-jén a világháború idejére aktiválták, s pótlóvazási felügyelőként tevékenykedett a zágrábi katonai parancsnokság területén. 1917. június 27-én címzetes vezérőrnaggyá nevezte ki az uralkodó. 1918. június 1-jén visszahelyezték a korábbi nyugállományba. 1922. január 30-án Vasváron hunyt el szervi szívbaj következtében.

Megnősült, felesége, Wránná Alice 1911-ben elhunyt. Házasságukból egy lány született.

Magyarul és németül tökéletesen beszélt és írt.

89. ábra: Zwicker Ferenc százados 1901-ben

Forrás: 63623_tabló

Több osztrák–magyar kitüntetéssel jutalmazták érdemeit pályája során. 1898. november 30-ától a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1898. december 2-ától a Jubileumi Emlékérmét a fegyveres erő számára, 1908. augusztus 12-től a Katonai Érdemkeresztet, 1908. december 2-ától a Katonai Jubileumi Keresztet, 1912. február 24-étől az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, 1917. augusztus 15-étől az Osztrák Császári Ferenc József Rend tiszti keresztjét hadidíszítménnyel, a külföldi kitüntetések közül 1905. január 13-ától a Schaumburg-Lippe hercegi házi rend III. osztályú díszkeresztjét viselhette zubbonyán.

Számos tábornoktársához hasonlóan 1914 előtt lezajlott hadjáratban nem vett részt, ezért nem voltak harctéri tapasztalatai.

Hátrahagyott írásművéről nincs tudomásunk, vagyis nem járult hozzá a magyar hadtudományi irodalom gazdagításához.

Felhasznált források és irodalom

Levéltári források

HM HIM Hadtörténelmi Levéltár, Tiszti anyakönyvi lapok:

Álgya Sándor	35550	Kiss Zsigmond	32021
Baranyay Imre	17433	Krieger Kálmán	34822
Bartha Lajos	8645	Lenz Győző	20055
Belitska Sándor	23886	Ludmann Gyula	22711
Békésy József	23817	Mattyasovszky Máttyás	27719
Bodnár István	4218	Mina Alajos	27322
Breit József	3624, 6813	Molnár Dezső	22669
Clair Gyula	6824	Nagy Gábor	46956
Csanády Frigyes	13597	Nagy Pál	10852
Császár Géza	7855	Nemes Ede	46872
Csesznák Benő	32420	Nikić János	2243
Czitó Károly	7353	Ötvös Imre	13095
Daubner Samu	5043	Pászthy Kálmán	35952
Dormándy Henrik	4903	Perczel József	28148
Festl Lehel	34261	Perneczky Jenő	30043
Gergely Miklós	6180	Plank Ede	32158
Gombos Mihály	7758	Rácz Gábor	20067
Görgey Vince	30631	Rónai-Horváth Jenő	45543
Günzl Antal	6431	Sír József	33650, 33664
Halász Károly	858	Szurmay Sándor	28522
Hazai Samu	2682, 4291	Tabajdi Kálmán	15116
Jekelfalussy Lajos	29806	Tamásy Béla	10586
Józsa Győző	9147	Taxis József	9015
Kálnay Lajos	1765	Zwicker Ferenc	22548, 23134, 46490,
Karleusa Fülöp	3112, 30759		48490
Kirchner Armin	2263		

HM HIM Hadtörténelmi Levéltár, Honvédelmi Minisztérium 4. osztály:

1921 Békésy József (1221. doboz)	1933 Jauschek Gyula (2677. doboz)
1936 Bodnár István (3231. doboz)	1937 Jekelfalussy Lajos (3488. doboz)
1938 Császár Géza (3733. doboz)	1939 Karleusa Fülöp (4023. doboz)
1936 Daubner (Doroghy) Samu (3234. doboz)	1923 Kálnay Lajos (1432. doboz)
1927 és 1943 Dormándy Henrik (1709. doboz)	1933 Kiss Zsigmond (2679. doboz)
1927 Gergely Miklós (1710. doboz)	1929 Ludmann Gyula (1966. doboz)
1927 és 1928 Gombos Mihály (1710. és 1827. doboz)	1944 Perczel József (8400. doboz)
1927 Görgey Vince (1710. doboz)	1926 Taxis József (1647. doboz)

Szakirodalom

- Ács Tibor et al.: *Honvédelmi miniszterek 1848–1994*. Budapest, Zrínyi Kiadó, 1994.
- Bachó László, dezséri (szerk.): *A Magyar Kir. Honvéd Ludovika Akadémia története*. Budapest, Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia, 1930.
- Balla Tibor: *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Tábornagyok, vezérezredek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornaszernagyok*. Budapest, Argumentum, 2010.
- Balla Tibor: *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Altábornagyok*. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2019a.
- Balla Tibor: *Szarajevó, Doberdó, Trianon. Magyarország az első világháborúban*. Budapest, Scolar, 2019b.
- Balla Tibor: *A honvéd tisztképzés irányítóinak arcképcsarnoka. A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia igazgatói és parancsnokai, 1872–1945*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.
- Berkó István (szerk.): *A magyar királyi honvédség története 1868–1918*. Budapest, Magyar Királyi Hadtörténelmi Levéltár, 1928.
- Böölöny József – Hubai László: *Magyarország kormányai 1848–2004*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004.
- Gerő József: *A királyi könyvek. Az I. Ferenc József és IV. Károly király által 1867-től 1918-ig adományozott nemességek, főnemességek, előnevek és címerek jegyzéke*. Budapest, (k. n.), 1940.
- Gudenus János József: *A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája*. IV. kötet SZ–ZS. Budapest, Heraldika, 1998.
- Kiss Gábor: *Tábornokok a magyar királyi honvédségben 1868–1914*. Budapest, HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 2016.
- M. Tóth György: *A katonabáró. Szurmay Sándor, a Monarchia magyar hadvezére*. Budapest, MH Vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár – Budapest Főváros XVI. kerületi Önkormányzata, 2017. Online: <https://mek.oszk.hu/17500/17563/17563.pdf>
- Makai Ágnes – Héri Vera: *Kereszt, érem, csillag. Kitüntetések a magyar történelemben*. Budapest, Helikon, 2002.
- Rada Tibor: *A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története (1830–1945)*. I–II. Calgary–Budapest, Gálos, 1998–2001.
- Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára*. Személyes ügyek. (1874–1918). Budapest, Pallas, 1874–1918.

- Süli Attila: Az 1901 M. fogatolt tábori sütőkemence. *Hadtörténeti Múzeum Értesítője*, (2005), 8. 233–243. Online: <http://real.mtak.hu/18085/1/1901M%20s%C3%BCt%C3%B6de.pdf>
- Szendrei János: Rónai Horváth Jenő tiszteleti tag emlékezete. Dr. Szendrei János levelező tagtól. Előadta 1915. december 13-án. Arczképpel. In *A Magyar Tudományos Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek*. XVII. kötet, 7. szám. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1916. 165–175.
- Vörös Dezső: Átány szülötte: Ötvös Imre vezérőrnagy. *Honismeret*, 20. (1992), 1. 39–40. Online: http://epa.oszk.hu/03000/03018/00101/pdf/EPA03018_honismeret_1992_01_039-040.pdf

Balla Tibor ezredes, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának kutató-professzora és oktatója hiánypótló kötetében a dualizmus időszakában a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémiát végzett 51 császári és királyi tábornok életútját, katonatiszti pályafutását és tevékenységét foglalja össze tudományos igénnyel, közérthetően megfogalmazva számos új, korábban nem publikált tényt, érdekességet.

A könyv árnyaltabb képet fest az osztrák–magyar tábornoki kar tagjairól, és új elemekkel gazdagítja a monarchia szárazföldi fegyveres erejét 1914 előtt, valamint az első világháború időszakában irányító vezetői rétegről kialakult ismereteket. A kötetből fény derül a Ludovikán végzett tábornokok életútjának sokféleségére, továbbá arra is, hogy az egykori ludovikás tisztek katonai vezetőként – főként a Magyar Királyi Honvédségben – szolgálva hazájukat miként élték át az első világháború megpróbáltatásait a különböző hadszíntereken vagy a hátszágban.

9 789635 131991